

Verzár Éva

Tűzet viszek...

elbeszélések

Mercator
Stúdió

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

A borítót Derkovits Gyula: Magányos temető című képe díszíti. A fedélterv Kaskötő István munkája.

Kiadja a Mercator Stúdió
Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Lektor: Gál Veronika
Szerkesztő: Kaskötő István
Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 978-963-606-607-9

© Verzár Éva, 2007
© Mercator Stúdió, 2007

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

VERZÁR ÉVA

TÜZET VISZEK

Elbeszélések

TARTALOM

Egy kislány vallomása.	6
Házi kenyér, dúcós kenyér...	10
Ember az esőben	18
Földosztás	24
Jóska egy napja – Memento	29
Gyarmatáru	32
Hívtál székel?	35
Ha érek sötétbe	39
Halló! Ügyfélszolgálat!	48
Az idő kuckói	52
<i>Kuckó 1.</i>	52
<i>Kuckó 2</i>	53
<i>Kuckó 3</i>	54
<i>Kuckó 4</i>	55
<i>Kuckó 5</i>	56
Házasság aranyérrel...	57
Májális a faluban	61
Nyelvlecke	68
Volt egyszer	71
Zsuzsi dala	73
A bérc oltalmában	76
A nagy kaland	85
Békében egymás mellett	94
Belehalni és újjászületni – egy életen át	99
Egy ismerős kis szellő	101
Kincses hagyaték	106
Két évvel később	114
Ítélet	115

Kócoska	122
Mesél a múlt – a mának	126
Gubera	134
Kispatak	138
A tölgyhordó	140
Csökönyös gazda	144
Csillagvirág	147
Nézd, hull a hó!	150
Férfikönnyek	155
Mégis vannak csodák	162
Vértben	168
Bocsánat	171
Rózsika néni	175
A kis lak	178
Egy évvel később	184
Tél a havason	187
A havas üzenete	191
Paletta	193
Tűzet viszek... ég... ég... kék ég...	201

Egy kislány vallomása

Szikrázó nyári napsütésben szőke kisleány ül a vízparton. Hajába bele-bele kap a szellő, csintalan játékba kezd azokkal a rakoncátlan kis tin-csekkel, amelyek kibújtak az egyenletes hajfonat alól. Kényelmesen elhelyezkedett a stég lépcsőin. A folyó rohanását és a víz fölött repdeső szita-kötőket figyeli. A nyírfák ágai között sok apró kis színes szárnyú balerina táncol, a magas gesztenyefáról pedig madarak dalolnak hozzá dallamot. Mintha nem látna, hallana, annyira belemerül a látványba. Igaz más köti le figyelmét, de azért mindent észlel. Nem messze tőle horgászok beszélgetnek, s közben csillogó halakat emelnek ki a vízből. Érdekes, a kisebb halakat visszadobják, a nagyokat meg valami hálóba teszik.

Közben horgász büszkeséggel, megbeszélnek minden egyes kifogott példányt. Méricskélik, összehasonlítják, eldöntik, mit készítenek belőle.

– A pénztől már itt megszabadítom őket – mondja az egyik –, a par-ton. Az asszony nem szereti, ha otthon foglalatostokodok vele. Megtelik vele a konyhája.

– Pénz! – Figyel fel a kisleány és egyszerre nagyon kíváncsi lesz. Ezt a szót már ismeri. Ez, az a valami, amiből nagyon kevés van nekik. Édes-anya is ezért dolgozik. Most fontosat fedezett fel, amivel megoldja majd gondjaikat, és anyunak sem kell annyit gürcölnie. Már rohan is át a barom-fiudvaron, szinte beesik az ajtón.

– Édesanyám tudom, hogyan kell sok pénzt keresni! Sokat! Nagyon so-kat!

– Mondd lányom, erre nagyon kíváncsi vagyok – nevet magában, meg-szokta, hogy ez, az izgő-mozgó lányka, mindig kitalál valami újat. A kis-lány pedig hadarva és felvillanyozva meséli, minek volt szem és fültanúja. Azt, hogy csak horgászni kell, vagy még azt sem, hanem összeszedni a horgászok után azt a sok pénzt, amiből nekik annyi van, hogy tele a kony-hájuk. Anyukája meghallgatja figyelmesen, nevet, arra biztatja kicsi lá-nyát, hogy gyűjtögesse csak össze ezeket a pénzeket:

– Arany nem, de ezüstpénzünk lesz kislányom, az sem semmi. –

A lányka ezután csak a partot járja. A fű közül összeszed minden eldo-bott halpénzt. Megmosta, megszárítja, előbb egy gyufásdobozba teszi őket, majd egy olyan óriás dobozba költözteti át értékét, amilyenben elfér egy kisgyerek cipője.

Elmúlt a nyár. A horgászok már messze elkerülték a vízpartot. Ha még-is akad egy-két bátor ember, aki a téli hidegben léket vág, s úgy horgászik – fog is halat –, azt csak messziről nézheti, mert nem szabad közelebb

mennie. Anyukája megtiltotta. – Veszélyes, még belesiklasz, s nem éri meg. –

Nem is baj! A halak már nem voltak fontosak! Már más érdekli. A kolbász! A híresen finom erdélyi, fagyos kolbász! Édesanyja munkatársa mindig azt hoz magával. Finom katonákat ad belőle. De mindennap! Ezt nem lehetett szó nélkül hagyni. Rá is kérdezett:

– Gabi néni honnan hozza ezt a sok, finom kolbászt? – Gabi néninek felcsillant a szeme. Leült, s lehet gyermekkorra mondatta vele, mert így válaszolt:

– Tudod, már nagyon régidők óta, nálunk kolbászból fonják télen a kerítést. Csak kilépek a házból, letörök belőle egy darabkát, s azt hozom magammal. Azért olyan finom, mert megcsípte a téli fagy, s kiszárította a szél. – Sok-sok ideig igazán hitte is a gyerek, hogy Gabi néni valóban minden reggel úgy jön el hazulról, hogy előbb letör egy darabka kolbászt.

– Milyen jó neki, akkor eszik kolbászt, amikor akar! – Ismeri azt, a hegyek közti kis falut. Nyáron már volt Gabi néninél. Láta a kerítést. Egyszerű vastag faágakból készült, hogy télen a vadak ne menjenek be az udvarukba. Elképzelte, hogy most a karók helyett, csupa kolbász van.

– De jó lenne ott lakni! – sóhajtott mindig, amikor elfogyott a finom falat, és még kellett volna belőle.

A mindig kíváncsi kislány gondolatait sok más egyéb is foglalkoztatta. Édesanyja szülőotthonban dolgozott. Naponta szemtanúja volt a szüléseknek. A néniket mindig szekerekkel hozták a bácsik. A szekérderekben szalma vagy szalmazsák volt, a nagyhasú nénik csak jajgattak. Azt, hogy hogyan szülik meg apró csecsemőjüket senki sem mesélte el neki. Csak másnap mutatták meg a kicsiket. A zárt ajtók mögé nem látott be, bár az igaz, hogy próbált a kulcslyukon leselkedni, de mindhiába. Annyira fúrta oldalát a kíváncsiság, hogy egyszer rákérdezett:

– Édesanyám, hogyan születnek a gyerekek? – A válasz mindig ugyanaz volt:

– A gólya hozza őket kicsim. – Ezzel megmagyaráztak neki mindent, ő hallotta is, de valami mégis érthetetlen maradt számára:

– Akkor Édesanyám miért mondja mindig, hogy nyomjon, és miért sikoltoznak a nénik?

– Azért – volt rá a részleges felelet –, mert a gólya csípi a nénik lábát.

Hogy így volt-e ezután sem tudta, de nagyon csíphetett az a gólya, mert igencsak sikoltoztak a nénik. A szülésről, ha nem is beszélgettek

többet, azért ő figyelt. Látott mindent. Egy nap, ellenőrzésre kalapos bácsi jött hozzájuk. A nappaliban fogadták anyukájáék, beszélgettek. A kislány gyanúsán csendben volt a szobában. A nagyok remélték, hogy addig csak kibírja rosszaság nélkül, amíg elmegy az ellenőr. Csak akkor lepődtek meg igazán, amikor hasát előretolva kiment a nappaliba, és büszkén állt a bácsi elé, mondván:

– Tudod, a bugyimba vattát tettem! -

Halál. Ettől nagyon félt. Mindig olyan ijesztően beszéltek róla a felnőttek. Sírtak, feketébe öltöztek. Ez nagyon komoly dolog lehet – gondolta. Egy napon édesanyja sírva ment haza:

– Meghalt nagymama. Elment! – zokogott keservesen.

– Hová? – hangzott el nyomban a kérdés.

– A menyben van most szegény. -

Elképzelte nyomban nagymamát fenn a fényes palotában, ahogyan a mesékben is van. Most ott él tovább nagymama. Milyen jó lehet neki! Csak ül a fellegeken, fésüli, és aztán szépen kontyba tekeri, a majdnem földig érő haját. Tovább fűzte gondolatait...

– De ha a menyben van, akkor angyal, és nem kell kontyot tennie a fejére. – Szeme előtt volt, amint nagymama a felhőkön úszik, szép fekete haja pedig lobog a szélben. Nem is gondolt rá többet másként, csak így, és nem értette, hogy ezért, miért kell sírnia az édesanyjának?

Karácsonyeste volt. Az angyal is megréfálta. Csikorgó hidegben tombolt a Nemere. Erejéből nem akart alábbhagyni. Viharos időben pedig nem lehetett elmenni otthonról. Talán hiába is várnak, Jézuska lehet, nem fog ma küldeni semmit. Ebben az időben! – Ő sem meri küldeni angyalait – mondogatták a nagyok. Aztán csoda történt, Gabi néni szaladt be a szobába, és hangosan kiáltott:

– Ítt van, gyertek hamar! Kinyitotta az ablakot, és mindent bedobott! – Hogy hogyan repült mégis oda, abban a nagy szélben az angyal, még most sem tudja. Azonban jól megnézte a szekrény tetejét, hogy a fáradt angyalok nem vitték-e magukkal a sok, féltve őrzött kincset? Ugyanis ott sorakoztak a befőttek. Még ma is érzi azt az örömet, amit akkor érzett, hogy otthagyták neki a kedvenc téli csemegéket.

Komoly dolgok is foglalkoztatták. Például a kormány. Sokat beszéltek róla a nagyok, valaki irányítja az országot.

– Az meg úgy lehet – gondolta –, hogy egy bácsi, egy kormánykerék mellett ül, és folyamatosan kormányoz. Titok és megfejtethetlen volt számára, hogy nem alszik, nem kell vécére mennie. Csodálatos dolog lehet, ott ülni a fényben! Fényben ül biztosan! Folyamatosan forgatja a kormány kerekét. Ez vajon, hogy lehet? Ő nem tudott meglenni mozgás, és kíváncsi gondolatok nélkül, egy percet sem. Anyukája sokszor mondta:

– Kislányom, annyi egy lejest fogsz kapni, ahány percig nyugodtan maradsz. – Sok lej nem került a zsebébe, mert az a perc, nagyon-nagyon hosszú.

Nőtt a lányka. Valamikor, serdülőkorában a folyó partján, vidám gyerekhad szórakozott. Egész nap a vízben játszottak és a parton szaladgáltak. Lassan esteledett. A gyerekek mind hazamentek. Maradt a lány, mellette egy fiú, ültek a stégen. Igaz, nagyobb volt mint ő, de ki törődött vele. Ugyanolyan pajtás, mint a többi. Ám csak ő gondolta ugyanolyannak, mert egyszersak szájon csókolta és elszaladt. Szaladt? Inkább elmenekült. Ő pedig megkövülten kapott a szájához, és hirtelen valami nagyon furcsát érzett. Kellemes, mégis nagyon ijesztő bizsegés volt.

Először találkozott a szerelemmel! Azután sokáig, félve figyelte magát, leste, mikor nő a hasa, mert bizony ilyesmiből születik a gyerek.

Házi kenyér, ducos kenyér...

Az erdő szélétől nem messze, sűrű bokrok között húzódik meg a ház. Falai hófehérre meszelten kukucskálnak ki a poros erdei útra. Ablakában piros muskátlik kacsingatnak, szinte csalogatják a néha arra tévedőket. Olyan ritka errefelé a vendég, mint a fehér holló. A nagy csendet csak a fák lakóinak hangja zavarja meg, s az öregasszony, aki a ház előtti kispadon ül, észre sem veszi, hogy unokája megérkezett. Kezét a nap sötétbarnára festette, lehet, hogy nem is ebben az esztendőben, hanem évtizedek óta barnul, a tél meg nem elég hosszú, hogy hófehérré varázsolja. Hogyan is tudná? A ráncok közé már úgy beköltözött a nap színe, hogy onnan csak egy nagy betegség venné ki. Attól meg az isten mentsen, mert ki gondolná őt, itt a világ végén?

A fiatal leányunoka bejár a nagyfaluba dolgozni, ha ő nem keresne egy kis pénzt, felkopna az álluk. Igaz, van itt minden: disznó, tyúk, a gabona is megterem, a kacsák a pataokban lubickolnak egész nyáron, nekik aztán jól megy soruk, kotorják a vizet, s mint a paprikajancsi, úgy buknak alá, a fenekük az ég felé kandikál, és hopp, már fenn is vannak. A méhek itt tanýáznak a fákon, csak a mézet kell begyűjteni. A legnagyobb baj, hogy nincs ember. Ez a jány sem akaródzik magának valakit keresni, pedig ő, amikor az unokája korába lépkedett, ilyen fiatalon már gyermeket hozott a világra. Özvegyszer is lett egyhamar, az uráról már csak egy tábori levélből tudta meg, hogy nincs többé.

– Mamóka! – köszöntötte a kislány, és az öregasszony mellé telepedett. Ki tudja, mi járhatott a fejében, de azt kérdezte:

– Mondja, maga nem fél a haláltól?

– Fél az istennyila jányom, mért kellene, hogy féljek. Úgyes eljő, mit érek azzal, hogy reszketve várom, meg aztán jó es lenne pihenni egy kicsit. Elég volt már ebből az életből, de betegeskedni, azt nem szeretnék. Elaludni kellene csendesen, úgy, ahogy elaluszna esteire kellve a napok, ojjan szépen képzelem el én az elmenést erről a világról. A tiszta, kék égen, báránnyelheőkön úszkálva, elhajózni a hegyen túlra, oda, ahol a nap épp alunni tér, még koronát es tenne fejemre, szép vöröset, és ködfátyolt a vállaimra. Nézz reám, hát nem én lennék életem utolsó napján a legszebb? Minek es szenvednék? Életemben egyebet sem csináltam, mint-hogy nyögtem.

– Mennyen már, mért nem pihen most? Minek dörzsöli itt ültibe azt, az egy darab ruhát? Nem megmondtam, hogy kimosom én a géppel?

– Attól szakad az jányom, esszecsavarja, oszt' vehetek ujjat. Miből? Nekem nem adják a pénzt, mind neked. János bá vala itt, épp az elébb ment el, azt monggya, hogy a varrodát es bészárják. Osztán te, mért nem mondád nekem? Férjhez kéne menned, tartson el az urad. Mi lesz veled, ha mán én sem leszek, hogy neveljem a barofiakot?

– Csak fél nagyanyó! Örökké a halállal jó nekem, ha férjhez akar adni.

Hagyjon engem békibe, nem kell nekem ember, hogy megmonggya, mit csináljak, s mit nem. Ha kellene, akkor pedig ojjan, aki ki jön ide lakni. A mai emberek mán nem nagyon akaróznak az erdő szélén élni. Nagyanyó, mű hogy kerültünk ide? Csak mű? Mért pont ide jöttek lakni? A falu magiknak nem vót jó? Még sohasem beszélt nekem erről. Osztán azt sem monta el nekem, mijjen vót leánynak lenni? Hogy es vót, amikor maga esküdött örök hűséget?

– Nem beszéltem vóna róla? Az meg hogy lehet? Ojjan régen vót az, lehet, kiment a fejemből.

– Ne beszéljen mán félre, örökké ezzel jó, pedig még azt es tuggya, hogy hány fűszál nő a határba. Mijjen vót a nagyapám? Mutasson mán egy képet róla! Örökké dugdossa, de most nem menekül. Hozza ki azt a frankos kávé dobozt, mert úgyes tudom, hogy abba vannak a kincsei. Mutassa meg nekem!

– Jajj, istenem! Mit vétettem? Megáldottál engem ezzel a jánnal, örökké csak a kíváncsiság, bár másra lenne kíváncsi, de ő engem bolygat, s nem hagy nyugton. Kihozom, de ha nem fogod bé a szájadot, úgy elnás-pángollak, hogy nem éred meg a férjhezmenetelt. –

Két kezével megtámasztja a pad ülőkéjét, felnyomja magát, még áll egy percet, hogy meg ne szédüljön, és a lábai is szokják a súlyát, pedig teste nem mondható nehéznek. Az évek töpörödött kis asszonnyá gyúrték össze. Vékony lábain már alig tud megállni. Fekete ruhája majdnem földig ér, eltakarja törékeny alkatát. Keskeny vállán télen-nyáron egy hárászkendő, állandóan hideget érez. A csúz költözött beléje – mondogatja –, s a sok munka. Fején néhány szál haj, amit egy fekete kendővel takar el, egyetlen hely, amit a nap nem barnított meg. Arcát ráncok borozdálják keresztül-kasul. Keskeny száját örökké összeszorítja, nehogy valamit kibökjön, ami a lelkét nyomja. Csak a szeme tiszta, tiszta, mint a lelke, amit nem mocs-kolt be az idő. De a tükörbe már nem néz. Minek? Megijedne a látványtól. Nehézkés léptekkel indul be a házba. Az első lépcső magasan elrugaszkodott a földtől. Kezeivel segíti magát.

– Nagyanyó, toljam? – incselkedik a leányunoka, de ő rá sem hederít.

– Majd meglátja, ha eljön az ideje, hogy milyen öregnek lenni. – Aztán fokról-fokra lép, a tornácon megpihen. A házban a legbelső szoba az övé, az utcára nyíló ablakaival. Elvette volna a kisjány tőle, de ebből nem en-

gedett. Amióta kihozták ide a villanyt, ott van a televízió, nézze azt. Ő nem érti, mit beszélnek, de nem es érdeklí. Neki az ablak a televízió. Lás-sa az embereket, ha épp arra járnak, de barátja minden egyes fa, bokor és az azon élő madárnemzetség es. Néha szól hezzájik, azok meg válaszol-nak. Csak a macska nem hallgatott a tiltásra. Állandóan felugrik a pár-kányra, ha benn mozgást hall, s addig nyivákol, amíg bé nem engedik. Akkor ráfekszik a hasára, testének melegével bétakarózva, mély álomba szenderül.

A doboz az éjjeliszekrény legalsó fiókjában van, jó mélyen elrejtve. Nyögve hajol le, közben kapaszkodik, de végre előkerül. Leül az ágy szé-lére. Elfáradt. A barna doboz tetejét simogatja, nem nyitja ki. Elindul vissza az udvarra – ez a jány még bé találna jőni, hogy sürgesse -.

Kifelé már könnyebben halad, az egész napi ülésben elgémberedett lá-bait kissé bejáratta. A térdekalácsa még recseg-ropog, de mit számít, fő az, hogy viszi.

– Jó, hogy megjöve, mán mentem vóna magáért – zsörtölődött az uno-ka, aki mindig is kíváncsi volt, mit rejt a doboz.

– Itt es vagyok – huppant nagyot a padra.

– Nyissuk ki!

– Várj, szusszanjak meg egy kicsit, elfáradtam, de megmondom, hogy nem adom a kezedbe. – Azzal óvatosan felemelte a fedelet.

Megbarnult képek voltak benne. Vastag lapjukról ismeretlen emberek néztek szembe az ifjú lánnyal. A legfelső képről szép, fiatal, kalapos asz-szony nevetett.

– Ez meg ki lenne?

– Nem ismered meg az öreganyádot?

– Ez maga?

– Mit gondolsz csitri, örökké vén vótam?

– Jól van mama, nem akartam bántani – súrlódott nagyanyjához, mint a macska, érezte, hogy kicsit többet mondott, mint szabadott volna. Unokája illata és közelsége pedig erősen jól esett az asszonynak, aki maga is hitet-lenkedett a képet látva. Aztán felemelte a következőt.

– Ez vót a nagyapád.

– Hű! Ez a szép ember? Ezért nem mutatta meg eddig úgy-e, hogy ne-hogy nekem es ilyenre fájjon a fogam. Mijjen szépek vótak magik nagyí-kám! S ez a nagy ház? Ez kié volt?

– A nagyságos úréké, itt a faluba. Ott szolgáltunk. Ott, abba a nagy házba, ahol most a varroda van. De akkor nem úgy nézet ki, mint most! Nagy uradalom vót az! A ház körül nagy fák, még ezer évesek es vótak azok! Nagyapád tartotta rendbe az udvart. Vót dolga elég. Kaszálta a fü-vet, nyeste a virágokat! Mennyi rózsa vót! Egyik szebb a másikánál.

Két asszonya vót a háznak. Ikrek vótak, s az embereik es ikrek. Az egyiknek az ura erősen hamar meghalt. A másiknak ojjan művészféle vót az élete párja. Nem csinált az semmit, csak fúrt, faragott. Valamijjen linót metszett. Szerencsére az asszonyok ügyesek vótak. Az egyik a házat uralta, a másik az uradalmat. Akkor mű es benn laktunk anyámékkal a faluba, az uradalomhoz tartozó házba.

Gyermek vótam, inkább fiatalka, amikor hezzik kezdtem járni. Anyám küldött örökké, hogy hozzam el a vaját, amihez kenyeret es adtak minden másadnap. Ha te láttad vóna kicsikém azt a kamrát! A kiadó a benti aszszonyság vót. Minden nap saját kezivel köpülte a vaját. Hetente sütték a kenyeret, ojjan jó ízű, fekete kenyeret azóta sem ettem! Na, nézz oda most es csurog a nyállam, s ahol hijja a fogamnak ki es fojik. Megtörölöm. Várj egy kicsit.

– Ijjen finom vót az a kenyér mama?

– A bion, ha te ehettél vóna belőle! Manna vót az jányom!

– Jól van, meséljen a nagyapáról. Ő mijjen vót? Hogy ismerkedtek meg?

– Fess ember vót. Az anyám miután kiöregedett a munkából, én vettem át a hejjit. Békerültem a nagyházba. Szobaleány vótam, takarítottam, a nagyasszony keze alá attam mindent, amit kért. Nagyapád ott ólálkodott örökké körülöttem. Észre vettem én azt, mán hogy a csudába ne vettem vóna észre? Egy nap osztán, úgy vagy két év után, hogy a szoknyám körül lógándozott, levágott nekem egy gyönyörű piros rózsát. Mikor mentem hazafelé eléállt a bokorból, s nekem atta.

– Józsi! – mondtam – nem fél, hogy a naccságáék megölik, ha észreveszik a hiányzó rózsát?

– Nem én, az életemet es odaadnám magáért, Iluska. – Hát ezután mán ojjanok vótunk, mind a jegyesek. Tuttam, hogy az ő felesége leszek, de azt es tuttam, hogy várni kell arra. Illett legalább három évet udvarolni a leáynak. Nem es sürgettük ojjan erősen, valami kelengyét essze kellett gyűjteni. Szegények vótunk, mint a templom egere.

– Szegények? Mama! A nagyapán ojjan szép ruha van, hogy csuda!

– Azt bizony, ezt akkor a naccságáék es megjegyzték.

– Hogy-hogy?

– Az úgy vót, hogy vót egy másik uradalom es itt a faluba. Nagyapád az úrfit sokszor vitte ide-oda a kocsiján vasárnaponként. Az pedig a levetett, kopott ruhájával fizetett.

– Nannyó, ez, ami rajta van nem kopott! – kotnyeleskedett a lány.

– Nem hát, mert eszes vót a nagyapád. Élt itt egy híres szabó. Az öregem elvitte hezza a kopott ruhákat, az darabokra szette, kifordította, s ojjan lett, mintha most hozták vóna ki a bőtből. Az úrfi nem járt akármibe.

A szomszéd faluba szőtték a szövetet, de ojjant, hogy még az angol királyi udvarba es megcsudálták, pedig ott híresek a szőtt dolgok. Ez, amit itt látsz a nagyapádon, ojjan anyagból vót, amit a királyok es felvettek vóna. Csak, hát kifordítva. Hát nekem es fel kellett tegyem a kalapot ijjenkor, hogy ne legyek maradi az udvarlóm mellett. Egy vasárnap a templomból jöttünk épp haza, mentünk vissza az uraságékhoz, amikor az nagyaszszony oda hívta a nagyapádot, s megnézte mi van rajta.

– Józsi, magán olyan ruha van, hogy az én férjem sem jár ilyenben – mondta. – Ami, igaz az igaz. Az uraság nem adott sokat a cafrangokra. Neki muzsika kellett, festett, s amikor rea szóltak az asszonyok, felült a hintóra, kiment, megnézte a határt, általába ojjankor, amikor arattak, azzal hazajött, s részről el volt intézve a gazdaság. Nekünk dologgal teltek el a napok, hónapok, évek... Oszť esszeházasottunk. Az gazdáéktól kaptunk egy kis földet itt, az erdő alatt. Ezt a házat es ők húzatták fel nekünk. Sok boldogság nem jutott, mert egy évre rá, mán ment es az uram a háborúba. Még a kicsi leányát – az anyádot – sem ismerhette meg. Azóta itt vagyok, a többit mán tudod. -

Sorra szedték elé az emlékeket. Egy pántlika a nagy ruhájáról, amiben bálba volt. Egy szalag a hajából. Egy fehér keszkenő, amit akarattal ejtett le egyszer le a nagy, s akkor kapta az első csókot. A legalján egy elszáradt rózsa. Fehér selyempapírba csomagolva. Most szétnyitották a papírost, félve, nehogy széttöredezzon az, ami eddig egyben maradt. Az unoka meghatottan nézegette a múlt század, vagy ezred emlékeit.

– Nagy! Mi nem süthetnénk olyan kenyeret, amit ott a nagyházban süttöttek? Annyit emlegette, hogy magam előtt látom a polcot, ahol sorakoztak a kihülésre váró, ducos, fekete kenyerek.

– Süthetnénk, a kemence még megvan. Csak bé kell dagasztani, hevíteni, elébb szerezni kell lisztet, de nem fehérét! Menj el a molnárhoz, neki biztos van. Akkor megsüssük, én es ennék még egyszer az életbe, vaját kennék a meleg kenyérre, megsóznám, s amikor beléolvadt, akkor enném. Menj jányom! Sütünk! -

Azzal mindent óvatosan visszatettek a helyére. A lány elindult lisztért és kovászért, az öregasszony visszaült a padkára, hogy, mielőtt az este leszáll, dolgozzon még egy keveset. Amint azonban betette a lány maga után a kaput, elmélázott, s valahol egy táncparketten, vagy a vasárnapi misén érezte magát, amikor néha-néha eszeakadt szeme a Józsija szemével.

Egész éjjel forgolódott az ágyában. Holnap reggel korán kel – tervezte –, amíg a kis unoka felkel, már be is hevíti a kemencét. Majd dagasztanak együtt. A hajnal alig kezdett hasadni, de ő már talpon volt, s maga sem hitte, hogy egy csepp fájdalmat sem érez. Erős volt, mindent megcsi-

nált. A kemencében pattogott a tűz, a pityóka főtt egy nagy fazékban, a liszt megszítálva a nagylyukú szítán, a kovász is elindult, amikor az unokája álmos szemekkel elékerült.

– Mán hasadra sütött vóna a nap, ha nem kélsz fel! Igyál meg egy porhárka tejet, s gyere, hámozzuk meg a pityókát. Osztán a dagasztásba es kellene segítened. El es felejtettem, házi vajat hoztál az este?

– Hoztam, hoztam – válaszolt a lány, miközben itta a tejet, de előbb még lelopta a tej fölét, ma nem veszi észre nagyanyja, legalább nem zúgólódik, ahogy azt örökké teszi. S aztán, mint, aki rossz fát tett a tűzre, sérénykedni kezdett, ami fel sem tűnt az öregasszonynak annyira beleélte magát a munkába. Már előre érezte a kenyér illatát, a legnagyobb dúcát töri le – tervezte –, s jól megtömi, friss, finom, házi vajjal.

A teknő kikerült a ház elé, beleadták minden erejüket, de nem is volt hiába, mert alig múlt el egy óra, látni lehetett, ahogy emelkedik a fehér abrosz alatt, a nagyanyó szájába kívánczó, még egyelőre dagadófélbe levő tészta. Azonnal szagatni kezdték, még volt kosár, régről, amit már csak diót szedni használtak, de most szakajtó lett ismét. A teknőből kikaparták a maradékot, belisztezték, legyen kovász, mert még sütnék. – Hogy eddig miért nem tették? – morgolódtak –, nem es ojjan nagy dolog, s az idejkből es kitelik. – Most a kemence volt soron. Eléhúzták a parazsat, gondosan egy sarokba, előkészítették a kenyerek helyét. Nagyi még a kezét is bedugta az ajtón.

– Hát, maga mit csinál?

– Megnézem elég meleg-e.

– Csak nem hőmérő a keze? – incselkedett a lány.

– Hallgass, s most aztán ügyes legyél nekem. Te veted bé, vagy én vessem?

– Azt, hogy kell?

– Figyelj, megmutatom, csak ügyesen tedd a lapátra. – Azzal, gyors mozdulattal kifordította a tésztát a szakajtóból, már lapáton is volt. Egy lendülettel belökte hátulra, hogy a többinek is legyen helye. A lány csak bámult, tátotta a száját, mit tud az öreganyja.

– Bezzeg most nem fáj semmije!

– Nincs idő ilyenkor a fájdalomra, pattanj, mert szétfolyik a tészta. Ügyeskedj, jövőkor majd te dobod be. Most csak légy résen. Ahol a szemed, ott legyen a lapát, örökké lisztezd bé, hogy oda ne ragadjon! Érted?

– Értem, értem, de mikor lesz kész?

– Sületlen kenyeret nem eszünk. Kivárjuk. Kivárjuk, hogy jól süljön át. Ahogy a kezemmel éreztem, jól béhevült, úgy másfél óra múlva már verhessük es le. -

A kemence ajtaját becsukták. Rázárták a reteszt. A parazsat az ajtó elé kotorták, hogy ki ne fusson a kemence melege, osztán leültek a padra. Hallgattak egy sort.

Néztek egymásra, s mindkettejük szeme csillogott. Az utcán, messziről egy alak tűnt fel, egyre közelebb ért, megállt a kapu előtt, bejönni készült, mert a kutya erősen ugatott.

– Nem láttad, ki jön? – kérdezte az öregasszony –, úgy el vótunk ezzel a sütéssel, hogy ki sem néztünk az ösvényre.

– Majd meglássuk, ha bé meri dugni az orrát a kapun. – Még ki sem mondta és nyikorgott a kilincs. Fiatalember lépett be, félénken, mert a kutya ugatása egy cseppet sem volt biztató.

– Nahát! Sándor! – kiáltott fel a leányka –, te merre bóklászol itt, ahol a madár sem jár?

– Horgászni voltam, s gondoltam, ha már erre járok, megnézem, mi van veletek.

– Űlj le fijam! – intett a mama a lócára –, éppeg kenyeret sütünk.

– Kenyeret? Házit?

– Azt bion, jó feketét. Ojjant, amijent régen szoktunk.

– De jó magiknak! Szép ez a hely, jó lehet itt lakni!

– Ezt eddig nem mondtad – nézett nagyot az eladó sorban levő –, én azt gondoltam, hogy nincs legény a faluban, aki szeretne itt élni.

– Pedig igencsak jó lenne. Itt az erdő, mező, lehet állatokat tartani, nem messze a tó, s van hal benne elég. Még fát sem kell venni télire!

– Azt nem fíjjam, ha van, aki felvágja! Múlóba van már az idő, gyertek nézzük meg, mi lett a kenyérünkkel. Most segítség es van, enni es kap, ha kiszedi a kenyereket.

– Csak mondja mami, mit csináljak, kiszedem én, ha ezeret sütöttek akkor es. De a jussomot kérem.

– Miből te? A leányból vagy a kenyérből?

– Jöhet mind a kettő – kacsintott a mamára a legény.

– Nekem ehhez nincs szavam? – huncutkodott a leányka.

– Most nincs, hozd a késeket, le kell verni a kenyeret. – Az első már kinn is volt. Az öreg fa megmaradt törzsére állították, a következőt egy székre, csattogtak a kések. A kenyér héja meg ezerfelé ugrált a kés foka alól, az illata amúgy csiklandozta orrukat.

– Osztán nem eldobni a héját jányom, essze kell azt takarítani, leforrázni, s meglátod, hogy a malacok mijjen jó étvággyal esznek ma este. Ünnepe lesz nekik es. Hű de elfáradtam! Leülök egy cseppecskét, most mán csináljátok tű, én nézem, de nehogy levágjátok a kezeteiket. – Azzal leült a lócára, a fiatalok hamar végeztek a munkával. Kihozták a vaját a kamrából, s várták nagy csendben, hogy kihűljenek a kenyerek.

– Adjatok már egy dúcocskát, abból ne! – intett a mama, s rámutatott az első kenyérre. Előtte volt már a vaj egy széken, kenegetni kezdte a friss, még meleg kenyeret. Jó vastagon rakott reá vajat, megsózta, a szeme csillogott, a keze reszketett. Letört egy darabkát, majsolni kezdte. A fiatalok es vágták, kenték, ették ...

– Nagyanyó, ez finom! Magának es ízlik, úgy látom, még a nyála es ki-csordult. Adjak még? – S már nyújtotta is az újabb szelet kenyeret. – Ez pont olyan lehet, mint amit nagyapóval sütöttek! Vegye már el, mit ízél? -

Nagyanyó nem nyúlt a kenyérért. A keze maga mellé hanyatlott. S ha nem vigyáznak, rögtön oldalt es dől.

– Mama, nagyika, mamóka! – sikított a leány –, mit művel maga!?

– Hagyd már békin, egyenes helyre kell fektetni. Épp most viszi a frissen sült kenyeret az öregjéhez. Ne bántsod. – Átölelte a leány vállát, a szemébe nézett, csitítgatta:

– Ne búsulj, sütünk mű es, osztán lenéz majd reánk, s örvend, hogy élete utolsó napján es tanított, valami olyanra, amit mű el es felejtünk, ha ő nincs. Hívjuk a papot.

Ember az esőben

Párafoltt ereszkedett a vidékre, fák sóhajtoznak a szélben, meggörnyedve a hideg őszi cseppek alatt. Leveleik sóhajtván esnek le, pompás színeiket sár takarja el, és beterítik a földet. Az utcán nem jár senki, csak a kósza szél. A kíváncsi falusi emberek, az ablak mögül néznek ki az utcára. A függönyt óvatosan meglebbentik, hogy jobban lássanak, de őket kintről senki ne vegye észre, hogy leskelődnek.

A távolból egy férfi alakja rajzolódik ki a zuhogó esőben. Senkinek sem kell nagy ész, hiszen tudják, ki az, aki ilyenkor is rója az utat. Közelebb van a kilencvenhez, mint a nyolcvanhoz. Magas, szikár ember. Fején barna kalap, barna lódenkabátja lábszárközépig ér. Egyik kezében szépen faragott bot, másikban egy viharvert fekete férfiesernyő.

Minden reggel és este, tűzzön forrón a nap, zuhogjon az eső, vagy éppen hóvihar tomboljon, ő az, akinek a megjelenéséhez pontosan be lehet állítani az órát. Reggel nyolckor indul. Nem siet, ugyanabban a tempóban halad végig az úton. Elmegy a temetőig, még egy kicsit tovább, aztán megáll, körülnéz és visszafordul. A temető kiskapujánál lelassítja lépteit, mintha valamit akarna, de meggondolja magát, és tovább megy.

Egy évben egyszer mégis eltér ettől a szokásától. A toronyóra nyolcat üt, amikor kilép a kiskapun. Egyik kezében az elmaradhatatlan bot, a másik kezében, egy csokor virágot szorongat. Most is tempósan halad, nem siet. Gondolatait nem ismerjük, de feltételezem, más felé járnak, mint általában. Elér a temetőig, megnyitja a csend országának kis kapuját. Előtte kiakasztja a kampót, amióta ismeri ezt a kaput, mindig ilyen volt. Deszkából eszkábált, nyikorgó belépő, mintha jelezné, hogy valaki látogatót kap, értésére adná az itt lakóknak, hogy élő ember érkezett.

Régi temető, fenyőfái magasra nőttek. Almafái hatalmasak, termésük senkinek sem kell, ágaikat nem nyesi senki, almái kicsik, és amelyek nem potyognál le a földre, ott aszalódnak fenn. Tavasszal a fű magasra nő, aztán emberek jönnek, lekaszálják. Ilyenkor a száradó széna illatával az élet üzen, de napok múlva összeszedik, elviszik, és helyén magára marad a csend. A sírok rendezett sorban helyezkednek el, közöttük ösvény vezet az élőt, hogy könnyebben megközelítse azt a hantot, amelyiket meglátogatni készül. Nagyon régi, öreg emléktáblák és kopjafák váltakoznak újakkal.

Emberünk megáll egy pillanatra. Aztán, mint aki jól ismeri a járást, elindul. Meg-megáll egy-egy sírnál, a távolba néz, vagy éppen mereven szegeződik szeme az útjába eső fejfára, és tovább megy. Végigjárja a sírkert minden sorát. Aztán a családi sírboltnál megáll, leteszi a magával hozott

csokrot, majd másik ösvényen kifelé veszi útját. Már nem néz semerre, egyenesen halad, de egy pillanatra, csupán egy másodpercre megáll, ujjasából előtűnik egy tűzpiros rózsa, azt hirtelen mozdulattal egy hantra leteszi, és mint, aki tilosban járt, gyors léptekkel tovább siet. Szeme sarkából figyel, reméli senki sem látta meg.

Ki ez az ember? Ősrégi történet, talán el sem hiszi senki. Több mint hatvan éve történt. Katonaságtól szabadult egy fiatalember. Faládáját könnyedén hátára dobta, felült a vonatra és alig hitte, hogy most hazamegy. Az állomáson vett egy kis szalonnát, kenyeret, most ezt vette elő. Bicskáját mindig a zsebében hordta, e nélkül nem székyember az ember. Ő, az volt.

Enni kezdett. Még hosszú az út, van ideje bőven, mire a vonat bedöcög az otthoni állomásra. Ráér aludni is, ha éppen arra szottyán kedve. Végzett az evéssel, a szalonna bőrét nézegette, ha otthoni lenne, most gondolkodás nélkül megenné, de ezt a boltit ... hiába na, ez nem az igazi. Pakolni kezdte a maradékot vissza a ládája, amit nem is sietett helyére visszatenni, s visszaemlékezett. Berukkolás előtt apja készítette el neki. Födelén két betűjel B.F. Így volt szokás, becsületes nevének kezdőbetűjét faragták rá. Bálint Ferenc.

– Ez lennék én – mosolygott magában, tovább nézegette. Otthon majd elteszi emlékebe, hogy a katonaság éveit visszaidézhesse. Az otthonról kapott csomagokat, ízeket. A leveleket, amelyeket fehérneműje alá dugott, néha elővett és vágyakozva gondolt haza. A rovásokat nézte. Az utolsó hónapokat csak úgy viselte el, ha mindennap az átkötő lécre egy vonalkát faragott. Megmérte, kijelölte a napok számát, ha már az utolsót faragja be, akkor szabad. Tegnap este rőtta be az utolsó jelet, a nyoma még tiszta, a fa eredeti színét őrzi. Most meg itt van a vonaton. Reggelre már otthon lesz, besétál a kapun, és bizisten minden fehérccselédet az ölébe kap.

Zakatolt, döcögött a vonat. A kényelmetlen fapadon, egész éjjel mocorgott, nem aludt sokat. Nem is a fekhely keménysége bántotta, hozzá volt szokva ennél kényelmetlenebbhez is, hanem a lelke vihara nem hagyta nyugton.

– Haza menni, otthon lenni! – zakatolt fejében a kerekek ütemére. Lelke nem nyugszik meg addig, amíg lába alatt nem érzi az otthoni földet. Reggelre friss, éles levegő ébresztette, érezte, hogy már beért a hegyek közé. Jó jel, itt már a gondolata is otthonosabban mozog. Ismeri a hegyek vonulatát, a vasút melletti patakot, s nagy sokára már a nap is kidugta fejét a magas ormok mögül.

– Ha, bal felől elfogy a hegy, akkor már szedelőzködhettek. Lábon is kibírom hazáig –. Aztán egyre alacsonyabbá váltak a hegy vonulatai, és valóban, a vonat bal oldalán nem látott mást, csak sík vidéket. Fel is állt

nyomban, kiment az ajtó közelébe, gyönyörködött a régen látott tájban. Most jobbról látta a hegyeket. Ezek az ő hegyei, ismeri minden hajlatát. Olyan, mint egy szépasszony. Sokszor nézegette, a női testet látta benne, hosszú lábakat, karcsú derekat, domboruló melleket, majd a koronás fejet. Az ő asszonya, de már nem volt ideje ezen rágódni, mert hangosan sípolt a vonat, pöfögve futott be az állomásra. Szinte alig hitte, hogy otthon van, pedig igaz. Már messziről integettek az emberek, köszöntötték, kezet ráztak vele. Felnőtt lett az emberek szemében, kiszolgálta a katonaságot. Már emberként néznek rá.

Édesanyja és testvérhúga sikítva rohant elé, amint belépett a kapun. Bundás kutya vígan csóválta farkát, ő meg boldog volt, hogy hűséges barátja ennyi idő után sem feledkezett meg róla. A nagy örömködés után, lekerült róla a piszkos ruha, lemosta az elmúlt évek szagát, megborotválkozott. Új embernek érezte magát.

Este elment a kocsmába, hogy találkozzon a cimborákkal. Beszélgettek. Mennyi mindenről lemaradt. Régen azt gondolta, hogy nem történik semmi ebben a faluban, de most látta igazán, hogy tévedett. Csak kérdezett: – ki halt meg, kinek született gyermeke, ki kötött házasságot, milyen volt a termés? Nem győzte magába szívni a sok újdonságot. Végül megtudta azt is, hogy hétvégén bál lesz. Elmegy. Szétnéz a leányok között, ideje lenne már neki is családot alapítani.

Hamar eltelt a hét. Szombat estére felvette legszebb ruháját. Ma mulatni fog. Barátai hangos szóval fogadták, veregették a vállát. Végre, megszólalt a zene, és ő már érezte lábaiban a bizsergést. Szokás szerint elsőként a gazdagok kezdtek el táncolni. Ő felhevülten a nótától, egy fiatal párt vett észre, de az asszonyt nem ismerte. Ránézett kenyeres pajtására, megkérdezte:

– Ki ez az asszony?

– Nemrég költözött a faluba –, hangzott a válasz. Felesége a vele táncoló Imrének.

Azt suttogják a leány nem olyan módos, mint szerettél volna, de hát nincs mit tenni, őt választotta Imre, és a sokholdas szülők belenyugodtak.

Nem tudta levenni szemét a táncoló párról, egész este őket nézte. Feltűnt neki, mennyire különböznek egymástól. A lány kecses, finom mozdulatokkal táncolt, a férfi darabos, finomságot nem ismerő ember. – Rózsaszál a dudva között – gondolta. Közelebb ment, felkért egy leányt táncolni, tánc közben is csak azt a nőt nézte. Szemük összeakadt egyszer-kétszer, aztán egyre többször.

Teltek-múltak a napok, és ő nem tudta elfelejteni az asszonyt. Maga előtt látta kecses mozdulatait, szemét, és a bennük rejlő magányt. Lelké-

vel érezte a lelkét. Télre fordult az idő. Egy reggel arra ébredt, hogy hó alatt van a falu, mindenki az ünnepeket várja. Úgy járt-kelt egész nyáron, mint egy holdkoros. Karácsony estére elhatározta, valamit tennie kell, ha nem, megbolondul. Szenteste templomba ment az egész falu népe. Ő is felöltözött, és az istentisztelet után, úgy intézte, hogy egyszerre lépjen ki a templom ajtaján az asszonnyal. Kezébe csúsztatott egy levélkét, az ijedten szorította markába. Elpirult és elsietett mellőle. Csoportokba verődve még beszélgettek egy keveset az ismerősök, egymásnak kellemes ünnepeket kívántak, aztán ment mindenki haza, ünnepelni. Ő is így tett.

Egy nap, éppen a boltba ment, amikor találkozott az asszonnyal. Mellette haladt el, érezte az illatát, még a leheletét és érezni vélte, alig hitt az érzékszerveinek. A nő keze a kezéhez ért, és átcsúsztatott valamit. Pici illatos levél volt, válaszolt neki! Milyen igaza volt! Valóban magányosan élő rózsa-szál, egy gazdag palotában. Rab, mint egy bezárt madár. Sok kedvességet nem kap, élnek egymás mellett jóban-rosszban, ahogy megfogadták az oltár előtt. Ez már így is marad, és nem tehet róla, de ő is beleszeretett Ferencbe. Ezután a levelek jöttek-mentek. Nem tudták, mi lesz velük, csak annyit éreztek, hogy szeretik egymást. A nő közben áldott állapotba esett. Gyermeke születik, nincs mit tenni, bele kell nyugodnia az életébe.

A tél már csak nyomokban látszott, a fák mézédéses rügyeinek illata szállt a levegőben, és Ferenc nem találta helyét. Már-már ívásra adta a fejét, mikor megszólította a szomszédjukba lakó állatdoktor, hogy segítsen neki. Vele ment, ügyessége és éles esze hamar feltűnt. Bizalmasai lettek egymásnak, és a jó barát kiutat talált számára. A doktornak nem volt gyermeke, tudását és valamikor a munkáját szerette volna átadni fiának, de ez nem adatott meg neki. Ferencben fiát, utódját látta. Elhatározta, hogy fizeti taníttatását, végezze el az iskolát, hogy majd egyszer átvehesse az ő munkáját.

Nem volt mit tennie, ha nem akar iszákosa lenni a falunak, akkor el kell mennie innen, mert ha nem, ezt nem éli túl. Az asszony makacsul ragaszkodik esküjéhez, ő meg nem nézheti nap, mint nap, hogy előtte zajlik szerelmének nyomorúságos élete.

Elfogadta a doktor ajánlatát. Évekig tanult, közben nem látogatott haza, csak egy-egy kis időre, éppen az ünnepekre. Messziről nézte akkor az asszonyt, érzelmei nem változtak, és tudta, hogy soha nem is változnak meg. Közben más emberré vált. Sokat tanult, többet látott már a világból. Posztó ruháját lecserélte öltönyre, megváltozott életszemlélettel felismerte, hogy mennyi mindent tehet a falu népéért. Ha nem lehet boldog – határozta el –, tesz róla, hogy jobb legyen az emberek élete. Célt tűzött maga elé, ennek él ezután. Lelkében mindig ott lesz egy másik lélek, talán majd

észrevétlenül segíti munkájában. Könyörtelen volt magával szemben, tanult, olvasott, és végül megszerezte a diplomát.

A vizsga napján nem félt, úgy tudta a latin szavakat, hogy ha álmából költötték volna fel, akkor is mondta volna megállás nélkül. A frissen szerzett oklevéllel indult haza. Lelkében viaskodott az öröm és bánat. Azzal vigasztalta magát, hogy elképzelését, ha törik, ha szakad, megvalósítja. Csak még egyszer szeretne beszélgetni az asszonnyal. Most már a maga ura, mindent megadhat neki. Hátha úgy dönt, hogy vele éli le az életét!

A vonat csak úgy dőcögött be az állomásra, mint régen, amikor fiatalon, étellel tele, érkezett haza a katonaságtól. Elmosolyodott egykori önmagán. Most nem üdvözölték annyian, csodálkozott is ezen. Aztán magára nézett.

– Hiszen nem ismernek fel! Ennyire megváltoztam volna? – Igen, akit megszólított, tágra nyitott szemekkel bámulta és nem győzött sopánkodni, mennyire más ember lett belőle. Családja örömmel fogadta, nekik ugyanaz maradt, aki volt. Az otthoni nyomasztó hangulatban megérezte, hogy valami történt. Aztán az anyja, aki mindig is sejtette fia titkos szerelmét, kibökte:

– Meghalt az Imre felesége. Holnapután temetik, ma reggel ütötte el egy traktor. –

Ferenc megszédült, a szék támlájába kapaszkodott, egy szót sem szólt, csak kiment a kertbe. Hátát nekitámasztotta egy fának, kábultan ült. Nem tudott gondolkodni, nem sírt, csak némán bámult maga elé. Azt érezte, hogy ez nem igaz, hirtelen felállt, hogy újra megkérdezze az anyját. Tett egy pár lépést, majd meggondolta magát, és visszaült a fa tövébe. Ott maradt késő éjszakáig. Nézte a csillagokat, leste, hogy merre száll az asszony lelke, talán megérinti őt, mielőtt örökre elmenne. Hátha megérezzi, hogy itt van, és még egy pillanatra ide jön hozzá.

Késő éjszaka volt, mikor bement a házba, már mindenki lefeküdt és aludt, vagy úgy tett mintha aludna. Másnap az egész napja kábulatban telt. Az öreg doktorral beszélgetett, bár azt beszélgetésnek nem igazán lehetett mondani. Ültek egymással szemben a konyhában, és hallgattak. Barátja és bizalmasa nem kérdezett semmit, nem mondott semmit, csak megölelte erősen, magához szorította, és ő tudta, hogy ez a legtöbb, amit most bárki tehet érte.

Estére felravatalozták az asszonyt. A tisztaszoba ablakaira fekete csipkefüggönyöket tettek. Nehéz virágillat vegyült össze a sokféle kölni illatával. Egymást követték a résztvevők, mire lement a nap, már tele volt a ház. Feri anyjáék elmentek nélküle. Erőt vett magán, ő is felöltözött, elindult. Léptei évtizedek súlyát nyomták a lelkében. Ahogy közeledett a házhoz úgy érezte, ólomlábakon jár. Bement, elvegyült a tömegben. Egy sarokban talált magának helyet, ahonnan a ravatalt feltűnés nélkül nézhette.

Elmondott egy imát, most már tudta, hogy egész életében egy dolog lesz fontos, amiért érdemes élnie. A cél, amelyet maga elé tűzött.

Harmadnap ott volt temetésen, elbúcsúzni a kedvesétől. Utána hazament, átment a szomszédba, és a doktorral elkezdte a munkát, ami vigaszt nem, de értelmet adott életének. Végezte évtizedeken át becsülettel. Időközben elment mellőle anyja és apja. Később elbúcsúztatta kedves barátját és jótevőjét is. Munkában nem ismert tréfát, mindig és mindenütt ott volt, ahol haladást látott. Észrevétlenül a falu lelke lett, aki ismerte mindenkiné a titkát, csak az övét nem ismerte senki.

Néha kiment a temetőbe. Annak a napnak az emlékére, amikor először látta meg szerelmét, egy szál vörös rózsát vitt a sírjára. Nőügyeiről senki sem tudott, ha voltak is, úgy intézte, hogy ne tudjanak róla.

Így teltek-múltak az évek, lassan hófehér lett a haja. Helyette új doktor költözött a faluba, és ekkor kezdett el naponta sétálni. Eleinte az emberek furcsállották, de aztán megszokták. Most az lenne furcsa, ha egyszer nem látnák az öreget. Hiányozna, mert még mindig megállították, már csak megszokásból is melléje szegődtek, elkísérték egy darabon, közben elmondták, kinek mi a bújá-bánata. Meghallgatta őket, de ő nem beszélt soha.

Beteljesítette művét, most rója az utat, addig, amíg még teheti.

Van valami, amit a falu nem tudott megmagyarázni soha. Évtizedekkel ezelőtt kezdődött, az asszony halálát követő első évtől. Minden télen, amikor lehullott az első hó, a mindent beborító fehérségben, egy sírhalmon ott vöröslött egy szál, égő rózsza. A fenyőfák ágai fehér ruhát öltöttek, óvták a rózsaszálat, hirdelve egy ember szünni nem akaró, örökre szóló szerelmét.

*Akít nagyon szeretsz:
Völgyben ne lakozzál,
Hegyen találkozzál
Ott társalogj Vele,
Társalgásod imádkozás legyen,
Fénnyel, árnnyal, végtelennel tele.*

(Reményik Sándor)

Földosztás

Megszelídülni látszott az idő. A szántott földet borító nagy, fekete rögök szélei reggelre már nem voltak derések, és a gólyák sem váltogatták oly gyakran lábaikat. Méltósággal sétálgattak a mezőn, valami bekapni valót keresve táplálécul. Nagy szerencse lenne, ha még eleven préda is akadna – jóízű falat –, ami erővel töltené fel a hosszú útról hazaérkezőket. A nap még késlekedik felkelni, de már érezhető, hogy egyre korábban bújik elő a hegy csúcsai mögül. S ha már itt a tavasz, kerül finom falat terítékre. Már itt a vetés ideje is. Ha pedig vetni kell, akkor föld is kell hozzá. A mai reggel ez a legnagyobb gond a faluban.

Már ki tudja hányadszor méri újra a földeket. Igazságosan! Ez a jelmondata a mostani földmérésnek. Nem mintha az eddigi nem lett volna az, a leköszönt vezetőség arra esküszik, hogy olyan megoldást találtak, ami mindenkinek kedvezett. Csak suttogva jegyzik meg az emberek, hogy főleg nekik, annak, aki a tűz közelébe melegedett.

A reggeli félhomályban ezért igyekeznek ki a földekre, és a gólyák rémülten látják, hogy oda a reggelijük. A zajt és a sok embert nem szeretik, hosszú lábaikkal ugrálnak egyet-kettőt, majd szárnyaikat meglebbentve a magasba emelkednek, várják, hogy hamarosan maguk maradnak és a föld szélén álló villanyoszlopokra telepszének. Onnét figyelik, hogy mikor lesz már vége ennek az emberi ricsajnak. Ebben aztán reménykedhetnek, mert a hangzavar egyre nagyobb.

– Hiába jöttünk ki ilyen korán, mondtam én magának Máris, hogy ezek úri népek, nem kelnek fel hamar, de mondhat az ember! Még ha jönnének es, úgyse munkót vesznek előre, ha nem tudná, elébb sajátmagiknak mérik ki a földet. Számít es az, hogy valamikor sok földjük volt? Ha nem vette volna észre, csak a lánc cserélődött ki, de a kutya maradt.

– Zsiga, maga nekem ne beszéljen, a minap hallottam, hogy mindenki visszakapja azt, ami valamikor az övé volt. Csak próbáljanak a sok jöttmentnek a miénkből adni, velem gyűlik meg a bajik. Maga csak álljon itt mellettem, beszélek én, meglássa!

– Na azt elhiszem, beszélni azt tud – morgolódott magában az ember.

– Mit mondott Zsiga?

– Semmit, semmit, csakhogy látom, megjöttek a gólyák es.

– Gólyák? Mi baja a gólyákkal? Azt mondtam, hogy el ne mozduljon mellőlem és figyeljen.

– Jóideje egyebet sem csinállok, csak azt figyelem, amit mond, de most az egyszer osztán nem tesz a világ csúfjává azzal a nagy szájjával, azt megmondom jó előre.

– Mert? Mit csinál? Hezzám üt, vagy mire gondolt? Nosza halljam! – harciaskodott az asszony, aki csak erre a pillanatra várt, ki tudja mióta. Egyszer már a szemébe szeretné mondani az emberének, hogy semmirevaló, élehetetlen. Mert lám mindenki halad, mindenki gyarapodik, csak őkelme olyan kényes a becsületére, hogy semmit sem csinál. Most is csak morfondírozik, a kutyáról meg a láncáról, ahelyett, hogy ügyeskedne mán valamit. Jól kikupálódott, amióta bújja azt a sok könyvet. Osztán a föld neki nem es jó, a gyár, az kellene, de szerencsére vége annak a világnak.

Most megint meg kell fogni a kapa nyelit. Ha tetszik neki, ha nem. Rea veszi ő, csak mán kapják vissza azt a jó zsíros földet, amit örökölt volna, ha... Papíron még minden a szülei nevén van, ő az egyetlen örökös. Most megmutathatják a sok jött-mentnek, hogy ki, mit ér. Ha kell, ökrökkel kezdik el megművelni a földet, ha kell még térden csúszva is... Csak jönnének már és mérnék ki!

Kiértek a kijelölt helyre, leültek a föld szélire és vártak, hallgattak. Ha bele lehetne látni a gondolataikba! Vajon mi járhat a fejében ennek a két különböző embernek? Mert azok voltak. Nem hasonlítottak egymásra. Az asszony zsíros paraszt leánya, az ember a valamikori kocsmáros fia, aki aztán gyári munkára adta a fejét. Szakmát szerzett és azt szerette is. Az asszony megmaradt annak, aki volt, erősen állt a földön, miközben a férje csak tervezett, álmodozott.

Eltérőek voltak ők, nemcsak egymástól, hanem a faluban is különnek számítottak a magázódásukkal. Rajtuk kívül csak még egy-két házaspár volt, akik magázták egymást. Ezzel a különködésükkel de sokszor voltak egy-egy társaság élcelődéseinek kitéve! Mindenkit az érdekelt, vajon akkor, a meghitt pillanatokban – amit úgy-e mégsem lehet megkérdezni –, tegeződnek-e vagy sem. Na, ezt sem most fogjuk megtudni, főleg nem ebből a beszélgetésből, ami itt folyik. A poros úton jövőgetnek kifelé többen is. Biciklijét toló ember mellett szaladva jön egy asszonyka. A férfi törzsgyökeres, ellenben az asszonyt valahonnan esszeszedte – így mondják az emberek -. Ráadásul alig tud magyarul. Mindent megért, valamicskét beszél is, de a nyelvtannal még nem tudott megbarátkozni. Most is éppen veszekednek valamin. Messziről hallatszik, amint az asszony azt mondja:

– Mán kilenc óra se lesz, s mű mán essze leszünk verekedve – közben gesztikulál, már levegőt is alig kap, mert a mellette menő ember jól megnyújtja a lépteit, amit ő csak futva tud követni.

Egyre többen vannak, egyre nagyobb a hangzavar. A gólyák is jobbnak látják odébb „állni”. Itt ma nem lesz ennivaló, jobban járnak, ha a tavak felé veszik az irányt. Ez volt az a hely, ahol régen nagy lakomákat csaptak. Volt ott béka elég, amíg az ember rá nem jött arra, hogy milyen finom a békacomb pecsenye. Szerencsére csak a korai békákat dézsmálták, mert miután brekiék megkóstolták a zöld füvet, már nem vadásztak rájuk. De még nincs fű, lehet, hogy ott is van ember, de egymagában nem csap akkora ricsajt, mint ezek itt. Ezzel huss, felrepültek, mégiscsak fontos a gyomor. Jól is tették, mert egy autó száguldott kifelé a földmérő urakkal. Ezt megvárni kár lett volna. S ha így emberfejjel gondolkodok, legalább nem látták, miként válik a magasabb rendű faj – ragadozóvá.

Az autó megállt. Négyen szálltak ki belőle: egy asszony és három férfi. A nő kezében iratcsomó, benne a tudomány. A férfiak mérőléccel felfegyverkezve álltak a föld szélire.

– Akkor vegyük névsor szerint – szólt a hivatalt képviselő asszony.

– Névsor szerint? Hogyne! – hurrogott a tömeg.

Előbb annak mérjék ki, akinek itt volt a földje! – hangzott a tömegből.

– Annak mérjék ki, akitől többet vettek el! – jött egy hang, másik felől.

– Nem számít kinek, hol volt a földje, aszerint kell kimérni, aki hamarabb érkezett! – pattogott a korán érkező asszony, mert titokban azt remélte, hogy itt kapják vissza a részüket, pedig az övék odébb volt valamikor. Azért is sietett ilyen kegyetlenül – mégiscsak közelebb esne a faluhoz – gondolta. Na, erre olyan bábeli hangzavar kezdődött, hogy senki sem értett semmit. A mérőléces ember mellé megállt egy harcias menyecske, az itt lévő föld volt tulajdonosának leánya, kapával a kezében:

– Itt, és most kezdik kimérni! Ez a mű földünk volt. Ha valaki egy fél métert is el mer venni abból, ami az apámé, a kapával vágom le! –

Erre elcsendesedett a tömeg. Az asszonyka harciasságát mindenki ismerte. Kiállt a maga igazsága mellett, erről ő volt híres, az apja meg macacsságáról. Az apja! Már évek óta nem mozdult ki a házból betegsége miatt, de azért ő volt otthon az úr. Rendszerek változtak, de ő nem. Mindenhez ragaszkodott, ami egykor családjá tulajdonában volt. Abba is be-tegedett bele.

A legrosszabb – amit még az övéi is nehezen viseltek –, hogy nem vett tudomást a külvilágról. Évtizedeken át, gyűjtögette pénzét egy cipődobozba. A régi lejek, egyre csak halmozódtak, sokasodtak. Senkinek sem adott belőle. Magára sem költött, bár azt tette volna. A pénz inflálódott – az ő baja –, mondogatta az öreg, és nem nyúlt hozzá. Aztán a nagy pénzromlásnak az lett a következménye mára, hogy megint átváltották, de ez sem érdekelte. Most ott állnak egy halom régi lejjel, ami fabatkát sem ér, de az öreg még mindig rakosgatja egymásra úgy, ahogy bezsebelte. A régi lejen

jól elvannak az újabbak, aztán a még újabbak, végül a leges-legújabbak. Csak a föld! Azt vissza kell szerezni! Hát ennek az embernek a leánya csendesítette el a jónépet, és kezdték el mérni a földet.

Napokig, hetekig tartott, amíg mindenkinek kimérték a részét. Hivatkoztak törvényekre, határozatokra, a kutyára meg a láncára, és hogy, hogy nem, ismét az járt jobban, aki közel ült a tűzhöz. Idő sem volt nagyon az osztozkodásra, mert sarkukban volt a tavasz, ideje volt a vetésnek, a tavaszi munkának.

– Azt mondják, hogy ezzel még nincs vége a kimérésnek, csak most nem volt elég idő, mer hamar kitavaszkodott – nyugtatgatta férjét egy asszony. – Ne búsulj ember, jövőre visszakapod te es, amit reád hagytak apádék.

– Naccsága maga hallgasson! Tudták ők mért vártak eddig. Nem lát a szemitől? – mordult az öreg, ebből asszonya tudta, hogy a férje szivar vásárlás ürügyén, már a kocsmát is meglátogatta. Olyankor magázta feleségét és szólította naccságának. Nem is érdemes vele most beszélgetni, mert az amúgy csendes ember, ilyenkor előveszi határozott férfi mivoltát, és mindenre nemet mond, vagy ellenkezik. A feleség ismerve férje spicces szokását, nem is folytatta tovább a földről szóló vitát. A fia azonban csak most kelt fel. Az előzményekről nem tudott semmit.

– Apa, adj egy cigit!

– Nem adok, ott van az ablakpárkányon a tiéd, abból vegyél.

– De apa, ott nincs semmi!

– Akkor semmit sem kapsz – kacstintott fia felé, és kacagott.

– Apa, akkor adjál pénzt, hogy vegyek!

– Na, na, na fiatalember, azt már nem. Majd akkor kirabolhattok a naccságával, ha kiterítve láttok a nagyszobába, a csizmám orrával felfelé. Addig, abból a halomból gazdálkodjatok, amit felhalmoztatok, tőlem nem kaptok semmit sem.

– Édesanyám mi baja az öregnek? – kérdően fordult fia az anyja felé. – Ilyen korán?

Már megjárta a kocsmát?

– Hagyd fiam, földosztás vót, s lemaradtunk róla. Azt búsulja az öreg. Eddig nem érdekelte, de most, hogy mindenki megfődesedett, megint eszibe jutott, hogy neki es kellene. De hogy minek, mit akar vele csinálni, azt még nem értem rea megkérdezni. Mert úgy-e nincs nekünk már semmink, amivel gazdálkodhatnánk. Ember es kellene hezza, de hát az nekünk, csak ilyen van. Nézz rea.

– Naccsága! Ne sokat papojjon, vasárnap van, mennyen papot hallgatni a templomba.

Ma itthon maradok, bűnöm nincs, se földem, mennyen az, akinek mindkettőből kijutott a héten. – Azzal leült a küszöbre, és dohogott magában. A felesége megfogadta ura tanácsát, elment. A fia is jobbnak látta felkeresni barátait, mert se pénze, se cigarettája nem volt, se reménye, hogy az apja megszánja.

A búslakodó öreg, egyik szivart gyújtotta a másik után. Magában pedig sehogy sem bírta leküzdeni azt a megalázást, amiben ma reggel része volt a kocsmában. A senkik, a jöttment firkászok röhögték szembe. Azok, akik most éppen az apja, nagyapja földjein gazdálkodnak. Ő meg tűrte. Milyen ember lett belőle? Fiatalkorában előkapta volna ilyen sértésre a bicskáját, s megcsinálta volna a maga igazságát. De most? Hisz nem tudta megőrizni még azt sem, amit rea hagytak örökül. A földet, amiből felnevelkedett az egész nemzetségük. Már ezután az utcára sem mer kimenni, de még tükörbe sem akar nézni! Dühösen állt volna fel a lépcsőről, de nem volt hozzá ereje. Mellkasa iszonyatosan fájni kezdett, nem kapott levegőt.

Erőtlenül esett össze.

Harangoznak. Vége a misének. Lélekben megtisztulva indulnak haza a hívők. Nyílik a kapu, a ház pitvara előtt élettelenül várja haza feleségét, a székelyember, aki nem érhetette meg a következő földosztást.

Jóska egy napja – Memento

Az éjszakai dühös szél még mindig hallata hangját. Üvöltve vonult át az erdélyi medence eldugott városain és falvain. Maga után hagyta csikorgó, csípős levegőjét és havát.

A házakban felgyúltak a villanyok, fázós asszonyok gyújtottak be. Előző este az ember már előkészítette a gyújtóst. Finom, száraz illata betöltötte a szoba áporodott levegőjét. Sercent a gyufa, a gyújtósba belekapott a láng, és kellemes meleget árasztott, az előtte még hideg vasdarab. Alakja régi időkre emlékeztetett, nem tudni melyik vasműhelyben öntötték, pedig valahol még rajta van kézjegye, a híres kovácsnak.

Kellemes meleg áradt szét a lakásban, az ember is előbújt vackából, morgott egyet, ami lehet, jó reggelt jelentett. Aztán magára húzta a meleg alsót, ingét és nadrágját. Kint hideg van – mínusz húsz fok –, megszokott e vidéken. Krákogva indult hátra, megnézni mi van az állatokkal, most ellik a bárány. Talán segítségre van szüksége. Egyúttal vitte magával a disznók moslékát és örömmel gondolt arra, mindjárt itt a karácsony. Nézegette, szemügyre vette minden reggel, maga előtt látta, milyen vastag lesz a szalonna és mekkora a sonka.

Bement, szó nélkül ette meg reggelijét, amit időközben a még pendelyben levő asszony elkészített. Szalonna, túró, jó finom házikenyer. Aztán vette táskáját, és nekiindult a sötét utcának. Olyan sötét volt, hogy még a mellette levőt sem ismerte meg. Rutinos, évek óta megszokott utat járt. A nagy hóban óvatosan ügyelt arra, hogy az előtte már kitapodott lábnyomba lépjen. Viaskodott a széllal, nehogy elsodorja az ösvénynek nem nevezhető nyomokból.

Így indult el ő, és még százvalahány ember a közeli városba, munkába sietve. Közben gondolatai messzire szálltak. Ki volt az első? Kinek a nyomában haladt a sok, fagyoskodó asszony és ember? Az első, aki itt nyomot hagyott, biztos a korai vonattal ment, mert a távolabbi városban keresi kenyerét. Oda már kevesen jártak – tehát öreg volt már, nyugdíjazás előtt –, morfondírozott magában. Inkább felkel korán, nem hagyja ott a munkáját, a megszokott közeget, az ismerős arcokat –, fűzte tovább gondolatait.

Lépkedtek, lépésről-lépésre. Ki volt az első? Talán Csaba királyfi hagyta itt nyomát, és lépdelt utána a székelység, meggyőződve arról, hogy jó úton haladnak. Az út jó lett volna, bár megtépázta török, oláh.

Nagyot sóhajtott emberünk, a Jóska. Soha nem nyugszik bele. Csak akkor csillapodik egy keveset, amikor hétvégén a kocsmában kiénekei magából fájdalmat. Titokban a Székely himnusz szavaira gondolt – a csil-

lagösvényre. Felnézett az égre, de most nem látott csillagokat, még mindig borult volt az ég, és hullott, nagy pelyhekben hullott a hó.

A pályaudvar – ha nevezhető annak –, még tíz méterre van, de huzatos helyen, és a szél úgy behordta hóval, hogy igencsak meg kell küzdenie vele az ember fiának. Már arra gondolt – előre látva az órákig való várakozást –, inkább haza megy. Szükség van rá otthon. Fát hasogatni, az állatokat gondozni, mégiscsak embert követelő munka. De maradt és várt...

Az otthon maradt asszony sóvárogva nézett az ágy felé, visszabújna szívesen. Még ott van férjének az illata, testének melege. De jó lenne belesüppedni a puha dunyhák közé! Ő varrta egytől-egyig a hozományát: a paplant, a párnát, és tépte meg a belevaló tollat, hogy minél melegebb és puhább legyen a nászággy. Sőhajtott és öltözködni kezdett. Kinézett az ablakon, előbb azonban rálehel egy keveset, mert a jégvirágos üvegen nem lehetett kilátni.

A szél még mindig tombolt. Hátha hazajön az ember – reménykedett –, hiszen ilyen kutyaidőben még a házörzöt is beengedték, a macskáról nem is szólva. Ő, ott dorombolt a farakás tetején – a kályha mellett – és észre sem vette, mi történik odakint. Néha kéjesen nyújtózkodott, ami az aszszonyt mosolyra derítette. Mert tudott ő mosolyogni, csak valahogy elfelejtette. Hát még a kacagást! Mikor is kacagott istenigazában? Már maga sem tudja, de bizony jó régen lehetett. Régi álmok! Remélte a maga ura lesz, ha elkerül a családi háztól, amit akkor még kegyetlennek talált, mert ott kiszabott munkája volt mindenkinek. Ő meg lázadozott és férjhez ment az első kérőhöz. Majd csak kibírja, csak el innen.

A nagy lakodalom hírére összegyűlt a rokonság. Igen akkor kacagott, táncolt és boldog volt, de csak akkor. A dolgos hétköznapiak olyan egyhangúak voltak, mint ura léptei nap, mint nap, a gyár felé. Néha részegen érkezett haza, ezt nem szerette, mert másra várt: – ölelésre, a gyengédség kis jelére, és akkor már borult volna párja mellére. Mit tehetett? A gyöngédség pillanatai elmúltak, mint ahogy elmúlt sok esztendő, nem is tudja, és nem is akarja számolni, mennyi.

Közben a vonat befutott a pályaudvarra, szikrákat szórt áramszedője. Ott volt, igaz hogy három-négy órás késéssel. Felhurcolkodtak hát a vonatra. Ugyanolyan hideg és áporodott szagú volt, mint a váróterem. Csak ez másmilyen. Érezte a naftalinban őrzött téli bekecsek szagát, beleveggyűlt néha egy kis kölni, arcvíz illata. Mindez elviselhetetlennek tűnt első pillanatra, de megszokta az orra, mint ahogy megszokta népe a rázúduló nyomort is.

Megszokta, hogy a boltban nincs hús, nincs szalámi, a tejterméket még csak nem is remélhette. Néha elcsodálkozott, mit esznek mégis ezek az

emberek? A kenyeret, a cukrot és a lisztet is jegyre adják! Miért? Hiszen gazdag ez a föld!

Tavasszal belemarkolt a fekete, zsíros földbe, magába szívta annak illatát. Ez adta – adhatta az erőt, átélni mindazt a borzalmat és megaláztatást, ami rá és népére várt. Végignézett az előtte elterülő tájon, és látta a zöldülő mezőt, a sárgásra forduló kalászeket, mustrálgatta annak magjait.

Míg a vonat zötykölődve vitte magával, ezekre gondolt Jóska. Jön majd a tavasz – reménykedett – az asszony is vidámabb lesz, amint nevelgeti kiscsirkéit. Talán, majd hallani fogja ismét nevetését, amit olyan rég nem hallott. A jövő lehet, meghozza szabadságát népének, amikor már beszélhet – szabadon. Nem kell majd félnie senkitől! Most meg nem szólalna, mert ki tudja – soha nem lehet tudni –, ki ül az ember háta mögött. Félt mindentől és mindenkitől, aki egyetlen szaváért, elvehetné tőle, ami apáitól még megmaradt.

Azt a kis földet és a reményt! Annak a reményét, hogy hangos szóval énekelheti népe dalait, reményét a visszakapott földnek és erdőnek. Reményét a gyarapodásnak és talán az asszony kacagásának.

Így indult Jóska útnak a téli fagyban, és érkezett meg a napsugaras, szabad tavaszba. Most az ajtóban áll, nézi a tovatűnő fellegeket. Vándorolnak. 1989 után visszakapta földjeit. Beteljesült egy álom. Feleségének naponta hallotta énekét, miután két aranyhajú gyereknek adott életet.

Most búcsúzik, megcsókolja szipogó asszonyát, átöleli gyermekeit, s remegő lábakkal indul útnak. Pénzt keresni megy, valamelyik országban csak megkeresi azt, amivel vehet egy traktort, ekét, mert a régiek, amelyek a csűrben porosodnak marhákhoz szoktak.

Vándora lett a szabadságnak, a reményből született reménytelenségnek.

Gyarmatáru

Reggel mindig korán kelt. Első dolga volt, hogy kiment a teraszra – ha az idő engedte – nagyot nyújtózkodott, körülnézett. Aztán bement a lakásba. Megfőzte a kávé, fogta csészéjét, visszament a teraszra és ott itta meg, nagy élvezettel kortyolgatva a frissítő nedűt. Nézte, változott-e valami az éjszaka. Végigfűrkészett a ház előtti veteményeskerten, ahol főleg virágok illatoztak a szépen sorakozó ágyásokban.

Valamin mindig megakadt a tekintete, azonnal cselekednie kellett. Rendszerint egy kikapával a kezében, elindult a sorok között. Ha gazt látott gyorsan kihúzta, ha egyenlőtlen volt a föld, elegyengette. Ha a harmat terhétől meghajolt egy virág, segítségére sietett. A tél kivételével – mindennap szertartásosan – ezzel kezdte a napot.

Most valamiért nincs kedve lemenni a kertbe. Az eddigi életén töpreng. Ma tölti be a bűvös kort, ötvenéves lesz. Felesége már tegnap sürgölődött a konyhában, sütötte a tortát. Minden évben ugyanolyant. Az ebéd – ezen a napon is – mint már évtizedek óta: kacsából főtt húsleves, kacsasült, párolt lilakáposzta. Ezt követi a csokitorta. Melegség töltötte el lelkét, amikor az asszonyra gondolt. Fiatalon házasodtak össze, és együtt vannak, azóta is.

Úgy szereti, mint még soha. Az ifjúkori hév átalakult benne. Az asszony most már, az életének része. Nélküle az élete semmit sem érne. Megborzong. A gondolatot is elhessegeti magától, mert ő abba belehalna. Most azonban gondban van. Nagy gondban.

Szégyell beszélni róla, még asszonya előtt is. Nagyot sóhajt. Ma megérkezik a fiuk, itt marad egész héten. Saját baját-gondját most félreteszi egy kisidőre, de a jövő héten, majd arra is keres megoldást. Meg aztán vendégeket is várnak. Barátja érkezik feleségével, az ebédre. Még gyermekkorukban lettek barátok, és ma őszülő fejjel ülik körbe az asztalt.

Igazi barátság ez, még az asszonyok is jól megértik egymást. Itt is van már az ideje, hogy most bemenjen, és segítsen valamit. Mindennek készen kell lennie délre. A vendégek késő estig maradnak. Ez, az a nap, amikor felhőtlenül egymáséi lehetnek. Hétköznapiakon összeszaladnak, beszélgetnek, de ilyenkor mindenre jut idő. A beszélgetést – rendszerint – gyermekkorukkal kezdik, és mára már – ötven év eseményeit elevenítik fel.

Egy másik házban, egy másik utcában, egy másik férfi ugyanazt csinálja, amit kicsivel odébb – a barátja. Felkel, megfőzi a kávé, megissza, és kimegy az udvarra. Ő is szemrevételez mindent. Végigsétál az ágyások

között, majd bemegy. Felesége az asztal mellett várja a reggelivel. Beszélgetnek. Készülődnek a nagy napra. Ekkor megszólal a telefon, és nem várt vendég jelentkezik be, pont mára. Visszautasítani nem lehet. Magyarországi vendég, rokon, és régi, jó barát látogatná meg őket.

– Most mit csináljunk? – kérdezi az asszony – Ha nem megyünk el Feriékhez, harag lesz belőle. Ha nem fogadjuk Vilit, abból is harag lesz.

– Nincs semmi baj drágám – feleli a férj – velünk jön Vili is. Legalább megismerkednek, úgyis hallottak egymásról eleget. Ennek épp itt lenne az ideje. Nem is tudom, hogy eddig, hogy nem futottak össze? –

Megoldódott a gond, elkezdődik a nap. Mindent délelőtt kell elvégezni, sokat nem is beszélgetnek. Az asszony előszedi a ruhákat és vasal. A férj meg az állatoknak ad enni. Vízet és magot tesz bőségesen eléjük, mert holnap reggelig nem lesz, aki gondjukat viselje. Alig ütötte el a torony órája a tizenegyet, már meg is érkezett a messziről jött rokon. Örömmel üdvözölték egymást, váltottak néhány szót, az idő repült. Indulni kellett.

A vendégszoba készen áll. A nagy mahagóni asztal megterítve. Közepén gyertyatartó, egy csokor frissen szedett virág. Szép, fehér damasztzon a féltve őrzött porcelán készlet. Mellette ezüst evőeszköz. Minden régi, minden darab emlékeztet a múltra. A jómódú család féltve őrzött kincsei, ötven év tiszteletére kerültek az asztalra. A szoba még csendes, de a nappaliban már nagy az öröm.

Megérkezett fiuk és családja. Az unoka kinn játszik már az udvaron. Még ki sem faggatták a gyerekeket, máris nyílik a kapu, jönnek a vendégek. Az ebéd elkezdődött. Gőzölgött a húsleves a tálban, a sült ropogósan kínálta magát a káposztán. A torta fenséges volt, és az ablakon belopakodó fénysugár megtört, a kristálypoharakban gyöngyöző boron. Meg is oldotta a férfiak nyelvét. Levetközték gátlásaikat, és a házigazda azon vette észre magát, hogy barátjával, és annak magyarországi rokonával, a legnagyobb bánatáról mesél. Ő, aki nem talált megoldást, most egy ismeretlen embernek mondja el féltett titkát, egy kávé mellett.

– Nem vagyok már férfi. Nem tudom, mit tehetnék, nem a korom miatt lehet. Mit gondoltok, mi okozhatja ezt? – Ilyen egyszerűen közölte ő, akinél gátlásosabb ember nincs is a világon.

– Semmi baj, ezen segíteni. Ez természetes ebben a korban – válaszolt a messziről jött idegen. – Küldök majd erre való gyógyszert, nálunk már hatásosan kezelik ezt. Szó – szót követett, később a tett – tett. Jöttek a porok, és Ferenc életében valóban, ismét jóra fordult minden.

Ferenc barátja, azonban csak nevetett. Minden alkalommal, amikor megérkezett a „gyarmatárú” hamiskásan összenézett a feleségével. Aztán fogta az üveget és vitte a barátjának. Nagy titokban adta át – hisz Ferenc felesége nem tudott a dologról. A barát nem értette, nem is akarta elfo-

gadni, hogy ez igaz lehet. Vele nem történt ilyen, és nyafogásnak vélte barátja nagy baját. Ezért is határozott egy alkalommal úgy, hogy megbizonyosodik. Megérkezett egy nap – a csomag.

– Asszony van egy gyógyszeres, üres üveged?

– Van. Miért kell az neked?

– Add ide! – Fogta a gyógyszert, több mint felét átöntötte az asszonytól kapott üvegbe. Aztán vett egy nagy csomag szódabikarbonát, és a gyógyszer helyére öntötte. Ügyesen visszazárta a kupakot – igaz, ez mesteri munkát követelt tőle – de semmi sem akadályozta tervében. Jól összerázta, és egy szó nélkül átadta Ferencnek az újabb adagot.

Hetek múltak el. Az ősz is búcsút kezdett mondani, közeledtek a hosszú esték. Ilyenkor gyakrabban ült össze a két barát, egy-egy kártyapartira.

Egy este, Ferenc nagyon szomorú arccal ült le az asztal mellé. Egyre többször ütött mellé, olyan bakikat csinált, amit még fiatalkorában sem. Nem figyelt.

– Mi lelt téged? Mit csinálsz te Feri? Miért nem figyelsz? Nem látod, hogy mindig mellé ütsz?

– Hagyj békén. Ismét bajban vagyok.

– Az a régi bajod van már megint? Nem használ a gyógyszer?

– Nem is tudom, mit mondjak. Eddig nagyon jó volt. Boldog voltam, én is, az asszony is. Valami történt, úgy látszik, már kinn is romlik a helyzet. Ez a gyógyszer már nem az igazi. Semmi hatása sincs.

– Miért? Mégis, mit érzel?

– Semmit. Sajnos semmit... csak bőfögök...

Hívtál székel?

Azt a hétszenségit s a rézangyalát neki, hogy még e se ég, csak szelel, pedig jól megtömém, hát jól esszegyün minden az én szerencsétlen fejemre, hogy vinné el az ördög! Az üdő se kedvez, nem lesz itt más sem termés, sem állat, hogy Julisról ne es beszéljek. Az es, mintha fiatal kanca lenne csak virnyákol, ha hezza érek, de ha gazdalegény közelíti meg ojjan, mind egy kezes bárány. Vinné magával azt es az ördög!

– Hívtál székel? Itt vagyok!

– Nocsak, más meg es gyüttél? Nem mondom, szép fekete bőrruhát attak neked ott lenn, s a pofázmányod es jól bélepte a füst a katlan mellett. Mi járatba vagy itt? Tőlem osztán semmit sem kaphatsz! Ojjan szerencsétlen s éppeg még szegény es vagyok, hogy rajtam kívül nincs, mit elvihetnél. Még a lelkem sem az enyim, mer úgy-e, neked az kellene. Hát a sincs! Elvitte azt a Julis, amikor bő szoknyája alól kivillantotta cubákját, akkor szegény János fejemnek, oda lett, s vele együtt a szüvemnek, s nyugodalmas lelkemnek es.

– Böcsületed marada-e?

– Hogy a csudába ne maratt vóna, anékül garazsat sem ér a székel, mit gondolál? A még magvóna. Azt nem es adom oda még neked sem ördög! Akkor inkább a víznek menyek egyenest, s ott es oda, ahol fortyog, hogy ki ne ússzak belőle, de beszélj csak a magad nyelvit, értem én azt es, még ki találna törni a hejjiből a székel szótól.

– Pénzért sem?

– Nem kell nekem pénz – mondám.

– Szép nagy ház sem?

– A sem kell, van nekem egy putrim, elég az, priccsem es egy szalmazsákkal, a fejem oda le tudom egymagam hajtani. Ne es erőlködj, mondám, hogy nincs más a világon semmim.

– Asszony kéne-e?

– Asszony? Minek nekem, hogy papoljon reggeltől-estélig? Még nem ettem meszet.

– Hát a Julis kellene-e, szép házba, sok pénzzel, dunna alá, székel?

– A Julis? – Hmm... nem es tudom. Nem mondom, ő kellene, de osztán... Hmmm... mit kérnél cserébe?

– Nem sokat.

– Kicsi adnád? Azannyát, megbolondult vóna a pokol es? Nálatok es feje tetejire állt vóna a világ? Vagy a katlanotok ürült ki s én kellenék belé?

– Úgy valahogy, de te azt ne bússuld, a katlanok teli vannak, s zobognak is jó keményen. Csak innen, a ti vidékekről van kevés ember, jó erős, csontos legény kellene – parázsnak.

– Abból osztán nem eszel, mer, ha én lepaktálok veled, megcsinálom azt, amit kérsz mindenáron, de oda én uccse kerülök! Ki vele, bökd mán ki mi lenne az, amit kérsz?

– Semmi bátyám, semmi, csak azt kellene csinálnod, hogy kinyitod a fűled, szemed, s ha velem találkozol, akkor a szájad.

– Avval nincs baj, látok es, hallok es, mondani es tudok, ha akarok, de mi az, ami téged ojjan erősen érdekel?

– Mondtam már János, kemény csontú, székel ember kellene a lenti világba, olyanok, akik itt fenn igencsak jártatják a szájukat. Azokról kéne nekem eccer-eccer beszélned, s jutna neked gazdaság, pénz, s Julisnak is tudom a szívéhez az utat, ő lenne az, aki megkeresne téged, még a kisujjadat sem kellene mozdítanod.

– Üsse kő, immá nem veszihtetek semmit, áll a bót. Osztán, hogy rendezed mind azt, amit ígérél nekem.

– Hagyd csak reám, minden rendben lesz, te meg tedd azt, amit mondtam.

– Jól van no, Julis, Julis, a jó lesz! Hú még a pipám es nekidurran, hé ördög látod-e?

– ????

– Hova a csudába tűnél? Tán csak nem a pipámot es te babonáztad meg? No izsem, hát arra es képes lennél? Ez elhúzá a csíkot, avval a fekete berregő masínával. Jól menyen a dolgik, mán nem es gyalog járnak, üsse őket meg a ménkü.

No, eladám a böcsületem, de nem lesz ez így jó. Valamit tenni kéne, hogy Julis es meg légyen, de a böcsület es maraggyon, mert anékül nem marad oszt az asszony velem. Főleg akkor, ha a templomba nem ülhet bé az elsősorba. Csak az a baj, hogy gyünni fog az ördögfajzat, oszt mondani kell majd neki valamicskét. János, János, meggyüle a bajod, ha eddig nem vala!

– Asszony! Mennyél mán bé! Gyün az ördög.

– Gyün-e?

– Gyün, mondám.

– Hát osztán mibe van? Börbe?

– Nem a. Pantallóba.

– Jó, na, bémenyek, de osztán észnél legyen kied.

– Jó napot János!

– Aggyon Isten!

– Itt vagyok.

- Látom.
- Jöttem a fizetségért.
- Aha, gondolám.
- Nem félsz? Úgy látom, jól megy sorod. A faluban mindenki szeret. Az asszony is megvan, ház is van a régi helyén – szép, esténként borozgatók, kártyázgatók, barátok is mind megvannak. Nem félsz, hogy most egyszerre mind elveszted az egészet?
- Fél a bánat.
- Mit szólnak a gyermekeid, ha mindent megtudnak, mert van az is, úgy-e?
- Vanogat belőlük es. Ojjanok es, mind az apjuk, böcsületbe nőttek fel.
- Holnaptól már nem lesz. Látod itt ezt a paksamétát?
- Látom.
- Azt látod, mi van reá írva? Ábel János – Securitate.
- Aha
- Ezt most viszem az Önkormányzathoz, ebből kiderül, hogyan lettél ilyen gazdag ember, miből telt, mit tettél érte.
- Vigyed.
- Szóval is elmondom mindenkinek, hogy mi lepaktáltunk.
- Mongyad, mutassad, mit bánom én!
- Honnan vagy ilyen magabiztos öreg?
- Az eszemtől.
- Van az neked?
- Leve. Mer arra nem kötöttünk bótót.
- Honnan az a sok ész, amikor eladtad hajdanán pénzért a becsületet?
- A kötésbül.
- Honnnan?
- Anyámtúl.
- Bolond vagy te öreg.
- Meglehet, de vidd csak a pasamétát jól röhögnek majd rajtad. Mer úgy-e, nagy gondba valék akkor. Bémentem a házba, anyám épp kötögetett, s mondá magába, hogy egy szem sima, egy szem fordított. Ezt ismételgette áldott este. No ez van a paksamétádba.
- Mi az ördögöt hebletyelsz itt össze-vissza? Itt az van, amit az emberek évek során beszéltek a rendszerről, s mi eszerint el is bántunk velük.
- A meglehet, de az eszemet csak nem attam el, a fordítottját mondtam annak, amit azok montak. Aki szerette, s nyalt magiknak, azt én megfordítám. A nyalósok el es kerültek innen. Hát most azért borozgatunk ojjan nyugalomba, szerencsére dógós emberek maradának ebbe a kicsi fészekbe, itt a hegy alatt.

- Gazember!
- Aha.
- Vigyen el téged az ördög!
- Immá csak magamból kell kiűzzem őkelmit, ha asszonynépet látok, fiatalabbat, mind a Julis, de aszt valahogy megcsinálom magam. Na Isten álgyon ördög elvtárs!

Ha érek sötétbe

*... Hogy vezess engem is a látót,
ha érek "sötétségbe"...*

(Oberhauser Csaba: Ha érek sötétbe)

Az ősz már régen elbúcsúzott a nyártól, ködruhába öltözött napok lépegetnek egymás lába nyomában. Az igazi tél még várat magára.

Mielőtt belép a házba a férfi, még visszanéz. Az ég kék tengerét bíborvörösre festi át a lenyugvó nap, s lidérces fénybe burkolja a sikátort, amelyen áthaladt.

Jobbra-balra néz, hiányos fogazatú kockakövek készülődnek az éjszákára, beteges arcú, salétromos falak pironkodnak, úgy várják a rútságukat elrejtő éjszakai sötétet.

Még egy utolsó pillantás, mélyet sóhajt, határozott léptekkel belép az utca közepén álló bérházba, onnan egyenesen egy földszinti lakásba.

Kisvártatva illatfelhőtől kísérve lép ki ugyanazon az ajtón, szürke öltönyében az elegáns úriember. Fején kalap, egyik kezében sétapálca, gomblyukában és másik kezében egy-egy szál vörös rózsa. A cipője fényes, egyenletes léptekkel indul fel az emeletre a koszos lépcsőn.

Közben kalapját igazgatja a fején, gomblyukában még elrendezi a virágot, s a mellette levő díszszőnyeg majdnem megszólal:

– Félre az útból! Úriember közeleg! –

Az emeletre vezető korlát szurtosan szendereg a sötét lépcsőházban, a bőrcipő hangjára felneszel, aztán visszabóbiskol, mit sem törődve a megtisztelő látogatóval, tudja, nem neki szól a látogatás, mindenki óvakodik tőle, isten a tudója, mikor simogatták puha, emberi kezek.

Ezalatt, az ember felér az első emeletre, nem néz se jobbra, se balra, nem zavarja őt a telefirkált falak koszos szégyene, sem a falról lehullott vakolat. Fénytelen bejáratok előtt halad el, majd megáll egy – ebben a környezetben díszesnek mondható – ajtó előtt, amely friss lakkjával mond ellent a háznak. Kilincse fényes, büszke akárcsak a kopogtató, amelyhez most a vendég keze előbb félve közelít, aztán határozott mozdulattal szólaltatja meg. Erre a hangra mintha feléledne a csend, kintről egy pillanatra beszalad a lemenő nap vörösben izzó fénynyalábja a folyosó kisablakán, majd azonnal el is tűnik, amint megszólal bentről egy kedves hang:

– Azonnal, nyitom! – Máris nyílik a nehéz, diófa ajtó s a kedves lány, elegáns mozdulattal inti be vendégét. Elveszi annak kalapját, felteszi a kalaptartóra, s a férfi amellé akasztja sétapálcáját. Szembefordul a lánynyal, mélyen szemébe néz, átnyújtja a rózsát és nagy tisztelettel, csókot leheli a feléje nyújtott kicsiny kézfejére. Pár pillanatig még szemben állnak egymással, aztán a lány int, hogy kövesse, és befelé indulnak az öreg bérház nappalijába.

Az ajtóban még megtorpan a férfi, mintha egy évszázadot lépett volna át. Gazdag, polgári lakosztály tárul fel szemei előtt, kényelmes eleganciával berendezve.

A szoba közepén áll a lány, karcsú alakja vonzza a férfi tekintetét. Magas sarkú cipellője sejtetni engedi bokája kecses vonalát, amit eltakar a hosszú, majdnem a földet érő, fodrokban lengő selyemruha. Öreg fotelra mutat, ő belehuppan, lábait egymásra teszi, zavarában belső zsebében kutat, s mint aki rossz fát tett a tűzre, hamar hagyná is abba zsebeinek matatását, de a lány rászól:

– Csak nyugodtan, dohányozzon, ha akar. Szeretem az illatát. – S azal a férfi elé tolja a hamuzót és maga is elővesz egy kis szelencéből, egy illatos, vékony cigarettát. Sercen a gyufa, a férfi készségesen nyújtja a lángot, amely megvilágítja a nő előre hulló tincseit, és kedves arcélét. Aztán maga is rágyújt. A füst szálló útvonalát követi tekintetével, s az körbeutazza a légtérét, aztán eltűnik, a semmibe vész, még mielőtt az este sötétjébe burkolózó ablakhoz érne.

A férfi szeme megpihen minden egyes bútordarabon, a sarokban levő könyvespolcon, amely megrakottan áll, szakadtra olvasott, régi kötésű könyvekkel, mellettük rengeteg lemez, kissé kuszán, mintha valaki csak nemrég válogatott volna közöttük. A másik sarokban a polccal majdnem szemben, rojtos szélű abrosszal leterített asztalon egy fekete-fehér tévé. Épp egy színes bőrű jazz muzsikus üti a billentyűket, mély dallamos hangja fájdalmasan szólítja parkettára a bár vendégeit.

Megszakítva a zavaros csendet, egy hang hallszik be:

– A vacsora tálalva! –

A füstbe burkolózó pár egyszerre áll fel, s véletlenül egymással szemben találják magukat, arcuk majdnem összeér. Tekintetük ekkor találkozik. Egy röpké pillanatra a lélegzetük is eláll. Beleremegnek. A hang ismét hív, de most erőteljesebben, majdnem parancsolóan:

– Jönnének már? Minden kihűl! S nekem is mennem kell majd haza – zsörtölődik tovább.

A lány egyszerre felvidul, szemében felvillanó kacér fénnel hívja a férfit, aki belekapaszkodik a feléje nyújtott kis kacsóba, s már indul is a lány után.

Az ebédlőasztal ünnepi ruhába öltözve várja vendégeit. Mellette két szék, a férfi a nő háta mögé állva segít neki helyet foglalni, majd ő is leül. Az asztalfő előtt álló, morcos hang tulajdonosa figyel minden mozdulatukat, várva a hatást, amit kivált belőlük az ünnepi tálalás látványa. Sietve, már teszi eléjük a tálalt.

Amint a porcelán levesestál födelét fölemelte, azonnal érezni a finom húsleves illatát. Hát még, amikor a tányérokba került a mennyei éték. A férfi orrába felszáll az illat, orrszörzetén lecsapódik az illatos, forró pára. Diszkréten zsebkendőjét vesz elő, megtörli – kissé bosszankodva – az orrát és azonnal kanalizni kezdi a levest. Lélegzetvételnélküli időre sem áll meg, csak az utolsó korty lenyelése után, s akkor is félve, félszegen néz a tálaló asszonyra:

– Kaphatok belőle még egy keveset? – kérdi, nem is sejtve, hogy pont most érkezett a szíve közepébe ennek a néembernek hitt asszonycselédnek, s nagyot nézett, amint felderülni látta a mogorva arcot, akinek szeme felcsillant, hatalmasnak tűnő szája kedves mosolyra derült:

– Hát persze, hogy kaphat! Végre értékeli valaki a főztömet! Merek esküdni, hogy ilyen finom levest még sohasem evett. Rozália kisasszony is kér még belőle?

– Egy keveset Ágnis, a te levesed gyógyszer, azok az aranylő karikák nagyon kéretik magukat a tányéromra. –

– Magácska csak ne hízelegjen nekem, hiszen olyan vékony, mint a nádszál, senki se hinné el, hogy az én kosztomon él – duzzogott tovább Ágnes, elfelejtve, hogy nagyon siet haza. Mostmár learatja főztjének dicséretét.

Miután, még egyszer teletöltötte tányérjukat, kérdést sem várva vitte is ki a tálaló edényt, mert úgy-e kell a hely a sültnek és szósznak is. Ezek a vékonybélű úrfélék még teleeszik magukat levessel, nem marad hely a finom sültnek és az ő híres mentaszószának. Nem olyanok, mint otthona az ő családja, akiknek nem bír eleget főzni.

Néma csendben ették végig az ünnepi vacsorát. A szakácsnő árgus szemekkel kísért minden falatot, amit lenyeltek, várta visszatükröződni az ízeket a fiatal pár arcán. A desszert után felsóhajtott:

– Vájlék egészségükre. A szobában már kitöltöttem a likőrt. –

A férfi hálás tekintettel nézett fel rá, majd megkerülve az asszonyt, a háta mögött indult felsegíteni Rozáliát az asztal mellől. Amikor mögéje ért, hirtelen pusztit lehelt a homlokára, s mint a bűvészek a cirkuszban, kis csomagot varázsoolt elő kabátja ujjából. Aztán a mellénye gomblyukából kivette a rózsaszálat, és ezt a két ajándékot mélyen meghajolva Ágnesnek adta át.

– Ez a magáé, kérem, csak otthon nyissa ki. – Választ sem várva nyújtotta karját Rozáliának, aki kedvesen még visszaszólt:

– Köszönjük szépen a vacsorát, remek volt, mint mindig, Szenteste van, siess haza te is a csaláodhoz. -

Az asszony csak ámult-bámult, begyakorolt mozdulatokkal rakta össze a vacsora maradványait, közben arra gondolt – de jó lenne, még egyszer, ebben a percben fiatalnak és szépnek lenni, olyannak, akit igaz szerelemmel szeretnek ismét! -

Lemondóan intett, tiszta terítőt tett az asztalra, telerakta süteménnyel és gyümölcssel, középre gyertyatartót, meggyújtotta a gyertyákat, a konyhában motoszkált még egy ideig, s úgy távozott, hogy azt a bentlévők észre sem vették.

Amikor ő kilépett az ajtón, benn épp koccintottak a félhomályban a pilanet varázsára. A férfi lemezt helyezett a lejátszóra s a felcsendülő, lágy dallamokra táncolni kezdtek. Testük egymáshoz simult, leheletük szinte perzselt. Lépteik a sejtelem birodalmába, a hálósobába vezette őket, ahol már nem voltak korlátok s ők mindent feledve zuhantak bele a csodát ígérő éjszakába.

A sárga villamos csilingelése és a váltókon áthaladó, merev testének zakatolása durván robbant be a hajnali csendbe. A férfi kibontakozott a lány öleléséből. Óvatosan kiült az ágy szélére. Egy darabig némán ült, s mielőtt öltözködni kezdett volna, visszatekintett a lány alvó alakjára. Ugyanazzal a mozdulattal takarta be a meztelen vállakat, mint az éjszaka tette, amikor a szerelem hevében, az aranyló bőrön megcsillant a nyár otffelejtett könnye és tekintete megpihent az alvó arcon.

Csak ne ébredne fel! – azt az átszellemült arcot szeretné vinni magával, amit a bódult éjszaka varázsolt rá, azt a megmagyarázhatatlan titkot, a szerelemét, amit eddig még senkinek sem sikerült megfejtenie. Majd továbbkísérte tekintetével a selyempaplan alatt elnyúló testet, végül a takaró alól kikandikáló, kecses bokától búcsút véve, öltözködni kezdett.

Egyre sűrűbben zakatoltak a villamosok az ablaktáblák beleremegtek, s ő halkan becsukta maga mögött a hálósoba ajtaját.

Felvette felöltőjét, fejére tette kalapját, sétapálcáját karjára akasztotta, s mint a tolvaj, aki meglopta az éjszakát, átlépte a küszöböt. Nem nézett vissza. Nagyon határozottan ment le a lépcsőn, lépéseit visszhangozták az öregedő falak, de mégis, mielőtt belépett volna a „házmesterné” lakásába, visszatekintett.

A belső ajtó feletti vörös lámpára nézett, amely most nem világított, jelezve, hogy ma szünetel a „munka”. Nem időzött sokáig a lakásban, a madám morcos volt, lehet, nem is tudta, hogy a napnak melyik szakában vannak.

Fizetést nem várt a férfitől, morgolódva ment be a szobájába:

– Aztán csukja be maga után jól az ajtót – szól s választ sem várva tűnt el egy belső ajtó mögött.

Arcát fagyos szél csapta meg, amint kilépett az utcára. Végigszaladt testén a hideg, farmeröltönye nem elég meleg ehhez az évszakhoz. Elnyűtt edzőcipőjét nézte, s amint felemelte tekintetét, öreg, cigány utcaseprővel találta szemben magát.

– Jóember, adna egy szál cigit? – nyújtotta remegő kezét feléje az öreg, s ő belső zsebébe nyúlva kivett egy megbontatlan csomagot.

– Szívja egészséggel öreg.

– Mind az enyém?

– Az. – Még látta az ámuló arcot, rajta a csodálkozást, melyen összemosódott az öröm és ámulat. A nagyobbacska csikkekhez szokott ember sehogy sem érthette, hogy most ő nyithat fel egy egész doboz cigarettát. Hálálkodást nem várva indult tovább a férfi. Havazni fog, de nem is baj, szereti nézni a hónap hullását. Bárcsak hullana! S mintha csak meghallotta volna a fennvaló a kérését, előbb lassan, aztán egyre sűrűbben szakadni kezdett az égi áldás.

Mint, aki a csodák világába érkezett szent karácsony első ünnepén, csak állt a szakadó hóesésben, nézte az egyre erősödő havazást, ami lassan átláthatatlan függönnyé vált előtte, aztán elállt, nem kavargott tovább. Arcát az ég felé emelte, hogy keresse azt a felleget, amely az imént telehintette az utcát, nem látott semmit, csak érezte, hogy arca egyre nedvesebb, és nedvesebb, s végre megértette:

– Megtörtént, igaza lett a doktornak, hogy bármikor, bárhol bekövetkezhet. Megvakultam. –

Régóta készül erre a pillanatra, gondolatban már begyakorolta, mit fog tenni. Terpeszállásba állt, nehogy megszédüljön és elessen, kitapogatta a járda melletti falat, várt, hogy megnyugodjon, aztán elindult, lassan, óvatosan, hogy elérje a buszmegállót, ahol leülhet, emlékezett a padra, s valaki majd biztosan jönni fog, aki elvezeti az intézetbe, ahova már befogadják, hála Istennek, ettől a pillanattól már nem a parkokban, aluljárókban húzza meg magát.

Tapogatózva, de eljutott a padig. Leült és várt, emlékeinek kockái kezdtek peregni lelki szemei előtt.

Fél éve kezdődött a canossa járása.

Előtte áll a fehérbe öltözött orvos, aki óvatosan közöli, hogy az autóbalesetben elveszítette családját, mert már nem tudtak segíteni feleségén és kislányán, pedig minden lehetőt megtettek értük. Majd hetekkel később, amikor magához tért, állapota már megengedte, hogy elhagyja a kórházat, ugyanaz az orvos ültette le, és kimondta a végítéletét:

El fogja veszíteni a látását, nem tudja megmondani mikor, de fel kell készülnie rá, hogy bekövetkezik. Mintha valaki távolról beszélt volna hozzá, hallotta az orvos hangját, de nem hitt neki, és egy cseppet sem érdekelte akkor. Csak ki innen, ki a falak rabságából, haza kell mennie, otthon várja kis családja, mondjanak itt bármit is ezek. Zárójelentését zsebébe gyűrte, vonatra ült, hazament, s már a vele szembe jövő emberek arcán látta, hogy valami nincs rendben. Vidám köszöntését furcsállva fogadták, vagy kikerülték, átmentek az utca túlsó oldalára. Otthon a kaput zárva találta, kinyitotta, s amikor belépett az üres lakásba, biztosan tudta, igaz, elveszítette egész addigi életét. Két nap telhetett el így talán, amikor erőt vett magán, s az éppen hozzá érkezett baráttal megszervezte, kis családjának a temetését. Aztán eladott mindent, a fővárosba költözött, s azóta a kocsmákat járja, keresi fájdalomra a balzsamot, lakása a pusztá föld, barátja nincs, csak a csillagos ég a feje fölött, ahova családja költözött.

Nyár eleje lehetett, egy reggel, amikor már megvette a napi töményt, leült a parkban egy padra. Bontotta volna föl az üveget, hogy teleigya magát, annyival, amennyi kibírhatóvá teszi az aznapi napot, az történt, hogy melléje a kedves arcú lány telepedett. Keze nem engedelmeskedett, csak fogta az üveg nyakát, sokáig ülték ott néma csendben, a ragyogó napsütésben, hallgatva a madarak dalát:

– Adna egy keveset nekem is belőle? – nézett rá a lány – csak egy icipicit. Megtenné nekem?

– Hogyne természetesen, de nincs poharam, csak így üvegből, ha nem haragszik, úgy-e megérti... – hebegett-habogott, s nyújtotta a lány felé félszegen a whiskys üveget.

– Különc egy csavargó maga, ilyen itallal még nem kínáltak. Az ember nem is várná el, hisz láthatóan a kék ég alatt van az otthona – hűledezett a lány, s kortyolt egy keveset... Ő is beleivott az üvegbe, épp jókor, már remegett a gyomra és a keze...

– Igen, különcknek születtem. – Beszélgetni kezdtek, még pár kortyot lecsúsztattak, hogy könnyebb legyen a vallomás, ki miért van éppen itt, mit keres, mit szeret, mit szeretett az életben. Hamar megtalálták az egymáshoz vezető hangot. Mindketten imádták a régi filmeket, a két romantikus lélek egymásra talált, mint azokban a történetekben, annyira, hogy elhatározták, hogy találkoznak karácsony szent estéjén, visszalépve az időben – mint akik a filmvászonról köszönnek –, eljátsszák kedvenc filmjük egy jelenetét.

Hát így történt, ezért nem várta meg a lány ébredését, hogy úriemberként távozhasson, ahogy érkezett.

Ágnis korán ébredt. Lefőzte kávéját, s miközben szürcsölte, az járt a fejében, hogy össze kellene szedni az asztalon maradt romokat, még mielőtt

a család felébred. Kötényét keresve a fogason, keze beleakadt az este viselt ruhájába, megérezte a kis csomagot, amit attól az úriembertől kapott. – Ahh egy-két ezer forint lehet benne, ezek úgy szokták. – Azért viszszaült helyére, hogy kibontsa a kis csomagot.

A várt pénz helyett egy dobozka. Kíváncsian nyitotta fel a födelét, s amikor meglátta, mi van benne, szusszanni is elfelejtett. Bordó plüss párnácskán csillogott egy pár, aranyba burkolt fülbevaló. Közelebb emelte szeméhez, hogy jobban lássa. Mint két, megfagyott könnycsepp, csillogott benne a drágakő. Keze megremegett, ilyen szépet elképzelni sem mert. Ez az övé lenne? Az, az ember tévedhetett! Vagy mégsem? Ezért mondta, hogy csak otthon nyissa ki? Egyszer-kétszer még becsukta a dobozt, majd újra kinyitotta, aztán gondolt egyet, magára vette kabátját, zsebébe csúsz-tatta a kis dobozt. Csak egyet érzett: el kell itthonról mennie.

Kinn a nagy hóban az ajtó előtt megállt – Most merre? – Céltalanul, mint akinek mindegy, elindult a buszmegálló felé, odaérve megállt. A buszra egy csavargón kívül senki sem várt. Ő is bevárja, felszáll, megy amerre viszi, neki mindegy, s közben szorongatta a zsebében meglapuló kincset.

– Angyalka, anyalka – hallotta maga mögül. Körülnézett, de a csavargón kívül nem volt ott senki. Csak nem bolondult meg?

– Angyalka, anyalka – hallotta ismét. – Ez nem lehet igaz! De tisztán hallotta, ki beszélhet? Sehol senki. A padon ülő embert jobban szemügyre vette, s megdöbbenve kiáltott fel:

– Hát maga az?

– Én vagyok, üljön le mellém Ágnes. Éreztem, hogy valakinek el kell jönnie értem, bevallom magára nem gondoltam.

– De, mit keres maga itt, ebben a hacukában?

– Hosszú történet ez. Ágnes én megvakultam. Vezessen el az intézet kapujáig.

– Miről beszél? – kereste a szavakat –, méghogy megvakult! Ne játszadozzon velem, egyébként is, ha nem lát, hogy ismert fel?

– Az esti menta illatát hozta jóasszony. De induljunk, fázom. Útközben mindent elmesélek. -

Egymásba kapaszkodva, egymást támogatva indultak el. Amint tapogatózva gyúrták a frissen hullott havat, a férfi elmondta eddigi élete történetét. Azt is, hogyan ismerte meg Rozáliát, és még azt, hogy ezalatt a fél év alatt, rendszeresen bejárt a vakok intézetébe, megtanulta a braire írást, tudatosan készült a vakságra. Most ezután nem az a csavargó lesz, aki az utcákat róttá, már helye van egy befogadó közösségben, s talán még az élet is tartogat számára valamit, valakit...

Az intézet kapujához értek, János kitapogatta a csengőt, megnyomta:

– Ne, nekem kell bekopognom, most már magamnak kell gondoskodnom magamról, ezért jöttem ide – hárította el az asszony segítő kezét. Vártak. Nemsokára jött is az ügyeletes, akinek elmondták, mi járatban vannak. Sokat nem kellett magyarázniuk, ismerték már a férfit.

– Csak még elbúcsúzom – szölt. – Nem viseli a fülbevalót. –

– Honnan tudja, hisz nem is látja, vagy igen? –

– Nem, de nem volt nehéz kitalálni, végig éreztem, hogy szorongatja a kis dobozt, hisz a kezemet a zsebébe téve vezetett. Feltenné most, és viselné a kedvemért?

– Miért olyan fontos ez magának? Nem illik ám az hozzám.

– A feleségemé volt. Magát pedig valaki mellém rendelte, őrizze meg kérem, viselje. Benne ragyog asszonyom szemefénye, s az én megkövült könnyeim. Most feltenné? – Ágnes lassú mozdulattal elővette a kis dobozt, alig találta fülében a lyukat, valamikor gyerekkorában fúratta ki anyja, de aztán a keresztelő kis fülbevaló kicsi lett neki, s amikor kislánya megszületett kivette őket, átadta gyermekének. Azóta nem is gondolt arra, hogy ékszer viseljen. Minek?

– Feltettem.

– Megengedi, hogy maga legyen az első, akinek letapogatom az arcát?

– Igen – válaszolt Ágnes, megfogta a férfi kezét, vezette egészen a fülbevalókig, aztán hagyta, hogy végigsimogassa arcát. A férfi szeme meg nedvesedett, könnyei lassan folytak le. Az asszony arcát még mindig két kezébe fogva, szeretettel megcsókolta:

– Anyám. Isten vele! Csak még egy utolsó kérésem lenne. Látja itt ez a boríték, megmaradt pénzemnek fele, és egy pár jegygyűrű. Adja át Rozáliának, s üzenem, várjon, jövök... – Ágnes átvette a borítékot, kivette belőle a gyűrűket, s visszaadta azokat:

– A pénzt átadom fiam, a többi a te dolgod lesz majd. A Jó Isten áldjon meg. – Azzal a férfi kezét az ügyeletesnek nyújtotta át, hogy az bevezesse, s ott megtanítsák élni a belső fénnel – az örök sötétben.

Ágnes feje, egész lénye kongott az ürességtől, amikor elindult. Lábai vitték, ő csak ment. A hó egyre hullott, nagy pelyhekben, mintha soha sem akarna szűnni az égi áldás. Aztán megállt. Egy templom ajtaja előtt találta magát. Ha már itt van, bemegy. Rég nem volt ilyen helyen. Korán volt még. Isten háza kongott az ürességtől, csak a sekrestyés fiú rendezkedett s készült az ünnepi szentmisére. Ágnes félénken haladt a padsorok között, szemét le sem vette a fényben úszó oltárról. Leült az első padba. Most mihez kezdjen? Csak bámult maga elé:

– Itt lennék! Uram? Így nevezzelek? Még imádkozni is elfelejtettem, hogyan szólhatnék hozzád? Tudod Uram én semmit sem értek, nem értem hogyan intézed ott fenn a dolgokat, buta vagyok én ehhez, csak kérdezek.

Mondd, jó ez neked? Jó neked elvenni egy fiatal ember asszonyát, gyermekét, s helyette adsz egy felejthetetlen éjszakát, s reggelre meg elveszed szemének fényét? Miért Uram? Miért szenvednek ennyit a földön az emberek? Nem felelsz. Némaságodat én nem értem meg, de ha mégis idevezérelt csillagom, s ez a két szerencsétlen lábam, majd megtanulok imádkozni, ha beéred ennyivel.

Nézz rám Uram! Itt a fülemben viselem a fájdalom könnyeit, de neked még ennyi sem elég. Reményt veteményeztél ebben a hideg télben egy vak ember szívébe, mert tudod, te igazán tudod, hogy Rozália a te jegyesed, haldoklik már egy ideje, s készül találkozni Veled!

Most tégy csodát Uram! -

Közben kinn, karácsony első ünnepén, már mindent belepett a kristályos, fehér takaró.

Halló! Ügyfélszolgálat!

Már éppen azon volt, hogy begolyózzon – jó dolgában –, miközben kinn remekül sütött a nap. Ekkor a jó sorsa megismertette modern világunk vívmányával. A szerkezet igencsak sokat tud. Ír, olvas, tanít, információkkal fenyeget, na meg beszél. Reszkető kezekkel egerészett, és végre sikerült elsötétítenie a képernyőt.

– Segítség! – kiáltotta a szomszédasszonynak, aki nagy nehezen visszaállította a rendet a gépen. Egy darabig nyugton is volt, de a kíváncsiság nagyúr, és győzedelmeskedett. Nemsokára már alkalmazottja volt egy cégnek. Távmunkában!

Ennek fele se tréfa, de megdolgozott érte. Amit csak lehetett mindent elrontott, aztán abból tanult, ahogy javították a baklövéseit. De nem is megy ez olyan könnyen, valakinek mindig segítenie kellett. Ezért hát az is megtörtént, hogy másokat riasztott, elvégre minek aludni vasárnap reggel nyolckor? Segítség kell, pénzkereső ember nem henyél, főleg az olyan nem, aki ha fejébe vesz valamit, addig csúri-csavarja, amíg nem sikerül az, amit eltervezett. Hasznos tagja akart lenni magának, és egy kicsit a társadalomnak. Tessék, most az.

– Halló! „Ködmönömet elvesztettem vevőszolgálat”! Tessék parancsolni!

– Rendelést szeretnék leadni, tessék mondani jó számot hívtam?

– Persze, azonnal szolgálatára állok, csak előbb az adatait kérem.

– 18/48-asat kérek, nehogy nekem a feketéből küldjenek és ötveneset! Az ötvenes nem jó évjárat. Rossz volt akkor a minőség. Mindenki disszidált, itthon meg maradt a nagy semmi. Az anyag is silány. Értette?!

– Igen, negyvennyolcas lesz. Tűzpiros, mint a vér.

– De vajon jól áll az majd nekem? Én inkább a világos színeket szeretem.

– Legyen. Mondja a „világos” méretét, bár nekem elég sötétnek tűnik, és nem is 18/48-as, hanem 18/49-es, és ha jól tudom ez Görgy – bocsánat – görögdinnye színű. Jaj, hogy abban van zöld is, meg piros is? Reménykedtünk, reménykedtünk, bár sok alapja nem volt reményeinknek. Akkor mi legyen, kedves Asszonyom – jaj bocsánat, elnézést – kedves Uram!

– Legyen igaza, mégiscsak jobban tudja, legyen negyvenkilences, de aztán gyorsan küldjék.

– Hova küldjük, esetleg megmondaná a címét is?

– Nem, már egyszer bepötyögtem, a zenélő dobozba.

– Sajnálom, akkor nem vehetem fel a rendelését, mert már egyszer feladta, tudja az a gép, amibe bepötyögött, intelligens lény, csak válaszolni nem tud. – De jó neki. – Vagy még egyszer akarja a „világost”? – Aztán eszébe jut egy népdal:

*„Hej Világos, vén sötét Világos
Te miattad a haza oly gyászos”*

– Nem értem magukat. Reklamálni fogok, én fizetek, mit érdeklí, hogy hányszor kérem „világost”, és hova. Nekem azonnal szükségem van rá! – Azzal lecsapja a telefont.

Remek, megvolt a keresztség. Sikerült elbaltázni a szolgáltatnak egy rendelést. Hogy most mi lesz? Nem történt semmi. Vagyis történt, hogyne történt volna. Ismét csörgött a telefon, és a szolgálatos készséggel vette fel tovább is a rendeléseket. Igyekezett, nagyon igyekezett, aki megmondta a nevét és a címét, annak még azt is felírta – reménykedve –, hogy ki is fogják szállítani neki. Sőt, ha a név mellé még azt is megmondták, hogy mit akarnak, nyomban rögzítette. A háttérben, hogy folyamatosan tudja mi a dolga, zenét hallgatott. „Mindannyian mások vagyunk” – ismételte az mp3-as lejátszó. Bár nem értette ezt a fajta telepátiáját a zenemásternek, hogy épp most, ezt kell dúdolgatnia, nem ért rá ezzel vacakolni, mert jött a másik hívás:

– Jó napot! – szól bele egy asszony hangja.

– Jó napot! „Kisködmönös vevőszolgálat”! Tessék parancsolni!

– Sietek, gyorsan mondom, egy nadrágot és egy pólót kérek.

– Melyiket kéri? Mondja az adatait.

– Mit képzelsz? Sietek! Szülői értekezletre megyek, nincs időm most mindent elmondani. Nem érte, vagy azt akarja, hogy lekéssem? Küldjék a nadrágot, meg azt a pólót. Hogyhogy nem lehet név és cím nélkül? Még milyen számokat ne mondjak be magának? Nahát, magukat sem hívom többé! Majd hívom az „Irhabunda szolgálatot”. Ők nem nyaggatják ennyit az embert. – Ez is megvolt, vagy meg lett volna...

– Halló! Jó napot! Vevőszolgálat?

– Igen, tessék parancsolni, vevőszolgálat, miben lehetek segítségére?

– Jaj, kedvesem, én kiírtam magamnak, amit szeretnék, mondhatom? – Szépen, ahogy kéri, bemondja az adatokat, közben megkérdezi, hogy érzi magát a telefonos kisasszony – jaj de jó, valaki még kisasszonynak hiszi – és folytatja, hogy milyen jó dolog, ha „emberi” hangot talált a vonal túlsó oldalán, mert nem szeret gépi hanggal beszélni. Két cikkszám között, már ismerik egymás gyerekeinek szokásait, merthogy azok nem vesznek ám fel bármit. Aztán már a harmadik cikkszámánál, a férjek kerülnek „terí-

tékre” – ugyanaz a hóbertjuk. Most épp időjárásjelzőt kér párjának, mert ugye őt sem lehet kihagyni egy ilyen nagy ruhavásárlásból, legalább elégedetten fizeti majd ki, a nem kevés számlát. Még csevegnek egy keveset, és mint két jó barátnő válnak el.

– Halló! Kedveském, a segítségét kérem, rendelni szeretnék – méz-édesen hívja egy férfihang.

– Parancsoljon Uram, miben állhatok segítségére?

– Tudja aranyom, a barátnőmnek, a Józsinak szeretnék egy ici-pici, lila tangát. Megmondaná melyik a legizgibb?

– Khmmm... Bocsnát Uram, a torkom. Csak egy korty vizet iszom, azonnal... – kis szünet – akkor nézzük a katalógusokat. – Megbeszéljük, majd eldöntik közösen, mert mégiscsak „nő a nőnek” jobban ismeri az ízlését. – Elégedett vevő búcsúzik és biztosítja, hogy mindig őt fogja kérni, személyesen.

– Halló!

– Köszönöm.

– Halló!... Köszönöm, csak még annyit szeretnék kérdezni, hogy biztos jó nekem az a méret? Tudja, olyan alacsony vagyok, és egy kicsit telt...

– Halló!

– Halló, távmunkában dolgozik? Az mi? Jaj, akkor nem maga kell nekem, még egyszer tárcsázok.

Újabb hívás:

– Jaj, de jó hogy felvette! Tudja, én olyan nehezen kapok magamnak valamit. Jó ez, az Önök cége. Külföldi. Tudja én '56-os vagyok. Kint éltem én egy kis ideig, kb. negyven évet, és megszoktam a méreteiket. Nagyobb lábon élnek. Jaj, dehogy politizálok kedves, csak tudja, megszokásból mondom. De nem érdekes, hogy pont 56-os a méretem?...

– Halló!

– Tessék parancsolni! – szerencsére, ma ez az utolsó hívás. Este van már, ezt még felveszi, és vége ennek a napnak, hurrá! Hamar teltek így a napok, hipp-hopp, és itt a hónap vége. A számlája feltöltődik egy kis nyugdíj-kiegészítővel. Szerencsés ember, csak néha nem tudja ezt magáról. Most még összeszedi minden megmaradt erejét az utolsó híváshoz.

– Miben segíthetek?

– Két gondom is van. Tudja, a 18 éven felüli katalógusukból rendeltem, de nem jó a méret. Az egyik kicsi, meg szűk, ön szerint melyik lenne a jobb? A férfi „hancúrléc” méretnél pedig nagyobb kiegészítő kellene. Halló! Kérem, ott van még?

– Igen, bocsnát, de gondolkoztam, hogyan segíthetnék. Nem ismerem az önök méreteit, esetleg nézzük meg együtt a katalógust.

– Remek ötlet! – Aztán mesélni kezd, tapintat kedvéért ide nem illő méretekkel ismerteti meg. – Hja – jut eszébe az öreg közmondás: Jó pap holtig tanul. Ha ezt a rendelést sikeresen felveszi, akkor már becsukhatja a boltot mára. Jöhet a megérdemelt vacsora, meg a pihenés. – És sikerült. Megegyeznek, megvan, ez is megvolt!

Még egy utolsó mentés, elküldheti a napi munkáját. Végre a család! Aláír, listát készít másnapra – holnap bevásárolnak a fiatalok. Vacsora és a megérdemelt TV-nézés. Épp a csatornák között válogat a férje, egy helyen megáll, már horkol, kezében az elmaradhatatlan távirányító. A TV-ben pedig, az egyik csatornán, a kígyók párosodásáról folyik értekezés.

Jó éjszakát!

Az idő kuckói

Kuckó 1.

Mogyoróbokrok között a nagy kertben, ott hátul egy eldugott zugban növekedett a nagy eperalmafa. Csak egy ilyen gyümölcsfa volt az egész faluban, az ő termése érett be leghamarabb. A közepes méretű almák piros csíkosan mosolyogtak le a fáról, lédúsan csalogatták a Kis Szöszkét, hogy beléjük harapjon. Húsában piros erecskék szállították az ízt, azt a menygyei aromát, amelyet sehol sem találni kerek e világon.

Virágról-virágra szálló fehér pillangó csalogatta a fa tövébe a gyereket. Aki, amikor felnézett meglepve látta, hogy nem is nehéz erre a fára felmászni. Kidudorodott törzse létraként vezette fel a magasba, addig, amíg elérte azt a három ágat, amelyek egyforma magasságban, egymástól egyenlő – nem túl nagy távolságra – helyezkedtek el. Az már nem is volt csoda, hogy feje fölött egy méterre talán, ugyanúgy, ugyanolyan vastag ágak kérezkodtek a fény felé.

– Ez olyan, mint egy kis ház! Csak egy pokrócot hozok és ez lesz a váram! Itt senki sem lát meg! –

Ezután mindig itt bújt el, ha valaki bántotta. Szepegéseit csak a madarak hallhatták, s csak egyszer történt az, hogy pont akkor, amikor siratta gyermekéveinek nagy bánatát, Lajos bácsi pont a fa alatt kaszálta a fűvet. Szerencsére nem nézett fel. Lehet nem is vett észre semmit. Harmadnapra azonban a három ágra két széles deszka volt felerősítve, a lombokat pedig valaki úgy fonta, hogy véletlenül sem láthatott be senki. Kényelmes kis ház volt. Berendezte, s már azon sem csodálkozott, hogy befőttes üvegben a kert legszebb virágait valaki mindig odacsalogatta az ő kis lakába. – Lajos bácsi!

Nem beszéltek soha róla. A lányka mégsem volt egyedül bánatában. De jó volt ott örülni és sírni, ahol senki sem látta, nem kiáltoztak utána, hogy: „síró, bögőmasina”. Nem, mert azt nem engedte, hogy mások is lássák fájdalmát...

Kuckó 2

A folyó szelíden folydogált. A malom melletti gát lassú, egyenletes ritmust diktált. A nagy kerekek kattogása messze elhallatszott, az emberek hangos hórukkal emelték fel a liszttel tele zsákokat. A libák gágogása beletartozott a víz melletti életbe. Ha a gúnár elindult, szaladt utána az egész sereg, ősszel pedig a víz fölött próbálgatták szárnyaikat. Mintha vízről akartak volna felszállni a vadludak után, de valahogy soha nem sikerült nekik ez a mutatvány. Nagy csobbanással estek vissza, de még előtte megsarkantyúzták a folyó felszínét, fékezve a zuhanást, a sikertelen próbálkozást.

A stégen csak egy lány üldögélt. Miután besétálta a nagy kertet, megnézte kis házát a fa tetején, amelyről a pokróc már rég lehullt, a kúszómászó növények körbefonták, s látszott, hogy oda már régen nem mászott fel senki. A stég volt a mindene. A szitakötők, a lepkék, a madarak, amelyek le-lecsaptak a vízre. A tizenéves lány lelke itt nyílt ki. Romantikára hajlamos gyerek, itt találta meg korának kuckóját, ahol játszik a szél a hajával, a víz tükrebe megnézheti, hogy milyen is az arca, alakja. Vajon tesszik-e annak a fiúnak, aki felkeltette figyelmét, és most azon aggódik, hogy összedől a világ, ha nem szeretik viszont.

Senki sem érti meg őt. Senki sem tudja, hogy milyen is az ő korában szeretni. Édesanyja legyint, a nagyok nevetnek. Igen senki sem érti meg őt. Nem is szerethetik, mert olyan csúnya, látja a víz tükreben. Jaj Istenem, most mi legyen?

A nagy csendben valaki ott jár a kertek alatt. Kasza van a kezében, pi-henni jön munka után. Lajos bácsi. Leül mellé a stég lépcsőjére, ő is a vízkarikáit nézi, hallgat. Aztán nagy későre megszólal:

- Nagy a baj?
- Az.
- Elmondod?
- Csúnya vagyok, nem szeret senki.
- Csúnya?
- Igen.
- Láttál csúnya virágot itt a kertben, vagy bárhol?
- Nem, nem láttam.
- Látod, te is virágszál vagy, és ezért sem lehetsz csúnya. Érted?
- Ühüm.
- Akkor jó. – Azzal feláll, elindul, még meg is kell forgatni a lekaszált szénát.

– Hoztam magammal még egy villát, a kisebbet, tudod, ha kedved van, majd később, gyere, segíts.

– Jó, megyek mindjárt, sütünk szalonnát?

– Hát, ha jól dolgozol. -

A lány ottmaradt. Még nem mehet el, úgy érzi, hogy annyira tele van keserőséggel, hogy egy pillanatra sem tudna nevetni. Ekkor, amint magát bámulja, könnyei a vízbe potyognak. Minden csepp után a víz karikákat rajzol, egyre több karikát, már-már labirintus kerekedik, amikor egy kis béka kíváncsian ugrik fel a sok-sok karika közepébe. A zöld balett táncos fel-feldugja fejét, a lányra néz, azt várja, hogy ismét játsszon vele. Hullassa a cseppeket, de nem, mert a lány már nevet.

– Csak nem te vagy a herceg, akire várok? No, maradj csak a vízben, megyek dolgozni. De ne tünj el örökre, mert jövök. -

S a stég visszavárta, tavasszal, nyáron, ősszel és még télen is, a hidegben, amikor a deres fák között már nem repkedtek szitakötők...

Kuckó 3

Őszi szél kergeti a színes leveleket. Fiatalasszony lépked nyomába, babakocsit tol maga előtt, s benne aranyhajú kisdéd. Fiú. A gesztenyesor alatt, a templom védelmébe nincs huzat, ott leülhet, addig, amíg még szép, száraz az idő. Kell a friss levegő a kicsinek. A fákról le-lehulló leveleket nézi az anya és gyermeke. A kicsi nagyokat nevet. Tetszik neki minden mozgó tárgy, s kacagással jutalmazza a szélben lengedező ágakat.

Szél kergeti a nyárfa fehér virágait, amelyek elszabadultak a tavaszban. Fiatalasszony lépked nyomába, babakocsit tol maga előtt s benne aranyhajú kisdéd. Kislány. Napos helyet keres, fák közelében, mert tudja, hogy a kicsik szeretik az előttük mozgó tárgyakat. Nevetnek, hangos kacagásuk anyjuk öröme, kincse, büszkesége ...

Kuckója. Az ő szemük a kút, amelyből az élet vize fakad.

Az ő nevetésük a dal, amely megszépíti a mindennapokat, s amelynek ritmusára minden anyai szív röpül, táncol. Áttáncolná az egész életet.

Kiskezük a szellő simogatása, az erdő ölelése.

Első lépéseik a szitakötők játéka, ki nem számítható, de olyan szép, amilyent csak akkor látott ott a folyóparton.

Ölelésük az erdő ölelése. Illata, gyöngédsége, fel nem tárható mélysége a szeretetnek.

Séta közben valaki mellé szegődik. Meghajlott hátú öregember. A kosiba néz, majd rá:

– Szép gyermekek!

Lajos bácsi. Valahonnan előkerült. Olyan régen látta már! Aztán lassan elcsoszogott mellőle, megy a maga útján, haza, valamerre...

Kuckó 4

Meghajlott öreg fa áll a régi kertben. Meghajlott hátú asszony áll mellette, még nem öreg, csak a betegség jött közel hozzá, megérintette, nyomát rajta hagyta, és nem akart tovább lépni, hiába minden akarat, tudás, gyógyszer.

A fa őt várhatta. Ő is beteg, korhadt, odvas a törzse, termést már rég nem hoz. Kivágják. Milyen jó, hogy még látta, láthatta. Messziről, vándorként jött vissza, hogy még egyszer találkozzon barátaival: a folyóval, a fával...

A folyót „okos” emberek elvezették. Helyén mocsár, bűz, szúnyog. A szitakötők rég elköltöztek a fertőzött területről, békabrekegést sem hallani. A királyfi igényesebb helyet keresett. A malom nem dolgozik, hórúknak hírét sem hallani. A mai fiatalok csak egy ódon épületet látnak, ami hajdan volt valaki. Romjaiban őrzi ma a múltat, reméli, hogy egyszer talán valaki még gondol rá, hátha...

– Ki kaszálja a fűvet? Lajos bácsi?

– Nem. Te nem tudtad? Az Öreg meghalt...

Fájdalom cincálja izmait, az asszony befelé fordul a fal felé. Bírja ő, csak ne szóljon senki hozzá. Főleg ezek után ne! Egyre gyakrabban, egyre többet tölt összegörnyedve, szemeit lehunyva a fal felé fordulva. Így nem bántja senki, nem kérdeznek, nem kell felelni, csak maga van. Benne az élet összes fájó sebe, melyek néha felfakadnak, vagy éppen engedik merengeni, álmodozni arról, hogy ő Nő. Még mindig az, aki volt, csak nem a fa tetején, nem a stégen, nem babakocsit tolva, hanem éppen várva a gyógyszer hatását, hogy pihenhessen végre!

Belealszik fájdalmába, álmában szalad vele a szán, a hegyek között. Lajos bácsi kezében az ostor. Dehogy bántaná lovait, csak megemeli a magasba, és azok repülnek a havas tájban, a nap szikrázóan süt, a deres fák súlyuk alatt meggörnyedve, de hősiesen viselik a tél áldását.

Csak ne kellene felébredni! Találkozni a Fallal, életének legszíntelebb kuckójával, ami eddig megadatott számára!

Kuckó 5

Kegyelmet kapott. Megkegyelmezett a sors. A fájdalmat szelídítette. Az is igaz, hogy az őszbe lépő éveiben, pók szőtte hálójával keresztezte a sors haja szálait. De adott kuckót. Igazit! Megismertette a világhálójával, amely nemcsak virtuális világba repítette, hanem részben valósággá vált. S sok jó barát mellett, talált egy helyet, ahová visszahúzódhatott, egyedül, ahol senki nem látta. Halk zene szólt, szép szavak, kezdetleges mondatok, amelyeken néha ma ő is nevet.

S adott „tollat” a kezébe, elevenített emlékeket. Szavakat adott, hogy belebújhasson, s elmondhassa, hogy nem múlik el nyomtalanul. Szavakat! Magyar szavakat, azon a nyelven, amelyben olyan szépen szól a szeretet, anya, gyermek...

Hogy azt mennyi, meg mennyi alakban le tudja írni! Csak írni kell ezen a gazdag nyelven, s hogy minél szebben csengjen, visszaolvasni százszor, meg százszor... Képzeletet kapott, hogy az, amit mondani szeretne, minél szebb ruhába bújhasson.

Kuckót, hogy mindent, amit eddig életében tapasztalt, átadhassa gyermekeinek, szeretteinek. Átadhassa szavakba öntött érzéseit, megtépázott bölcsességét, nemzetésnek sóhaját, szeretetét s mindent, amit ki tud fejezni. Mindent, amit tálcára tud tenni a maga és mások örömére.

Kuckót, ahol Lajos bácsi a jó öreg, okos és bölcs szomszéd megpihenhet, nem vész el az emlékezetben. Sokan vannak. Sok nagyapa, aki odaült unokája mellé, szóval hallgatásával simogatott, ölelt, majd álmokból lépett elő.

Kuckót, ahol elsirathatja a nem ismert apát, az elvesztett anyát, a távolságot, amely oly messze van a már nem is létező folyótól...

Kuckót a barátoknak, akiktől annyit, de oly sokat kapott...

Kuckót az örök időnek...

Házasság aranyérrel...

A belvárosi, körfolyosós nagy bérház már nem a békebeli jómódról híres. A kapualjból nem a családi hintó, vagy fogat gördül ki, bakján a kackiás bajszerű fogatos legénnyel. Hátnál sem a krinolinba öltözött kisasszonyka megy anyjával a reggeli misére. Most a házmeester igyekszik ki a tavaszi napfényre, s még ő is morgolódik, mert elviselhetetlen a bűz, ami kiárad.

– Az irgalmasát neki! Mán megint itt hagyták a szemetet. Szagulhassuk még egy hétig! Ez az asszony es csak arra való – itt kedves nejére céloz –, hogy a szomszédokkal traccsoljon, se nem lát, se nem hall. Bárcsak szemet adott volna nekem az Úr, amikor megláttam, s észet amikor kimontam az igent. De ojjan dereka vót akkor, s ojjan cubákja, hogy megállt az emberi ész, amikor rea nézett! Osztán állt ott más es, ami teljesen elvette az eszemet. Most mán csak a szája jár, de az kegyetlenül. Bé kellett volna nézzek a szájába jobban, hátha észreveszem a kígyócsípést rajta. De én csak ízlelgettem, s az mézes vót, brrrrrrr... –

Józsi bá már megy is be a házba, hogy nejére borítsa minden dühét. Még azt is az ő rovására írja, hogy éjente a kapualjba könnyítik magukat az éjszakai életet szerető emberek.

– Mán megint locsogtok, úgy-e? Mán megint van valami szaftos a házban? Osztán mijjen nagy dolog hozott esssze tüktökök, hogy még azt se láttátok, hogy a szemetes elhaladt az ablak alatt anélkül, hogy megállott volna? Tán még ebéd sem lesz, azt a rézangyalát nektek!

– Uram-teremtőm, mán megint itt maradt az a koszos szemét? Hát te mire való vagy agyalágyult? Egyéb dologod úgy sincs, merek eskünni, hogy meglátogattad a talponállót, hogy reggelre a szívmelegítőt bekapd. Fújj reám te semmirevaló! Megérezem én, hogy mit vedeltél!

– Azt meg, azt az egyet biztos, de egyebet nem érezel mán régóta, csak, ha valamilyen úrficska gyün a házba, akkor úgy rohansz, hogy hülámzik a halmod, s riszálod a túl kerekké gömbölyödött hátsódot, pedig tudhatod, hogy az ijjenek nem hezzád jőnek, te vén tyúk. Most es valami ijjesmi lehet a dologba, mert erősen sokan tárogattok itt a konyhába. Na, mi a baj megint?

– Mi lenne? Magát úgysem érdekli szomszéd – szól az egyik asszony.

– Hát hogyne érdekelné asszonyság, az én házam, nekem mindent tudni kell, kelepeljének csak, hogy halljam!

– Jól van na, gyújts rea, s figyelj – ültette felesége a székébe urát, amiből gyors mozdulattal kilökte az egyik asszonyt, nehogy az ember még ezért is orgonálni kezdjen. – Hát a Mariska kisasszonyról van szó. Nem

hallod, hogy zokog szegényke? – kinyitotta az ajtót, s valóban egy emelettel feljebb valami történt, mert a dalos pacsirta, a kisasszony most úgy zokog, hogy megsajdul bele az érző ember szíve.

Bizony fenn nagy volt a pánik. Nagymama, akit a család Anyikának szólított, volt a hangadó. Ő volt a tapasztaltabb szerelmi dolgokban. Mellette, félve Mariska kisasszony édesanyja, aki hol Anyikának, hol Mariskának adott igazat.

A nappali szőnyegén két gyerek játszott: Terike és Ferike. Igaz, csak mímelték a játékot, inkább a nagyokat figyelték, mert az érdekesebbnek tűnt, mint az a néhány kopott, játéknak nevezett valami. Terike még jobban figyelt, kamaszodott már, és a szerelmi ügyek igencsak érdekelték. Ő is foglalkozott gondolataiban a fiúkkal, de ha így kell sírni értük, nem is tudja, megéri-e. Öccse, a hátulgombolós pedig élvezte, hogy végre nem ő van a központban, a nadrágszíj helye még meg sem gyógyult. Úgy látja, hogy napokig nem is kerül le a szegről, mert itt fennforgás van.

– Ti meg mit csináltok? – kiáltott rájuk az anyjuk. Azonnal, tessék felmenni a szobákba, és addig le ne jöjjetek, amíg nem hívunk. – Mint, akit bolha csípett, úgy ugrottak ezekre a szavakra. Felmentek, de az ajtót résnyire nyitva hagyták. Öcsi, ki-kidugta a fejét s nagyokat kacagott, amire Terike jó nagyot húzott a búbjára.

– Csendesebben te, még észrevesznek, aztán jaj nekünk!

Közben odalenn folyt a csata, ki legyen Mariskának a jövendőbelije. Mariskának, aki olyan volt, mint egy angyal. Karcsú derekát két kézzel át lehetett fogni. Kockás ruhája – az egyetlen, ami volt neki – még vékonyabbnak mutatta. Hosszú, ívelt nyaka, szép, sötét hajkoronája méltó módon ölelte át finom élű kis arcocskáját. Csak az a baj, hogy a család nagyon szegény volt. Még egy egér sem talált volna egy kis morzsát, mert a nagy úgymód beosztott mindent, hogy nem volt maradék a házban. Egyik napról a másikra éltek.

Eddig Mariska taníttatására fordítottak minden pénzt. Az ő tehetsége és szépsége volt a garancia arra, hogy kievickélnek ebből a nagy nincstelenségből. Vékony, hosszú ujjai gyönyörűen bővölték a zongorát, és hozzá a pacsirtaszóval vetekedő hangja arra predesztinálta az ifjú hölgyet, hogy jó partit szerezzen. De mit ad Isten! A földszinten lakó szerencsétlen Mihályba szeretett bele! Jó, tanult ember, de az egy ingén-gatyáján kívül semmi sem volt, csak egy mérnöki diploma. Azt meg nem lehet az asztalra tenni, s még itt vannak a kicsik, férfiak pedig sehol.

– Miska szóba sem jöhet! – mondta ki Anyika az utolsó szót, amire eszeveszett sírásba kezdett a fiatal lány. Ezt hallották meg lenn az alagsorban, és most fülüket hegyezve hallgatóznak, mi lesz ennek a vége.

Fenn Mariska könnyei nem apadtak, lenn pedig a bűz volt egyre elviselhetetlenebb. A nagy ház lázban éget. Most mi lesz? Mi lehetett volna, engedniük kellett a nagy szerelemnek, a lány hozzá is ment végül a kedves Mihályhoz. A lakodalom szűk körben zajlott. Nem vett részt benne csak a család, de a házban lakók is gratuláltak, amikor belépett a kapun az ifjú pár.

– Nahát ki gondolta vóna! – kiáltott fel a házmester miután megszorongatta falubelije kezét sok boldogságot kívánva neki.

– Mit te kolontos? Hát, ha szeretik egymást! Tudod es te mán, mi az, ojjan rég érezted, hogy azt se tudod, eszik-e vagy isszák! – zsörtölődött az asszony, aki bizony vágyott volna még egy-két szerelmes éjszakára.

– Ne kárálj mán többet asszony, tudom én, mit beszélek. Falumbeli a Misi. Én mán katonakiszolgált vótam, amikor ez még csak hátulgombolós.

– Na és, azzal meg mi a bajod?

– Hát annyi, hogy eccer a kocsmába fogadást kötöttek a nagy legények. Az vót a tét, hogy a ringó mellű Julist megmutassák pucéron annak, aki megszopja a kocát.

– Gazemberek, ijjesmivel foglalkoztatok, s még csodálkozok, hogy ijjen ember lettél?

– Foggd bé a szájad asszony, ha nem, nem mondom el ki nyert.

– Mit érdekel engem! Uccse ismerem őket, ha mondd, mondd, ha nem, akkor nem.

– Te nagyszájú némbor, tudod ki szopta végül meg a kocát? Hát a Misi!

– A mérnök Misi?

– Akkor még nem vót az, csak egy fiatal kakaska, aki mikor meglátta a jutalmát, elveresedett, s úgy futott ki a kocsmából, mintha kergették vóna a törökök. No, Isten aggyon neki sok boldogságot, de nem hiszem, hogy a Misi egy ijjen úrinak nevelt szoknya mellett megmaradna, mán gyermekkorába es hevesebbecske vót a vére, mint a többinek. -

A bérházban folyt tovább az élet. A szemetet elvitték, de a szagot beitták a falak. Az élet nem változott, csak az emberek cserélődtek. Anyika elment örökre, Mariska édesanyja is elköltözött a két gyerekkel. Nagy szerencse érte: egy jó módú, megözvegyült ember kérte feleségül, s ő kapott az alkalmon, leköltözött vele és a gyerekekkel vidékre. A kenyérgondjuk is megoldódott.

Mariska és Misi maradtak a lakásban. A nagy szerelem lassan megszokássá vált. A fiatalasszony zongoraórákat adott, a férje pedig a gyárban kezdett jól keresni. Jutott ruhákra, élelem is bővebben került az asztalra. Csak egy baj volt, hogy a prűdnek nevelt asszonyka a kisasszonyos szégyenét még nem vetközte le. Miska meg többet akart, többet kért természetesen. Úgy alakult, hogy összeszűrte a levelet egy munkatársával, egy

özvegyasszonnyal, aki már nem akart még egyszer férjhez menni. A fekete, telt keblű asszonyságnak jól jött, ha valaki megcírógatta hetente egyszer-kétszer.

Híre is ment az alkalmi románcnak, de Miska valahogy kimosta magát belőle egy rövid időre. Ez akkor nem volt nehéz, Mariska áldott állapota miatt mindent elhitt férjének. A megszületett gyermek örömet hozott a családba. Mariska szeme egyszerre volt csillogó a boldogságtól és könnyes a bánattól. Férje újabb, gyakori kimaradozása nagy lelki fájdalmat okozott neki. Soha nem szólt, csak tűrt és némán szenvedett.

Tizedik házassági évfordulójuk közeledett. Azon a napon az asszonyka elhatározta, hogy finom vacsorával lepi meg urát. A gyereket lefektette, de ő is ágyának dőlt, mert hirtelen belázasodott, az influenza gyötörte, és nem vágyott másra csak arra, hogy valaki gondozza. Miska pedig nagy sajnálkozva jelentette be, hogy ma este gyűlésre kell mennie. Az asszony most sem szólt, pedig virágot várt és egy meleg csókot. Ez az ember még azt is elfelejtette, hogy tíz évvel ezelőtt úgy zokogta ki a házasságot a keményszívű nagyanyjától. Reggelig semmit sem aludt, a betegség és az aggodalom tartotta ébren. Reszketett, hol lehet a férje, aki most először egész éjszakára kimaradt.

Hajnalban jött haza. Látva a feleségét megsajnálta, meg a lelkiismeret is bántotta.

– Ne haragudj kedvesem, a gyűlés után kártyáztunk egy keveset. Hozzak neked valamit? – de közben már vetkőzött, és úgy, anyaszült meztelen ment is a meleg teaért. Mariska az éjszaka összegyűlt mérgét nem tudta tovább visszatartani, és Mihály után dobott egy kezébe kerülő kanalat az éjjeliszekrényről. Ekkor Miska meglepetten nézett vissza az asszonyra. Nem szólt, csak lehajolt, felvette a kanalat és ment volna tovább, de Mariska megszólalt:

– Misikém, gyere csak ide! Fordulj meg!

– Mi van, mi történt, már nem haragszol?

– Nézd, aranyered van! – ezzel a férje ülepéből előhúzott egy aranyláncot, amit az siettében észre sem vett, amikor hajnalhasadtával kapkodva öltözött fel, a szeretője ágyán ülve.

Majális a faluban

Hideg de napfényben csillogó, tavaszi reggel köszönt a háromszéki kis falura. A településsel szemben elnyúló Csere hegye mögül tétovázva, de annál szikrázóbb fényben emelkedik magasba a nap. Az árnyékban a fűszállakon még fehér a reggel sóhaja. A tél lehelete még érződik, fogvacogtató időben indulnak elvégezni aznapi munkájukat a falusiak.

S milyen nagy a forgalom! A gazdák az elsők, ők kísérik teheneiket a gyülekező helyre. A csípős levegőtől kipirosodott arcukat próbálják felmelegíteni a felbukkanó nap melegével, mintha mindenki féloldalasan tartaná a fejét, épp arra, ahol a nap éri. Kezükben kondér, a korai fejés eredménye. Kocogtatják leadni, vagy az útjukba eső beszegődötteknek szólnak be, hogy megérkezett a tej.

Szekerek zörögnek, asszonyok traccsolnak, férfiak fújják a füstöt, s kálapjukat megemelve köszöntik egymást. Lomha léptekkel feltűnnek a tehének is a Fő utcán, az autók túlkölése sem zavarja nyugalmukat. Végül egy sarkon megállnak a gazdák – épp a kocsmá mellett –, itt várják be a lemaradt állatokat. Amíg az utolsó is megérkezik, addig még van idő egy reggeli féldecire, hogy melegedjenek, és a keserű pipa után szóhoz is juszanak. De már érkezik a csordapásztor. Messziről hallani ostora csattogását, amire nemcsak az emberek, de az állatok is felkapják fejüket.

Fiatalfiú, lábán szárközépig ér a csizma, arcán furcsa mosoly, soha nem lehet tudni, mire gondol. A faluvégi özvegyasszony fogyatékos gyermeke. Szereti ezt a munkát, az állatokat, de főleg azt a három virgonc kutyát, akik körülugrálják, el nem mozdulnak mellőle.

Csattan az ostor, ballag a csorda, mint a vén diákok, száll utánuk a por és a meleg tej illata. Várja őket a dús füves legelő. Azt, hogy miért kísérik ki őket reggel, senki sem érti, de nem is kérdezi. Este maguktól jönnek haza, tudják a járást. S mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, tele tögyűket magukkal vonszolva, besétálnak a nyitott kapun, az itató felé veszik útjukat. Isznak, s nagy tehenméltósággal besétálnak az istállóba fejésre várva. De még reggel van. A por már felszállt a magasba, a tej illata beleveszett a csodás tavasz pattanó rügyeinek illatába.

Az embereknek sem marad más, mint hogy elindulnak nagy nehezen, csak még a napi második erősítőt nyelik le egy kis rum, vagy köményes pálinka formájában.

A gyermekek csak most ébrednek, megisszák a meleg tejet, és egy kis nógatasra elindulnak az iskola felé. A nagyra nőtt gesztenyefasor alatt a tudás birodalma még csendes, nem is lenne zajos, ha a kölykök akarata

érvényesülne. Mert minek tanulni, nagyapjuk sem tanult, s mégis megélte az öregkort, s ennie is van mit. Jobb lenne hancúrozni a kertben, vagy rúgni a labdát az utcán, ebben a szép időben. Ezért olyan kedvetlenek, megnyúlt arcuk nem sok örömről árulkodik, vállukon a tudomány nehéz súlya, nem akaratuk, hanem a lábuk viszi az alma mater felé. Összetalálkoznak a barátokkal, a zsebekből előkerülnek kincseik, madzag, golyó, s még ki tudja mennyi minden, azt csereberélik s látni rajtuk a vidámság apró jeleit. A gesztenyesor üdvözlőné őket, hangját nem hallhatják, de biztos, hogyha nem lennének ott a magas fák, felfigyelnének hiányukra. Az öreg iskola éledezni kezd, csapódnak ki-be az ajtók, a nevetés messze száll addig, amíg meg nem szólal a rekedt hangú csengő.

– No, akkor a hétvégén – búcsúznak egymástól az emberek.

– A hétvégén majd számolunk – csapnak össze az iskolaudvaron a gyermekek.

Mire gondolnak, mire készülhet a falu apraja-nagyja? Sötétedés után választ is kapunk kérdéseinkre. Eldugott, kis utcában piros cégtábla hirdeti: „Tűzoltószertár”. Benn alig látni a füsttől, mindenki dohányzik, vagy a maguk készítette fapipa, mint a szeszgyár kéménye ontja a füstöt. Szerencsére nyílik a nagy ajtó, és a négykerekű tűzoltókocsi kigurul rajta, utána gurul a füst, s a győzelemre ittas önkéntesek.

Hát persze! Május elsejét ír szombaton a naptár! Tűzoltóverseny lesz és majális! Erre gyakorol a derék had minden áldott este, fejes és vacsora után. A meghívásra már visszajelzett vagy tíz falu, s nem kellene házigazdaként kudarcot vallani. Nagy erővel tolják a kocsit a rendezvény helyszínére, a futballpályára. Egy kis szervezés és kezdetét veszi az „edzés”. Akadályokat ugranak át, csalafinta labirintusokban másznak, egyensúlyoznak a gerendán, végül kifröccsen a víz, a közben összezsugorított tömlőkből. Ekkor örömben felkiáltanak, csak a stopperórás edző inti nyugalomra a hősokeket, nem elégedett. Addig-addig ismételik, amíg van szusz bennük, s ha nem elég jó az eredmény még mindig bíznak abban, hogy holnap jobb lesz, végül úgyis a hétvégén dől el, hogy melyik csapat a legjobb.

Amíg pihennek, körülnéznek, számolnak. Fel kell díszíteni az egész pályát. A kerítésre körbe kereken májusfa kerül minden oszlopra. Azon kívül három sátozt is fel kell építeni és a színpadot, ahol majd a rezes banda fújja a talp alá valót. A sátrak vázát összerakják gerendákból, de azokat még körbe kell fonni lombos ágakkal. Ha minden jól megy, a gazdaságból kapnak kocsit, és hoznak annyi fát, hogy elég lesz még arra is, hogy alagutat építsenek a kicsiknek, ahol bújócskázhatnak, s így nem nyűglódnak az éppen táncolni vágyó szüleik nyakán.

Nemcsak a vitéz tűzlovagok viselkedése árulkodó, hanem a csoportokba gyülekező fiatal legényeké is, akik csodák-csodája nem a vendéglőben italoznak, és nem a lányok lábait bámulják bamba szemekkel, hanem egymás között egyezkednek. A hegyre készülődnek. Azt beszélik épp meg, hogy ki-kinek tesz májusfát, hány szekér kellene, mikor indulnak, hogy alkalmas időre vissza is érjenek.

A lányok a parkban levő padon szorongnak. Elsejére virradóra illik májusfát és éjjelizenét kapni. Most kíváncsi szemekkel lesik a fiuk csoportját, nevetgélnek, próbálnak elkapni egy hangosabb szót. Most éppen arról beszélgetnek, milyen szép volt a tavalyi, s vajon megszólal-e az idén is a muskátlis ablakok alatt az éjjeli zene.

Minden napra jut elintézni való. A verseny és a multság helyszíne a legfontosabb. A futballpályát lekaszálják, a fűvet csak összegereblyézik, mert ha megszáradt, vagy ülnek rajta majd az emberek, vagy a gyerekek készítenek belőle várat, ahol elbújhatnak játék közben. Amikor ezzel készen vannak, megáll egy szekér a kapu előtt, behemót, nagy kályha költözik be a kerítés mellé. Mellette füstcsövek, s hordják be a felhasogatott fát is. Aztán egy traktor gumikerekes utánfutót tol be, oldalait lehatják, küszöböt építenek eléje. Ez lesz a színpad, a díszlet majd érkezik, s mi lenne más, mint a korán levélbe boruló nyírfaágak üde zöldje. Innen, erről a színpadról követik a versenyt, majd hirdetik ki a győztes csapatot, adják át a kupát, s ide költözik fel a rezesbanda, alatta pedig gyermekek találnak játszóteret maguknak.

Elrepültek a napok! Immár hétvége van! Péntek délelőtt szekerek fiatalokkal megrakottan, vidáman nógatják a lovakat, hosszú sorban mennek ki a hegyre. Aztán csend lesz. A várakozás néma csendje. A barátnők még összefutnak, beszélgetnek, találgatnak, estére pedig izgatottan, szótlan ülnek a vacsoraasztal mellé. A háziasszony is jött-ment egész nap, csak az ura nem értette, hogy mi a bajuk ezeknek a fehércselédeknek. Egy kis muzsikaszó és mind megbolondul, legyen az fiatal, vagy öreg.

Megmakacsolta magát a nap, mintha nem is akarna nyugovóra térni. Végre besötétedett, aludni tér a család. Úgy tesznek, mintha lefeküdnének, de csak eldőlnek az ágyon, és várnak.

A nagy csendben csak a kutyák ugatása jelezi, hogy épp merre járhatnak a csoportokba verődött legények, de azt, hogy mikor érnek a házhoz senki sem tudja előre kiszámítani. Még azt sem veheti észre a ház népe, amíg feldíszítik a kaput, szinte lopakodtak az udvaron. Akkor válik bizonyossá ottlétük, amikor felcsendül a zene. Ezen az éjszakán nagy becsülete van a falusi „modern” zenekarnak! Percről-percre beosztják, melyik

utcában mikor kell megszólalnia a hegedűnek, harmonikának, gitárnak és a bűgő hangú szaxofonnak.

Előbb egy hallgató hangzik fel, nehogy túl hangos legyen az ébresztés, a zene lágyan, szinte sír az éjszakában. Erre ébredne fel, ha aludna a lány és meggyújtja a gyufát, keze köröket ír le az ablakban, mert így kell fogadni az éjjelizenét. A remegés alábbhagy, a fiú is megnyugszik. Fogadják a zenét... Elfogadják szerelmét... Az is megtörténhet, hogy sötét marad az ablak. Volt már rá példa. Vagy a leány nem kedvelte a szerelmével üldöző fiút, vagy a szülők tiltották meg, mert nem jó parti merészelt szemet vetni egyetlen kincsükre. Az ilyen esetet aztán napokig osztják s szorozzák az emberek, a legény pedig úgy érzi, hogy szégyenében elbujdokolna a világ szeme előtt.

Szombaton hajnalban kel a gazda. Lehet, hogy nagy nap ez a mai, de az állatoknak enni kell adni. Ma azonban felgyorsul a munka, a tíz év körüli fiúcska is szó nélkül segít apjának, aki nem áll meg még egy bagóra sem, így hamar el is látnak mindent. Mire mindennel elkészülnek, addigra elő van készítve a tűzoltóruha, az egyensapka az utolsó, ami az ember fejére kerül, s indulnak, mert már hallani, hogy a rezesbanda járja a falu utcáit felkölteni az embereket.

Csak a lány téblábol bódultan a ház előtt. Rá is mordul az anyja, hogy elég lesz már, menjen be segíteni, mert így soha nem lesznek készen. Még az ebédet is meg kell főzni, a frissen kimosott báli ruha már szárad, azt is ki kell vasalni. Ez a lány pedig csak áll, simogatja szemeivel szerelme kézzelfogható jeleit, a májusfa hajtásait, s közben arra gondol, hogy jó lett volna kimenni nekik is megnézni a versenyt, de az asszonyok délelőtt nem érnek rá.

A rezesbanda visszaért körútjáról, már vígabban fújják a nótát a falu központjában, a házaknál kapott pálinka megtüzesített vérüket, s bele adnak minden hangot, ami tőlük telik. A vendégeket zeneszóval várják, és azok érkeznek is sorra. Az egész falu itt toporog, érkeznek a szomszéd-falvakból is autókkal, szekerekkel, biciklikkel. Készen állnak a fogadásra szánt kosarak tele kürtöskaláccsal, és az itóka is várja a vendégségbe érkezőket. Miután befut az utolsó csapat is, katonás sorba állnak, a zenekar vezetésével a pálya felé veszik útjukat. Utánuk a néző és szurkolósegreg, a felnőttek fogadásokat kötnek, hogy melyik csapat lesz az ügyesebb, a gyermekek a taktusra menetelők mellett szaladnak, bámulva egyenruhájukat, és alig várják már, hogy nagyok lehessenek, és ott lépdeljenek apjuk, szomszédjuk helyén.

A pályán is jócskán vannak már, a kapuban áll a falu Gyuri bája, patogatott kukoricát árul újságpapírból csavart tölcserékből, mellette a cigány-asszony, aki gyűszűnyi adag tökmagot mér az emberek zsebeibe egy le-

jért, hogy izgalmukat csillapíthassák a verseny alatt. Ők ketten egész héten a mai napi bevételre készültek. Vasárnaponként is fogynak a nassolni való, de ilyen nagy mennyiségben csak piaci napokon és bálokon kel el, egy kis jövedelmet hozva a konyhára.

A pályára rá sem lehet ismerni. Felöltötte tavaszi díszét. A kerítésen egyforma magasságban májusfa hirdeti a nagy eseményt, a sátorban már begyűjtötták a kályhát, az óriási tepsikben sorakozik az első adag, sütésre váró flekken. Oldalt az asztalon halomban áll a fatányér, az asszonyok friss zöldhagymát tisztítanak, s szelik méreletesre a frissen sült kenyeret, amit gondosan hófehér kendővel takarnak le, hogy ne járják a legyek, és ne száradjanak ki a szabad levegőn.

A sörsátor előtt is állnak, már sor van, pedig még be sem hűtötték a folyékony kenyeret. Nagy ládákkal hozzák a jeget, amibe azonnal belekerül az ital. Hogy hamarabb hozzá juthassanak még a sorban állók is besegítenek, s mire a zsűri elnökének felhangzik a füttye, már ott tolonganak a kordon mellett, hogy végig izgulhassák a versenyt.

Az ügyességi próbán csetlik-botlik a falusi hadrend, futnak, másznak, vizet fakasztanak, és ha sikerül végül tüzet oltanak. Már majdnem mindegyik lovas megmártózott a csúszós talajon, olyan is akad, aki nem bírja nagy pocakját áttolni az akadályon, erre nevetés visszhangzik a pálya széléről. Mindent egybevéve jól érzik magukat a versenyzők is és a nézők is.

Még csak az eredményt kell kihirdetni, átadni a kupát, s kezdődhet az igazi mulatozás. Jövőre ugyanitt, ugyanezek az emberek ismét megjelennek, lehet egy kicsit nehezebben viselik majd a megpróbáltatásokat, de enélkül nem telhet egy május elseje sem.

A harang delet jelez. Ritkul a tömeg, akit várja a családja, közel lakik, hazamegy ebédelni. Otthon már meg van terítve az asztal, a leves gőzölögve várja a ház urát, hogy merjen belőle, s miután mindenki vett a tányérjába egyszerre kezdenek el beszélgetni. Ez a nap ebben is más. Máskor a gazda haragos pillantást vetne a megszólalóra, de most beszélni kezd ő is. Büszke. Ők nyertek! Elejétől a végéig elmondja, ki hogyan oldotta meg a feladatot, ki esett hasra a vízbe, ki nem bírta átmászni az akadályt, úgy lendületbe jön, hogy még azt sem veszi észre, hogy a második fogás is elfogyott már a tányérjáról. Ebéd után a fáradt férfiember pihenni tér, az asszonyok most kezdenek el igazából élni. Miután az ebédnek már nyoma sincs, előkerül a vasaló, próbálják a ruhákat, ha kell, igazítanak rajta, és a tükör sem unatkozik.

Késő délutánra készen is vannak, utolsónak a csavarok is kikerültek a frissen mosott hajból, s most kifésülve, megszépülve indulnak hódítani az éjszakába. Az összecsomagolt pléd a kezükben, még a gazda bezárja az állatokat, az ajtót, meg a kaput, s indulnak. Vacsorát ott esznek kinn a

pályán, bicska, kés a táskába, egyéb nem is kell hozzá. A hús illata mesz-sziről csalogatja az embereket, s ahogy a pályára érkeznek, leterítik a pokrócot, s mennek megvenni a finom falatokat. Körülöttük már sokan falatoznak, ők – amíg megérkezik az ennivaló – középre öntik a tökmagot, szemeztetik, nézelődnek, ki van már ott az ismerősök közül.

A zenészek elfoglalták helyüket, korán van még, senki sem táncol. Érkezik fatányéron a hús – illatosan –, mellette két szál friss hagyma, hozzá kemencében sült házi kenyér és a friss levegő, ami meghozza az étvágyat, és felejtethetlenné teszi az ízeket. Közben gyülekeznek a barátok, rokonok, egymás mellé húzódnak, beszélgetnek és elfelejtik a hétköznapi gondját-baját. A pálya hamar megtelik, már alig van hely a pódium előtt.

A lány titokban lesi, mikor érkezik a fiú, és boldogan mosolyog, amikor meglátja bejönni. Erre a pillanatra várt egész nap! A porondon már táncolgat egy-két pár.

A fiú is bátorságot merít, előttük terem, illedelmesen táncra hívja a lányt. Gyengéden öleli át a derekát, mélyen a szemébe néz, forog velük az egész világ ebben a májusi éjszakában. Szülei is táncolnak, a férj elfárad, az asszonyt pedig sorra kéri fel rokon, szomszéd, barát.

Aztán elálmosodnak, hazafelé készül a család. A lány még maradna, de ellentmondást nem tűrő hangon kap parancsot, indulni kell. A fiúnak megengedik, hogy hazakísérhesse kedvesét, a kapuban váltanak néhány szót, s a lopott csók ízével szalad be a lány a házba. A hold szégyenkezve bújt el egy felhő mögé, nem akar tanúja lenni a szerelmesek idilljének. Csak a csillagok lesekedtek pimaszul. De ez nem zavarja őket, inkább megfűszerezi ezt az éjszakát.

Évek múltán is, amikor felnéznek az égre és látják a pimasz kis csillagokat, hallják a nótaszót, újra érzik a lopott csókok ízét a feldíszített kapualjban.

Az ember leveti tűzoltó egyenruháját, amelyet egész nap le nem vett volna magáról, pedig átázott a reggeli verseny alatt. Azonnal behuppan az ágyba. Az asszony még tesz-vesz, vállfára akasztja a ruhát, a kalapot a tetejére teszi és kiviszi a csűrbe. Későn jön be, az ura már alszik. Ő is mellé fekszik, hátat fordít neki, hogy ne érezze az annyira utált, borgőzös leheletét. Reggel, amikor felkel már nincs mellette a párja. Felöltözik, ki-megy az udvarra, ott sincs. Hátramegy a csűrbe, hogy kihozza a napra száradni, az este kivitt ruhát és közben arra gondol, hogy milyen huncutul mosolygott le férje félrecsúszott tűzoltó sapkája.

Arcán kissé buja, elégedett nevetés, kitérül a csűr kapuja, a reggeli napfény besurran, megvilágítva a gerendáról lelógó embert és ruháját. A férjét, aki az este nem bírta elaludni, kiment elszívni egy cigarettát. A csűr felől nevetést hallott, gyanútlanul nyitotta ki a kaput, s meglátta feleségét

barátjával a szénában. Akkor nem szólt. Később kiment, ránézett a vállfán lógó ruhára:

– Gyere cimbora, lógjunk együtt – szólt és cselekedett.

Nyelvlecke

A balladák hazájában, a mezőn dolgozó asszonyok dalát visszhangozza az erdő. A nehéz munkához szokott kezek – némelyek ráncosok már az idő próbájától –, meg nem állnak egy pillanatra sem. Lendül a kapa, lecsap, nyomából eltűnik a gaz, hogy helyére besüssön a nap, a harmat bebocsátást kapjon kora reggel, így égi mannával itatva a természetett kukoricát, krumplit.

Délután aztán, amikor a sárga golyóbis elhaladt fejük fölött, elérte a nagy fenyőt a domboldalon, azt az egyet, amely valamiért megúsza a sok vihart, és a kivágást, mindenki egyszerre teszi le a kapát. Pedig még nem is esteledik, még volna idő arra, hogy a hűvösbe még egy-két sort befejezzenek. De nem, indulnak a falu felé, közben tereferélnek, izgatottan beszélgetnek valamiről... Mi lehet az?

Otthonról hozott hírek. Erdély falvaiból! Mint fuvallat a nyári hőségben, olyan jól esik az elvándorolt ember lelkének. S micsoda hírek érkeznek! Tudatára adatik a vándortól, az elvándoroltnak, hogy éppen mi szél fúj odahaza a nagy hegyek között. Ki, kivel találkozott. Az, mint mondott. Éppen kit temettek az elmúlt hónapban, vagy, hogy vitte-e el az ár a kaszálót és milyen lesz idén a termés.

Csángó barátunk is visszaérkezett dolgozni. Szeme piros a kialvatlanságtól, de alighogy megérkezett, már veszi is fel a munkát, kell a pénz hazavinni. Haza. Otthon várja a család, s az asszonyok sem elégednek meg már a fekete-fehér televízióval, kell nekik a színes. Hogy minek? Hát, hogy színesbe lássák a világot.

– Nagyanyám nyolcvan éves – meséli a világot járó ember. Első este, amikor hazaértem nekilátott az asszony helyett vacsorát főzni. Ülök az asztal mellett, ő keveri a puliszkát, s megszólal a nagy csendben:

– Na, ezek es elválnak.

– Aszt maga honnan tuggya?

– Most mondá.

– De nem olvasta, magának hány szeme van, csak nem boszorka?

– Mennyi mán, hát hallottam!

– Nagyanyám, ami a televízióba menyen arról a filmről beszél kied?

– Arról hát, miről beszélnek?

– Asszony, ájjon mán meg! A film feliratozva van, spanyolul vagy brazilul beszélnek benne!

– Hát osztán? Mü megércsük! A feleséged sem olvassa, minek? A szeme ojjan gyenge, hogy alig lát béfűzni a tübe. Figyejj oda, te es megérted! -

– Értitek tü ezt? – néz ránk megbotráncozva, látszik rajta, hogy még nem emésztette meg.

– Azt még nehezen, de megtanultam, hogy itt ződ a fű az udvarokon, s még sincsenek tikok, s a kutyák akkorák, mind nálunk egy bikabornyú, de ezt nem veszi bé a begyem –, morgolódik tovább Péter.

– Te Feri! Aszt mondád nekem, hogy a leánkádnak sok pénzbe került, hogy megtanuljon egy idegen nyelvet. Küdd el a nyárára hezzánk. Ott megtanul. A fehérnépek mán oda sem néznek s mindent megértnek, mer úgy-e közbe főzik a vacsorát, mosnak, a dobozra csak akkor vetnek egy pillányit, amikor érdekesebb rész következik az operába.

– Milyen operába te fafej?

– A szappanyba. Aszt nézik állandóan. Még künn a mezőn se ülnek le délebédet enni, hogy idejibe hazagyühessenek. Ezek úgy értik mán a spanyolt, brazilt, portugált, s az olaszt es, hogy megáll az eszem. Még a nyócvanéves öreganyám es, aki mikrofonba énekel a balladákat, az es megbolondult. S most azt találták ki, hogy színeset vigyek haza, mer jobb, mit a másik. Még a végin ők mennek ki külföldre dolgozni, aszt osztán megette a nyavaja, hogy ők tarcsanak el münköt! – Mérge szűnni nem akart, láttuk, hogy mást nem szedünk ki belőle, még azt sem, hogy legálább a széna megúszta-e az esőt. Tovább kérdeztük, hogy már tudjuk meg végre, hogy is van ez?

– Ennyit nézik a televíziót? S az otthoni munka?

– Azt es csináják mán montam, nem hallottad? Mosogatás közbe aszt sem tudod, hogy izzadnak-e a forró víztől, vagy éppen a könnyeiket csurgassák, csak akkor veszed észre, hogy sírnak, amikor nagyokot fújnak a zsebekendőikbe, eccerre ered el a szemik nedűje! Ez, az! Emiatt tanultak meg! Nem nézik ember, csak hallgassák!

– Ez jó, szabadalmaztatni kellene. Ilyent még nem láthatott a világ, s nem is kell fizetni érte. Még reklámozni is lehetne. Csakugyan mehetnének a világba dolgozni az asszonyok. Ne morogj már, ebből még meggazdagodhatsz!

– Aszt osztán nem, maraggyanak otthon s főzzenek. Mit gondolsz, ha meghal valaki s ők nincsenek, ki sírassa el a halottat. Én nem, a mán biztos. A mü hangunktól még fel talál támadni a szerencsétlen hóttábúl.

– Péter, azt mondod, hogy színes televíziót kell haza vinned? Ez volt a parancs? Most ezért mérgeledsz? Ha nem akarod, akkor ne vidd haza, te vagy az ember.

– Én hát!

- S akkor, viszel nekik, vagy nem?
- Hát .... Csak kell vigyek.
  - Minek?
  - Nem mossza meg az asszony a hátamot, amíg otthon vagyok. Asztot meg nem hagynám ki, egy hónapba legalább eccer.

Volt egyszer

Még nem egészen sötétedett be, de a falu központjában, a park padjain nincs már üres hely. Az egyetlen, ott árválkodó körtefa most borult virágba. Fehér csokrai vonzzák a cserebogarakat. A májusi estében ott rajznak a virágok körül. A fa alatti padon – a megszokott helyen – vidám társaság gyülekezik. Akik a padon nem kaptak helyet, azoknak a virágosláda betonpereme is megfelel, jó ülőalkalmatosság.

Még mielőtt felkel a hold, a mozigépész kiteszi hangfalait az ablakba, és felcsendül a zene: Nótacsokor, Elvis Presley, szerencsés esetben Omega vagy Illés dalai adják hírül – ma mozi vetítés van. Mégpedig kétrészes amerikai cowboy film. Nehéz az a fránya idegen nyelv – ahogy írják, úgy is ejti ki a jóember. Ezen nevet most a társaság, de el sem tudják képzelni falujukát, ha nem lenne ez az elhivatott ember. Olyan lelkiismeretesen dolgozik nap, mint nap, hogy megbocsátható bűn, hogy rendszeresen saját szájíze szerint mondja be a filmek címeit. De lassan már kezdődik az előadás, a hangszóró eltűnt az ablakból, még benn, a teremben dalol egy keveset, és elkezdődik a vetítés.

A fiatalok párba rendeződnek, a terem nyikorgó, öreg padjaiba ülnek – jó hátul – recseg-ropog a száraz ülőalkalmatosság. Aztán hirtelen csend lesz, elsötétül a terem és felhangzik az amerikai western filmek lebilincselő zenéje. Harmonika, szájharmonika és bendzsó kíséretében magányos lovag poroszkál mesés tájon. A zene végigvezet a filmen. Nem csoda, hogy ezek a fiatalok életük végéig hallják ezt a dalt, mert akkor szólalt meg a szívük is. Előbb két tétova kéz érintette egymást, aztán két pár szem olvadt egybe a felvillanó fényben. Aztán a fiú bátrabb lett, és átölelte a lány vállát, aki fejét párja vállára fektette. Ettől fogva a szerelem és a film zenéje egybeolvadt, mint a csók, amelyet egy-egy lopott pillanatban a szájukon éreztek.

Pergett a film... és folyt tovább az élet. Ő nem vett tudomást a valóságról, még akkor sem, amikor az öregecske orvos diagnosztizálta a kórt. Esetleg tudtára adta valakinek, hogy balesete után már nem szaladhat többé, vagy éppen a látását, hallását veszítette el. – Ilyen nincs – születik meg az első gondolat. – Velem ez nem történhet meg! Én vagyok a préri utasa, még hallom a filmzenét, a lelkem ugyanaz, én nem változhattam meg. – Aztán napok, vagy évek múlva érzi, hogy mégis volt valami igaza az orvosnak. Valami mégis változott, aminek látható jelei vannak.

Ő „szerencsés” volt, a betegsége kegyes volt hozzá, fokozatosan bontakozott ki. Nem rombolt egyszerre olyan sokat, csak lassacskán szedte

ízekre. Minden egyes idegszálat külön-külön. Rettenetesen fájt. Eleinte még mondta a hozzátartozóinak, hogy fáj, de rájött, ha túl sokat hangoztatja azt, ami elviselhetetlen neki, mások számára unalomná válik. A „beteg” megtanult együtt élni a fájdalommal, néha ő volt a legegészségesebb a családban. Hisz ő már megszokta a fájdalmat, de a hirtelen jött megfázás traumaként csapott le a család ép tagjai között. Ápolgatni kell őket és dédelgetni, mert „betegek”.

– Nem érdekel, már élni sem akarok – gondolta nemegyszer, amikor az a kimondhatatlan – és idegenül hangzó nevű – betegség olyan helyekre szorult, ami már kibírhatatlan volt. Elfelejtette a lovast a prérin, nem hallotta a harmonika hangját – csak lenne már vége! – Csak lenne már vége... Aztán lassan elvégezte dolgát a kór, már engedte hallani a zenét, és már a képek is előtűntek, sőt megelevenedtek. Élni kezdett. Megszokottá vált számára, hogy nem mindent tud elvégezni. Ami egykor oly természetes volt, most kis praktikákkal érhetőek el, vagy sehogy. Kiszolgáltatottan élt tovább...

Van valami, amit senki sem vesz tudomásul, nem akar meglátni, mert vele ugyanez nem történhet meg. De ébresztő! Ébredj világ! Szóaljakatok meg harsonák az emberek lelkében! Nincs pardon, az élet rejt meglepetéseket. Bárki kerülhet olyan helyzetbe, hogy nehezebbre esik a tisztálkodás, vagy nem tudja használni a lépcsőt, vagy a keze nem engedelmeskedik. Pedig akarja, ó mennyire akarja! Megalázásnak érez minden egyes gesztust, minden kimondott, kérő szót. Tűr, hallgat és vár, mert – minek ezzel is terhelni a környezetét? Csak azt nem érti, hogy ezt nem veszi magától észre senki. Elfogadott lett. Elfogadta a családot, de az ő kérése mindig az utolsó. Elfogadta a társadalom, csak nem szeret ránézni. Nem szeretik, ha színházba akar menni, vagy ha eszébe jut egy filmet megnézni...

A lovas beért a sziklák közé. Megvívta harcát az ellenséggel. Kalapját feltette, leporolta a nadrágját, és felpattant a lóra. Fák között lovagol, az ég kék, nem messze tőle a város. Épp country muzsika hallatszik ki az ivóból. A lányok már messziről észreveszik a visszatérő hőst, és nevetve, bájaikat mutatva rohannak eléje. Ő bevonul a csárdába, büszkén, férfiaságának tudatában. Csak az ajtó mellett ül némán, egy féllábú megöregedett cowboy, előveszi szájharmónikáját, és a poros csendben, belefúj... Volt egyszer egy vadnyugat, volt egyszer egy egészséges élet...

A nő letörli a szeméből előbújó gyöngyöt. Úgy szeretné, ha ő karolna a győztes harcosba, még így is, még most is, úgy szeretné, ha szeretnék olyanok, amilyen...

Zsuzsi dala

Hideg tél volt. Az erdőben elbújtak az állatok, meleget kerestek, csak néha jöttek elő vackukból, hogy a nagy hótakaró alól, valami eleség után kutassanak. Legtöbbször üres hassal tértek vissza a helyükre, és nagyon várták a tavaszt.

A fák is reszkettek. Félték, mert hol itt, hol ott tűnt fel az ember, és fejszéjével addig csapkodta testüket, amíg összeroppantak a fájdalom súlya alatt. A délceg tölgy még érezte nedveivel, hogy darabokra vágják, aztán minden elnémult körülötte, alig érzett, és alig észlelt valamit. Arra már nem jutott ereje, hogy búcsút intsen társainak, vagy hogy megnézzze, mi történt az odvaiban fészkelő állatokkal. Végképp elveszítette barátait, és még könnyet sem ejthetett. Tudta, hogy valamikor, egyszer bekövetkezik, amit végnek neveznek, de ilyen hamar még nem akart elmenni.

Mellette magaslott egy nagyon fenyő. Sokat mesélt neki, főleg akkor, amikor ő még csemete volt, és folyton panaszkodott, hogy túl nehéz a madárfészek, és hogy a fiókák zajosak, követelőzők. A panaszkodó csemetéből – az öreg fenyő szomszédságában –, dús lombú, erős karú tölgyfa emelkedett a magasba, a nap felé. Akkor volt boldog, ha sok madár fészkel az ágai között. Az öreg szomszéd elnézte örömét és bölcsen mosolygott ezen. Ő soha sem panaszkodott, pedig nehéz volt már neki.

Sok viharral megküzdött életében. Most már egy közepes erősségű szélről is csak úgy recsegett-ropogott szegény törzse. De élnie kell. Elmenne ő már szívesen, de a fejszések mindig kikerülnek. Sokáig nem értette miért, és nem értették a társai sem. Nem volt olyan szép, és egyenes, mint a többi fa, mégis ő maradt lábon. Aztán egyszer, egyik lehajló ága meghallotta, amint arról beszélnek az emberek, hogy ő addig fog élni, ameddig egy villám belé nem csap, vagy megtámadja egy végzetes betegség. Híres ember ültette őt valamikor.

A többi fa elégedetlenkedett, hogy miért különböztetik meg, egy darabig susogtak, de aztán megbarátkoztak a gondolattal. – Éljen – mondták, és nem irigyelték, mert elégini, vagy elsatnyulni egy kórtól, úgyis fájdalmasabb, mintha kivágnák. Ma már fejlett a világ. A fejsze helyét átvette a motorfűrész, és egy-kettőre földre döntik őket:

– Ha menni kell, megyünk – sóhajtoztak a fák, de reszkettek, amikor látták, hogy közeledik a vég. És boldogan sóhajtottak fel, ha megmenekültek.

A mi fánk nem volt ilyen szerencsés. Most darabokban hever, ágaitól megfosztva. Pedig milyen büszke volt világéletében, egyenes törzsére és

gyönyörű koronájára! Durva kezek dobálják fel egy autóra, aztán még arról a helyéről is elviszik, ahol született.

– Őt nem híres ember ültette.

Valamikor egy kismadár ejtett ki csőréből egy magot. A szél fölemelte, és röpítette egy kivágott fa tövébe. Puha talajra ejtette, ahol jól érezte magát. Az eső táplálta és a nap addig cirógatta, amíg úgy érezte, hogy már nincs maradása, mennie kell a fény után. –

A nagy autó, amely szétdarabolt testét szállította, egy ház előtt állt meg, és őt lerakták egy udvarba. Szépen, sorban helyezték el tagjait, és ott maradt egy egész nyáron át. Közben aszott, egyre szárazabb lett. Kérge meghasadozott, úgy érezte, hogy már semmit sem ér. A nap sugarai kiszárították, vége van, nincs benne élet, nincs benne jövő.

Egy nap, nagy pelyhekben hullani kezdett a hó. Aztán hideg lett, egyre hidegebb. A halomba rakott fa különös mozgolódást vett észre maga körül. Ölbe vették, és egy „Zsuzsi” nevű kandalló mellé fektették. Szépen, egyenként a hasába rakták, ekkor megijedt. Fényt látott felcsillanni. Ismerete ezt. A vég! Az erdőben is ettől féltek legjobban a fák, távolról látta már a lángot, tudta mi következik.

Kedves pár helyezkedett el a Zsuzsinak nevezett kandalló elé. Átölelték egymást és a felvillanó játszadozó sziporkákba néztek, majd egymásra. Arcuk piros volt, és szemükben visszatükröződött a láng, a fény. Ó, mennyire szerették egymást! Amíg kinn tombolt a hideg tél, az alatt a pár minden este Zsuzsi előtt ült a meghitt melegben. Néha verseket olvastak egymásnak. Máskor halk zene szólt. Aztán észrevette, hogy akkor ragyog legszebben a szemük, amikor szikrákat szór kiszáradt törzse, vagy ha hangosan dorombol, amint ég.

Ekkor értette meg, hogy mégiscsak tud – az elmúlásában is – adni. Ettől a pillanattól olyan hangosan dorombolt, és olyan fenséges szikrákat szórt, hogy az ember és az asszony elfelejtett olvasni, zenét hallgatni. Egymást átölelték, őt figyelték, a lángot, a délceg fa utolsó üzenetét. Elvárásolta őket, estéről-estére. A tölgy meg olyan boldog volt, mint még soha. Úgy ment el, hogy meleggel cirógatta az emberpárt, elkápráztatta őket, és szerelmet dalolt nekik.

Aztán kitavaszkodott. Egy ölre való maradt még belőle. Már azt gondolta, hogy nem fogja többé érezni a meghitt esték szépségét. De egy áprilisi napon, még visszaköszönt a bolondos tél, még egy napra, egy estére. A maradék fa is bekerült Zsuzsi hasába. Az utolsó este volt ez, az utolsó szép pillanat... A pár elbűvölten nézte, az eddigieknél is szebb szikrákat, az ölelkező lángokat. Nem tudták, csak érezték, hogy valaki búcsút vesz tőlük.

Úgy megy el az életből, hogy emlékezteti őket, a szerelemben eltöltött téli estékre. Rájöttek végre, hogy ez a dal nekik szól! Ez a dal, az örök szerelem dala! Mert, amíg van ember és fa, van kandalló, és éreznek mindannyian – örök az élet, és a szerelem! Bevégeztetett.

Az idő felmelegedett. Elfogyott a kivágott tölgy. Az összegyűlt hamut a fiatal pár kiszedte a vasládából, ahová egész télen át gyűjtötték. Szétszórta a kertben. A szél belekapott, egy darabon magával vitte, de minden kis porszem, ami belőle maradt, visszakerült a földbe, ahonnan vétetett.

Oda, a puha, meleg földnek életet adni, ahol valamikor, valahol, egy kismadár kiejtette a csőréből...

A bérc oltalmában

Kellemes tavasz köszöntött be a svájci hegyek között megbúvó kis településre. A nap megfürdött a reggeli harmatban, és tiszta, fényes sugaraival próbálta felmelegíteni az embereket. Nehéz volt a tél, és nagyon hideg. Az újjászületés még várat magára, de most mintha egyszerre melegedne az idő. Igaz, hogy a távolban még a hegyek ormán csillog a hó, de ezt így szokták meg az itt lakók. Friss levegőt küld majd a bérc, ha netalán nagyon meleg lenne nyáron, és látványnak sem megvetendő, amint csillog a napfényben.

Az idősödő asszony most a bérceket nézi, melynek látványa lenyűgözte első pillanattól, amint meglátta. Azon a napon, amikor ebbe, az idősök otthonának nevezett, de valójában meghitt kis faluba érkezett. Magára maradt. Most azonosul a hófödte csúccsal, bár szépségével már nem vetekedhet. Lelkét oly ridegnek érzi, mint ott a távolban, az a bérc. Ez volt az első nap, amit aztán hetek és hónapok követtek. Beletörődött sorsába.

Lassan megszokta az itteni életet. Volt egy kis háza, szabadon élt, nem zavarták napi gondok. A település orvosa és az ottani nővérek mindennap meglátogatták, civilben. Igen, még erre is gondoltak, csak úgy benéztek hozzá egy forró teára, beszélgetésre. Mintha vendéget fogadott volna, de tudta a vendéglátó is, hogy kivel beszél, és a látogató is éles szemmel figyelt minden apró jelt. Ha valamit gyanúsnak talált az orvos, azonnal megvizsgálta. A nővér pedig nagyon kedvesen elmosogatott, közben fecséget, elmondott mindent, amit megtudott a kis „falu” lakóiról.

– Igen, itt is sok minden történik, az ember nem is gondolná – válaszolt Hermina. –

Pedig ide meghalni jönnek az emberek. Milyen ellentmondása ez az életnek! Az itt élők elszakadtak családjaitól. A családtól, amely egykor mindenük volt. Feláldozták értük, az egész, eddigi életüket. Valahogy így volt rendjén. –

Magába mélyedve fűzte tovább gondolatait, hagyva, hogy a fiatalasszony végezze munkáját. – Minden korban elvárták az asszonytól, hogy felvállalja ezt a sorsot. Férjhez menni, gyermeket szülni, nevelni. Ő vállalta is szívesen, hiszen álma volt a gyermekáldás, és talán akkor volt a legboldogabb, amikor gyermekeit karjaiban tartotta. De aztán nőni kezdtek, és egyre jobban érezte, hogy itt, a régi családi fészekbe, egyedül maradva már fölösleges.

Egy reggel rádöbrent, hogy minden megváltozott körülötte. Gyermekei saját életüket élik. Így nem lehet vége! Még vágyott valamire. Többre,

minthogy időnként magához ölelje kis unokáit, akiknek nevelésébe nem volt beleszólása, csak szeretetét tudta adni. Ez nem volt elég? Mi van övele? Azzal a nővel, akinek annyi álma volt fiatalon! Elveszített volna mindent? Feladhatja-e végleg álmait? Rendjén volna ez? Tátongó úr vetett ágyat a lelkében. Nem törődött bele. Ideköltözött egy nyugodt, elegáns otthonba. Életjáradékot vett. Itt is marad, amíg meg nem hal.

Ez a gondolat emésztette folyamatosan, és beárnyékolta napjait. A homlokán levő bús felhőket észrevette gondozónője, nem is hagyta szó nélkül:

– Mondd Hermina, ha egy másik faluban élnél, nem ugyanez lenne a helyzet? Vagy minden évben költöznél, hogy így biztosíts magadnak hosszú és tartalmas életet? Ez lenne az életed értelme? Ha igen, akkor azonnal költözködni kezdek, mert engem is foglalkoztatnak a te gondolataid. Valami nagy tévedésnek vagy áldozata, gondolkozz el rajta!

– Sára! Mit beszélsz? Ha elmennél, utánad mennék. Te vagy az egyetlen lény, akit nem tudnék nélkülözni. Te kötsz össze a múltammal, te vagy a jelenem és bizalmasom. Tudom, hogy a munkádat végzed, de érzem, hogy Isten rendelt téged e vidékre, hogy az idegenbe szakadt lelkek támasza legyél. Az én földemről jöttél, te vagy a kapocs a múltam és jelenem között.

– És te lennél az-az elszakadt lélek, hisz úgy égsz, úgy szárnyalsz, mint még soha?

– Én? Az öregasszony?

– Nem vagy öreg, te is tudod. Csak engedd szabadon a lelket, amit magadban hordozol, nyílj ki végre, tárd ki a szárnyaid, mert nem vagy rabmadár. Nem érzed? Én minden nap ezt látom a szemeidben. Még mindig nem ébredtél rá, hogy végre azt teheted, amit szeretnél?

– Furcsa dolgokat mondasz Sára. – Hermina felállt az asztal mellől, ki ment és szembenézett a bérccel. A beszélgetés után leült egy fonott székre, azt sem vette észre, hogy Sára már végzett, menni készült. Automatikusan húzta magára a takarót, amit mentében a fiatalasszony még ráterített, és bámult maga elé üres tekintettel. – Igaza lehet Sárának, mindig is érezte, hogy valami hiányzik az életéből, valami, amit még nem tudott megnevezni.

Hónapok teltek el, de ez a beszélgetés csak nem hagyta nyugton. Előbb még meg kellett szoknia a környezetet, megismerkedett az ott lakókkal, berendezte lakását kényelmesen, úgy, ahogy neki megfelelt. Már ekkor rádöbrent, hogy mennyivel szabadabban tervezi életterét. Csak a saját dolgainak kell helyet keresnie, és senki sem szól bele, mit hova tegyen. Egyrészt fájdalommal töltötte el ez az érzés, mert ahhoz volt szokva, hogy ő mindig másokért van. Meg aztán hiányzott az élet, ami valamikor

körülvette. Veszített? Nyert? Mi történt, és mi történhetett volna? Nap, mint nap, amikor az idő engedte, kiült a ház elé kora délután, és gondolkodott. Vannak az ember életében pillanatok, percek, amelyeket soha sem felejt el. Mindig beugrik, mindig előttünk van annak a hangulata, vagy egy kép, amelyet az idő – bármilyen kegyetlen úr is – nem tud kitörölni. Hermina ezen töprengett, kinyitott maga előtt egy füzetet. Szerette volna sorba, születésétől kezdve összegyűjteni emlékképeit, amelyek oly makacsul törtek elő, mint a hegy oldalában született friss forrás.

Gyermeckora? Oly régen volt! Nagyon akart emlékezni, de mintha nem is lett volna gyermek. Mintha egy idegen világba akarna betörni mindenáron. Nem tudja a mostani önmagát azonosítani egy gyermekkel. Pedig ő is járt gyerekcipőben, hisz ez az élet rendje.

Emlékképei vannak, csak egymástól független emlékek. Nem tudja láncba fűzni őket, mint egykor a réten a virágfonatot. Széthullik a múlt, mint amikor ügyetlen gyermek keze közül kihull a fonásra váró virág. Fell villannak benne, mint az előtte játszó napsugár, amely egy pár pillanatra valahonnan előbúj, nem tudja honnan, hisz az eget sűrű felhő borítja.

Mindig fiúk között volt, ők voltak a barátai. Nem is emlékszik arra, hogy lánybarátnője lett volna. A kislánykori homályból előjön egy apa képe. Ő volt? Lehet hogy ő, mert később mesélték neki, hogy elutazott, hazát változtatott. Idegenbe ment, és ő nem ismerte és nem tudhatta meg azt, hogy kitől származik. Életének egyik legfájdalmasabb emléke, ami most idős korában is összeszorítja lelkét, mint a reggeli hideg a virágok szirmait. Felnőttek között nőtt fel. Rengeteg ember vette körül, akikre ma alig emlékszik. Ahogy nőtt, egész legenda övezte személyiségét. Tudta, hogy nem volt egy könnyen kezelhető kislány. Mindent megtanult a fiúktól, és minden csintalanságban részt vett. Mondhatjuk, vidám éveket hagyott maga mögött, tele rosszasággal. Nem telt el úgy nap, hogy ne lett volna benne valami haszontalanságban, ami nem is illik egy leányhoz. Lassan mégis bontakozik a múlt, és ez tovább ösztönözte.

Fontos kérdésekre kellene fényt derítenie. Mégis miért jönnek elő a gyermekkori emlékek? Talán azért, mert hatottak további életére, mint amikor biciklizni tanult.

Egy nap édesanyja közeledett feléje, ő messziről kiáltotta:

– Megtanultam biciklizni! Nézzétek! Még a kiskapun is ki tudok menni! – Aztán nekiütközött a kapuoszlopnak, jól megütötte magát. Azóta sem szeret semmilyen közlekedési eszközzel utazni. Vezetni sem tanult meg, nem érezte fontosnak, egyszerűen nem szerette. A sebességtől meg egyenesen fél. A félelem ekkor költözhetett lelkébe.

Félelem? Vajon minden ember fél valamitől? Az ismeretlentől? Az elmúlástól? Egyszerűen felfoghatatlan volt számára a halál. Nem értette, és

nagyon félt tőle. Mi történik azután? Minden folytatódik és ő nem fog tudni róla? A folyók ugyanúgy folynak medreikben? Az emberek ugyanúgy jönnek-mennek, mintha mi sem történt volna? De hát miért született erre a világra, ha senki sem veszi majd észre, ha ő már nincs? Félelmében néha, esténként ezekre a gondolatokra riadt fel. Olyankor összekuporodott, próbált nem gondolni a halálra, magában gyermekdalokat dúdolgatott, hogy elűzze a rettenetet.

A kérdés benne van, megoldásra vár. Ha nagyon őszinte akar lenni, még mindig kiveri a hideg erre a gondolatra. Pedig így leírva nem is olyan félelmetes. A papírlapon ismeretlennek tűnnek a sorok, mintha nem is róla lenne szó. Mindig, a kora délutáni csendben – amikor mindenki pihenéssel tölti az idejét –, ő ott áll szemben a bérccel. Az öröklét néz szembe vele. Csak áll némán és mozdulatlanul. Bár igaz lenne a történet, hogy szelleme van ennek a hegyóriásnak. Most megidézné. Milyen egyszerű is lenne, ha választ adna kérdéseire. Hiszen ő tud mindent. De valóban jó lenne? Jó lenne tudni a jövőt, és azt, ami azután van? Ha ismerné előre sorsát, sok mindent másképp tett volna? A miértekre nem kapott soha választ, ezért néha meggondolatlanul, az ösztöneire hagyatkozva haladt saját életútján. Volt, amit megbánt, volt, amit ma is úgy csinálna, ahogy azt, akkor tette.

A délutáni csendben szinte észrevétlenül, hallgatagon mellé szegődött valaki. Eleinte semmi fontosságot nem tulajdonított neki. A szomszédos ház lakója – biztos nem tud aludni nappal, mint ahogy ő sem –, minden nap mellé ült. Szabadkozva kért helyet, biztosította, hogy nem fog belebeszélni munkájába. Már régóta figyeli, és látja, hogy nagyon belemerül a gondolataiba, de egyedül nem bír megenni a házban. Arra kérte, hogy engedje meg, hogy társa legyen a csendben. S ő megengedte. A férfi egy távolabbi hintaszékbe ült le, nap, mint nap. Ez valami hallatlan biztonságot jelentett Hermina számára. A hintaszéken ülő úr pedig, mindennap egyre közelebb hozta székét. Eleinte még szabadkozott, hogy ott több az árnyék, de aztán később szó nélkül költözködött. Egy nap Hermina maga mellett látta szomszédját. Tudomásul vette.

Esténként, ha befejezte az írást, együtt nézték a lenyugvó napot. Nem sokat beszélgettek, érezték egymás gondolatait. Kimondatlanul is számítottak egymás közelségére, amely egy gyönyörű este valósággá vált. Károly megfogta Hermina kezét. Csak lassan, óvatosan nyúlt át a hintaszék fölött, és az ott nyugvó kezét félve érintette meg. Pedig az a kéz szinte kérte, hogy megérintsék. Ettől fogva kezeik beszélgettek. Sokat segítettek egymásnak. Hermina írás közben, ha olyan részhez ért, amit egyedül nehezen bírt átélni, csak nyújtotta Károly felé a kezét, aki aztán el sem engedte.

A nyár ebben, a meghitt idillben folytatódott. Sára mindennap tanúja volt az eseményeknek, de nem szólt, csak figyelt. Nem értette őket. Nyilvánvaló volt számára, hogy a két szomszédos, ezüstkorú ember szereti egymást. – Akkor, miért nem közlik ezt egymással? – dohogott magában, de kérdéseit nem merte nekik feltenni. – Talán még ők sem tudják – gondolta, és hagyta, hogy azt tegyenek, amit akarnak, de nagyon kíváncsi volt a folytatásra. Félt is egy kicsit, mert mi lesz, ha?

Sára fiatal volt. Harmincas éveiben járt, nyelveket beszélt, és szabadon élt. Eltökélte, hogy megvalósítja álmait. Mindig segíteni szeretett volna, szolgálni akart. Eleinte azt gondolta, apácának megy, de erről letett. Jobban szerette az életet annál, hogy annak ne kószolja meg az ízét. Szeretett és viszontszerettek. Ennek ellenére nem kötötte életét egyetlen férfi mellé. Ha úgy érzi, hogy már nem lángol a tűz, azonnal változtat, és ezt meg is tette már egy párszor. Hermina ezen igencsak csóválta a fejét, de most ő is beleesett saját csapdájába – mosolygott magában Sára. Előtte nem volt titok az itt szövődő szerelem. Látott már ilyet, csak azt nem tudta – honnan is tudhatta volna –, hogy két ilyen, igencsak meghatározó érzés létezik az életben.

Az egyik az első szerelem, ami csupa láng és vágyakozás. Örömszerzés és birtoklási vágy. Romantika és szenvedély, majd égig emelő öröm.

A másik pedig az utolsó szerelem, ami már nem akar birtokolni, nem fűti annyira a vágy, az egy mindent helyettesítő ajándék. Az élet megajándékozza az embereket bölcsességgel, tudással. Olyan értékek birtokába jutnak, ami másként láttatja a világot, és benne az emberek helyét. Ha ekkor köszönt szép jó reggelt a szerelem, amely olyan mélységeket tár fel, amit nem érzékelt az ifjúság, mert hevesebb volt a vágy, viaskodott, és nem engedte feltárni a mélyben meglapuló értéket. Ezt Sára még nem tudhatja, ezért is nem érthette meg őket.

Ő csak szurkolt, hogy csókolják már meg egymást, ehelyett Hermina csak a vállát hajtotta a férfi vállára, és olyan átszellemült volt az arcuk, mintha az élet legnagyobb örömeiben lenne részük. Míg ő értetlenül állt a látvány előtt, Hermina és Károly nem telt be a lemenő nap fényével, a bérc háta mögül visszakacsintó nap sugaraival. Egyszerre rezdültek, egyszerre érezték meg a hűvös szelet. Bementek a lakásba, általában Hermina nappalijában töltötték az estét. Nagyokat beszélgettek, vagy megnéztek egy filmet, vagy csak ültek némán, és fogták egymás kezét.

Visszatérő képek és percek, Hermina rögeszméje, és most Károlyt nyaggatja vele:

– Te is érezted már ezt? – kérdezi gyakran a férfit.

– Igen, sokszor úgy érzem, hogy már átéltem ezt a pillanatot, voltam ezen a helyen, vagy éppen találkoztam valakivel, akit azonban csak most

látok először. Én sem értem, de gondolom, amire a könyvedet befejezed, megfejtetted a titkot, és elmondod nekem is.

– Hát hogyan – huncutkodott Hermina. Magadnak kell megfejtetted a titkaidat. Félre a tréfával, ha rájövök, megsúgom neked.

– Csak aztán siess, hogy megérhessem, mert most olyan érzésem van, hogy nem fogom. Valami azt súgja nekem, hogy hamarosan elmegyek.

– Ne ugrass. Csak nem gondolod, hogy elhiszem egy szavadat is? Olyan jó formában vagy, hogy még messze az elmeneteled napja. Az orvos egyszerűen imád téged vizsgálni, mert soha sincs jele semmilyen betegségnak. Mi nők viszont folyamatosan adunk munkát a jó doktornak.

Általában mindig így végződtek a beszélgetések. Akkor este Károly hosszabban ölelte át Herminát, amikor aludni tért. A nő sem aludt jól, egész éjszaka forgolódott ágyában. Hajnalban már nem bírta fekve maradni, felgyújtotta lámpáját, és olvasni kezdett. Aztán, egyszerre megnyugodott, maga sem tudta, hogy miért, de nagy békesség szállta meg a lelkét, végül mélyen elaludt. Sára meglepetten látta másnap, hogy az asszony még alszik. Borzasztó gondolat futott át az agyán:

– Hát ő is? Mi történhetett itt az éjszaka? Csak nem mindketten? – de akkor Hermina

megmozdult, és Sára kissé megnyugodva ült le az asztal mellé. Már az ájulás környékezte.

– Istenem ébredszik. Hogy mondjam meg neki? Majdnem dél van, semmit sem tudhat.

Károly bácsit már elszállították. Ezért nem volt hát ott Hermina! – Lassan, mintha valahonnan nagyon messziről jött volna vissza, ébredezett az asszony. Szemét sértette a fény, és nagyon fáradtnak érezte magát.

– Jó reggelt Sára! Mit keresel itt ilyen korán?

– Mondanom kell valamit Hermina, de előbb behozok egy kis teát, maradj az ágyban. – Választ sem várva kisietett a konyhába, és megszokott mozdulatokkal nyugtató teát készített, amit aztán bevitt az asszonynak.

– Mi ez a keverék? A híres nyugtató teád? Tudod jól, hogy nem szeretem. Adj valami jó erőset, mert rosszul aludtam az éjjel. Talán egy kávé jönne jól, hogy felébredjek végre.

– Ahogy akarod, hozok egy kávét. – Sára minden pillanatot kihasznált, mert félt beszélni. Hogy mondja meg? Hogy mondja meg, hogy Károly nincs többé? Összetöri kedves gondozottja..., nem, inkább öreg barátnője szívét. De a kávé lefolyt, nem volt mit tenni. Bement. Leült az ágy mellé. Most, most megmondja.

– Nyögd már ki, mi az a rossz hír – sürgette Hermina. – Csak nem keveredett valami nagy bajba ez az asszony, vagy el akar menni innen?

– Jól van, mondom már. Károly bácsiról van szó.

– Károly? – nézett maga elé Hermina –, akkor mindent értek.

– Mit értesz, hisz még nem mondtam semmit.

– Nem is kell. Károly elment. Érzem. Reggel öt és hat óra között távozott.

– Ezt meg honnan tudod, hisz mélyen aludtál, amit nem is értek, de mindegy. Az orvos is ezt az időpontot állapította meg. – Hermina azonnal nem válaszolt, egy ideig csendben maradt, összeszedte erejét és gondolatait, próbálta megfogalmazni magában, hogy mit is mondjon, hogyan értesse meg azt, ami velük történt az éjszaka.

– Tudod Sára, egész éjjel nem aludtam. Forgolódtam, és nem tudtam, mi fáj. Fizikailag semmit sem éreztem, de a lelkem! Egyszóval nyugtalan voltam. Most már értem! Vele voltam, végig küzdöttem a fénybe vezető utat. Reggel, úgy öt óra után óriási megnyugvást éreztem. Ekkor szakadt el a lelke tőlem, ekkor engedhettem el őt, most már tudom, ezért nem kell a teád.

– Ennyi az egész? Megnyugodtál? Nem értelek kedves barátnőm, azt gondoltam kétségbe esel, mindenre fel voltam készülve, csak erre nem. Ti szerettétek egymást, ne is tagadd, tudom. Még el sem búcsúzhattatok! Megáll az eszem!

– De igen, elbúcsúztunk. Az este Károly ölelése olyan volt, ami mindent elárult. Hosszan, melegen karolt át, és én éreztem benne, hogy ez nem egy egyszerű elköszönés. Sára, mi nem szakadtunk el egymástól, együtt vagyunk most is, együtt is maradunk. Annyi történt csupán, hogy előre ment, majd vár rám, hogy vezessen engem. Ő vállalta a nehezét, ő mutat majd utat nekem, már nem félek az elmenéstől, várnak rám. Nem mondom, hogy nem hiányzik majd a fizikai ittléte, üres maradt a széke, de megbirkózom vele.

– Jól vagy? Tudod mit beszélsz? Hívjak egy pszichológust hozzád?

– Ne, ne hívj senkit, főleg ne lélekbúvárt, rendben vagyok. Inkább segíts felötözni. Van egy nagyon szép blúzom, ami hátul gombolódik, azt veszem fel ma, és a karom nem igazán rugalmas. Vedd már elő. Ott van a felső polcon.

– Szeretlek Hermina –, mondta Sára miközben a blúzt gombolta. – Nem akarlak még elveszíteni. Annyit tanultam tőled, olyan bölcs vagy, hogy nélküled félek, sok helytelen döntést hoznék.

– Buta vagy. Eddig is te hoztad a magad döntéseit. Én csak a kérdéseimet tettem fel. Ha valamikor elmennék, előbb mindig kérdezz, és csak utána lépj. Nem fogsz hibázni, és ha igen, te akartad úgy. Biztosíthatlak, hogy még nem érkezett el az én időm, rengeteg munkám van, amit be kell fejeznem. Valahogy összeszedem magam és folytatom, amit elkezdtem,

hisz megígértem Károlynak, hogy megfejem visszatérő rögeszméim titkait. Milyen idő van kinn? Nem is kérdeztem. –

Sára még mindig ámulatban, de válaszolt:

– Remek az idő, nem is lehetne szebb ennél. A szél lágyan lengedez, és a nap olyan szépen süt, mintha neked szeretne kedvezni.

– Látod, most eltaláltad, engem melegít, hogy ne fázzak az egyedülletben. Az életben minden bánatért kárpótol valami, ezt soha ne felejtsd el. Amikor a legsötétebbnek gondolod a holnapot, akkor történik meg, amit mi csodának nevezünk. Mint ez a mai napsütés. –

Hermina gondosan felöltözött, és mintha semmi sem történt volna, sétára indult. Egy ösvénynél várt egy keveset, aztán a földön meglátott egy botot. Egy letört ág lehetett, de olyan szép, mintha sétatotnak faragták volna ki. A vége meghajlott egy kicsit. Felvette, rátámaszkodott, passzolt a magasságához. – Hát nem csoda? Nem nyújtotta senki a karját, és mégis van támasza! – Visszatérve leült egy kicsit a ház előtti asztal mellé. Kényelmesen elhelyezkedett, megivott egy pohár narancslevet és elbóbiskolt. Amikor fölébredt, végre pihentnek érezte magát. Bevallhatta most már, hogy a búcsú nem könnyű. Fájdalma benne marad minden hátramaradt pillanatban, minden napkeltében, napnyugtában, minden lehulló levél sóhajában.

Ezzel az érzéssel ült az asztal mellé. A gondos Sára nagy tál gyümölcsöt készített elő, már-már nyúl volna érte, de csak a szeme kívánta.

– Majd később –. Azzal olvasni, majd írni kezdett. Teljesen belefeledkezett a munkába. Egyszer csak nagyon szomjasnak érezte magát, a keze önkéntelenül is az asztalt tapogatta vakon, mintha valamit keresne. Nem talált semmit, a narancsot kereste, amit ilyenkor mindig ott talált keze mellett, készen megtisztítva, egy kis tányéron. Az üres asztallapot simogatta, a lelke belesajdult, könnyei csorogni kezdtek, mint a záporosó.

– Itt hagyta Károly, nélkülem mentél el. Mi lesz most velem! Te voltál a lelkem egyik fele! Te adtál értelmet öreg koromnak, megszépítve azt, hogy érezzem mindörökre, hogy nő vagyok. Semmivé lettem, látod? Itt állok tétován, egyedül. Félek! Félek a magánytól, félek a haláltól és az élettől. Félek, hogy elveszítem a hitem. –

A bérc mögé közeledett a nap. Az égen sehol egy felhő. A mindenét elvesztő asszony szeme keresett valamit, valami kézzelfoghatót, amiben megkapaszkodhat, egy vállat, amire fáradtan lehajthatja a fejét. Követte a lenyugvó napot, olyan megszokott volt, hisz minden este látta.

Már éppen fel akart állni, hogy bemegy, amikor hihetetlen szépségnek lett egyszerre tanúja. Az aludni térő nap sugarai átölelték a bérceket, amelyek haván visszaverődött a fény. Előtte állt a hegy pompában, hihetetlen szépségben, az örökkévalóságnak ragyogott, mint egy drágakő.

Hermina némán állt és nézte a csodát.

– Köszönöm Károly – suttogta, miután megszűnt a káprázat. – Majdnem elfelejtettem, hogy szellemed itt maradt velem. A narancsot nem hámozod meg többé nekem, de vezeted lépteim, őrzöl, figyelmeztetsz. Az élet végtelen, földi szépségét mutattad most meg nekem. Majdnem elfelejtettem, hogy minden perc csoda, minden óra érték, és minden élet felelőség és hit, amit nekünk tovább kell adni.

*"És ekkor még szívem kigyúl,
Mint hosszú, téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A felkelő nap megjelen..."*

Vajda János: Húsz év múlva

A nagy kaland

Poros úton, lomhán ballag nagyapa, kezében kötőfék, nem tudni ő vezeti a lovát, vagy a ló vezeti őkelmét. Lehajtott fejjel poroszkálnak mindketten, nyomukban por, gond, évek. Rég nem vonszolta őt így senki maga után – vagy lehet mégis, valamikor csikó korában –, de arra nem emlékezik a kiöregedett igavonó. A gazdát azonban érzi, nem lehet baj, mert itt van mellette.

Öreg ő is, valamikori kemény fogása most, amikor megsimogatja kedvenc „paripáját” inkább gyengéd érintés. Ma reggel is meglapogatta az oldalát, sóhajtozott nagyokat. Rossz érzése volt, prüszkölt is, de a gazda orcáját hozzá súrolta, mondott valamit, és ő megnyugodott. De ha értette volna, amit fülébe súg!

– Kiöregedtél barátom, nincs mit csináljak veled, még magamot es alig tudom eltartani. Leadlak. –

Augusztusi kánikula van, nagy meleg lesz, érezni a levegőben. Még az esték sem hűvösek, s ezt alig bírják a szabadban dolgozó emberek. Csak a gyermekek nem törődnek a hőséggel. Napok óta, fekete klottgatyában, kinn vannak mind a vízparton, s a nagy ricsaj szerint igencsak jól szórakoznak.

Ma is kakasszóra ébredt mindenki. Nagy nehezen kikászálódnak az ágyból. Muszáj, enni kell adni az állatoknak. Nyílnak az ajtók, a gazdasszony otthonkában már szórja a kukoricaszemeket szét az udvaron, hogy az ólából kiszabaduló állatoknak legyen mit enni. A férfiember is elszívta első pipáját, amíg a moslékot kavargatta, s viszi hátra az udvaron, nagyokat krárogva. Aztán előveszi a kaszát, a még harmatos fűvön suhint párat, összeszedi a frissen kaszált zöldet, kosárba teszi. Eléfelé haladva gondosan felakasztja az éles szerszámot – gyermekek vannak, nehogy bajuk essen –, s amit levágott, osztja is szét a nyulaknak, disznóknak. A tyúkok sem maradnak zöld nélkül, mert a gazdasszony is megjárta a veteményest, friss hagymát szedett a reggelihez, a zöld szarat s a megvénült salátát szétszórja kedvencei között. Még csak fejni kell, de már gyöngyözik mindkettőjük homloka. Az asszonyka veszi a sajtárt, a kisszéket, bemegy fejni. Addig az ura telemeri a vályút vízzel, hogy elmenőben a tehén igya tele magát, mert ha nem, nem ér ki a legelőre. Miután már kísétált a tehén is a kapun, egy kicsit megnyugodhatnak.

Elláttak mindent, most ők következhetnek. Leülnek a konyhába az asztal mellé, az asszony elészedi a reggelit. Erre nagyapó es megérkezik és leül az asztal mellé. Leadta öreg barátját. Senki sem mer kérdezni. A reg-

geli finom, mint mindig. Friss hagyma, szalonna, túró, s hozzá friss, finom tej. Csendben majszolják az ételt, egyébként sem illik evés közben magyar háznál beszélni. Még a gyermekek is hallgatnak, mert már sokszor hallották nagyapjuktól:

– Magyar ember, amikor eszik, nem beszél. – Csak miután mindenki lenyelte az utolsó falatot szabad felállni, vagy megszólalni.

– Akkor máma béhozzuk a szénát – szólal meg a gazda. Apja, az öreg székel nem siet a válasszal, előbb még pipára gyújt, szív belőle egyet-kettőt, aztán válaszol.

– Úgy beszélénk meg az este.

– Mű mikor mennyünk magik után? – kérdezi az asszony. Cserfes egy teremtés, már

tervezi a napot, s egyszussza mondja:

– Tegnap a sógorasszonnyal megbeszéltük, hogy elébb elmenyünk a tejet leadni, osztán a boltba es menni kellene. Ágnis néninek kéne beadni még a levest, mert ugye ő beteg, s nem tud magának főzni. Hát mű hamarébb, mind déli egy óra, nem érünk ki a mezőre. Addig magiknak jó lenne megforgatni még egyszer a szénát, osztán mű es segítünk essze gereblyézni. Csak mán kerülne a szekérre s onnan szárazon a csűrbe!

Az embere már-már paprikásodik, de hogy ne legyen veszekedés már reggel korán, inkább felhörpint egy kupica pálinkát. Így könnyebben nyeli le azt, hogy az asszony ossza ki neki a dolgot. Mintha ő nem tudná! Csak az öreg pipázgat nyugodtan.

– Jól van Erzsi, lássatok el mindent, osztán gyertek.

– Jaj Istenem! – sopánkodik Erzsi –, de mi lesz a gyermekkel? A mezőre mégsem vihessük, ebbe a nagy melegbe. A vízre meg félek elengedni. Jó lenne, ha itthon maradna, legalább a gazdaságra es odafigyelne. Ki tudja, tegnap es körözött a héja az udvar felett. Erősen féltem a csirkéket.

– Hát, maradjon itthon – mondja nagyapó, s kiment veje után az udvarra. Ennyi locsogásból már neki is elege lett. Közben morog: – Ezek a fehérnépek mennyit osszák a semmit. -

Jenőke csendben ül az asztal mellett, s lesi, neki mi lesz ma a sorsa. Sok beleszólása nincs a nagyok döntésébe, de most felcsillan a szeme, amikor meghallja, hogy otthon maradhat. Egyedül lesz! Ő ma a gazda! Tegnap még csak sejtette, hogy így fog történni, már jóelőre eltervezte a szomszédbeli barátjával a mai napot. Jól alakulnak a dolgok – mosolyog magában – és kiset apja, nagyapja után. Fogja a villát, semmi szó nélkül bemegy az istállóba, hogy rendet csináljon. Majd megszakad, úgy emeli a talicskát. A felvillázott marhatrágyát viszi, s önti fel a dombra. Hogy még szebb legyen az istálló, söprűt vesz kezébe, az elmaradt szállakat ügyesen egy halomba gyűjti. Ekkor lép be a nagyapja:

– Hát te mire készülsz öcskös?

– Én-e? – néz megszeppenve a gyermek.

– Nem es én.

– Semmire nagypapa, csak ez a dolgom.

– A dolgod ez fijam. De ma serényen csinálod...

– Ma egyedül maradok itthon, én leszek a gazda. Meglássa nagypapa, hogy milyen ügyes leszek! Mire magik hazajönnek, arra itt minden rendben lesz – bizonygatja a gyermek, és alig várja, hogy magára maradhasson. Titokzatosan megtapogatja zsebeit, felsóhajt, sikerült kimenteni, ott van. Nagypapa a gyermek szava ellenére, csak csóválja fejét, bűzlik neki valami, csak azt nem tudja, hogy mi.

– No, majd meglássuk, mire mégy ezzel a nagy munkakedvvel. – A lovakat már befogták, nincs ideje azon töprengeni, hogy mi járhat unokája fejében, felül veje mellé a bakra, s máris kidöccen a szekér a kapun. Az asszony is indulóban, kezében a tejeskanna, de még visszaszól fiának:

– Osz tán rossz híredet ne halljam fijam. Vigyázz mindenre, a csirkéket örökké tartsd szemmel, nehogy elvigye őket a héja. Ma nem mész a vízre, itthon maradsz, ez lesz a dolgod. Áthívhatod a szomszédból Sanyikát, ő jó gyermek, hátha nem gyűjcsátok fejünkre a házat. Előbb elviszem a tejet, még hazalépek, de nem maradok sokáig, menyünk mü es ki a rétre. Béhozzuk a szénát. – Azzal kifordul a kapun, és Jenőke egyedül maradt.

Ilyen még nem történt vele sohasem. Most először maradt egyedül itthon, és mindent rea bíztak. A fiúcska megállt az udvar közepén, körülnézett, és nem tudta mit kezdjen ezzel a nagy szabadsággal. Magas volt, sovány, most kezd kamaszodni, lábai és kezei aránytalanul nagyok testéhez viszonyítva. Haját rövidre vágatta anyja, hiába ellenkezett, fülei kissé elállnak a fejétől. Ha ideges volt, vagy ha hazudott, mindig a hallókája pirosodott meg. Leült nagypapa székére. Viharvert darab, amolyan hintaszékszerűség, mindig ide szeretett volna ülni, de ez a hely tabu. Erre a székre még az apja sem ül le! Most ő ül benne!

Hamar meg kellene mutatnia magát valakinek, mert mit ér, ha csak ő tudja? Száját összecsucsróíti, füttyjelüket hallatja. Valahogy így hangzik: „fűzfán füttyül a rigó”. Erre a szomszédban lakó gyermek is felfigyel, de ha mégsem, még mindig ott van a „házi telefon”. Büszkeség tölti el, hozza is hamar a szerkezetet.

Hogy mennyi munka volt vele! Elsősorban is szerezni kellett egy kagylót. Egyik barátjuk édesanyja telefonközpontban dolgozik, vele alkudoztak és cseréltek. Így vánszorgott át Jenőkétől nagypapa faragta, híres parittyája a telefonkagyló ellenében. Aztán drót kellett. Itt egy másik barát édesapja jöhetett szóba, mert az a városban dolgozik, és tudott „szerezni” pontosan akkorát, amekkora légvonalban összeköti a harmadik szomszédban lakó

baráttal. Mikor ez is megvolt, elkészítették a szerkezetet. Földelték, a drótot kihúzták – a közbeeső szomszéd engedélyével. Esténként ezen keresztül beszélgetett a két jó barát. De ha nedves volt az idő, még az anyjáiék is jól szórakoztak, mert tisztán hallatszott a szomszéd ember veszekedése feleségével. Most ezt a szerkezetet vette elő, hozzáértette a dróthoz az elemet és már „telefonvonalban” voltak.

Sanyikával egyidősek voltak. Barátja ugyanolyan kamaszodó, fekete göndör hajú, sötét szemű és mindig maszatos arcú legényke. Anyja hiába adott reá reggel tiszta ruhát, fél óra múlva már nyakig koszos volt. Sopánkodott is emiatt az asszony. A fiúk elválaszthatatlanok, együtt voltak jóban-rosszban. Mindent közösen találtak ki, és próbálták meg.

Tavaly nyáron az evezés volt szívük vágya, ezért csónakot készítettek. Anyjuk teknője lett az áldozat, azzal nem kell sokat bajlódni. Lapátnak meg ott vannak a régi, alig használt kenyérvetők. Elhatározásukat tett követte, elő vették a teknőt, simogatták, megszakértették. Az alakja jó, mindketten beleültek, elférnek benne. Kifaragták a lapátok helyét, egy abroncsot szegeltek fel, amibe majd azt belecsúsztatják. Készen is lett volna, csak kátrányozni kell még. Öreg fazekat vettek elő s tették fel a tűzre, bele kátránydarabokat, ami nemsokára zubogott, furcsa illatokat lövellve magából. Egy száradó rongyfélével fogták meg a fazék fülét, ami nem engedelmeskedett, s a forró kátrány egy része a lábukon landolt.

Ordítva bújtak elő a csürből komoly égési sebekkel, napokig, hetekig szenvedtek, helye életük végéig emlékeztet a csónakázásra. De azért nem nyughattak, miután meggyógyultak addig kérlelték szüleiket, hogy azok engedélyt adtak arra, hogy kipróbálhassák a teknő-hajót a vízen. Hanem a csónakázásnak annyi lett, ahogy beleültek úgy fordultak is fel vele. Annak egy éve, akkor még kicsik voltak, de most már nagyok, itt az élő példa, már a szüleik is annak nézik, rájuk bízták az egész életet.

– Szervusz, gyere át – szólta bele a „telefonba” Jenőke –, egyedül vagyok.

– Szervusz – hangzott a válasz – menyek azonnal, csak még édesanyámtól kell elkérezkedjek. – Megszűnt a recsegés, Jenőke nagypapa székében ülve várta a barátját. Nyílt is a kapu, a gyermek felállt és kinézett. Anyja érkezett meg, nagy sietve.

– Minden rendben van fiam? – kérdezte.

– Igen édesanyám, mi baj lenne? Enni adtam a csirkéknek, a héját sem látom, csak a gólyák kepelnek a szomszéd csűr tetején. Épp azt nézgettem, hogyan tanulnak repülni a fiókák. – A füle nem vörösödött el, mert nem hazudott nagyot. Valóban unalmában azt nézte, ahogy a gólyafiak próbálgatják szárnyaikat. Anyja csak fél füllel hallotta, mit mond a gyerek, azonnal itt a sógornője, még enni visznek az öregasszonynak, és utána

mennek ki a mezőre. Egyik kosárba a néni ebédjét, a másikba az embereket tette nagy sietve. Gyalog mennek, jócskán dél lesz, mire kiérnek. Jött is a sógorasszony, máris indulhattak. Csak még utoljára, még egyszer elmondta a gyermeknek, mi mindenre kell vigyázzon, és csukódott mögötte a kapu.

Végre! Most valóban egyedül van. Csak jönne már Sanyi, egyedül unalmas ez a nagy hatalom, nem tudja, mit kezdjen vele. A szomszédfiúcska nem váratott sokáig magára, nagydarab lekváros kenyérrel a kezében megérkezett.

– Hű, a nagyapád székebe ültél? Ha látná ezt az öreg! Adna neked széket! – ámuldozott Sanyi. – Én is beléülhetek? Legalább addig, amíg megesszem a kenyeret. Kérsz belőle? – Letört egy darabot, átnyújtotta barátjának. Aztán megegyeztek, hogy felváltva ülnek ma ebbe a székbe. Eszegettek és beszélgettek.

– Mit csinálunk ma? – kérdezősködött két nyelés közben Sanyika.

– Hát nem tudom, te mit szeretnél? Előbb valami hasznosat kellene csinálni, hogy este ne szidjanak meg. Takarítsuk ki az udvart. Azt legalább messziről es meglássák. –

Ebbe aztán megegyeztek. Elüldögéltek még egy kicsit, most együtt nézték a gólyákat, és azon tanakodtak, hogy ők vajon meg tudnának-e tanulni, repülni. Utána kell járni ennek a dolognak, és ha igen, akkor jó lenne kipróbálni.

Igazi szép munkát végeztek. Felsőpörték az udvart. Összeszedtek minden eldobott ágat, friss vizet adtak az állatoknak, enni a kiscsirkéknek. Elégedetten néztek körül és nagyon büszkék voltak magukra. Már rég elmúlt dél, éhesek lettek. Bementek a nyárikonyhába – még meleg volt az ebéd a tűzhelyen – és megebédeltek. Mosatlanba tették a tányérokat, semmit sem hagytak rendetlenül maguk után. Kiültek még egy keveset az ajtó elé mikor:

– Azt mondtad, hogy megvan – szól rosszállóan Sanyika.

– Meg es van, itt van a zsebembe – válaszolt Jenőke.

– Akkor kipróbáljuk? Mutasd milyen!

– Itt nem mutatom, még valaki meglát.

– Tán csak nem a gólyáktól félsz, ki látna meg? – Sanyi gyermek már idegeskedni kezdett. Egész nap csak azért dolgozott, mert ezt a pillanatot várta.

– Na, akkor menjünk hátra a csűrbe, állt fel az öreg székből Jenőke, de előbb még bement a konyhába, zsebébe csúsztatott valamit. A csűr elég messze volt a háztól. Át kellett menni a baromfiudvaron, ami nem volt éppen kicsinek mondható. Az udvar végében pedig ott állt a minden titok tudója, egy nagy, deszka épület.

Egyik felében istálló, télen a bárányok lakták, a nagyobbik része pedig tároló volt. Magas, négy-öt méteres épület. Gerendák kötötték össze. A gerenda fölötti részen – úgymond az emeleten – sok minden helyet kapott: szövőszék, rokka és minden olyan régi dolog, amit csak nagyritkán használtak. Az emelet nagyobbik részét pedig megtöltötték szénával. Ősszel, ha már tele volt a csűr nagyon kellemes volt itt az illat, meg jókat lehetett benne játszani. Sok balesetnek is volt a helyszíne, mert néha egy-egy ottfelajtott villa csúnyán, olykor halálra sebezte az ott játszó gyermekeket. Ez a hely valahogy mindig vonzotta a nebulókat.

Most éppen Jenőke és Sanyika ült le a gerendára. Jenőke a zsebéből elővette a titkot.

– Pipa! Nem a nagyapáé – azt beszélték meg, hogy az ő pipáját próbálják ki, de azt nem tudta elcsenni. Mindkettőt magával vitte a rétre. Ahelyett az apjából vett el kettőt, van neki elég, örökké kísérletezik velük, melyik a jobb. Egy adag dohány is csent a zacskóból, ami most újságpapírból kerül elő.

– No, vedd elé a gyufát – türelmetlenkedett Sanyika. Kezükbé vették a pipákat, tömködni kezdték, úgy ahogy azt látták, majd ügyetlenül, remegő kezekkel próbálták életre kelteni. Nem is olyan nagy dolog! Jó mélyet szívtak belőle, ahogy az öregtől látták.

– Te! Füstöl! Ég! Szívjad hamar, mert kialszik! – izgatottan szurkoltak egymásnak. Ízlelgették, köptek nagyokat, mert csak valami bűdös és keserű ízt éreztek a szájukban. A gyufát eldobták, és elhatározták, hogy bár rossz, de azért elszívják.

– Tüdőzd le! – biztatta Sanyika Jenőkét, ős is ezt próbálgatta.

– Szédülök! Hányingerem van!

– Nekem es – válaszolt Sanyika. – Elég lenne most ennyi, osztán később még megpróbáljuk. – Azzal kikopolták a maradékot, a lábukkal reá tapodtak, s kimentek a csűrből. Meg sem álltak csak az itató előtt, ahol öklendeztek még egy kicsit, s jól kimosták a szájukat. Leültek az árnyékba, a nagyapa székén hol az egyik gyermek ült, hol a másik.

Az idő telt. A nap az égen jóval fejük felett haladt. A csűrben eldobott gyufafej körülnézett, látva mennyi száraz égetnivaló van, izzani kezdett. A deszkák között besurranó szélre várt csupán, s amikor az megérkezett, azonnal kis lángot gyújtott a széna tövében. A lángocska pedig vígan szaladt egyik széna-szalmaszárról a másikra. Még csak nem is füstölgött. Csak, amikor a deszkákat próbálgatta, akkor okádtta nagyon a füstöt. Hiába volt az is száraz, mégis nagyobbacska falatnak ígérkezett. Nem adta fel, megbirkózik mindennel, amit itt talál.

Ekkor már dőlt a füst ki az épületből, de nyomban követte az égbe csapó lángnyelv is. A gyermekek a házban voltak éppen, ott bogarásztak a

nagyok dolgai között, hátha valami titokra akadnak, amikor a szomszédból kiáltásra lettek figyelmesek:

– Tűz van! Tűz van!

– Te hallottad? – kérdezte Sanyika.

– Valahol tűz lehet. Gyere, nézzük meg. – Jenőke kilépett a konyha ajtaján és lába gyökeret eresztett a földbe.

– Sanyi! A mű csűrünk ég! – Már az udvar is tele volt emberekkel, mindenki igyekezett volna oltani.

– Félre kell verni a harangokat – javasolta valaki a tömegből.

– Annak már semmi értelme – volt rá a válasz. – Inkább hívni a tűzoltókat, s mű locsoljuk azt, ami még menthető. Az ólakot, a fát, itt az udvaron. – A két bamba gyermek csak később tűnt fel egy asszonycselédnek, aki rájuk is förmedt azonnal:

– Mit csináltak csibészek? Tű gyújtottátok fel a csűrt? No, majd kaptok a nadrágszíjjal, meglássátok! – Azzal otthagya őket, s ment hordani a vizet a tehenek vályújából.

Végre a tűzoltók is megérkeztek. Négykerekű, piros járgányuk előtt lovak prűszköltek. A kocsi oldaláról, mint a kígyó tekeredett le a tömlő. Gyors kezekkel csatolták őket egymáshoz, de addigra már hat ember pumpálta is a vizet. Amire összeillesztették, már sugárzott is ki belőle a víz. Késő volt. Az épület földig égett. Nem volt már itt mit tenni, csak megkeresni a láng fészket, szétteregetni minden üszköt, azt gondosan lelocsolni, nehogy ismét lángra kapjon. Néhol még fel-felcsapott a láng. Átforogtak mindent centiméterről-centiméterre. Eloltották. Végre!

A kapu előtt ekkor állt meg a szénával megrakott szekér. Most kezdett remegni a gyermekek lába. Szüleik és a nagyapjuk kétségbeesetten látták, hogy ma már nincs hová bevinni a friss szénát. Az asszony jutott szóhoz leghamarabb, tördelte a kezét és jajgatott. Jenőke apja, mint egy megbokrosodott ló, csak jött-ment. Nagyapó hallgatott. Néha a gyermekekre nézet, nehéz pillantással, aztán megszólalt.

– No elég volt a sopánkodásból. A csibészekkel majd elszámolunk este. Sanyika te most hazamész fiam, mondd meg anyádnak, hogy vacsora után vissza kell jönnöd. Én üzenem. -

A fiúcska futott is. Végre elmehetett. Az öreg meg átvette az irányítást. A szomszédba küldte át a szekeret a szénával. Megbeszélték, hogy estére fogadják be a csordából hazajövő tehenet, fejjük is meg. Kért két szekeret, arra kezdték felrakni a csűrből megmaradt, elűszkösödött szemetet.

– El kell vinni innen még ma – mondta az öreg. Szerencsére egy ismerős teherautósófor is megállt a kapu előtt, fél óra sem telt el, már nyoma sem volt a tűznek, de sajnos, még a csűrnek sem.

Jenőke anyja ismét erőre kapott. Jajgatott kegyetlenül, már-már ütötte volna nyakon a fiát, mikor az öreg megszólalt.

– Elég vót mán jányom. Készítsd elé a vacsorát. A gyermekekkel majd utána számolok.

– Az asszony elcsendesedett, emlékezett már gyermekkorából valami hasonlóra. Akkor éppen a testvérbátya csinált valami rosszaságot. Tudta, hogy fia nem maradhat büntetlen.

Míg elkészült a vacsora – megkésve ugyan –, az udvaron dolgoztak a férfiak. Maradt ott még eltakarítani való bőven. Jenőke bement a szobába, hogy senkinek se kerüljön útjába. Az öreg veje még dühöngött volna, de aztán lecsendesedett, mert rászólt az öreg.

– Ne morogj mán, nem mondom, nem tettek jót ezek a suhancok. Ha jól elnézem, nem jövőben kezdünk neki megjavítani az épületet – mert ugyebár az nincs meg –, hanem az idén már felépítsük az újat. Az anyag már rég megvan hezza. Szerencsére még nem került haza, s így megmenekült. Mán hónap nekiláthatunk, neked csak az a dolgod, hogy megszervezd a kalákásokat. – Beszélgetésüket az asszony kiáltása szakította félbe.

– Kész a vacsora! Megterítettem. – Egyszerre tették le kezükből a lapátot, seprűt. Az ajtó előtt egy széken, a tálba ott volt a melegvíz, szappan, hogy kezet mossanak. Az evés nagy csendben történt. Senki sem szólt. Mindenki jó étvággal evett, csak Jenőkének esett nehezére a nyelés. Még be sem fejezték a vacsorát, amikor megérkezett a szomszéd fiúcska. Nagyapó szólt hozzá:

– Maradj kinn, ülj le egy székre, unokám te es menj ki a barátod mellé, ott várjatok. –

Félve kuporgott a két suhanc a széken, de nagyapó nem sietett, még előbb egy jó pohár bort is lenyelt.

– Te – szólalt meg Sanyika –, nagyapádnak milyen szíja van a derekán, széles?

– Elég széles, ha abból kapunk megemlegessük – felelt Jenőke. Erre kilépett az öreg. Leült a székébe. Meggyújtotta a pipáját. Hosszan nézte a gyermekeket.

– Tuggyátok mi következik, ugy-e?

– Igen – hajtották le fejüket, mert nem mertek az öreg szemébe nézni.

– No, akkor kezgyük. – A nadrágja felé nyúlt, erre összereződött a két gyermek, most veszi le a szíjat, gondolták. De nem. A zsebéből vett elé két pipát.

– Ugye pipáztatok?

– Igen nagyapó.

– Hadd lássam, hogy csináltátok? Most együtt pipázzunk. Gyűjcsátok meg. –

Átnyújtotta a pipákat a gyermekeknek, azok remegő kézzel vették át. Meggyújtották és eldobták a gyufát.

– Na, álljatok csak meg. A csűrben es így csináltátok? Eldobtátok a gyufát?

– Igen, válaszoltak megijedve, mert most jöttek rá arra, hogy itt követték el a nagy hibát.

– No, ez vót a baj. Szívjátok. Ugye finom?

– Nem. Nem jó – válaszoltak.

– De úgy látom, nem tüdőzitek le a füstöt. Akkor meg minek pipázni? Ide nézzetek, így kell ezt csinálni. – Az öreg megmutatta, hogyan kell letüdőzni azt a fránya füstöt. A gyermekek utánozták. Elsőre nem sikerült. Másodszorra pedig olyan köhögés rázta a mellüket, hogy alig kaptak levegőt. Erős dohánnyal tisztelte meg őket az öreg, feszítette szét a két gyermek tüdejét, folyt a könnyük, s még az orruk leve is eleredt.

– Tovább. Folytassátok, addig, amíg el nem szívjátok –, mordult most már mérgesen nagyapó. Nem volt mit tenni, engedelmeskedtek. Arcuk már lila volt a köhögéstől, keserű volt a szájuk, a könnyük összekeveredett orruk levével.

– No, most szépen oltsátok el. Alapason, nehogy még a házat es reánk gyűjcsátok.

Most elmehettek, de holnaptól mindketten itt lesztek az udvaron. Csűrt építünk. Kiveszitek részeteket a munkából, dolgoztok úgy, mind a nagyok, ha már füstöt püfékeltek.

Azzal felállt székéről, és bement. A gyermekek szédülten álltak fel, hányinger kerülgette őket, úgy érezték, hogy most fordul ki a gyomruk. Többet soha sem próbálkoznak fogadták meg magukban.

Elcsendesedett a ház. Nagyapó is lefekvéshez készült, de még előtte kiült székébe, egy utolsó pipára. Veje is követte. Hallgattak. Az öreg megtömte, meggyújtotta pipáját, s már fújta is a füstöt. Veje még bíbelődött a magáéval, valahogy meg is gyújtotta s püfékelt ő is.

– Apám! A maga pipája sose szelel? Az enyémet hejába tömöm meg rendesen, állandóan mellé menyen.

– Vejemuram, gyakoroltam. Két csűr lett annak a veszte, s egy tábla törökbúzás föld.

Békében egymás mellett

Magasra nőtt, öreg gesztenyefák törnek az égbe. Tavasszal elsőként hajtanak zöld leveleket. Öltözködnek, szépítkeznek, hogy megfeleljenek az emberek, vagy a maguk elvárásainak. Nem elégedettek az eredménnyel, bár törzsük egyenes, koronájuk szabályosan terül szét, mégis úgy érzik, szebbek is lehetnének. Ezért ezernyi csillárt gyújtanak ágaikon. Virágaik fényt és pompát adnak az öregedő fáknak. Tudatában vannak fontosságuknak, ekként is viselkednek. Ők ölelik körül az 1600-as években épült templomot, sétányuk összeköti a lelkek otthonát a tudás birodalmával, az 1700-as években épült iskolával. Ezért is érzik oly fontosnak magukat, és hogy még jobban hangsúlyozzák ezt, virágszirmaikba kis piros ereket szőnek, sugallva, hogy a vérkeringést ők szolgáltatják e két épület között.

Így volt ez mindig, évtizedeken át. Valamikor a templomot vár vette körül, védte a betolakodóktól. Az iskola meg meghúzódott – mintegy védelmet keresve –, e tekintélyes épület mellett. Hazáját szerető ember építette, ma is az ő nevét viseli a hatalmas, robosztus Alma Mater. A temető-kertben gyermekek gondozzák e nemes ember sírját, és minden évben szavalatokkal, a megszerzett tudással adóznak emléke előtt. Az öreg iskola sem tőle lemaradni, sem túlszárnyalni nem akarta a védelmet nyújtó szomszédját. A templom meg ott állt és figyelt rá. Tudta, hogy nemsokára gyermekek népesítik be termeit, élet költözik öreg falai közé.

Minden reggel, délben és este a toronyban megszólaltak a harangok, és hírül adták, hogy ideje van a felkelésnek, a délebbédnek vagy az esti pihenésnek. Annyi mindent árultak el ezek a harangok! Elmondták, ha meghalt valaki a faluból, még azt is elárulták, hogy férfi volt-e az illető, vagy nő. Az öreg, nagy harang szólalt meg elsőnek, ha férfi távozott, a kis harang jelezte, ha asszony hagyta el a családot, a földi létet.

Hírül adták régen, ha veszély fenyegette a népet, ha ellenség közeledett. Félreverték a harangokat akkor is, ha tűz ütött ki, és segítséget kértek. Ismerték az emberek, értették hangjukat. E két épületet csak egy szép gesztenyesétány választotta el, vagy inkább kötötte őket egymáshoz.

Isten házába szólították a híveket vasárnap, vagy bármelyik ünnepén az évnek, amelyet tiszteletben tartott a falu apraja-nagyja. Sok évet harangozott a nagy harang, de egyszer mintha megváltozott volna a hangja. Vékony csík futott végig karcsú alakján, hangja megváltozott, most kongó, érces hangon szólalt meg, ami már sértette az emberek fülét. Szolgált eleget – mondták –, itt az ideje lecserélni. Mindenkinek fáj a szíve érte, a

gesztenyefák mélyeket sóhajtottak, mert nagyon megszokták rezgését az öreg harangnak.

Egy nap hatalmas emelőkkal bontani jöttek, és nagy kötelekkel leemelték az öreg harangot. Ahogy sikeresen földre került, a fák tövében meggyötörten, szinte szégyenkezve búslakodott egymagában. Egyszer csak körülvették azok, akiket oly sokszor szólított meg. Nem is gondolta – onnan fentről – hogy bárki szeretheti őt. A körülötte állók mesélni kezdtek róla, s mind olyan dolgokat, amiket ő már majdnem elfelejtett. Aztán valami furcsát érzett, olyat, amit még életében sohasem, talán egyszer, valamikor nagyon régen, amikor megszületett. Emberi kéz simogatta öreg testét. Beleremegett. Senki sem vette észre, csak a föld alatt egy éppen arra szaladó kis gyöker, amely a gesztenyefának szállította volna a friss táplálékot, de most megállt egy pillanatra, annyira meglepődött. Hisz reszket az öreg harang! Álmában sem gondolta volna, hogy képes erre.

Pedig néha álmodott, télen kevés dolga akadt, ilyenkor bóbiskolt, de félálomban hallotta, hogy a harang mindig ébren van. Most pedig remeg, egy kéz érintésére. Már nem is egy kéz simogatta, azt sem tudta hány, mert valahogy mindenki arra törekedett, hogy megérintse. Hihetetlen érzése támadt. A torony magasságában soha nem gondolt arra, hogy ilyen jó lehet a simogatás. Már azt sem bánta, hogy felkerült egy hatalmas autó tetejére, búcsút mondott a falunak és lakóinak. Integettek utána, hisz egy lélekharang hagyja el őket. Szinte a lelkükből szakadt ki, és most örökre elmegy...

Az autó tetején melegség futotta át hideg testét, megköszönték szolgálatát, most csak ez volt a fontos. További léte már nem érdekelte, olyant kapott, amire harang nem vágyakozhatott volna – érintést, és meleg szívek szapora dobbanását. Csak még azt nem tudta – mert nem ismerte –, hogy miért szipognak, és mi az-az esőcsepp az emberek arcán, hisz sütött a nap, és tiszta, kék volt az ég. Fentről nem látott ilyet, de most érezte, hogy neki szólnak azok, az arcokon leguruló, napfényben játszó igazgyöngyök.

Az öreg iskola épülete csendesen szemlélte az eseményt, de nebulói annál hangosabbak voltak. Az akkori rend, amit a politika diktált, nem engedte, hogy hivatalosan tudomást vegyenek a harang sorsáról. A kíváncsi gyermekszemek csak lestek, mi történik kinn. A tudást osztó emberek látva, hogy itt ma nem lesz tanulás, elrendelték, hogy amíg a harangot lecserélik, mindenki kint lehet. Óvatosan a fal mellett, nehogy valami történjen, mert nem kis dolog leemelni, egy olyan nagy és nehéz harangot.

Felsóhajtott az öreg iskola is, amikor kiengedte ajtóin a vidám gyermekeket. Lám-lám, mégsem volt rossz dolog megbújni az öreg templom árnyékában. A gesztenyesor mégiscsak összekötötte a két épületet, és

benne a lelkeket. A tanárok is – bár mélyen titkolták – odasomfordáltak és megérintették a harangot, elbúcsúztatták öreg barátjukat.

Még el sem hagyta el a falut az öreg harang, egy másik úton hatalmas autó, egy tiszta fényű, vidám, de nagyságában ugyanakkora, zengő, fényes, új haranggal, lassú tempóban közeledett a templom felé. Ma már nem lesz tanítás, mert amilyen kíváncsian lesték a leemelést, épp oly kíváncsiság övezte az új harang felhúzását is. Ilyen nem történik gyakran, erre várt most mindenki.

Nem messze a templom épületétől, a falu tanácsházának ablakairól is eltűntek a függönyök, onnan is bámuló szemek nézték azt, ami tiltott volt. Ki nem jöhettek, de akkor mindenki virágot locsolt az ablakokban, hogy aztán a szem merre néz, azt senki sem firtatta. Az öreg pap új harangot hozatott a falunak, ez mégiscsak nagy esemény. Bár tiltott volt az ima, azért az emberek, ha máskor nem is, de mikor bajban voltak – titokban összekulcsolták kezeiket.

Elkezdődött a munka. Minden épkezláb férfi ott állt a gesztenyefák tövében, kezükben hatalmas gerendák, mintha mind Toldi Miklóssá változtak volna, olyan erővel fogták, támasztották és irányították a felvonó kötelek útját. Egy rossz mozdulat és bármikor lezuhanhat a drága kincs. Délután volt már, a gyermekek elfelejtettek hazamenni az iskolából, a szülők is ott álltak mellettük, és nem nógatták hazatérésre fiaikat és lányukat. Mindenki lélegzetviasszafojtva szemlélt és izgatottan lesett minden centimétert, amit az új harang megtett, fölfelé a toronyba.

Sikerült, még csak egy pár óvatos mozdulat és a keresztbe tett gerendák már erősen tartják. A toronyban levők meg félelmet nem ismerve, a levegőben, ott fenn a magasban, deszkalapokon lépegettek, hol előre, hol hátra. Aztán egyszer csak felhangzott a kiáltás:

– Kampóra került! Elengedhetitek! A helyén van! -

Még himbálózott egy keveset. Kötelek fűztek át rajta szabályosan, ahogy annak lennie kell a harangozáshoz, és készen állt, hogy ő is szolgáljon éveken, évtizedeken, sőt évszázadokon át.

Már majdnem mindenki lejött a toronyból, csak még egy-két ember maradt fenn, és az öreg harangozó. Az öreg, aki elveszítette legjobb barátját, most ismerkedett az új jövevénnel. Szeretni fogja? Vajon milyen hangon szólal meg keze alatt, minden reggel, délben és este? A harangozó a faluvégen lakott, már apja is ezzel foglalkozott, dinasztia volt az övék. Tőle tanulta meg, hogy hogyan kell megszólaltatni, ismerte minden mozdulatot. Tudta miként kell hírül adni az embereknek a harang hangján azt, ami éppen történt. Meghatódottan nézte a fiatal jövevényt és bizony reszketett a keze, amikor elsőre fogta meg a köteleket. Apja jutott eszébe, aki már rég elment, lánya jutott eszébe, aki itt van mellette, és tudta, hogy utána majd

az ő fogja megszelídíteni ezt, a vidám, fényes kis jószágot. Ekkor mélyet sóhajtott, megfogta lánya kezét.

– Ketten szólaltatjuk meg, soha ne felejtsd ezt a pillanatot lányom – mondta és intett.

Lenn a földön csend volt, ebből senki sem vett észre semmit. A gesztenyefák azonban látták az öreg szemében a meghatottságot, a lány lelkében érezték a félelmet, és mintegy bátorítóan meglebegtették leveleiket, friss levegőt küldtek segítségükre.

Egy mozdulat – és megkondult az új harang! Hangja más volt, mint a régié. Nincs két egyforma hangú harang, mind más, és más hangon szólal meg, mint ahogy mi emberek is különbözünk egymástól. Ugyanazt érezzük, de valahogy másként, így van ez náluk is – más hangon, de ugyanazt zúgták-búgták: – bimm-bamm-bimm-bamm... Sorsunk és életünk van ezekben a hangokban, keresztelésünktől halálunk napjáig.

Zúgott a harang, egyre bátrabban, erősebben.

A bámészkodók lelkében egyre nagyobb lett az öröm, a gesztenyesor is mintha megfiatalodott volna. Bár közeledett az ősz, terméseiket már elhullajtották – a gyermekek gyűjtögették össze iskolából hazamenet, hogy játékokat faragjanak maguknak. Kis székeket és asztalokat a lányok, lovakat meg szekereket a fiúk -.

A lélek ösvényt összekötő fák, most nem vettek tudomást az őszi bágyadt napsugárról. Beleremegtek az új hang hullámaiba, ágaikat kissé kinyújtották, beengedték a fényt, hogy játsszon az új jövevény felületén. Hisz ott aranylott fenn, szikrázott a napsütésben, ma az ő ünnepe volt. Ő fogja összehúzni majd az óévet az újévvvel. Ő hirdeti majd a keresztlőket, és még mennyi dolga lesz ezután. Hadd örüljön az új harang.

Öreg házaspár ült az udvaron.

Az asszony egy kisszéken éppen a vacsorára való krumplit hámozta. Örege ott motoszkált körülötte. Egyszer csak valami furcsát hallottak. Megállt az asszony kezében a kés, az öreg is hegyezte fülét. Szokatlan hangot hallottak. Estére, mikor megszólal a harang nyáron, fejésre készülnek. Télen, akkora már benn vannak a meleg lakásban. A nagyszobában, két kis ablak között, nagy faragott ruhásszekrény foglalja el méltó helyét.

Mellette egy asztal az ablak alatt. Vele szemben két ágy egymás mellé tolva, szép nagy párnákkal és meleg paplanokkal. Az ágy mellett két éjjeliszekrény, rajta egy nagyon apró betűkkel írott könyv. Lefekvés előtt mindketten előveszik azt a kis könyvet, amiben Isten szól hozzájuk, olvasgatnak, és békésen elalszanak.

Most azonban egészen más hangot hallottak, mint a megszokott. Nem értették szavát, pedig ők aztán tudtak mindent róla. A szomszéd, ha nem hallotta, vagy nem volt biztos a dolgában, mindig hozzájuk ment.

– Mi történt, hallották a harangot? – és ők már mondták is, mire harangoznak. A mostanit azonban nem értették. Egy kisgyermek szaladt az utcán azt szóltatták meg, hogy mi történt. Aztán némán hallgatták, magukban azon gondolkoztak, hogy lesz-e még idejük megtanulni az új harang szavát.

Estére mindenki hazament. A falu lassan megszokta és megtanulta érteni a templom hívó szavát. Az öreg iskola mellé felépült egy új iskola is. Megszaporodott a gyermekek nevetése az udvaron. Sok év telt el. Most is, mint mindig, egymás szomszédságában áll a templom és az iskola. De átjárható, már nem tiltja senki, hogy lakói lélekben is közel kerülhessenek egymáshoz. A gyermekek éneke egyformán csendül fel az öreg templomban és az öreg, no, meg a fiatal iskolában egyaránt.

A gesztenyefák változatlanul bizonygatják évről évre, fontosságukat, hisz ők kötik össze a két épületet a kis sétánnyal. A két „otthon” közé, azonban még beköltözött valami.

Hatalmas székelykapu vette át helyét az ormótlan betonkolosszusnak, ami hajdanán az iskola bejárata volt. Nem felejtettek el, építeni egy kaput a templom és az iskola közé. Az iskolai ünnepeken ma már együtt vesznek részt minkét épület képviselői, a gesztenyefák árnyékot és kellemes levegőt nyújtanak a megjelenteknek. Együtt van, ami elválaszthatatlan

– Templom és Iskola.

Közeledik az ősz. A gesztenyefák már hullatják leveleiket. Termésük lepotyog a templom és az iskola tövébe. A hazafelé igyekvő gyermekek, mit sem sejtve gyűjtögetik, és tömik tele zsebeiket a csillogó felületű gesztenyékkel. Még nem tudják, majd egyszer valaki elmeséli nekik, milyen fontos szerepet tölthettek be ezek a fák, és milyen nagy csoda, hogy békében él két épület egymás mellett – a tudás és a lélek birodalma, most már reméljük – örökre.

Belehalni és újjászületni – egy életen át

Úgy kell egy dal, mint éjnek a csillag, földnek a levegő, mely életeden át elkísér, amelybe menekülsz, és vigaszt találsz olyankor, amikor mindent elveszettnek látsz. Magányos óráiban, gyertyafény mellett erre gondolt egy nő, amikor zongorája mellé ült. Találomra leütötte az első akkordot, s ekkor lelkéből felszabadultak érzései. Beleremegett, szíve egyre hevesebben kezdett dobogni, érezte, hogy most valami különös történik vele. Bizonytalan volt, hogyan kezdjen hozzá.

Kinézett az ablakon, beszűrődött a fény, hallotta a madarak dalát. Ő sohasem fog így zenélni! Nem versenyezhet a természettel! De annyira tele volt a lelke! Úgy érezte, ki kell öntenie magából a felhalmozódott érzéseket. Valami belső kényszer hajtotta mindig – zenélni, írni, mindegy, csak szabadulni ettől a feszítő érzéstől.

Maga elé képzelte életét. Gyermeksírással kezdődött, leütött egy akkordot, folytatta... Gőgicsélő gyermek beszédet utánozott. Sorra tódultak elé régi emlékei. Kereste a megfelelő hangot. Fiatalkori nevetések szaladgáltak újbegyében. Közben jegyzett minden leütött akkordot a papírlapon, fekete kis alakatlan rajzolatokban rögzítette sorrendjét lelke szimfóniájának.

Folytatta... A szerelem emlékére lágy hangok szólaltak meg, és szíve még hevesebben dobogott. Viharossá vált a dallam, érzelmek sokasága táncolt ujjában, féltékenység, aztán düh váltotta fel a legboldogabb perceket. Megsimogatta homlokát. – Mi lesz ebből? – Keze ekkor önkéntelenül elindult a fekete-fehér billentyűkön. Fejében és szívében most a kinti világot hozta közelebb.

Folyókat hallott, tavakat és tengereket látott maga előtt, közben lágy muzsika hangja kísérte gondolatait. Látta maga előtt a hullámozó vizet. Látta a folyót haragosnak, majd megnyugodva, amint ringatózik medrében. A víz nagyasszonyának alakja változó, mindig nőneműek képzelte. Előbb csilingelő, nevető hangon szólalt meg. Ujjában játszadoztak hullámok a hangokkal. Egészen elbűvölte ez a játék. Újra és újra játszotta, hogy hallja és átélje ezt a mindent felülmúló érzést. Hagyta, hogy maga legyen a ficáncoló vízszugár.

Csiklandozták a halak és a növények, követte a billentyűkön ezt az édesen kellemes érzést. Közben a kottafejek csak gyülekeztek, hullámoztak tovább a papírlapon...

Hagyta magát vinni a zene szárnyán fel a hegyekbe, hogy megnézze, honnan ered ez a ravasz, játékos kis patakocska. Szédülten követte an-

nak a folyását. Tisztelettel adózott a hegynek, ahol a forrás fakadt. Öreg fái méltóságot sugalltak, és ő remegve kereste a megfelelő hangokat. Mély alázatot érzett. Egyik pillanatban napfényben játszott felette az ég, aztán hirtelen beborult. Feje fölött dörgés visszhangzott, cikáztak a villámok. Hajladoztak a fák, süvített a szél! Ujjai és egész teste beleremegett, amint rátalált a hangokra. Micsoda égzengés! A patakok sem csilingeltek már, zabolázatlanul rohantak, mint akit üldöz valaki. A fák méltóságukat veszítve földig hajoltak. Az erdő vadjai, félve bújtak el a vihar elől. Az égi hatalom nem engedett. Csak dörgött és cikázott a fény az égen. Keze már elzsibbadt, nem tudta követni halhatatlanságát az erőknek. De lelkében még dúltak az érzések. Ütni kell azokat a billentyűket, ha megszakadnak, akkor is, ha az ő lelke szakad bele, még akkor is...

Aztán hirtelen csend lett. Esőcseppek kopogtatták a fák meggyötört leveleit. Rejtekeikből félve bújtak elő a vadon állatai, óvatosan lépegettek. Ujjai követték nesztelen mozgásukat. Keze alól letisztultan és csendesen áramlott a zene. Lelke felszabadult. A fák közé beszűrődő napsugár feloldotta a benne felgyülemlett félelmet.

Közben beesteledett. Életének estéje. A sötét billentyűkön még mindig szól a dal, amelyet aztán felváltanak a fehér billentyűk szólamai, mert látja a folytatást. Szeme előtt kitisztul a fény, az örökkévalóság felé vezető úton. Tudja, rátalált az ösvényre...

Nyugodtan hajtja ma álomra fejét. Előtte sok száz kis jel, majd letisztázza.

Érzi, hogy maga után valamit, egész élete itt hever a fehér papírlapon... Fáradtan áll fel, lecsukja a zongora fedelét.

Minden alkotásba egy kicsit belehal, és egy kicsit újjászületik.

Egy ismerős kis szellő

Fázósan fogta össze kabátját. Remegett.

A tavaszban nyár volt, ezt ő észre sem vette. Mint ahogy azt sem látta, hogy egyik napról a másikra bontották ki rügyeiket a fák, s nem telt el sok idő, már méhek pihentek a rózsaszín, fehér virágkelyheken. A nap mosolyogva kelt fel a hegyek mögül, sugarait előreküldte, játékosan szikráztak a friss, zöld pázsit harmatcseppjein. Hideg volt az éjszaka, dér borította hajnalra a kertet, de egyre melegebben sütött a nap, és a fehér ködmön léggé alakulva szállt a magasba, hogy aztán másnapra ismét visszatérjen, de egyre ritkábban öltse fel a télre emlékeztető fehér köpenyét.

Csak a sovány, szomorú szemű asszonyka volt közönyös. Nem vette tudomásul a természet zsongását, nem látta színpompáját a virágoknak, s még azt sem érdekelte, hogy konyhájában az elhanyagolt virágváza, már megunt a sötét sarkot, szinte kéri, hogy ismét elfoglalhassa előkelő helyét az asztalon.

A nappali is sötétbe burkolózott. A csend úgy befészkelte magát, hogy szinte fájt. Unalom, düh, méreg suhant át arcán, mert ismét öltözködni kell, beállni a zuhany alá, munkába sietni. Mindennap. Mindennap ismételni ugyanazt. Nem frissítette fel a víz, nem élvezte a finom illatos sampont, és nem siklott a keze végig testén, hogy élvezettel kényeztesse magát. Semmi sem érdekelte. Ami eddig örömet okozott, az mind fölöslegessé vált. Létezett lélektelenül, álmok nélkül. Már egy éve...

Egy évvel ezelőtt ruganyos léptekkel, hétvégére tervekkel tele sietett haza. Boldog volt. Péntek este maguk lesznek – tervezte –, a gyerekek szombatra érkeznek haza. Együtt lesz az egész család, majd beszélgetnek, elmennek a templomba, kiülnek a teraszra, csak a vonat füttye zavarhatja meg a vidéki csend nyugalma. Mosolyogva lépett be a kapun, várta, hogy eléje jön férje, mint mindig, hogy elvegye csomagjait és felvigye a lépcsőkön. – Lehet lepihent – gondolta, amikor nem jött eléje senki és gyanúsán nagy volt a csend. – Az emeleten van, biztos elfáradt és lepihent –, csak ne érezné olyan rosszul magát. Felért a nappaliba. Olyan furcsának tűnt minden. Körülnézett, mi hiányzik. Ekkor egy játszadozó fénysugár az asztalra vonta a figyelmét, ott egy levél, hevenyészett betűkkel, sietősen írt sorok. Rosszat sejtve lépett közelebb, remegő kezekkel emelte fel a papírlapot, olvasni kezdte:

– Elmentem, ne keress. Végleg elköltöztem tőled. Isten Veled! –
Ennyi és semmi több.

Harmincöt év házasság után csupán ennyi. Elolvasta újból és újból, nem értette, a sorközőket nézte, hátha bennük rejlik a válasz. Leült, mint aki semmit sem ért, tárcsázni kezdte férje telefonszámát. Kikapcsolták. Még egyszer megpróbálta és aztán százszor, válaszokat akart, a miértkre feleletet. A hajnal a pamlagon köszöntött rá, nem evett, nem ivott, csak magára csavart egy plédet. Azt sem tudta, hogy aludt-e vagy átvirrasztotta az éjszakát.

Megszűnt számára a világ. Csak a gyerekek ne jönnének! Most az egyszer eszelnének ki valami más programot maguknak. Már régen észrevetted, hogy férje nem az, akit megismert. Változunk, én is megváltoztam, csak nem inna olyan sokat! Hiába a szájvíz, az ital szagát már mélszíról megérezte. Szóvá is tette, nem egyszer, nem kétszer. Próbált ráhatni, meggyőzni őt, hogy amit tesz nem helyes, de csak azt érte el, hogy ezek után hol itt, hol amott fedezett fel lapos flaskókat eldugva. Lehetetlen helyeken: a mosdóban, a kerti sufniban, még a virágágyásokban is, a virágok között. Lehet, már ő sem bírta a képmutatást és választott. Az alkoholt, ami nélkül számára már nincs élet.

Lassan indulnia is kell, nézett órájára megszakítva a visszaemlékezést. Rutinosan nyúlt kabátjáért, fázósan lépett ki a lakás ajtaján. Fel sem tűnt neki, hogy a muskátlik még nincsenek az ablakban. Már nem mosolyog láttukra, nem int nekik búcsút, mint tette ezelőtt, nem önt alájuk az utolsó pillanatban egy kis vizet, hogy ki ne száradjanak. A szomszéd házak ablakaiban és teraszain már tündököltek a virágok, az övé volt kopár csupán. Ezen a tavaszon elmaradtak a nagy beszélgetések, virágcserek. Már nem volt fontos, hogy szép legyen az ablaka, mint ahogy nem volt fontos az sem, hogy ő is tetsszen magának.

Elvesztette hitét nőiességében, nem tudta megtartani azt, aki a legfontosabb volt életében. Az egyetlen férfit, akit valaha is közel engedett. Magát okolta mindenért. Milyen sivár egy teremtés!

Bár itt lenne az édesanyja, aki még akkor is énekelt, amikor kis batyujukkal, sok testvérével kilakoltatták a szép, nagy házból, száműzték őket egy ismeretlen helyre, ahol disznóólban húzták meg magukat. Anyja akkor is nótázott. Játszott a gyerekekkel, eljátszotta, hogy ma vendégségben vannak, asztalt terített délben. Virágokkal díszítette fel, nagy leveleket tett terítőnek, a legszebb faágakat gyűjtögettek össze, hogy a vendégek – ők, a gyerekek –, jól érezhessék magukat, amíg megeszik a rántott levest, és a két-két szem sült krumplit, amit olyan fenségesen tált, hogy a király is megkívánhatta volna a díszes lakomát. Minden kislány fején virágból font koszorú, amin egész délelőtt szorgoskodtak, hogy kié lesz a legszebb. Az asztal közepén nagyobb volt a virágcsokor, mint a kétfogásos lakoma. Ez volt a délelőtti kiadott munkájuk, összegyűjteni a rét legszebb virágait

asztali dísznek. Azalatt az idő alatt, amíg a gyerekek pillangókat kergettek és virágot kötöttek, anyjuknak volt ideje kimosni a gazda családjának ruháit, kapálni, s meg sem állt addig, amíg össze nem fogták kezeiket a déli áldásra. Apjukat csak este látták. Az esti imádságot már ő mondta el, és olyan jó volt, hogy nem kellett külön szobába menni, együtt voltak mind a nyolcan, érezték egymás melegét, bíztak.

Mi lett belőle? Fázik. Ljedten néz magára, azt sem tudja mit is vett fel ma, pedig tegnap elhatározta, hogy kiöltözik. Normálisan kell kinéznie, ünnepelnek. Nem lesz többé szürke macska kolléganői között, elege van már sajnálatukból, amit néha kimondanak, de legtöbbször már csak legyintenek a háta mögött. Nem értik meg, nem tudják, hogy mennyire fáj... S azt, hogy nem tudja túltenni olyan egykönnyen magát a törtéteken.

Elégedetten vette tudomásul, hogy sikerült az ünnephez méltóan felöltöznie, fészallt a buszra, anélkül, hogy látott volna valakit, vagy legalább az ablakon nézett volna ki, meredt maga elé, mint minden nap, már egy éve.

Már egy éve kisemmizettnek, megalázottnak érzi magát. Életét – amit sziklára épített –, most romba dőlt kártyavárnak látja. Romok, romok, mindenütt amerre néz, s ő kitepte még a gatz is, ami a darabokra tört kövek között kinőtt, a reménység legkisebb sugarát sem engedte magához közel. Az önvád szólalt meg benne, mindig csak az. Ha többet nyújtott volna! Ha szebb lett volna! Ha és ha... Emellett szánta magát, micsoda kegyetlen érzés, micsoda gyalázat, ami vele megesett.

Az irodaház bejáratánál az öreg portás kedvesen üdvözölte, szólt volna hozzá, mint régen, azt is várta, hogy megkérdezze, hogy vannak a gyerekek, de ő csak bólintott és bement. A derék ember fejcsóválva nézett utána, nagyot sóhajtott, majd bement kis zugába. Mindent tudott mindenkiről. Előtte zajlott az alkalmazottak élete. Amolyan öreg bútordarab volt, aki tudta azt, kit mikor csálnak meg, kinek van szeretője, s azt is, ki él boldogan. Ezt a gyönyörű, kedves asszonyt nagyon sajnálta, de a sóhajon kívül semmit sem tehetett érte.

Csak sajnálkozott azon, hogy az egykor ígézően szép nő fénytelen szemmel jár-kei, mint késő őszi fagy után a megkopott fa. Eltűnt szeméből a ragyogás, szépsége elhalványult, belső sugarával nem ölelte át az embereket.

Egyhangú lassúsággal teltek az órák. Munkáját megszokott pontossággal és rutinnal végezte, a betervezett kis ünnepség nem vidította fel. A társaság egyre hangosabb volt, a zajt nem bírta elviselni. El innen, nincs itt semmi keresnivalója, hisz észre sem veszik őt, a szürke kis verebet. El innen jó messzire, ahol csend van. Nem tudta merre megy, aztán egy temetőkert előtt találta magát.

Belépett a titok országába, a nyugalom szigetére ahová kíváncszott. Leült egy padra, a madarak dala, a rigó vidám füttye a feje felett zavarta. Felállt, sétált a hantok között. Mennyi fiatal férfi és nő! Milyen sokan elmentek már ebből a kinnal teli világból! Jó lehet nekik, semmi sem fáj... Csendesebb helyet keresett, át kell gondolnia, hogy megtett-e mindent, hogy visszaszerezze azt az embert, aki az életet jelentette számára.

Semmi kétség, mindent elkövetett. Leveleket írt, apró csomagokat készített, megfőzte kedvenc ételét és elküldte neki. Imádkozott érte éjjel-nappal. Még arra is képes volt, hogy felkeresse, hogy beszélgessenek végre. Bekopogott a szegényes lakásba, ahol a férje most él. Az ajtót egy nő nyitotta ki. Egy nő! Sarkon fordult és úgy menekült, mind a vad, akit egy egész hajtó csapat üldöz. Egy nő! Ezt nem fogja elfeledni és megbocsátani soha!

Erre a gondolatra most is felugrott a padról, hirtelen elhatározással elindult haza. A remegés testében egyre erősödött, fázósan nyitotta ki a kaput. A lakásban még mindig sötét, áporodott szellőzetlen szag és hideg, nagyon hideg. Találomra feltett egy régi lemezt, s a félhomályt valami nagyon szomorú zene hangjait öntötték el. Leült a kanapéra, hátradőlt és csendben egyre csak vacogott. Levetette magáról az utcai ruhát, úgy érezte, azonnal megfullad benne. Remélte, hogy a kényelmes köntösben remegése is alábbhagy. De nem, most már nemcsak fázott, de félt is, valamitől rettenetesen félt.

Odakinn lassan este lett. A nap, mint mindig, a hegyek mögé bújt, hogy aztán másnap ismét beragyogja a földet, felmelegítse az emberek lelkét, életet sugározzon a növényeknek, állatoknak. Utolsó sugarai még visszatükröződtek a tiszta ablakok tábláin, majd végérvényesen nyugovóra tértek. Az utcán az emberek siettek, vagy haza, vagy kellemesen eltölteni a napi munka utáni pihenő órákat.

A világban, ugyanebben az órában gyermekek milliói születtek meg, és múltak ki életek. Ebben az órában, amikor egy kétségbeesett asszony a fürdőszoba polcain kutatva az örök csendre készül. Dobozokat keres, tartalmát markába üríti. Tudja, mit tesz, ismeri a gyógyszerek hatását, hiszen ez a munkája. Azzal is tisztában van, hogy végleges elhatározását csak a néma csend követheti, a temető csendje, ahol ma kószált és ismerkedett leendő szomszédaival. Kezében megremegett a pohár, szorosan fogta a maroknyi gyógyszert.

A terasz ajtaját nem csukta be. Egy friss tavaszi szellő suhant be a résnyire kinyílt ajtón, és meg merte zavarni a legnagyobb lépést, amit el akart követni. Az égen ragyogott a hold, sokáig farkasszemet nézett vele, majd erőtlenséggel leejtette kezét. Gondolataiban az motoszkált, hogy a hold, melynek sugarai beragyogják ma az eget, ugyanolyan hideg és kopár, mint

amilyennek ő érzi magát. De sugároz – meleg fényt a földre –, kölcsönvett fényt csupán, de szépsége nem kétséges. Neki gyermekei is vannak!

Döbbsenten eszmél fel, a gyógyszereket beledobja a vécé kagylójába, hamar lehúzza, mintha soha sem akarna emlékezni erre a pillanatra, tüneti el a nyomokat, egy kétségbeesett pillanat nyomait. Kitarja az ajtót, feltárul vele szembe a végtelen titokzatos éjszaka. Egyszerre, mintha kérte volna, a gyümölcsöskert felől madárdal hangzik fel. Leül a teraszon lévő karosszékbe, és ott marad, figyeli az éjszakai életet, magába szívja. Élni kezd!

A reggeli napsugár kinn üdvözli az asszonyt, aki életének folytatása mellett döntött.

Hónapokkal később egy vidám társaságban, kinn a szabadban a lányokat bámulja. Nem győz betelni a csodával, szinte egygé válik a táncoló tűznyelvekkel, amint nézi, hogy hol magasba csapnak, hol kisebbé válnak. Arca kipirosodik a melegtől, boldog. Fenyőgyantával fűszerezett az esti levegő, békák brekegése töri meg a csendet, és valahol messze egy madár hívja társát.

Sötét szemű, magányos férfi búvóli a tüzet, a két szempár egymásra talál, s közben a fák között óvatosan átoson egy ismerős kis szellő.

Kincses hagyaték

Félhomály és titok lappang a padláson. Itt-ott beszűrődik a fény, ami még titokzatosabbá és ijesztőbbé teszi az ódon épület felső terét. Pókhálók szövevénye lóg alá a gerendákról, meghúzódva a sötét sarkokban. A cse-repeken beszivárgó fény, megvilágítja a vadászatra készülő ízeltlábúak nyomát. Titokzatos, szép fonatokat és ábrákat szőnek, hátha beleakad egy-egy finom falat.

Fiatal házaspárt fogad ez a sejtelmes látvány, akik egyelőre csak körülnéznek, de nagyon szeretnék magukénak tudni ezt a padlás alatti sokat megélt fészket. A tetőszerkezetet nézik, ám az asszony reszket, fél a pókoktól. A férfi nagy szakértelemmel kopogtatja a gerendákat, s bújik be minden sarokba.

– Kifogástalan – állapítja meg –, akkor lemegyünk, vagy itt maradsz egyedül? – incselkedik nevével. Az ránéz, de lába már keresi a homályból levezető lépcsőfokot.

Régi, kúriaszerű építmény és tornácos parasztház egyvelege, elhagyatottan bújik meg egy öreg tölgy lombjai alatt. A bejáratú ajtó mellett még ott áll egy régen ottfelejtett küssék. Ki tudja, mikor használták utoljára? Felvették ezt az egymagában gubbasztót, és megállapították, hogy ritka szép darab. Még ép, szépen faragott lábai ügyes kezek munkáját dicsérik. Valaki sok időt foglalkozhatott vele, faragta, csiszolta, simogatta. Szegény árva! Az ugyancsak díszes tornác hosszan nyújtózkodik a ház előtt, most az öreg szőlő indája kúszik rajta felfelé, mintha el akarná érni a csillagokat.

– Megvesszük – mondja János, és Edit, a felesége szerelmesen néz urára.

– Álmaim háza! – repdes örömeiben, és boldogan kapaszkodik férje karjába. Már felújítva látja házukat, fejében cikáznak a tervek, álmodozik. – Meglátod milyen szép lesz! Csak rendbe hozzuk és meghagyjuk olyanak, amilyenek építették. –

Boldog fiatal pár készülődik az életre, a gyermekáldásra, amiért meleg otthonra vágnak. Most úgy tűnik, ez az állom is teljesülhet. A férfi komoly, jellemes, az anyagiakat jól beosztó ember. A nő egy kicsit más. Szereti a szépet, igényes a környezetére, jó lelkű, de férje szerint nincs pénz, amit nem tudna elkölteni. A házvásárlásba nem is szól bele, mert azonnal beleegyezne, amint meghallaná az első megnevezett összeget. Most éppen az orrát lógatja, és szomorúan lép ki az eladó kapuján. Először tárgyaltak a vételárról és nem érti, miért nem egyeztek meg. Férje végül megsajnálja:

– Ne lógasd már az orrod, tiéd lesz a ház, csak türelem – és sokatmondóan csillognak szemei. Nem is telt el sok idő, és csilloghatott Edit szeme is. Jánosnak jelentős összeget sikerült lealkudni a vételárból.

– No látod asszony, így kell házat vásárolni, most majd többet költhetsz másra – ugratta feleségét.

Aláírták a szerződést, és azonnal nekiláttak takarítani a lakást. Tavasz köszöntött rájuk és megújulás. A korai virágok már kidugták fejüket, kíváncsian bámultak a világra, és amint észrevették a napsugarat, nem késlekedtek, kibontották szirmaikat Edit örömére, aki azonnal kinevezett egy védett területet, oda gyűjtögetett minden növényt, nehogy bajuk essen az átalakítás során. Megérkezett a kőműves, az asztalos, a villanszerelő.

Megbeszéltek mindent és elkezdődött a munka. A tetőszerkezet ép, de a cserepeket lecserélik. Az asszony álma, hogy vagy zsindegy, vagy piros cserép legyen a házon, és a férj sem tiltakozik ellene. Előbb azonban a padlást kell kitakarítani. Rengeteg lomot láttak ott fenn. Oda igyekeznek, kezükben söprű, útjukból János előbb leszedi a levegőben himbálódzó pókhálót, hogy megelőzze az ijedős asszonyka sikoltozásait.

Nagyon sok lim-lom halmozódott fel az évek során. Aki itt lakott, gondosan felhordott mindent a padlásra. Miután meghalt, az örökösöknek nem volt fontos, hogy mit rejt a tetőtér. Nem is csoda, hisz valami nagyon távoli rokonok kísérték utolsó útjára, inkább csak rokonfélék, valamilyen ágról. Volt ott fenn minden. Az asszony elcsodálkozott, hogy mennyi – számára értékes holmi – kapott itt átmeneti helyet. Szövőszék, még használható! Rokka, és még nagyon sok régi kéziszerszám, ami itt aludta eddig álmát. Eddig, mert most Edit felébreszti őket. Már porolja is, és azt tervezi, hogy munkába állítja a drága kincseket.

– Ez kell nekem! – kiált fel, egymásra néznek, nevetnek. – Félek, hogy innen nem dobunk ki sok mindent. Hogy férünk így el? Azért csak átnézzük, és azt tartjuk meg, ami igazán fontos – okoskodott tovább, és maga sem hitte, amit mond.

Óvatosan kezdték kicsomagolni a gondosan, ládákba és papírokba csomagolt tárgyakat. Csupa meglepetés. Igaz, találtak számukra sok haszontalan lomot is, de legtöbbjük mind értékes, régi darab. Amire Edit nemet mondott, arra János mondott igent. Nagy láda került sorra. Benne könyvek, nagyon régi, megfakult iskolás könyvek. Igaz is. Az itt lakó öregasszony tanítónő volt. Nem is akármilyen. Még az új tulajdonosokat is tanította. Öreglányként halt meg. Így is emlegették a faluban: Az Öreglány.

Nem bántásból, de már így van faluhelyen, mindeninek adnak valamilyen megkülönböztető nevet. Őt meg szerette mindenki. Csak azt nem tudta róla senki, hogy hiába volt a szeretet, a rajongás, sokszor érezte magát nagyon egyedül. Soha nem látták őt férfival sem, nem volt senkije.

Nem volt, akinek elmondaná bűját-bánatát. S az sem volt, akivel megoszthatta volna az örömét.

Kezdték kicsomagolni a könyveket. Ismerősek voltak a borítók, ők is ilyen könyvekből tanulták meg a betűket, az írást. A férj látva, hogy innen nem szabadulnak egyhamar, összeállított egy ülőalkalmatosságot, így már kényelmesebben adták át magukat a régen elfelejtett gyermekkor emlékeinek. Egyik ámulatból a másikba estek. Volt itt minden. Egyik dobozban rajzokat találtak. Rengeteg gyermekrajz gondosan sorba rakva.

– János, te gondoltad volna, hogy ennyire megőrzött mindent? – kérdezte az asszony – láthatóan, mélyen meghatódva – szeme fényesen csillogott, ahogy a férjére nézett.

– Nem, nem gondoltam – válaszolt – bár azt tudtam, és te is tudod, hogy nagyon szerette a gyermekeket, de erre, erre nem számítottam. Nézd meg a dátumokat! Minden évfolyam tanulóinak itt vannak a rajzai. Majd megkeressük a mieinket is. Kíváncsi vagyok egykori önmagamra, érdekes lenne találkozni gyermekkori rajzaimmal, és a tiedet is szívesen megnézném.

– Ne bolondozz János, én komolyan beszélek. De igazad van. Valóban. Erre gondolhatott ő is, hogy valamikor szembesíti velünk a múltunkat? Vagy egyszerűen nem volt lelke megválni tőlük? Milyenek lehettünk egykoron? Nem tudom, nézzük majd tovább, de ne most. Majd ha több időnk lesz, megnézzük az összeset. Azt már határozottan tudom, hogy eldobni nem fogjuk. Ezek kincsek! Nézd, itt egy másik csomag! Mi lehet benne? – Egy nagy dobozra mutatott, amit egyedül ki sem tudott mozdítani a helyéről. János segített neki, felnyitja a láda tetejét.

– Füzetek! Fogalmazás. – olvassa az egyik borítóról. – Látod mennyi irka van itt? Ezeket is mind megtartotta! – Meghatottan nyitogatták és forgatták a lapokat. Közben a tanító nénire gondoltak, aki emlékeikben egyre elevenebbé vált.

– Emlékszel rá Edit?

– Hogyne emlékeznék. Őt szerettem a legjobban. Az egész falu szerette. Ő mindenki Deákkatikája volt – így egybemondva. Itt kezdte a tanítói munkát – most már mondhatjuk, hogy hivatást – és itt is fejezte be. Nemcsak az oktatást, de az életét is. A temetőkertben, tudod, ott a harmadik soron van a sírja, egy gyümölcsfa alatt. A fa már termést nem hoz, nem gondozza senki, nem úgy, mint az ő sírját, az mindig tele van virággal. Nem tudom, ki gondozza, bár azt hallottam, hogy az iskolások minden elhunyt pedagógus sírját ápolják. Pedig furcsa egy teremts volt, sokszor kötekedett az emberekkel, azt mondták róla, hogy hisztis vénleány, de az biztos, hogy a gyermekeket nagyon szerette. Öröm volt vele tanulni. Te tudtad, hogy nekem ő volt az osztályfőnököm?

– Nem, nem tudtam. Várj csak... nekem is!

– Igen, mert pontosan négy évvel vagy nagyobb. Amikor elvégezted a negyedik osztályt, akkor kezdtem el én, az elsőt. Még ma is látom magam előtt, mennyi kacatot hozott magával mindig az órákra. Minden betűhöz talált szemléltetőt. Az „e” betűhöz egy kartonegeret. Azt mondta, hogy rajzoljunk oda egy farkincát, bele egy szemet, és máris úgy néz ki a betű, mint egy kisegér. Igaza volt, még ma is így gondolok az „e” betűre – egérke! Jaj, valami mocorog itt is, csak nem egér, én félek! – János elnevette magát.

– Ne félj angyalom, nem bántanak. Nem is csodálnám, ha lenne itt egy-két egér. Olyan régen nem lakták már ezt a házat. Igazad van a meséivel kapcsolatban, tudod, én mire emlékezek?

– Mire?

– A „H” betűre, átrajzoltatta velünk háznak. Olyan hamar megtanultunk olvasni, hogy édesanyámék csodálkoztak és ámuldoztak, amikor olvasni kezdtem nekik apa újságjából.

– Én meg – folytatta az asszony – itt nála, ebben a házban főztem életemben először.

– Ugyan már, és mit? – kíváncsiskodott János.

– Tudod, háztartási órát tartott a lányoknak. Itt tanultam meg elkészíteni a majonézes-hüvelyes babot, petrezselyemzölddel, meg apróra vágott hagymával. De nemcsak főzni tanított, hanem sok minden mást is. Például azt, hogyha kezet mosunk – főleg a lányok –, figyeljünk nagyon oda, mert kialakíthatjuk körmeink vonalát. Csak durva-szöttes törülközővel, visszafelé kell törölni a körömágyat. Azt mondta, hogy sohasem lesz gondunk, nem fog beszakadni, és nem kell kisollóval kivágni. Szép, holdas alakot ölt majd a körmünk. Ebben is igaza volt. De megtanított járni is, szépen, előkelően, mert fontos – mesélte – nemcsak azért, hogy szépek legyünk és csinosak, hanem a láb egészsége miatt is. Ó, mennyi minden jut eszembe! El is felejtettem, pedig még ma is úgy törölöm meg a kezem, ahogy ő tanította – rutinból.

– Ezeket a füzeteket is elteesszük. Tudod mit? Valamit kellene kezdjünk ezekkel a dolgokkal, talán szervezzünk egy kiállítást. Nekem nincs lelkem kidobni őket. Tedd vissza, és nézzük, még mi van itt? –

Tovább bontogatták a csomagokat. Még több könyv, füzet és rajz! A láda tele volt a kisiskolások régi dolgaival. Aztán egy másik ládát nyitottak ki. Közvetlen emellett volt, de ez faragott fából. Legfelül egy szép selyemkendő. Azzal borította le a láda tartalmát. Alatta kis csomagokban szerződések, és minden hivatalos irat gondosan összekötve, csomagolva. Egy doboz került a kezükbe. Gyöngybetűs írással ez állt rajta:

„Édesanyám hagyatéka!”

Kíváncsian nyitották ki. Tele volt levelekkel. Egymásra néztek. Ez már intimebb, joguk van-e beleolvasni? Végül győzött a kíváncsiság. Kioldották a szalagot és felnyitották az első levelet.

„Drága Édesanyám és Édesapám!

Sok szeretettel tudatom, hogy szerencsésen megérkeztem. Jól vagyok, amit viszontkívánok édesanyáméknak is. Az iskolában már voltam. Az igazgató úr jól fogadott, keresett nekem egy albérletet. Szép, kényelmes szobám van, és jó nagy kályhával. Ne aggódjanak, nem fogok fájni a télen. Minden hónap elsején kapok fizetést, amiből rendszeresen küldöm majd édesanyáméknak a pénzt, ahogy megbeszéltük.

Az öcséimet is csókolom szeretettel. Tanuljanak jól, legyenek rendes gyermekek.

Sok szeretettel: Kati”

Tovább olvasták a leveleket. Egy tiszteletreméltó, nehéz sors kezdett kibontakozni előttük, amely eltért attól, ahogy ők ismerték, vagy gondolták róla. Néha megálltak egy-egy levél elolvasása után, egymásra néztek. Könnyeik összekeveredtek a fenti porral, maszatos lett az arcuk, remegett a kezük.

Kintről felhallatszott a kőműves éneke, a madarak csiripelése. Itt fenn titok és félhomály. Egy asszony élete bontakozott ki előttük, levélről-levéltre. Bepillantást nyertek egy nagyszerű ember életébe. Annyi év után most ismerték meg azt, aki itt élt közöttük. Most kezdték megérteni őt, a tanító nénit. Egyre gyorsabban nyitogatták a leveleket, és falták a betűket, mintha regényt olvasnának. Ez derült ki a levelekből:

Fiatal tanítónőt helyeztek ki egy faluba, aki iskolai végeztével azonnal munkába is állott. Célja az volt, hogy otthonmaradt szüleit segítse. Fizetésének csekély részét tartotta meg magának, de nagyobbik részét hazaküldte, hogy testvérei is tanulhassanak. Szegények voltak, de tudták, hogy csak tudással szabadulhatnak ki a szegénysorból. Ezért a család úgy határozott, hogy az a gyerek, aki már kitanult egy szakmát és munkába áll, fizetéséből segíti az őt követő testvért

Négy testvér volt: egy lány – a tanító néni – és három fiú. Egy fészekalja. Mind a tanulást választották. A lány után a nagyobbik fiútestvér következett, aki, miután elvégezte az egyetemet – így pénzhez jutott – részt vállalhatott a költségekből. Gépészmérnök lett belőle. Őt követte a másik fiú, aki tanár lett. Ekkor már könnyebb volt, mert harmadolták a kisöcs tanítatását, akit katolikus pappá szenteltek.

Múltak az évek. Katikából Kati néni lett. Mindenki szerette, ő volt az a Deákkatika, akinek mindenre volt ideje. Ott volt minden rendezvényen.

Betanította a színjátszó csoportot, és vállalta a nevelőmunka fáradságos, de nemes feladatát. Neki nem volt családja. Nem voltak gyermekei... Ráért... Amikorra felszabadult az anyagi teher alól, már nem is gondolt arra, hogy férjet keressen magának. Pedig szülei levelei csak arról szóltak, hogy kérték, ne maradjon egyedül. Keressen társat magának. Az ő válszai pedig, mindig tele voltak apró örömmel, amelyek gyerekeiről szóltak. Mert neki vannak gyermekei!

Sohasem panaszkodott. Leveleiben megírta tanulóinak neveit, azokét, amelyek legközelebb állnak lelkéhez, és azt is hogyan haladnak a fejlődésben. Amikor a csillogó gyermekszemekről olvastak, Edit sírni kezdett. Poros kezével próbálta letörölni a könnyeket, de a már maszatos arc a bohócéra kezdett hasonlítani. A síró, neveltető bohóc! János, hogy leplezze megatottságát, elnevette magát, fanyar vigyor lett belőle.

– Te csak ne nevesz – fakadt ki szipogva Edit, de szeméi csillogtak. – Ennyi önfeláldozással és szeretettel rég nem találkoztam. Pedig ott volt előttünk, és mi csak most ismerjük meg igazából, hogy milyen nemes lelkű ember oktatott bennünket. Olvassuk tovább a leveleket, mert így sohasem végzünk. –

Igaza is volt, mert a mester felkiáltott a padlásra, hogy ő, meg a munkások mennének ebédelni. János lesietett. Már érezte ő is, hogy korog a gyomra, hamar előszedte a magukkal hozott ennivalót, egy üvegbe vizet vett, és vitte fel a padlásra. Kezet mostak, a kezükről lecsepegő vízcseppek, mint a gyöngyszemek szaladtak a finom, száraz poron, addig, amíg elnyelte őket egy titkos rés a deszkán. Aztán szóltanul falatozni kezdtek. Mindketten saját gondolataikkal voltak elfoglalva. Majdnem egyszerre nyelték le az utolsó falatot.

– Melyik csomagot nyissuk most ki? – kérdezte János.

– Talán ezt, ezeket a borítékokat nézzük meg, amelyik itt van az előző mellett. – Levették erről a csomagról is a kis szalagot, belenéztek.

– Ez az édesanyja írása lehet. Nézd, milyen szálkás betűk. Bizony, ez a kéz nem íráshoz szokott.

„Drága Lányom!

Szeretettel tudatjuk veled, hogy megkaptuk a leveledet és a pénzt. Nagyon aggódunk érted, mert keveset hagytaál meg magadnak. Mi jól megvagyunk. Apád is, én is, hála Istennek jó egészségnek örvendünk...” – és folytatódott a levél, amelyben édesanyja beszámolt mindenről, ami otthon történt. Megírta mi van a gazdasággal, hogy tanulnak a gyermekek, de mindegyik levél aggodalommal fejeződött be, és a viszontlátás reményében búcsúzott el. Sorra nyitogatták a leveleket, majdnem mind ugyanarról szólt. Egyik levél azonban nagyon rövid volt, nem is levél, hanem egy távirat került a kezükbe:

„Apád meghalt, holnapután temetjük, gyere haza!”

– Sokszor megnézhettem ezt a lapot, mert nagyon gyűrött volt, és néhol a tinta szétmázolódott a betűkön. A reá hullott könnyek nyomai még ott voltak, emlékeztetőül a fájdalomra, amit átélhetett. Különös csend szakad a félhomályra, mintha megérezte volna fényben úszó kinti világ is, hogy fájdalom vegyült a fent lévők kíváncsiskodásába. Még a munkások sem jöttek vissza az ebédre, s ők némán, lehajtott fejjel ültek egy darabig.

Aztán a következő leveleket kezdték olvasni, most fájdalommal a lelükben, mintha valakit ebben a percben veszítettek volna el. Már nem maradt sok olvasatlan levél. Az egyedül maradt édesanyát magához vette a tanító néni. Itt éltek együtt, ebben a házban. Lehet, hogy az ajtó előtti kis szék a mamáé volt? Azon ülve tisztogatta a babot, vagy a zöldséget? Nem lehet tudni, de az kiderült, hogy mi történt a testvérekkel.

Az utolsó levelek tele voltak bánattal. Nemcsak férjét veszítette el az édesanya, hanem fiait is. A nagyobbik külföldre utazott. Ott is maradt, majd segített kimenni öccsének is. A legkisebb fiú, egy Isten háta mögötti, kicsi faluban vállalt szolgálatot. Ott, ahol csak kevesen beszélik a magyar nyelvet. Szórványban élő magyaroknak nyújtott lelki vigaszt, nagy szegénységben. Ezután került lányához az édesanya, aki sírva írhatta meg utolsó levelét, amelyben értesítette, hogy már pénzzé tette múltját, útra készen áll, mehet érte.

– Én emlékszem az öreg néniire – szólt János.

– Én is – felelt Edit –, de valahogy soha nem jutott mostanig eszembe.

– Ezeket a leveleket, magammal viszem – mondta Edit – nem merem itthagyni, nehogy valami baj érje őket. Tudod, van nekem egy fekete, faragott kazettám, amíg elhatározzuk, hogy mi legyen a sorsuk, abban fogom őrizni.

– Jó, hozd magaddal, de nem azt mondtad, hogy abban az ékszereidet és saját kincseidet fogod tartani? – kérdezte feleségétől János.

– De igen. Ezek azonban nagyobb kincsek. Gondolj bele, ez az aszszony volt, aki megtanította neked és nekem az írás-olvasás tudományát. De nemcsak nekünk, hanem a mi falunkban kevés olyan ember van, akit nem tanított volna az édes anyanyelvre. Ennél nagyobb kincset nem őrizhetek, mint az ő hagyatékát. Tennünk kell valamit, mint ahogy ő tette a dolgát. Csoda történt velünk János. Nemcsak házat vettünk, de értelmet nyert az életünk. Ráébresztett, hogy sok ilyen tanító van a mi erdélyi mendencénkben, akiknek nemcsak áldani kell az emlékét, hanem meg is kell őrizni. Legyen ez a dolgunk, a munka és gyermeknevelés mellett. Ha te is akarod. – János a feleségére nézett, meghatottan fogta meg a kezét:

– Úgy lesz kicsim, ahogy akarod. Ennél szebb feladattal nem is áldhattott volna meg minket a sors.

Hűvös szél surrant be a cserepek között, mintha minden életre kelt volna. A mester hangosan kezdett füttyülni, valószínű nem tetszett a madaraknak fals hangja, mert ők is dalolni kezdtek. János és Edit visszapakoltak mindent a helyére, csak az asszony szorongatta a leveleket a kezében. Aztán lementek.

Körülnéztek. Kincset rejtenek magukban ezek a falak.

Két évvel később

Fiatal házaspár áll a faragott székelkapu előtt, közöttük kicsinke kislány, aki most tanulja az első lépéseket. Edit és János fogadja a vendégeket, s az ő kislányuk az, aki mint egy kis napsugár, hol apja, hol anya ölétébe kívánczik. Közben egyre csak jönnek a vendégek. A rezesbanda benn az udvaron mindent megtesz, hogy vidám legyen a hangulat.

S hogy mit ünnepelnek? Editék szomszédságában egy házra, szerencsére kikerült egy tábla, hogy eladó. Nem haboztak sokat. Nem, mert a gondolat és a terv már akkor, ott fenn a padláson megszületett, csak azt nem tudták, hogy hogyan tovább. A hirdetés aztán választ adott kérdéseikre. Azonnal gyűjtésbe kezdtek, és a falu adományaiból megvették ezt a házat.

Folyamatosan gyűjtötték a kiállításra szánt anyagot. Elhatározták, hogy nemcsak Deák Katika tanítónéni emlékeinek szentelik ezt az otthont, hanem az összes olyan oktatónak, kiknek emlékeit mélyen őrzik az emberek. A falu lakói, akik most szégyenkezve unokáik, gyerekeik előtt, hogy ők is voltak egykor nebulók, most meghatottan nézik egykori „műveiket”. Nagyokat nevetnek, vagy éppen szemeik sarkából törlik ki az emlékezés harmatcseppjeit.. Aztán kimennek az udvarra a nagy fa alá.

A nagy fa! Edit emiatt is akarta ezt a házat. Itt áll a Tanítók Fája!

Régen ereszthetett gyökeret ebbe a fekete földbe, és erősen belekapaszkodott, hogy ne bánthassa se szárazság, se vihar. Azóta is terem az öreg diófa, az élet fája.

Ezen a szép napon is óvóan ráborulnak ágai az emlékek házára, melynek falai közé beköltözött a múlt, hogy megmaradhasson a jövőnek.

Ítélet

Valami történhetett ebben a hegyaljai faluban, ami megmozgatta az embereket. Felbolydult, mint a méhkas. Különleges eseménynek kell lennie, mert általában csend van, a csak megszokott munka hangjait viszi magával a szél. A késő őszi napsugaras délutánja, olyan hétköznapiféle lenne, de most nem az. Az indián nyárban most senki sincs a mezőn. Furcsa és megmagyarázhatatlan. A szekerek zörejétől hangos utcák most elnémultak, a leszedésre váró kukoricacsövek magukra maradottan állnak lábukon, zizegnek, suhognak a kihalt mezőn.

Ellenben az utcák elevenek. Nyikorognak a kenetlen kapuk, s hol innen, hol onnan tódul ki a nép. A Fő utcából családostól indulnak útra, a férfi elől megy magabiztosan, kalap a fején, az asszonya utána lohol, a gyermekek mit sem értve kergetőznek az út porában. Az úribb nép párban, egymást karolva és méltóságukat megőrizve lépkednek, emelt fejvel köszönnek erre-arra. De függetlenül attól, hogy ki, milyen rangot képvisel, úgy tűnik, hogy nagyon sietős a dolguk. A szegényebbek között is van, aki felvette templomba járó ünneplőjét, de akad olyan asszonycseléd is, aki csak úgy otthoni ruhában lohol, rég elindult férje után. Ő a mosogatást befejezte, keze még nedves, csak beletörli kötényébe, amit aztán elrejt mélyen a karján levő, viharvert táskába. A mellékutcákból is tódul, egyre csak gyűl a tömeg. Akik ráérősebbek voltak, már mind elmentek. Utolsó pillanatokban csak azok szaladnak, akik még elvégezték a délutáni munkát, megfőztek vacsorára, és hogy el ne veszítsenek egy pillanatot se, most rohannak.

Hova ez a sietség? Mi történhetett, hogy-hogy ilyen fontos lett egyszerre mindenkinek megjelenni? A válasz egyszerű, de annál eget verőbb. Már régóta rebesgették, de most biztossá vált. – Tárgyalás lesz. Nyílt tárgyalás! Ilyen még nem volt, első esetben hoznak ítéletet valaki, valakik fölött – nyilvánosan. Hadd tanuljanak belőle az emberek. Olyanokat állítanak pellengérre, akik loptak. Loptak a közösből. A faluban ez nem volt olyan nagy kunszt, hisz mindenki tudott legalább egy valakit, aki ugyanezt tette. De ez más, most ítélet születik! A falu népe előtt mond ítéletet a bíró.

– Fújjjj...fújjjj...

– Fújjjj... fújjjj... – már messziről hallatszik a bent levők moraja. Tele van a kultúrház.

Tömött sorokban ülnek, izegnek-mozognak. A nagy feszültségben, senki sem leli a helyét. Akiknek nem jutott ülőhely, azok a falak mellett

egymás hegyén-hátán állnak. A színpad kivilágítva! Ott lesz a tárgyalás! S ott fenn – a hatalom oltárán, fő helyet foglal el egy asztal.

– Ott fog ülni a bíró – sustorognak –, aki kimondja, „a már megszületett ítéletet”. Egyik oldalon az ügyésznek készítették elő a szónoki pulpitust. Ő lesz az, aki felsorolja a vádlottak bűneit. Vele szemben egy hosszú, falábú asztal. Mellette négy szék, egyelőre üresen. Itt az elítéltek néznek szembe szomorú jövőjükkel. Mindhárom asztal vörös terítőt kapott erre az alkalomra. Ügyvéd nincs sehol, nincs asztala és széke, amelyen elhelyezkedhetne a védelem. Mert minek ide védőügyvéd?

– Egyértelmű – mondta a párttitkár – a tolvajnak nem jár. Az emberek, lenn a sorok között hangosan beszélgetnek. Mindenkinek van mondanivalója. Fennhangon kommentálják azt, amit a falu hírpóstái hoztak-vittek az alszgeből a felszegbe.

– Szekerekkel jöttek le az erdőből, örökké hordták magiknak a drága fát!

– A lopott holmiból gazdagodtak meg, szent úristen, állandóan húst ettek!

– S hát még milyen cifra volt az asszonya Jánosnak a templomban!

– A fa nem es volt elég nekik, de még pityókát es hordtak bé a földekről! Abból tellett cifrázkodásra! – Ilyen, és ehhez hasonló mondatok hangzottak el mindenfelől. S valahogy senki sem gondolt a maga bajára. Lenn, a sorok között mindenkinek tiszta a lelkiismerete. Mindenki múltja patyolatfehér. Ők, ők ott négyen a bűnösök! A két Józsi, Ferenc és János bá! A falu szégyenei! S ha már így van, példát kell statuálni, hogy soha senki ne merjen lopni a közösből.

Egyszerre morajlott fel a tömeg. Megérkezett a bíró és az ügyész! Felmentek a pulpitusra. Helyet foglaltak. Kis idő múlva egy oldalsó ajtón jöttek ők, az ítéletre kárhoztatottak. Rabruhában, megbilincselve, lehajtott fővel. Elfoglalták a helyüket. Senkire sem mertek nézni. Titokban remélték, hogy nem jönnek el az emberek a tárgyalásra, hisz mindenki tudta, hogy az a jó, amit sikerül hazavinni szerencsésen a földekről. Sokan dicsekedtek is ezzel egy-egy pohár pálinka mellett a kocsmában. Erre a tömegre nem számítottak. S arra sem, hogy pont a mellüket legjobban verők kiáltják feléjük:

– Tolvajok, tolvajok... – Egyre több „becsületes” ember engedte ki a hangját:

– Tolvajok! Tolvajok! – Már annyian kiabáltak, hogy rendre kellett inteni a mélyen tisztelt, egybegyűlt elvtársakat.

Hirtelen olyan csend lett, hogy a légy zümmögését is lehetett volna hallani. Kezdődhetett a tárgyalás. Felsorolták az elkövetett bűnöket. Be is ismertek azok mindent. Az utolsó szó jogán még mondhattak volna vala-

mit, de nem bírták felemelni fejüket szégyenükben, tudták, hogy ezután gúnynevet akaszt rájuk a falu népe, és amíg élnek megpecsételőddott sor-suk, még akkor is, ha kiszabadulnak. Meg nem szólaltak volna semmi pénzért, de mégis a fiatalabb rab lassan felemelkedett, tétován nézett a bíróra és szót kért.

– A feleségemnek üzenném, hogy ne bánkódjék, hamarosan hazajövök. Addig es gondoskodjon mindenről, s a gyermekekre vigyázzon erősen, védje meg, ha csúfolódnak velik. – Ferenc volt ez a merész, remegett a hangja, lába, hamar le is ült.

Fiatalember, aki alig töltötte be a negyvenet. Három gyermeket nevelt asszonykájával, csendesesen, szépen éltek eddig. Korán nősült, a leánykája már úgy tíz éves lehetett. A tömeg hujjongott minden szava után. Ültében lenézett az emberekre, és mintha megbokrosodott volna, emelte magasba a fejét. Négyük közül ő volt az, akit cseppet sem érdekelt az, hogy mit mondanak róla. Büszke volt arra, amit eddig elért. Felesége egy sarokban állva zokogott, de nem akadt emberfia, aki megvigasztalta volna.

– Mindenki álljon fel! Az ítélet kihirdetése következik. – Egyszerre emelkedtek fel, kalapjukat a kezükbe szorongatták, s levegőt sem véve várták a döntést.

Nyolc évet kaptak! Börtönbüntetést!

Itt az öregember sóhajt, és megszakítja visszaemlékezését. Unokájának kezdte el mesélni ezt a történetet, amely annyi év után is úgy él benne, olyan elevenen, mintha tegnap történt volna. Már sokszor beszélt erről a gyermekeknek, lefekvés előtt a késő esti órákban. Nem felejtette el azt a napot. Nem úgy, mint mások. Aztán folytatta:

– Az a nagy felhajtás úgy, egy hónapig, ha tartott. Meg volt bolondulva mindenki, erről beszéltek, reggel, délben, este. S mint minden, ez is feledésbe merült. Jöttek más történések, amelyek a frissesség erejével borzolgatták a kedélyeket, s amelyet mind megbeszélt, vitatott a falu. Születek, lakodalmak, temetések fűszerezték a hétköznapiakat.

Élt mindenki a maga módján, továbbra is onnan szerezte be a mindennapit, ahonnan tudta. Ezután is az erdőből vágták ki a tüzelőnek faló fákat, s hozták haza szekereikkel. A mezőről meg bekerült a pityóka, törökbúza a konyhára s a gazdaságokba. A tárgyalás nem változtatott meg semmit. Minden visszatért a megszokott kerékvágásba. Eleinte még óvakodtak, de aztán egyre bátrabban nyúltak a „közöshöz”. Minek félni? Már megbűnhődtek a lopásért, akiket elzártak, vezekelnek mindenki bűnéért.

Az elítéltek hamarabb szabadultak, jó magaviseletükért kedvezményt kaptak. Egyszer csak azt vették észre az emberek, hogy mind a négyen otthon vannak. Akkor még néhány napra felelevenedett a tárgyalás, és annak körülményei. De olyan régen történt, hogy már senki sem emléke-

zett, vagy nem akart emlékezni. Mindenki tagadta volna, hogy ott volt a teremben. Aki meg beismerte, az is másra hárította át a felelősséget, valaki más – rendszerint a szomszéd – beszélte rá, hogy menjen, mert ő bizony egy cseppet sem volt kíváncsi a szerencsétlenekre. Mivel, ugye nemcsak ők loptak, csak hát őket fogták meg. Meg aztán arra is rájöttek időközben, hogy az egyik elítélt haragosa volt az elnöknek.

– Bosszú volt az egész – legyintettek. Szabadulásuk első hetében már munkát kaptak, dolgozni kezdtek, és pár év múlva, senki sem foglalkozott velük.

– Csak én nem felejtettem, és nem es felejttem el soha – erősködött ismét az agg ember.

– Nagyapa, miért nem felejt el? – Kérdezősködött a nagyobbik lányunoka, aki maga is már édesanya volt, de olyan sokszor hallott már erről a tárgyalásról az öregembertől, hogy elhatározta, most nem enged, kifaggatja.

– No, meséljen papa, mondjon el mindent, mert már régen a begyében van valami, bökje már ki. Mi történt még akkor? Valaminek történnie kellett. Mondja már el!

– Jól van leányom, ideje es lesz már megszabadulni ettől, de eddig nem akartam fertőzni a tü lelketekeket ezzel. Lassan már én es elköltözők ebből a világból, nem hallgatok tovább. – Maga elé nézett, egy fehér zsebkendőt szorongatott a kezében. A múltat fürkészte, amikor még Ferenc a szomszédja volt.

– Honnan kezdjem? Én es ott voltam a tárgyaláson. Farkasszemet néztem a szomszéddal, pedig akkor még nem tudtam, hogy az ördöggel nézek össze. Még sajnáltam es a szerencsétlent. Főleg azért, mert három gyermeket hagyott maga után, s az asszonyt. Csak évekkel később szembesültem azzal, amitől most es felfordul a gyomrom, s kinyílik a bicska a zsebemben.

– Nagyapa! Mondja már, mi volt az a nagy titok? Többet loptak, mint amennyiért elítélték? Gazdagok voltak titokban és nem jött rá a törvény embere?

– Ej lányom, bárcsak az lett volna! Nem foglalkoznék én már vele. Akkor, amikor az ítéletet kimondták, ha tudtam volna, amit utána megtudtam, hóhérkézzre adtam volna a gazembert. – Az öreg egyszerre elvörösödött és indulatosan felállt a székről. Unokája már attól félt, hogy valami baja esik. Ezért csitítgatni kezdte.

– Hagyja már a fenébe papa azt a régi mesét, minek idegesíti magát ezzel! Nyugodjon már meg. Beszélgessünk másról. – Az öreg megívott egy pohár vizet, és rászólt az unokájára.

– Most mán hagyj, hadd beszéljek. A magára maradt feleséget és a gyermekeit mindvégig segítettük. Szinte a magunkénak éreztük őket, semmi jóból sem hagytuk ki, megboldogult nagyanyáddal együtt. A gyermekektől most sem bánom, de az-az asszony, az nem érdemelte meg. Még azután es segítettünk rajtik, miután Ferenc hazajött. Osztán egy napon, Ferenc felakasztotta magát.

– Ez volt a nagy titok? Ezt mindenki tudta. Szegény nagymama is mesélt erről a szomszédról, mielőtt elment volna.

– A nagyanyád? Erről nem tudtam. Látod lányom, hiába gondolom, hogy mindent tudok, még engem es érnek meglepetések! Jaj, szegény asszony, úgy halt meg, hogy nem beszélhetett róla senkinek. Istenem, hogy én nem gondoltam erre! Milyen nehéz lehetett galamblelkének ez a nagy teher!

– Aztán mi az a nagy teher? Az, hogy Ferenc felakasztotta magát?

– Elmondom fiam. Ferenc leánya egy este, keserves sírással jött át hozzánk. Az asszonnyal beszélgetett, én csak tőle tudtam akkor meg, hogy miért rí annyira. Hát ugye azt, hogy es mondjam el neked lányom, hogy Ferenc, az a gazember, használta a lányát. Miután kiszabadult a fogságból mán nem nyúlt a feleségéhez, de a lányát egyre többször húzta a paplana alá. S a felesége es tudott erről, mert a szeme előtt történt.

– Uramisten! – szörnyülködött el az unoka, és hamar elküldte kislányát játszani. Ne hallja ez a gyerek, igaz még kicsi, de azért ne legyen itt. Úgy érezte, hogy még a gondolata is fertőző annak, amit hallhat.

– S mit csinált a nagymama? – érdeklődött tovább.

– Tudod, az úgy volt, hogy a leánykának immár elege lett az apjából. Félt tőle. Reszketett. Elmondta, megöli magát, ha az apja még egyszer hezza nyúl. Ma pedig biztosan ezt teszi, mert még nem jött haza. Ha késik, mindig részegen jön meg, és ilyenkor első dolga az, hogy eszik, a feleségét kiküldi aludni a csűrbe, vagy a nyárikonyhába. Ebből ő már tudja, hogy az apja vele akar háltni. Mindig durván bánt vele, még meg is verte. Szerencsétlen kislány, vékony egy teremtés volt. Nem es úgy nőtt fel, mint a többi gyermek. Örökké csendes, visszahúzódó volt, nem olyan, mint az osztálytársai. Sokszor elnéztem, örökké bújta a könyveket, és menekült az emberek elől. Csodálkoztam is rajta, mert sem az apja, sem az anyja nem volt olyan szerényke. De egyikük famíliája sem.

– Nagypapa, mi történt mondja már tovább – nógatta az öreget, aki már meg sem bírta volna álltni, hogy elhallgasson, így hát folytatta.

– A feleségem hosszasan beszélgetett a kicsi lánnyal. Ágyat vetett neki, lefektette, és csak azután jött ki a konyhába. El sem tudtam képzelni mi történt, hol van az anyja, hát az apja, és miért aluszik nálunk az a gyermek? Aztán az asszony elmesélte, hogy s mint állnak a dolgok. Erősen

felmérgelődtem. Akkor este nem mentem át, de másnap reggel igen. Beszéltem a leányka anyjával, és az apjával. Megmondtam, hogy másnap menyek a városba, és feljelentem. Addig a gyermek nálunk marad. Úgy merészeljék a küszöbömet átlépni, hogy baltával vágom le mind a kettőt. Meg es tettem volna fiam, meg én...

– Na, feljelentette nagyapa?

– Épp készültem volna a vonatra. Borotválkoztam, amikor sikoltozást hallottam a szomszédból. Akkor talált reá a felesége, a gazember Ferenc-re. Még valamikor éjjel kötötte fel magát. Nem akart börtönbe menni, vagy túl rászeg volt. Mittudom én! -

Úgy tűnt, hogy az elbeszélés eddig tartott. Az öregember már nem kapkodta a levegőt, de azért egyhelyben maradt. Szótlank voltak mindketten. Ültek a csendben, csak a lemenő napfény játszadozott az ágak között, és egy pók fonta szorgosan hálóját. Amarra meg egy fecskepár reptette fiait, készítette fel őket a hosszú útra. Csiviteltek, szeretgették kicsinyeiket. Az öreg fecske néha messzire szállt, aztán a csőrében étellel tért vissza, amit kicsinyei nagyra tátott csőrébe dugott. Mindketten azt nézték. Kerülték egymás tekintetét, mert olyan kegyetlenségről esett most szó, ami meg-némítja a beszélő embert. A szó bennragad, az ész megáll!

– Jaj, kicsi unokám, ha akkor, egy életre elítélik! – kiáltott fel a mély csendben az öreg!

– Minden más lett volna! Legalább az-az ártatlan leányka nem élt volna évekig az apja uralma alatt. De ki tudta akkor?

– Mit nagyapa? Akkor sem kapott volna ennél többet lopásért, akármi-lyen kegyetlen rendszer is volt.

– Nem! A lopásért nem!

– Hát akkor miért? Még van valami, amiről nem tudok?

– Van bizony, kicsikém. Tudd meg a teljes igazságot. Az apja temetése után a gyermek, mesélt még valamit. A szörnyűséget, amit csak akkor tudott elmondani, amikor már biztonságban érezte magát.

– Papa, ennél, mi lehet még kegyetlenebb?

– A kegyetlenségnek nincs határa. Hidd el jányom, sokat megértem, s tudom. Amit elmondott a kicsi lány, az maga volt a pokol. A kislány zokog-va, nyakamba kapaszkodva vallotta be, hogy legelőször az apja akkor nyúlt hozzá, mielőtt börtönbe került. Tízévesen, egy nappal letartóztatása előtt vérbe fagyva hagyta az ágyon magzatát! A tárgyaláson, magával az ördöggel néztem farkasszemet. S én akkor sajnáltam a szerencsétlennek hitt embert! Az annyat es megvetem, mert tudott mindenről, látta lányát felnőni félelmeivel, de mégis siratta az urát s visszafogadta azt az embert, aki megbecstelenítette családját.

– Nagyapa ismertem én azt a lányt? Ki az? Mi történt később vele?

– Hogy ismerted-e? Hogyne ismernéd! Elárulok neked egy családi titkot. Őrizd meg, és soha se mondd el senkinek, csak majd egyszer, ha nagyon öreg leszel az unokádnak, vagy gyermekednek.

A nagynénéd, anyád leánytestvére az a kislány, akiről eddig szó volt. Elköltöztünk abból a faluból, és én soha sem mentem vissza, pedig visszakíváncsoztam. Ott születtem. Ott vannak szüleim s rokonaim sírjai. Erőt vettem magamon ezidáig, de mielőtt meghalok visszamenyek elbúcsúzni kedveseimtől. A kis Katit – Kati nénédet –, nevemre vettem.

Nagyanyáddal felneveltük, szeretgettük, s tanítottuk. Benne es mély nyomokat hagyott a múltja. Gondozónő lett, hisz tudod. Mindig a legszerencsétlenebb sorsú embereket keresi, de főleg a hasonló helyzetbe került lányokról gondoskodik. Adni, folyton adni akar. A megmaradt derűt és fényt, ami benne még megmaradt. Azt osztogassa most szét a szerencsétlen sorsúak között. -

Unokája semmit sem válaszolt, nagynénjére gondolt, és szeméből patkzottak a könnyek. Eddig azt gondolta róla, hogy nem normális, amiért mindent úgy a lelkére vesz. Mindenét elosztogatja. Hát ezért! És ő még pálcát tört volna fölötte! Mondhat bárki ítéletet egy másik ember fölött? Nagyapja mellére borult és úgy zokogott, aztán egy gyöngéd mozdulattal felemelte az öreg kezét, könnyes csókjával érintette. Papája erre semmit sem szólt, csak még erősebben ölelte magához unokáját.

A pók befejezte napi munkáját. Az este is leszállt már. Ágyába fektették a dédunokát, aki a dédi meséjétől hamarosan álomba szenderült. Este még sokáig ültek kinn, nem volt kedvük nyugovóra térni. Az iszonyat még ott volt a levegőben. Évtizedek titka és iszonyata, ami most végre kiszabadult az öreg lelkének fogságából.

Kócoska

Az árnyék rémülten kapaszkodott a szélbe ezen a teliholdas éjszakán. Különös alakokat öltött, hol megnyúlt, hol összetöporódott. Lidérces játékot űzött, nem kímélte a gyermek idegzetét, rémisztő mutatványait csak nem hagyta abba. Kócos hajú kislány ült a lépcsőn, a szél belekapott hajába, de nem bánta. Hogyan is bántotta volna a vihar, amikor az ő lelkében még erősebben dült az érzelmek összevisszasága, amely nem hagyta pihenni.

Remegett. Piciny, kis hálóingét magára csavarta, vékony, kicsi lába kilátszott alóla. Egyedül van. Próbált volna aludni, de a hold kicsalogatta ágyából. Most meg ezek az árnyak kötik le figyelmét, nem is tudna nyugodtan, a meleg takaró alatt megmaradni. Fél. A ház kong az ürességtől. Egyes-egyedül maradt. Nem is olyan rég még édesanyja súgta fülébe:

– Nagylány lettél Kócoskám, betöltötted ma a nyolcadik évedet. Büszke vagyok rád, és nagyon szeretlek.

– Édesanya – szólalt meg most fennhangon az egyből sírásra gördült „nagylány” pici szája. Ma délután szirénázott a mentő, benne egy törékeny asszony. A kislány csak nézte, amint édesanyját elszállítják, és magára maradt a nagy házban. Senki sem kérdezett tőle semmit, csak a mentős bácsi simogatta meg haját:

– Ne félj, meggyógyul az anyu, majd szólj az édesapádnak, hogy a kórházba vittük.

– Nekem nincs édesapám – akart válaszolni –, csak más gyermekeknek van, azoknak, akiket hoznak és visznek az oviba, meg az iskolába. A játszótérre is van, aki édesapával megy. Nekem csak anyukám van. Bácsi, ne vigyétek el! Hozzátok vissza nekem! –

Mire ezt elmesélhette volna, már mesze járt az autó, csak a szirénáját hallotta. Azóta vár. Még kinn marad a lépcsőn, mert lehet, hogy tévedtek, az anyu nem lehet beteg, tegnap még mindent kimosott. Itt vannak még a ruhák a szárítókötélen. A szél himbálja őket, le kellene szedni. Anyu mindig leszedi. Kihoz magával egy nagy fehér kosarat, az illatos ruhákat összehajtogatja, és beleteszi szépen, sorban. Milyen finom a tiszta ruha illata! Olyan, mint a mellette lévő orgonabokornak, talán még jobb is. Főleg télen, amikor fagyosan hozza be száradni, akkor olyan friss lesz benn levegő, mint kinn a korcsolyapályán. Benne van a tél üde frissessége, és az otthon kellemes melege.

Csak le ne szakítsa a kötelet a szél! Akkor mindent újra ki kell mosni, és haragudni fog az édesanyja. A ruhák tovább lengedeznek a szélben,

árnyékukat kötelességtudóan magukkal vonszolják, alakjuk meg-megtörik, és minden mozdulatra változik. Kócoska szemeivel követi, félti, vigyáz rá, nehogy a kötél mégis leszakadjon, mert akkor azonnal ugrik és összeszedi, mint ahogy anyja tenné, ha otthon volna. Ő nagylány, meg tudja csinálni. Addig is csak oda kell figyelnie, csak néznie kell, vigyázni, mint ahogy a nagyok teszik. Szeme le-lecsukódik, riadtan feleszmél:

– A ruhák! – Aztán ismét elbóbiskol.

Az éjszaka árnyai már régen aludni tértek, elfáradtak, és a hold sem volt elég erős, hogy legyőzze a napot. Pedig milyen szépen világított kölcsönvett fényével egész éjszaka! A bagoly huhogását felváltotta a dalos madarak tavaszi csicsergése. Csak a lépcsőn maradt még estéről egy összegömbölyödött kis test. Valaki most ébresztgeti:

– Kócoska! Kócoska! Te buta kislány, nyisd ki a szemed, reggel van! Majdnem megfagyta kislányom, miért nem bújtál a paplan alá? – kérdezték, aztán ölbe vették, feltették egy szekérre. Másik faluba vitték. Mondtak valamit, hogy édesanya nagyon beteg. Műteni kell, mert akkora daganat van a hasában, mint egy labda.

– Holnapra itthon lesz azért?

– Nem – válaszolták –, sokáig kell itt maradnod a nagyinál. Ne szomorkodj, gondoskodunk rólad. Meg itt vannak az unokatestvéreid is, akikkel játszatsz, meglátod, milyen hamar szalad majd az idő. No, ne sírj már kislányom! -

Másnap mindenki a maga dolga után nézett. A nagyiek kezükbe vették a kapát, mentek a mezőre. A nénikék is el voltak foglalva az otthoni munkával, csak a gyermekek szaladgáltak a nagy udvaron. A napok meg csak múltak egymás után. Nappal nem is volt baj, annyi érdekesség akad kinn az udvaron, hogy nem volt ideje sokat gondolkozni. Fel kellett fedeznie az udvar és a kert titkait. Néha, ha elfáradt, leült egy-egy fa tövébe, virágokat fűzött, vagy csokrot kötött. Aztán indult volna, hogy boldogan adja édesanyjának, de eszébe jutott, hogy nincs vele. Mérgében összetépte, és szanaszét dobta azt, amit oly gondosan készített. Csak az esték ne lettek volna!

Mindenkinek megvolt a maga ágya. Kócoska ideiglenesen egy padból átalakított fekhelyet kapott, benne illatos szalmazsák. A lámpát hamar eloltották, mindenki fáradt volt, reggel korán kelnek, várja őket kinn a munka. Ez más volt, mint otthon. Otthon! Ilyenkor este anyu mellé feküdt, ketten olvastak. Anyunak is volt egy könyv a kezében, neki is. Csak mindig ő aludt el hamarabb, amit nem is bánt nagyon, mert ott maradhatott édesanya mellett, s az milyen jó volt! Meleg, biztonságos. Éjszaka, ha felébredt, kezével mindig megtapogatta, nem vitte-e anya őt a kiságyába, s ha megérezte az édes testet, úgy aludt tovább, mint a bunda. Most csak bele-

fúrta arcát a párnába, nehogy meghallja valaki, hogy könnyei nem tudnak a helyükön maradni a két szemhéja alatt. Nem tehet róla, úgy folynak, mint otthon a folyó, megállítani még a gát sem tudja.

Egy reggel nem tudta mi történik. Senki sem ment dolgozni, ismét előállt a szekér.

– Talán a piacra mennek? – gondolta. Nem, őt szólították, miután telerakták a szekeret mindenféle jóval. Kondérba öntött friss levessel. Kosarakban illatozó, korán reggel sültött kenyérrel. – Mi lehet ez? – A kislány nem tudta elképzelni, hova készülnek a nagyok, csak meglepődött, amikor végre őt szólították:

– Hopp, fel a bakra kislány, viszünk haza! Otthon van az édesanyád! De jó legyél ám, mert még nagyon gyenge, mégis téged akar látni! – Kicsi szíve kalimpálni kezdett. Haza megy! Haza!

Dacossága azonban felülkerekedett. Ahogy közeledtek otthonához, egyre mérgesebb lett. Haragudott, mert egyedül hagyták, nem gondolt rá az édesanyja, hogy milyen rossz neki. Miért lett beteg? Talán ő volt a rossz? Tőle akart szabadulni? Vajon ő a hibás? Amikor az ajtón befordult, mérge kiteljesedett. Édesanyja ölelését nem viszonzta, nem beszélt hozzá, nem csókolta meg. Hogyne! Azért sem! Csak titokban várta, hogy anyja mellé fekhét este, de azt sem szabadott.

– Ezután egyedül alszol. Jó kis ágyad van, még megütöd anya hasát – hangzott az intelm. Pedig mennyire szeretett volna odabújni, csak egy kicsit mellette lenni. Vigyázott volna rá, mert tudja, hogy nem szabad anyu hasához érni, mert nagyon felvágta egy késsel, és az még mindig fájhat neki. Csak egy kicsit bújt volna mellé, csak addig, amíg érzi a puha meleget, az édesanyja illatát. Hiába is könnyezik a mama, azért sem szól hozzá. Mondhatja neki, hogy szereti, őt aztán nem érdekli. Megbántották, sértődötten bújik az ágyába, többet soha sem fog anyu mellé kérezkedni.

Ugyanaz az ég, ugyanazok a csillagok. Még a hold is ugyanott ragyog fenn az égen. Kócoska az eget figyeli; csak nem ott, abban a házban, s már nincs anyu. Kócosnak még mindig kócos a haja, csak akkor sima, ha megmossa, de utána már egy nappal, nincs az a fésű, amelyik rendet teremtené a fején. Keze mindig benne van, összekuszálja a szálakat, ha olvas, ha gondolkodik, már csak így szokta meg. Majdnem ötven év telt el, a hajának rosszul is esne, ha nem lenne kusza, és bozontos. Pedig már sokkal kevesebb van belőle, mint egykoron.

Csak a szél más, mint akkor, otthon a lépcsőn ücsörögve. S most nem a szárítókötelet mozgatja, hanem a diófa ágainak árnyékát lóbálja erre-arra. Hat éve már, hogy egyszer csak jött a postás. Távirat volt a kezében, amit átadott.

– Anyu meghalt, holnapután temetjük, gyertek haza. – Elolvasta az írást, megmutatta családjának, mert az is volt már neki. Nem sírt. Csomagolni kezdtek, a vonat délután indul, ők is mennek vele. Az út hosszú, és még mindig nem sír. Nem lehet igaz! Valamit félre értettek. Aztán, amikor hazaértek, az ajtó fölött a fekete zászló mindent elárult. Még akkor sem hitte, akkor sem, amikor anyut koporsóban látta viszont. Sírní még ekkor sem tudott.

Pedig már gyülekeztek az emberek a temetésre, már harangoztak, szegecselték le a koporsó fedelét s tudta, hogy ezt a hangot anyu soha sem szerette. S azt sem szerette soha, amikor a sírba bedobálták a földet, félt a föld esésének tompa hangjától. Ezért nem is járt temetésre. De hát anyu is félt! Félt a sötétől, s mégis elment. Még akkor sem sírt. Sokáig nem jöttek elő azok a fránya könnyek. Csak most, annyi év után gyülekeznek, s eszébe juttatják, hogy elfelejtette megmondani, hogy azért szerette. Csak azért haragudott akkor, amikor kicsi volt, mert annyira hiányzott neki. Most meg elment, és már soha sem mondhatja meg neki. Miért ment el? Miért tette ezt vele?

A temetésről hazamentek. A magára maradt lakás üresen tátongott. Valakit még temettek a faluban, a ravatalt már elvitték. Csak a küsszoba, anyu birodalma volt érintetlen. Félve lépett be a szobába, s reménykedve is, hátha mégis ott van. Hátha csak álom volt az egész nap, s ő odabújhat mellé, érezheti az illatát, a melegét.

Kinyílt az ajtó, de nem volt benn senki. Csak árván, az asztalon anyu pénztárcája, benne egy kevéske pénzzel. Gondosan összehajtott papírdarab. Visszatette, hátha... Szemüvege is a küssasztalon, a könyv mellette... Gondosan összehajtott pléd, gyűjtötte őket. Nagyon szeretett betakarózni velük, puhák voltak és melegek. Egyedül maradt öreg korára, a plédek nyújtottak meleget, s vigaszt a könnyvek.

A szoba csendes, gazdátlan benne a ruha, a polc, a pók, amelyik épp most mászik fel a falon... Ki kell mennie... Könnye még most sem hull, nem hisz a szemeinek. Csak valami különös érzés van benne, nyelni nem tud, a torkát fojtogatja, de olyan sokan vannak körülötte. Az édesanyja pedig csak az övé volt, egyedül szeretne lenni, egyedül a gondolataival, talán akkor segítenének a könnyvek, hogy könnyebb legyen.

A ruhákat le kellene szedni. Beletenni egy fonott kosárba, úgy ahogy egykor anyu tette. Beletemetkezni, s érezni az illatát. Nem baj, ha a könnyvek megnedvesítik, zokogni kellene, s elhinni végre, hogy soha nem mondhatja már el többé:

– Édesanyám, én annyira szeretlek!

Mesél a múlt – a mának

A telefon hangos csörgése riasztja a kora reggeli félhomályt. Szokatlan időben szólal meg. A nap épp csak most kel fel, messziről sejlik valami fény az ég alabástromán. Álmosan veszem fel a kagylót. Az érces, ízes hangot hamar felismerem. Külföldi hívás és mégis olyan tiszta, mint a hegyi patak, ahonnan érkezett. Nagybátyám hangját hallom:

– Jó reggelt lányom, még nem keltél fel? – érzem benne a rosszallást.

– Milyen dolog ilyenkor még ágyban lenni? – kérdezi, mert ő nem ismeri a henyélést.

Korán kelő ember. Kutyája izgatottan várja az ajtó előtt. Nem is kell sokat várakoznia, mert gazdijának első dolga, hogy enni ad az állatoknak. Már nincs sok belőlük, csak néhány tyúk, a jó öreg házörző, na meg a virgonc két macska. Együtt öregedtek meg, értik egymás „szavát”. Miután a kutya és a tyúkok megkapják reggelijüket, elkészíti sajátját is. Serceg az olaj az öreg palacsintasütőben, három friss házi tojás készül benne reggelire.

Két macskája ott áll mellette éhesen, fáradtan. Az éjszaka ismét nagy csetepaté volt a cicusok, és a diót dézsmáló mókusok között a padláson. Most megtépázva és ártatlan szemmel néznek fel az öregemberre. Várják a részüket. Mindkettőjük tányérjába kerül a tojásból, de még nem nyúlnak hozzá, ó nem, hisz okosak. Tudják, hogy még van remény egy kis ráadásra, megszokták, hogy rendszerint kapnak mártogatott kenyeret is, ezt várják. Ha már látták, hogy elfogyott az asztalon a reggeli, ők is kinyalják saját részüket, és csak ezután indulnak egerészni.

– Remélem, jó hírem van számotokra, azért hívtalak, mert megyek hozzátok. Két nap múlva indulunk. Egy hétig nálatok maradhatok. – Hallom a telefonkagylóból, és megszakítva gondolataimat válaszolok is rá:

– Alig várom már! – Még megbeszéljük a részleteket és leteszem a telefonot. Örömmel gondolok a találkozásra. Rég nem töltöttem el vele egy egész hetet. Nagyon rég, valamikor gyermekkoromban. De régen is volt az! Aztán csak néha futtában, egy-egy látogatás. Nagyon hiányzott már, lehet, ezt érezte meg. Ha „Mohamed nem megy a hegyhez”... jön ő.

Az ősz nem tréfált meg, régen voltak ilyen szép, meleg napok. Észre sem vettük volna, hogy ránk köszöntött, ha nincs tele a levegő ökörnnyáállal, nem színesednek a fák levelei, vagy hullnak zizegve alá. Még mindig kinn tanyázunk, amíg még lehet, s egy nap ebben a kellemes ősztetőben megszólal a kapucsengő. Édesanyám fiútestvére, bátyám az.

Már mélyen benn jár a nyolcvanas éveiben. Alakja még mindig változatlan, csak a tartása nem olyan biztos, ha azt tenném amint régen, mindketten belehalnánk – nevettem magamban –, aztán el is mondtam gondolatimat:

– Mi történne, ha úgy, mint régen, a bátya ölébe ugranék? – Erre óriási hahota tört ki, mert az ugrás már nem az én formám, és bátyám is összeroskadna, ha netán mégis sikerülne.

A viszontlátás öröme után csak kapkodtuk egymás szájából a szavakat. Gyermekkori emlékeket elevenítettünk fel, amikor málnakóróval próbált nevelni engem, sajnos a száraz kóró a pusztasuhintástól eltört, még mielőtt hozzám ért volna. Mindig szerettem, ha mesélt és volt is mondanivalója örökké. A televízió csendben tűrte, hogy csak néha jut szóhoz, elhanyagoltan állt a sarki polcon. Az életet és a híreket, hús-vér ember hozta, kommentálta most nekünk. Én meg csak kértem, könyörögtem, meséljen még. Mindenről szó esett, saját gyermekkorá huncutságait meséli, szeme még mindig csintalanul nevet. Pedig csak visszaemlékezik egy almalopásra, és az azt követő büntetésre.

– Egy este – kezdi a mesélést – a kocsma előtt esszegyültünk, mi legények. Ott szoktunk beszélgetni jó éjfélig, aztán ment mindenki haza a dolgára. Ezen az estén valamelyik legény körtére volt éhes.

– Mennyünk Kovácsékhoz a kertbe, körtét lopni.

– Mennyetek – mondtam –, nekem osztán nem kell, ha kellene, pont olyan van az udvarunkban.

– Jó barát vagy te es mondhatom, kihúzod magad minden jóból. Vagy tán félsz? – szólít bé nekem az egyik legény. Hú a kutyafáját, osztán nekem nem mondja senki, hogy félek! – mérgeződtem fel.

– Mennyünk. – Elindultunk négyen, olyan legényfélék, mert nem számítottunk embersorba, még nem voltunk katonák. A Kovácsné kertje nem volt messze a kocsmától, kerítése alacsony, könnyen átszöktünk rajta, s már fenn es vótam a fa tetején. Semmi baj nem lett vóna, de a kutya elkezdett eszeveszettül ugatni. Csitígtattuk de hiába, az a fekete korcs, csak még dühösebb lett. Addig vicsorgott az éjszakába, hogy felkeltette a gazdáját, s már hallottuk es a kiskaput nyikorogni. Erre már Kovácsné es megjelent, s a földön lévő barátaim mind a szél, úgy iszkoltak ki a kertből. Csak én maradtam fenn a fán, de én sem vótam ám rest, leugrottam, s mind az eszeveszett szöktem át hejből a kerítést. No, de a boszorka látott, megismert. Másnap egész nap nem történt semmi. Dolgoztam, azt es gondoltam, hogy mégis rendes a vénasszony, nem árult el. De mekkorát csalódtam este, amikor apám a vacsora végeztével nem engedett felállni az asztaltól, elévett rendesen:

– Na fiam, mesélj, hol vótál az este?

– Hol lettem vóna édesapám, hát a kocsmá előtt beszélgettünk, osztán hazajöttem.

– Ennyi vót csak? – kérdezte apám.

– Ennyi – válaszoltam.

– No, akkor gyere ki fiam. – Ki es mentünk. A kút mellett állt a körtefa, oda hívott az apám.

– Ez milyen fa, fiam?

– Körtefa édesapám.

– Kovácsnéától es ilyen körtét loptatok? – Láttam én mán, hogy nincs mit tenni, apámnak nem szabadott kétszer hazudni. Igaz, erős, kemény legény vótam, apám elveszett mellettem, de azért még a pofont tőle kaptam. Legalábbes addig, amíg ki nem szolgálom a katonaságot. Most igazat kell mondani.

– Ilyent édesapám. – Erre az apám jól megrázta a fát, elévett egy láncot, és odakötözött mind egy kutyát a fához. Köszönés nélkül bément, lefeküdt, s engem otthagyt a körtét lakmározni a lánc végén. Így jött el a reggel. Akkor apám kijött, és megkérdezte. – Na fiam, ettél-e körtét?

– Ettem apám.

– Méssz-e még lopni?

– Soha a bűdös életbe édesapám! – Ennyi elég es vót neki, elengedett a láncról. Sohasem felejttem el azt az éjszakát. De becsületesen bé es tartottam az ígéretemet. Soha, senkitől, semmit nem tulajdonítottam el egész életemben. Még akkor sem, amikor az életem függött tőle. A fogságban. Akkor sokszor voltam éhes, közel volt a falu, onnét bé-bétévedt az erdőbe egy-egy háziállat, de nem nyúltam hezza. Ha Isten es úgy akarja, megmaradok – gondoltam –, ha nem, akkor meg minek lopjak? -

Ennél a pontnál már benne voltunk a mese kellős közepében. Sokat hallottam azokról a fogságban eltöltött évekről kislány koromban. Sok mindenre emlékeztem, de sokat el is felejtettem belőle. Kértem, hogy meséljen még valamit. Hogyan került fogságba, milyen volt ott az élet? Történt-e valami szokatlan, amire még a mai napig is emlékezik.

– Hát fiam, hogyne történt vóna. Sokminden megesett velünk.

– Mégis valami, ami a mai szemmel nézve is különleges, azt megírnám – kérleltem tovább.

– Vót valami, amit mi magunk es alig hittünk el. Jól van, elmesélem.

Engem sem került el a háború, és az öcsémet sem. Egy nap megkaptam a béhívót, nem vót mese, menni kellett. Levente-katonaként hamarosan az Úz völgyében kötöttem ki. Táborhelyünk a biztosnak hitt erdő mélyén vót, 1943 őszén. Mi vótunk a 17/1-es alakulat. Csupa fiatalember, alig tizennyolc-tizenkilenc évesek. Vótak az ezredben idősebb katonák es.

Akkoriba mindenkit mozgósítottak, minden épkézláb ember a frontra került.

Csak nagyjából mesélem el mi történt velünk, mert nem lenne elég az, az egy hét, amit nálad vagyok, ha részletesen mindent elmondanék. Hogy es vót? Arra jól emlékezem, hogy erősen szép ősze jártunk. A nap bépisláskolt a fák közé, jó melegen, s mű a völgyben tébláboltunk. Nyugalomba és biztonságba hittük magunkot. Csak egyetlen utat hagyunk szabadon, ahol a mű embereink jártak ki-be. Az erdő, s az aknák védelmében jól megvalánk. Osztán békövetkezett a pokol. Elfogásunk napja előtt német tisztek jöttek a táborba. A térképeinket kérték, azokat nézegették, amit a parancsnokok ki es adtak, hát azt rosszul tették! Honnan es tudhatták vóna, hogy nem német, hanem valójában azoknak álcázott orosz kémek tanulmányozzák a térképeinket.

Ennek meg es lett az eredménye.

Másnap, úgy déltájt, egyszercsak lövöldözést hallottunk. A tisztek nem tudták mire vélni a dolgot, egy kerékpáros hírvivőt küldtek ki a negyedik századhoz, de az nem érkezett vissza. Majd utána küldtek egy lovas hírvivőt, de annak is csak a lova jött vissza megbokrosodva s véresen. Ekkor már látták, hogy ennek fele sem tréfa, s azonnal riadót fúvattak. Még ma es a fülemben van, ahogy visszhangozza a hegy a kürtök hangját.

Mű, s az egész alakulat fejünköt vesztve rohangáltunk ide-oda, nem vótunk felkészülve a támadásra. Derekunkon egyszerű derékszíj, fegyverünkben nem volt töltény. Nem vót kiút, a völgybe szorultunk, teljesen kiszolgáltatottan vártuk, hogy mi lesz. Amire észbe kaptunk vóna már löszert sem tudtunk vételezni, mert felrobbantották a raktárakat. S akkor a fák közül nagy komótosan elébukkant egy orosz tank. Oldalán felirat: – „Marcki öt hold föld, és tíz hold föld” – Ami azt jelentette, hogy aki kilő egy ellenséges tankot, a háború után annyi hold földet kap. Két tűz közé szorultunk, hol innen, hol onnan lőttek, menekülésre semmi esély, hiszen mű tudtuk, hogy körbe van aknázva az erdő, és a szabadon hagyott útvonalon csak úgy dőltek be a völgybe az oroszok.

Így estünk fogságba, egy hegyi patak mellett, mű negyvennégyen, s mind székeltek. Az oroszok esszegyűjtöttek bennünket. Leültettek egy kidőlt fára, velünk szemben megállt egy orosz katona, géppuskával a kezében.

Ekkor menekültem meg először életemben a biztos haláltól, s ezt egy orosz asszonynak köszönhetem. Óriási patáliát csapott látva münköt, és csak kiabált, hogy hogyan képzelik fegyvertelen katonákat lelőni. De nekem az volt a gyanúm, hogy megsajnál münköt, fiatal legényeket, a fiai es lehettünk vóna. Így hát esszegyűjtöttek bennünket, azt mondták, hazaengednek. De nem így történt. Hajtottak gyalog, mind a juhokot. Első megál-

lónk Bacau volt, aztán Jasi, mind azt mondogatták, hogy innen majd hazamehetünk. Ehelyett vagonokba tereltek azzal, hogy az úti cél Bukarest. A vonat elindult. Én sokszor jártam már Bukarestben, de sehogy sem volt ismerős a táj. Ismeretlen vidékeken haladt a vonat, és egyszer csak így szóltam a társaimhoz:

– Isten veled szép szülőhazám!

– Miért? – kérdeztek.

– Nem látjátok, hogy a vonat nem hazafelé visz münköt? Áthaladtunk a Pruton. –

A többiek döbbenten néztek reám, osztán mindenki szótlanul bámult ki a rácsok között. Az út, kerek egy hónapig tartott. Összezsúfolva, mint a birkák, mi negyvennégy székely, a többi román. Egy vagonba negyven–negyvenöt ember nézett a bizonytalan sorsa elé. Élelmünk naponta egy kisadag kenyér, meg víz. Szükségleteinket a sarokban, egy kivágott lyukon végeztük el. A bűz meg terjedt, szinte elviselhetetlen volt. A vonat padlóján aludtunk, testünkkel melegítettük egymást. Egyre hidegebb vót, fáztunk erősen. A szerelvény több állomáson es megáll, vizet, élelmet felvenni, de münköt nem engedtek leszállni, ehelyett a csipkés dróton keresztül néztük a tájat, amely egyre elkeserítőbb volt.

A kellemes otthoni, napfényben úszó őszből, végre megérkeztünk az orosz télbe. Végző állomásunk Misuolocsuk, Szibériától hatvan kilométerre, síkvidéken. A telepet csipkés dróttal zárták körül háromszorosan, úgy négy méter magasan.

– No Pista, mondtam magamnak – te innen nem méssz többet haza! – Ha valaki megközelítette a kerítést, azonnal felszólították, és ha nem távolodott el, agyonlőtték irgalmatlanul. A barakkok sem a nálunk megszokott építmények voltak. Itt hosszú sorban, méteres gödröket ástak, s bélelték ki faháncssal. Majd lefódték fenyőfával, olyan háztetőformába. Belül hosszan sorakoztak az „ágyak”. Gömbölyű fenyőfából vót az es, és csak úgy csupaszon várták a fagyoskodó rabokat. Takarónk a rajtunk levő ruha, ami mán lassan szakadozni kezdett, mint reményeink, hogy egyszer majd meleget érezünk, és otthont látnak szemeink.

Télen, kinn a hóban mosakodtunk, nyáron meg egy fából készült hosszú vályúban, amiben méteres vót a víz, és csak hetente szabadott használni. Enni mindennap egy negyed kenyeret kaptunk, ebédre egy kis babot vagy krumplit. Az udvaron állt egy nagy víztároló, benne desztillált víz. Csak ebből ihattunk. Akinek elment a kedve az élettől, egyszerűen csak kinyitotta a csapot, ivott belőle, és harmadnapra halott vót a fertőzött víztől. Kétségbeesésükben sokan választották ezt a szabadulást a pokol kapujából. Egy nagy kályhával fűtöttünk, ami csak úgy nyelte el a fát feneketlen gyomrába, de meleget nem sokat éreztünk. Épp annyira volt elég,

hogy meg ne fagyjunk. A fát pedig mi magunk hordtuk bé az erdőből. Minket, magyarokat kíséret nélkül is kiengedtek az erdőbe a románokkal ellentétbe, akiket örökké fegyőr kísért.

Egy nap éppen fáért mentünk ki. Épp szedtük össze a tüzelőt, amikor megláttam egy vadórt. Furcsán nézet münköt, úgy éreztem, hogy hallgatja, és „érti” amit beszélünk. Mindenki tudta, hogy tőlünk nem messze van egy falu – Krasznája –, ahol az első világháború után sok magyar maradt. Itt telepedtek le, alapítottak családot. Nekem feltűnt ez az ember, és mondtam a társaimnak, hogy ez biztos érti a mű beszédünket, mert erősen hallgatózik.

Kinevettek. Odamentem a vadórhöz, s megszólítottam:

– Legyen szíves, adjon egy cigarettára való dohányt. Az ember elővette a mahorkás zacskóját, lehasított egy darab újságpapírt, megsodorta és odaadta, hogy én nyálazzam meg, és ragasszam le. Erre szintén magyarul gyufát kértem. Adott. Meggyújtottam a cigarettát, s akkor megkérdeztem tőle:

– Ha érti, mit kérek, miért nem válaszol magyarul? Ekkor szólalt meg, addig csak bámult.

– Kik vagytok? Honnan jöttetek?

– Erdélyiek vagyunk.

– Melyik vidékről?

– Háromszékről.

– Akkor tudjátok, merre van Árkos, ugye?

– Sokat jártunk oda, ott gyakorlatoztunk. – feleltem –, de van itt velünk egy árkosi ember, Sándor Pista a neve. – Amikor meghallotta ez a nevet, majdnem összeesett. Elfehéredett, s úgy remegett, mint a nyárfalevél. Kis idő múlva arra kért, hogy a következő alkalommal vigyük magunkkal azt az árkosi embert. Osztán elmesélte, hogy az, akit mi most megneveztünk, az ő öccse. Itt rekedt, nem tudott hazamenni, otthon úgy tudják, hogy meghalt. Üzenetet küldött valakitől egyszer, hogy él, de úgy tudja, a hírviő sem ért haza.

Pár nap múlva kivittük az erdőbe a súlyos beteg Sándor Pistát. Akkorra már elege lett a táborból, csapvizet ivott, meg akart halni. Szerencsétlent vezettük, fogtuk két oldalról, hogy el ne essen. Nem mondtunk neki semmit, csakhogy ki kellene jönnie az erdőbe. Ráállt, lehet azért, hogy még egyszer láthassa a természetet, az erdőt. A vadór már várt münköt.

Megálltunk, szembe állítottuk Pistát az emberrel. Egymással szemben állott a haldokló öcs, és a holtnak vélt báty. –

Itt a mesélő megállt. Elővette zsebkendőjét. Tiszta, kék szeméből ennyi év után is, potyogtak a könnyek. Az emlékek még mindig elevenen élnek

benne, nehezen kezdett el ismét mesélni. – Egymásra ismertek, mű csak néztük, s nyeltük a gombócokat.

– Bátyám!

– Öcsém! – egymás nyakába borult a két testvér az orosz erdőben, a két szerencsétlen székely. Ölelték, szorították egymást, sírtak. Csak sok idő múlva tudtak megszólalni.

Erre már tizenegy ember zokogott mögöttük. Mű elmentünk fát gyűjteni, otthagytuk őket, hadd beszélgessenek, vót amiről. A búcsú még fádalmasabb vót, mint a találkozás, tudták, hogy utoljára lássák egymást, Pista már alig állt a lábán. De egymásra találtak. A rabságban élő testvér, pár nap múlva meghalt. Temetése az itt megszokott módon történt, közös sírba. A vadőr próbálkozott, hogy kivigye a táborból, de akkor bé kellett vóna ismernie, hogy ő a testvére. Nem kockáztathatott. Családja vót, ott élt. Semmit sem tehetett, csak messziről, a fák mögül figyelte, hogyan dobják öccsére, a fagyos, orosz földet. Még láttam, amint kezében sapkájával eloson a fák közül. Mikor odanéztem, épp a szeméit törölte. Mintha megöregedett vóna, esszeroskadva lépdelt, és hangtalanul.

Én három évet töltöttem ebben a pokolban. Egy nap kórházba kerültem. Szerencsém vót, mert egy erdélyi, szász orvos – rabként ő is ott dolgozott –, egy nap odajött hezzám. A kezembe nyomott egy kis tablettát, és azt mondta, hogy vizit előtt egy órával vegyem bé. Ha tudtam vóna, milyen beteg leszek tőle, lehet, nem veszem bé, mint ahogy a mellettem levő sem nyelte le. Olyan iszonyú görcseim lettek, hogy a vizitáló orvosok azonnal lemondtak rólam. Hazaengedtek gyengeség miatt. Gondolom, azt hitték, úgyse érek haza. Másodszorra, ennek a szász orvosnak köszönhettem az életemet. Mielőtt eljöttem, egy levelet nyomott a markomba, és csak arra kért, menjek el Szászhermányba, ott lakik az édesanyja és a felesége, mondjam meg, hogy él.

Hazaértem nagynehezen. Édesanyám és édesapám majd kiugrott a bőréből, úgy megörvendtek nekem. De az öcsém még mindig odavót. Egy nap elmentem az orvos levelével. Megkerestem a családot, odaadtam a levelet. Nem akartak hazaengedni, csak egyre könyörögtek, hogy maradjak, és még meséljek. Egy darabig maradtam es, de osztán mennem kellett haza. Vártak a szüleim.

Sok-sok év múlva Brassóban – az állomáson – vártam a vonatot. Egy ember ment el mellettem, erősen ismerősnek tűnt. Megszólítottam. Az, az orvos volt, aki engem hazasegített. Egészen Hermányig beszélgettünk a régi dolgokról.

Úgy öleltük egymást, mint a testvérek. Elmesélte, hogy a tizenhét emberből, akiket hazasegített, én voltam az egyetlen, aki felkereste a szüleit.

Tizenhét tablettája volt. Ennyit sikerült kilopnia a kórházból. Tizenhét levelet írt meg, és egy jutott a címzettek kezébe. –

Aztán leszállt a vonatról, azóta sem láttam, de örök életemben itt van a lelkemben, mint ahogy a többi bajtársam. Mintha részeim lennének – ő, a vadőr, és annak az öccse es.

Isten nyugosztalja őket.

Gubera

- Jó reggelt aggyon Isten!
- Jó reggelt.
- Jó hejjen járok? Fogságba vótam, s az asszony felküdüött Pestre, mer aszt mogya, hogy a tv is bemondda, itt a fogságért lehet szőnyeget kapni. Ojjan úriasat. Nem jó mán neki a rongy, avval eszi az életemet mán egy jó hónapja, vagy még több es.
- Azonnal fogadja a főnököm, foglaljon helyet Uram.
- Hát nem ülnék sokat, mer még a bótba es el kellene mennyek, s az esti vonattal vissza, haza.
- Szerencséje van, fáradjon be, kapcsoltam Asternák urat, kész fogadni Önt.
- Jó napot aggyon Isten!
- Jó napot. Kérem, foglaljon helyet.
- Künn es mondám, hogy sokat nem ülnék, csak tuggya fogoj vótam, s azér jöttem, hogy kárpótoljanak engem es, az asszony szerint jár nekünk es valamijen szulák szőnyeg.
- Nem szulák uram, más annak a neve.
- A mán mindegy, nekem ezt monta az asszony, hogy el ne felejcsem, gondojjak arra az aranyos, nagycsöcsü, drága hangú kincsemre, vagy a pityóka között mászó burjányra, amit reggelente a disznyóknak szedek. Úgy eszik asztot, mind a mannát, azok az állatok! Hát én ezér így mondom, de maga írja úgy, ahogy azt itt kell, s amiér aggyák aszt a szőnyeget.
- Neve?
- A böcsületes?
- Azt, a becsületes nevét kérem.
- Hát a szegény, megbódogút apám után Szénégető János lenne.
- Anyja neve?
- Hát Juliska.
- Milyen Juliska? Neki is a becsületes nevét kérem.
- Hát, mi más lenne? Szénégető Julianna, az apám után neki es az lenne a neve!
- Az anyja leánykori nevét kérem!!
- Azt-e? Galambos, Galambos Juliska vót a lelkem, Isten nyugosztajja haló poraiba.
- Galambos Julianna?
- A hát.
- Lakhelye?

- Keresztrefeszített-Háromszék, Fő utca 405.
- Ezzel meglennénk. Mikor, mettől, meddig volt orosz fogságban?
- Hát az úgy vót, hogy bévonultam tizenkilencévesen levante katonának.
- Nem az életrajzát kértem, hanem azt, hogy mettől, meddig volt fogoly.
- Pedig én a mógyát es tudom, ehoztam az összes dokumentumot, itt e, ebbe a bőröndbe. Teli van tiszta dokumentumokkal.
- S az meg honnan van magának? Ennyi?
- Tuggya, egész életembe gyűjtögetős ember valék, osztán esszeszettem én még a rokonyoktól es, amit tuttam.
- Ha ennyi „dokumentuma” van, akkor miért nem megy a boltba, s megveszi azt a szőnyeget?
- Székely ember vónék, vagy mi a csuda! Szeretem én az egyenes utat. Oda adom magának ezeket, kitöti a papirost, megveszem az aszszonynak a szőnyeget, kárpótoltam es magamot, s azzal készen es lennék.
- Akkor meséljen!
- Na, mind montam, az úgy vót, hogy bérukkoltam levante katonának, el es vittek kiképezni Ojtozba, s egy nap úgy délelőtt, amikor szépen süttött a nap, s mű heverésztünk a fák között, csak lássuk, hogy gyünnek a muszkák, de ojjan sokan, hogy moccanni sem tuttunk. Szerencsére egy jólelkű asszony parancsolagatott s megszólalhatott a lelke, látta, hogy mű csak fiatalocskák vagyunk, nem lőtt le, hanem vagonokba tettek, s vittek valahova. Azt, akkor mű még nem tuttuk, hova. Az utat es mondom s mindent, de jól figyejjen, mer úgy látom elbambult egy kicsit.
- Elhiszem magának. Csak azt mondja meg, hogy mettől, meddig volt fogoly, az utat nem kell elmondania.
- Az es ott van benne a dokumentumokba. Elévegyem?
- Ne! Hagyja ott, majd a végén. Akkor hány évet volt fogoly?
- Négyet fagyoskodék ott. Azér mennyi szőnyeget adnak?
- Nem sokat. De, ha alaposan dokumentálja, ki lehet hozni belőle többet is.
- No! Mennyivel többet?
- Van-e olyan ismerőse, aki meghalt, de nem vette igénybe a kárpótlast?
- Van hát. Nem es egy. Azokér es hoztam dokumentumot.
- Kik azok? A nevüket, címüket tudja?
- Méghogyne tudnám, kenyeres pajtásom vót egytől-egyig.
- Akkor sorolja, hatot el tudok fogadni.
- Hatot-é?
- Igen.

- S azért már adnak szulákot? Eleget?
- Adnak, persze hogy adnak, annyit, hogy nehéz is lesz hazaszállítania.
- Aszt maga ne bánnya, elviszem én, akkor es, ha az egész bótót aggyák!
- A neveiket és címeiket kérem.
- Na, az első lenne a Józsi. Kenyeres Józsi, meghót. A felesége es, gyermek nem maratt utánik. Osztán a második a Sanyi, az es meghót, még a táborba, az meg sem vót házasodva, senkije sem maratt. A másik Sanyi a Lisztes, annak él a felesége, korán vette el, de nincs gyermek, s az asszony es ojjan bolondoska. Még a faluból sem jár ki, Pestre osztán el sem gyünne. El es veszne itt ebbe a sűrűbe. No mennyi es vót ezidáig? Három. Hát a Kanalas Pista a negyedik, osztán a Ferenc Feri, s a szomszédom, na, őneki kell vigyek egy szőnyeget, mer ő es adott dokumentumot. Megvóna a hat.
- Egy kis türelmét kérem, a titkárnőm legépeli, beviszi a gépbe, addig én kitöltöm az utalványokat.
- A gépbe? A pajtásaimot? Aszt hogy csinálja az a fiatalka cseléd?
- Nyugodjon meg uram, az nem olyan gép, amire maga gondolhat. Azonnal készen lesz vele.
- Hát ügyeske, nem mondom, még láccatra sem semmi. Ojjan cubákja van, ha szabad mondani, mind a friss csirkének.
- Látja, már készen is van vele. Itt vannak a papírjai. Ezeket bemutatja az üzletben, azonnal átcserélik olyan szőnyegre, amilyent választ.
- No, de pecsét nincs rajta.
- A dokumentumokat szeretném most látni.
- Ne, na, ne. Előbb oda az írására tegyen abból a két pecsétből. A téglásból es, s a kerekéből es. Oszt aggya ide, s én adom a bőrröndöt. A bót, az bót. Székely lennék én nem bolond. Ha már a kezembe vannak a papirosok, akkor már tudom, hogy lesz szőnyeg. S befogom vele otthon az asszony száját. Egy félévig meg sem mukkan.
- Itt vannak. Mind lepecsételve és aláírva. Parancsoljon.
- No, ez tiszta dolog. Itt a bőrrönd nem es kell visszaaggya. Abba benne van minden, ami magának kell itt ebbe a nagyházba. Isten megálgya, ha még eccer fogoj leszek, akkor magához jövök kárpótolni. Rendes ember, nem es gondótam vóna.
- Uram! Uram! Megálljon! Itt nem olyan dokumentumok vannak, amelyekre én gondoltam? Ezek elsárgult papírok! Maga engem becsapott!
- Csapta a búbát! Hogy mondhat ijjent egy székely embernek? A bicska már nyílik es a zsebembe. Hova gondol maga, hogy bécsaptam vóna! Hát métt? Kérdem én!

– A dokumentum itt mást jelent, ha nem tudta volna?

– Dehogy nem tuttam. Ne mán gondoljon lükének, nézem én a televíziójót, napközbe nem, mer az asszony szipog a Dunán, a békebéli filmekben. De este a hírek az enyimek!

– Akkor becsapott! Adja vissza az utalványokat!

– Aszt mán nem! Mét nem beszélt tisztán, úgy ahogy műfelénk!? Métt nem monta, hogy magyar dokumentumokat kér? Akkor aszt montam vóna, ha lenne, egyenest a bótba mennék. De maga csak székelyt kért. A meg itt van. No! Isten álgya!

– Még jó, hogy a böcsületes nevem kérdé – gondolá kifelé menet. – Mer, ha megkérdi, hogy a faluba, hogy neveznek, akkor gyanús lettem vóna, s nem töti ki a papirokat. Mer úgy-e, egy Gubera János, csak guberrálni tud, még Pesten es. -

Kispatak

Magas hegyek között látott napvilágot, egy kis völgyben.

Van egy falu, egy hely, ahol a patakok szabadon csordogálnak egymást keresztezve a poros utcákon. Hegyoldalban születnek, vidáman rohannak alá a völgybe. Boldogok, örülnek az életnek. Délceg fenyők tövében jöttek a napvilágra, az ő óvó árnyékukban tanulták meg az első csobbanásokat, ugrálni előbb kiskavicsról-kiskavicsra, aztán kikerülni a nagyobb köveket. Fák susogták pajkos csacsogásuk mellé a dalt, védelmet nyújtottak, árnyékot borítva fejük fölé a kegyetlen nap elől.

A napsugár így nem bántotta őket, nem rabolta el a frissen született forrást páráképben, hanem megcsillant minden egyes vízcseppben, megfestetve a szivárvány összes színeivel. Fiatalos boldogságuk határtalan, nevetésük csilingelés a szélben. Jókedvükben fel sem fogták szépségüket, észre sem vették, hogy benépesednek. Kis halak találhatnak menedéket a kövek alatt. Piros csőrű kacsák úsznak a habjaik közt, libák gágogásától hangos a vidék. A vizek paradicsoma, ahol életre kel a kis béka, növények és apró állatkák ezrei, és életre kel a dal, a muzsika, amely aztán elkíséri élete végéig.

Egy parti házból, valahol nem messze innét, az Örömóda dallamai hangzanak fel. A Kispatak boldog és szalad tova. Útját keresi egymaga. Ereje teljében tombol, utat tör a nagy hegyek között. Legyőz minden akadályt. Fiatal és bohó, tele reménységgel. Ezt a hatalmas erőt érezve s kis kövek elszaladnak előle, amelyik mégis a helyén marad, azt simára mossa. Játszik velük, simogatja, ide-oda dobja.

De jaj, egyre nagyobb akadályokba ütközik! Ráébred, hogy tovább már egyedül nem győzhet. Körülnéz. Nem messze tőle, egy pár lépésre magányosan egy ugyanolyan patak halad. Vidáman csapnak össze, játszanak egy kicsit. Útjukat egyre nagyobb, legyőzhetetlen sziklák szegélyezik. A játéknak vége, egybesimul a két patak, hogy könnyebbé váljék az út maga.

Oly rég haladnak együtt, már nem tudni ki-kicsoda.

A Kispatak és Társa is belefárad a küzdelembe, érzik, hogy tovább már nincs elég erejük. Barátokra van szükségük, akik segítik útjukat. Kitérülkőznek, szeretettel fogadják a hozzájuk csatlakozókat. Mire észre veszik, már hullámaikon nehéz terheket cipelnek. Hajók, uszályok, és még ki tudja, mi minden nehezíti vándorlásukat. Mennyi élet! Sok-sok kis világ! Partjaikon erdők zöldellnek, és ők locsolnak földeket.

Életeket visznek magukkal, és észre sem veszik, hogy mily nagy a felelősség az, amit hullámaikon hordoznak. A nagy fenyők! Álmaikban még megjelennek, érzik illatukat, bújnának ölelő karjaik közé. Felnőttek, elcsodálkoznak, aztán döbbenten néznek szerteszét. Szabadnak születtek, egyedül indultak, szépnek, játékosnak – és most? Végtelen kapujában állnak, előttük a határtalan tenger, megrettennek. Félnek, hogy belevesznek.

Visszatekint a Kispatak, kétségei vannak. Útja milyen volt, mielőtt a Tengerhez ért? A mindenség kapujában, ahol a végtelen az Úr, most a Kispatak eltűnődik azon, hogy még nagyobb terhet vesz magára, ha útját folytatja. Magát kérdezi – elég erős a hulláma?

Közben hallja a zenét! Útján az Ördög virtuóza kísérte. Hegedűjének hangja babonázta meg, és adott erőt. Szabadságáról a Rabok kórusa énekelt. Most nem hall semmit! Körülnéz! Mielőtt továbbindul, látja a felkelő napot. Az égen még homályosan pislákolnak a csillagok.

Aztán bátran a habok közé veti magát. Még egyszer felnéz, és láss csodát! Mély hangot hall:

Milyen szép a világ!

A tölgyhordó

Reggelre zúzmarába öltöztek a fák. Az emberek talpa alatt recsegett a hó, és bajszukon a pára azonnal megfagyott, amint leheletük találkozott a huszonöt fokos hideggel. Előkerültek a meleg bundák, bundasapkák – és hiába is tiltakoznának az állatvédők – a bunda most igencsak jó szolgálatot tett a fagyoskodó embereknek. Nem is kíváncszott ki senki, inkább ültek a meleg lakásban, mintsem kinn fagyoskodjanak a hidegben. Ilyenkor szokták mondogatni: – Olyan hideg van, hogy csíki kanyarban megfagy a róka, ha arra jár. –

Mit is lehetne kinn tenni, az állatokat hamar ellátják, egész napra való fát hordanak be, amit a kályha köré halmoznak fel. A macska ezen szunyókál egész nap. Néha odébb tolják ökelmét, tesznek e tűzre, a cirmos megkeresi új helyét, összegömbölyödve alszik tovább.

Az asztal mellé húzódik a család, mellette a heverőn is sorban ülnek. Néha akad egy-egy szomszéd is, aki nem bírja a magányt, beköszön, neki is helyet szorítanak, s véget nem érő beszélgetések kezdődnek, aminek legtöbbször főzés a témája. Ez történt ezen a napon is, amikor beköszöntött a hideg. Addig-addig találgatták, mi is legyen a vacsora, mígnem arra az elhatározásra jutottak, hogy legyen valami könnyű, vitamindús, elég volt már a karácsonyi és újévi nehéz ételekből.

– Süssünk krumplit a sütőben, hozzá vaját meg káposztalevet – határozták el és már vették is elő a kondért, hogy leküldjék a kislányt a pincébe.

– Évike menj, hozz fel a szélső hordóból egy kanna káposztalevet, de nyitva ne hagyd a csapot – szólt a kérés, ami egyben jó tanács is volt, nehogy a szeleburdi kislány még elfolyassa az aranyló nedűt. Azzal a gyerekek fogta a kannát, kabátot vett, kezébe nyomták a pince óriási kovácsolt kulcsát, örömmel indult le, mert ott annyi minden van elrejtve, hogy amíg lecsurog a káposztalé, lesz ideje körülnézni. Elsőre bemegy a belső terembe, ahol az almák sorakoznak hatalmas polcokon, s beljebb a boltív alatt sárgulnak, érnek a körték. Azokból választ majd magának, a legszebbet, a legsárgábbat. Meg is eszi, hogy ne unatkozzon, amíg megtelik a kanna.

A boltíves pincének két nagy ajtaja van. Egy külső, amit csak retesszel zárnak be. Öt-hat széles lépcsőn kell lemenni a nagy tölgyfa ajtóig, amit a nagy kulcs nyit. A nehéz kulcsot könnyű belecsúsztatni a zárba, mert Lajos bácsi mindig megolajozza, könnyen is nyílik.

Táru!j Szezám! Táru! a nagy ajtó, s a kislány orrát megcsapja a pince jellegzetes illata, amelyben összevegyül az alma, körte, káposzta, zöldség semmihez nem hasonlítható illata.

A három óriás káposztáshordó a kis ablakok alatt, két hosszan elnyúló gerendán állnak. Több száz káposzta érik bennük, nemcsak házi használatra, de piacra is visznek belőlük. Anyja a szélső hordót említette, azt levezték el a leghamarabb, sorra utána a többi, hogy ne egyszerre érjenek be a benne úszkáló fejek. Évike lekucorodik a fal melletti hordó elé, próbálja elfordítani a csapot, nem sikerül. Még egyszer nekifog, nem megy.

– Na, most próbálkozz – hall egy hangot és megijed.

– Ne ijedezz, én szóltam hozzád a hordó, segítek neked, nyisd már ki azt a csapot.

– Te beszélsz?

– Nem mindenkivel, csak olyanokkal, mint te.

– De, miért pont velem?

– Azért, mert te nem fogsz engemet elfelejteni, s egyszer majd megismerteted történetemet másokkal is.

– Milyen történetet?

– Az enyémet, a tölgyhordóét, abból az időből, amikor nem hordó, hanem erdőben élő fa voltam.

– És te most ezt elmeséled nekem?

– El, van rá időnk, a krumplit még csak most tették be a sütőbe, sok időnk van, és az, bizony elég soká sül meg. A nagyok azt is tudják, hogy szeretsz itt lenni maradni, nem keresnek. Na, edd a körtédet és kérdezz.

– Hogy kerültél hozzánk?

– Ne a végével kezd, miért nem azt kérdezed, hogy hol éltem?

– Ha jobban tudod, mit akarsz mondani, miért nem mesélsz? Szeretem a meséket, és még soha sem mesélt nekem hordó! Ezt el nem hinné nekem senki, hogy nekem megszólaltál, így is mindig azt mondják, hogy sokat képzelődök.

– Na úgy-e, hogy jól választottam. Akkor el is mesélem neked, hol születtem. Ismered a veletek szembe levő nagy hegyet?

– Hogyne ismerném, oda járunk nyaranta kirándulni, még télen voltam már ott, lovas szánnal.

Ott tényleg rengeteg fa van!

– Én is onnan való vagyok. Gyerekkoromra nem nagyon emlékszem, csak arra, amikor már akkora lettem, hogy átláttam a borókabokrok fölött.

– Akkor mit láttál, mire emlékszel?

– Erős voltam és vidám, csak úgy hajladoztam a szélben. Minden eső után nyúltam fel a magasba, és amikor már elég mélyen megkapaszkodtam a földbe, kinőttek karjaim. Sok, nagyon sok ágam volt, tele szép, zöld

levelekkel. Aztán termést hoztam, s alattam ősszel a gyerekek makkot gyűjtöttek. De nemcsak ők, hanem az állatok, a vadon állatai is gyakran meglátogattak. Télen, ha nem találtak eleséget, ágammal mutattam nekik, merre kutassanak.

– Amikor lejöttél a hegyről, öreg voltál nagyon?

– Öreg? Lehet, nem tudom, csak azt, hogy sok mindent láttam. Bujdosó katonát, szerelmeseket, őriztem golyót testemben, amit katonák lőttek ki. Láttam sok rosszat és jót, de nekem az volt a fontos, hogy hány fészket ringathatok tavasztól, őszig.

– Jaj, de jó lehetett neked! Láttál madártojásokat is?

– Hogy láttam-e? Hogyne láttam volna! Leveleim vigyáztak rájuk, a vékonyabb ágaim tolták vissza a fészekbe az örökké mozgó kis fiókákat.

– Milyen szép életed lehetett! Nem parancsolt neked senki. Nem mondták, hogy leckét kell írni, azt sem, hogy vegyél sapkát, sálát. Csupa jó történet veled.

– Történt rossz is, de valahogy mindig megküzdöttem a széllel, a fagygal, erős voltam és az vagyok ma is.

– Ma? Már csak hordó vagy!

– Beszélő hordó, aki sokat fog neked mesélni. A háborúról, ami a falutokban volt, a sok székely legényről, akik itt bujdosnak, és azokról, akik itt találtak menedéket a falutok haragja elől.

– Te olyant is ismersz?

– Igen, gyere gyakrabban le, mindent elmesélek.

– Jó, lejövök, de olyan furcsa vagy. A törzsedből van ez a hordó?

– Abból, és a másik két hordó is mellettem, meg a gerenda, amire rátettek minket.

– Hű, de nagy lehetné! Mennem kell, tele van a kanna, mindjárt lejönnek utánam.

– Menj, de ne feledd elzárni a csapot.

– Már te is parancsolsz? Nem is vagy olyan jó. Neked, hogy kell köszönni?

– Mondj csak annyit, jó éjszakát, úgyis többnyire alszom, kevés már bennem az élet.

– Akkor jó éjszakát!

– Neked is, neked is... – suttogta elhalóan a hordó, deszkái megreccsentek, miután hallotta, hogy bezárul az ajtó. – Milyen buta voltam, hogy megszólaltam. Még jó, hogy nem kérdezett többet ez a lányka.

Nem kellett elmesélnem, hogy az ágamra akasztották fel szegény magyar színészt, aki szembeszállt a szekuritáté emberével. Akkor, ha szívem lett volna, megszakad. Utána, ha megszólalhattam volna, elmondom, hogy nem saját magát akasztotta fel, hanem ők tették, azok a gazemberek.

Arra az ágra, amelyikből végül csapat készítették, s amelyik azóta is,
mindig beszorul, ha nem segíték neki.

Az én ágamra! Felakasztottak egy magyar színészt!

Csökönyös gazda

Szitál a köd, tejfehér levegőt kongat a rozsdás kolomp a tehenek nyakán. Nyikorog a kiskapu, kísétál Sári és Zsuzsi. Hajnali csendet törnek mindketten, szerencsére közelben nincs szomszéd, mert olyan hangosak, hogy dülöngélő léptükre felkelne, aki élő, s nem holt. Vagy az örök álmot alvókat is felvernék? Ki tudja. Párban a két állat elindul, pedig lehet, aludtak volna még egy keveset a meleg istállóban, ahol édes álmot lehel az almafalevél alom, amit gazdájuk behordott szalma helyett az istállóba. Micsoda illat, és milyen jó fekvés esik benne!

De ez a gazda! Ez a gazda másmilyen, mint a többi. Ha az állatok fajtájából kellene hozzá hasonlót keresni, biztosan a csökönyös számár lenne párja. Az, csökönyös, akaratos, azért is olyan szikár – mondják –, bár majdnem olyan hosszúra nyúlt, mint a villanypózna mégsem érti senki, hogy fér el benne annyi akarat. Széltibe keresztül fújna rajta a hideg Nemere, s nem is kellene erősködni, olyan sovány. Aztán nyílik az uradalom kapuja, a nagy kőkapu, ott már elférnek egymás mellett és beszélnek legelni, amit még meghagyott az ős, a fák között.

A gazda ma még mérgesebb, mint máskor. Ma reggel sem kelt fel az asszony, hogy eléje tegye a reggelit. Pedig, hogy köhögött, majdnem kidobta a tüdejét erőlködésébe, de nem, felesége befordult a fal felé, mint aki semmit sem hall, aludt, mint a tej. Már semmi hatalma nincs felette! Ezért mérges, mert a nacsasszony is megmakacsolta magát és most dúl a szórtalan harc kettejük között.

Botjára támaszkodik, hogy nagy kalapja le ne nyomja fejét, s azon töpreng, hogy vajon most a marhák helyére bétudná-e fogni az asszonyt, mint tette egykor, az meg túrte, hogy véle húzassa a szekeret. Neki akkor nem volt más dolga, csak irányította, merre menjen. Akkor volt férfi! Mi üthetett ebbe a szolga lélekbe vénségire? Honnan veszi a bátorságot, hogy ellene szegüljön? Még a moziba is elmegy este anélkül, hogy kérdezné, szabad-e?

A fák alatt még zöldell a fű. Az avar közül a tehenek érzékeny nyelve kikeresi, megtalálja azt, amivel megtöltheti bendőjét. Majd felkérőzi, s a mai napra sem kell elé venni a drágán vett szénát. A zsugori ember marháival lépésről, lépésre haladnak a nagy kertben. Hátul kezdte az etetést, lassan haladnak eléfelé.

A kert közepe táján járnak, amikor előkerül a házból a Kis Szöszke, akinek a kérdéseire vagy felel, vagy megmássza a fát, amit a kis csitri ki-szemel, mert épp a tetején van még egy alma, s a gyermek azt vette fejé-

be – már évek óta ezt teszi vele –, hogy az a legfinomabb. Hiába vannak tele a pince polcai, ennek a fruskának pont az kell, amit a dér megcsípett. Finnyás egy teremtés. De szabadulni akar tőle, inkább mászik, csak válaszolni ne kelljen. Nem beszélgetős típus, főleg nem egy csitrivel. Beszélgetni nem szeret, de kíváncsinak azért kíváncsi. Naphosszat áll a kerítés mellett a nyárikonyha takarásában. Leskelődik. Figyel, s ha már nem bírja köhögés nélkül megmekken, meg is ijed az arra járó-kelő ember.

Aztán rohan jelenteni, hogy már ismét ellógott valaki a munkahelyéről, vagy éppen olyasmit cipel haza, ami nem a sajátjából való, mert azt is tudja ki, mit vetett el, mikor, s annak mikorra kell beérnie. Észrevétlennek hiszi magát, olyannak, mint árnyék a fák között. Ha már lekászálódott a fáról, a gyerek kezébe nyomja az almát, bök feléje pár szót, s reméli, hogy többet nem akar és elmegy. Ha, mégsem megy el, szúrós szemekkel nézi, emelgeti botját addig, amíg a Kis Szöszke megjíed, és hanyatt-homlok fut be a házba.

– Hé, te! – kiált néha le a fa tetejéről, lóbálja fentről a botját, s átkozza a napot, hogy ilyen szószátyár már kicsinynek is az asszonynépség.

Az asszony alig várta, hogy ura elmenjen, azonnal felkelt. Megitta kávéját, amit a vén ördög mellett nem mert volna – úri szokás –, mondogatta mindig, nem neki való. Igyon csak teát, van menta a kertbe s a kapu előtt ott a nagy hársfa, szedje le a virágait. Aztán kiment, kiskertjét vette szemügyre. Megvannak mind, épek és szépek! Hála Istennek szokása szerint ma nem hajtotta rájuk a marhákat. Utált minden szál virágot és tett is róla, hogy kárt okozzon bennük. A nő fáradhatatlan volt, ápolta, gondozta virágos kiskertjét és minden tavasszal szép, illatos margit-szekfű csokorral ajándékozta meg a Szöszkét. Meg is simogatta kis fejét, hogy ne féljen este, amikor tejért megy.

Utolsó előtti embert írt a naptár. November elején, pontosan halottak napja utáni reggel az öreg felkelt. A hó még nem esett le. A kert tele volt még falevéllel, a fák között még néhol zöldellt a fű. Az öreg motozott a kora reggeli sötétben, nem szólt, de nem is köhögött. Mit csinálhat olyan sokáig? Az asszony alig bírta szó nélkül, végre becsukta maga mögött az ajtót. Hallotta, hogy hátra megy az istállóba, kihajtja a teheneket. Aztán felkelt. Nemsokára jöttek a tejért. Kiment a konyhába, a tej a sétárban az asztalon. Leszűrte, ma később bújt elő a meleg paplan alól. Sietnie kell. Azonnal itt vannak az asszonyok.

- Jó reggelt Juliska – köszönt is be az első, aki igencsak siethetett.
- Jó reggelt, korán jött ma.
- Korán, kíváncsi voltam mit szól maga ehhez a dologhoz?
- Milyen dologhoz?
- Hát az emberihez.

- Amit eddig. Mit szóljak?
- Maga akkor még nem es tudja!
- Ugyan mit kellene tudjak, eleget éltem vele, ismerem a portékát.
- Az embere épp most költözött bé két marhájával, s batyujával a tüzes

Marishoz!

- Mit beszél itt nekem? Marishoz?
- Oda hát, aszt mondá, hogy ide nem gyün vissza többé. Elege van magából, s meg es szerette a Marist.
- Elege lett belőlem?
- A, hát!
- Jó, én nem bánom – de azért leült a kispadra a kályha mellé. – Nekem csak könnyebb lesz az életem. De az övé?

– Hát úgy es van. Maga úri asszony, látszik, hogy Magyarországból került ide, nem akárhonnan szalajtották. Finom lélek, szépen beszélt. A Maris osztán megtáncoltassa az öreget. Olyan veres vót ma reggel korán a szája, mintha táncba készülne. Mán pattogott es az „ifjú” párjának, hogy mit kell elintéznie ma. A csipkés nyoszolyába nem lesz nagy hajcihő, mert amire odakerül az öreg, esszeesik a fáradtságtól. Na, Isten álgya szomszédasszony, akkor ma nem gyün a moziba?

– Nem -e? Dehogynem! Kipúderezem magam, a legszebb ruhámat veszem fel. Ott leszek! Ha az uram nyolcvanon túl új életet mer kezdeni, én sem hagyom alább. Már épp itt volt az ideje.

Aztán egy tavaszi reggelen kolompszóra ébredt. Két tehén álldogált a kapu előtt. Hazajöttek.

Harmadnapra megszólalt a harang a templom tornyában.

Temették a csökönyös gazdát.

Csillagvirág

Ősz van. A fák levelei millió színben pompáznak. A levegőben az érett gyümölcs – bőség és áldás –, a lehullott – elmúlást idéző levelek illatával –, szelek szárnyára kel, hogy eljusson mindenkihez, emlékeztetni arra, hogy így teljes az élet.

Gondolatban otthon jártam. Otthon, nyáron, amikor már Ősz Nagyszony festi a színeket, hogy aztán – ha elérkezettnek látja az időt – ledobja és beterítse vele az erdélyi medencét. Pókjait sorrendbe állította, már fonják selyemszálaikat, amelyek aztán az őszi napsütésben ökönyálként csillannak meg a felkelő és lenyugvó nap fényében. A víz megváltoztatja színét, a reggelek már hűvösek.

– Tarlóról fúj a szél – mondják az öregek. Minden szép, napos időt kihasználnak, serénykednek a mezőn, begyűjtik a télire, sőt az egész évre való eleséget, embernek, állatnak. Csikorgó kerekű szekerek, abrakolt lovak dolgoznak megállás nélkül, és hozzák be az udvarokba: a kukoricát, krumplit, tököt és mindent, amit egész nyáron át gondoztak.

Az aranyló termés hegyekben áll, várja, mikor fosztják meg csuhájától, hogy aztán sárga csöveik felkerüljenek a padlásra. Lesz bőven tápláléka a háziállatoknak. Tessék, itt is vannak, estére összegyűl a bontó sereg. Asszonyok-lányok, férfiak-fiatalemberek. Mindenki végzi a maga feladatát. A lányok a kupac tetejére ülnek, az asszonyok egy kicsit lejjebb. Szorgosan mozog a kéz, és be nem áll a száj.

Az erősebb nem diadalmaskodik. Felkapják hátukra a tele zsákokat, cipelik a kosarakat, és hiába ellenkezik a padlásra felvezető öreg létra, hiába csikorog a súly alatt, egymás után nehéz léptek tapodják sajgó derekát, végül a kibontott csövek mégis csak felkerülnek a padlásra. A gazda csillogó szemekkel nézi, lesz majd elfoglaltsága a hosszú, téli estéken, mikor az asszonyok beszélgetnek, s ő csendben, fél füllel hallgatózva, majd komótosan morzsolhatja a magokat.

Fogy a munka és a bor. Sütemény is kerül az asztalnak nem mondható ládára. A kedv is egyre jobb, az itóka megteszi hatását.

A munka az erdőn is folyik. Be kell gyűjteni a fát is télire, nem kis feladat. Megy az egész család. Őszidőben a hegy kitesz magáért. A mogyorós tele van érett terméssel, és ha esett az eső, a fű között rengeteg a gomba, amit azon nyomban kosarakba is szednek. A fejszék csattogása messzire hallatszik, hangját visszhangozzák a hegyek, mert olyan egymás mögött emelkednek fel a magasba, hogy a hang nem talál magának utat, bele-bele ütközik egy-egy oromba, ami biztonságot ad az asszony népnek.

Nincsenek egyedül, szedhetik tele zsákjaikat félelem nélkül, itt vannak embereik, és a karácsonyi sütemény sem lesz üres. A most megszedett zsákok tartalma megfűszerezi az év legszebb ünnepére készülő finomságokat.

Közben az avar illatával megtelik a lelked. Sétálsz a fák között, rugdosod a lehullott leveleket. Száraz, sokszínű sokasága arra csábít, hogy magadhoz öleld, fejedre szórd, játssz az erdő mélyén. Önfeledten öleled magadhoz az elmúlást? Nem, inkább a reményt!

– Lelki szemeid előtt látod újra kivirulni a fákat, érzed édes illatát a rügyeknek, a zendülő természetnek. Érzed a tél illatát is. Látod magad fagyos hidegben lovas szánon, ahogy csilingelve siklik veled, orcád kipirul, és úgy érzed, ennél szebb nincs is talán. A fákon rétegekben áll a hó, az ágai deresek, kicsipkázta a téli fagy, hogy bámuld és csodáld! Ez a te házad, bárhol is élsz: „Azért vagy a világon, hogy valahol otthon legyél benne!”

Gondolataim folyton hazatérő, emlékező szárnya, visszarepít a megrakott szekér mellé.

A kosarakban is bőségesen van minden, amivel a természet megajándékoz. A szekérderből előkerült elemózsia elfogyott már. A lovak megpihentek, és készek arra, hogy útnak induljanak a felhalmozott teherrel. Mire hazaérkezel, már este van. Millió csillag ragyog az égen. Ez a hulló csillagok ideje! A népi hagyomány szerint, ha leesik egy csillag, és kívánsz valamit, az beteljesedik. És te most kívánsz. Egy kisleányt! Felnézel a sötét égre, kíséred útját a mélybe hulló fényes kis pontnak, amely magával viszi kérésed. Ki tudja hova, és merre?

Csak reméled, hogy óhajod beteljesül.

Amikor mégis megvalósul az álmod, csak annyit mondasz: CSILLAGVIRÁG!

Ő lesz a mindened. Kívánságból született, fájdalmasan, hogy megajándékozzon szeme csillogásával, kis keze keresgélő fogásával, örömmel és bánattal. Örömmel, mert látod felnőni, látod rajta az értelmet és érzelmet. Bánattal, mert látod jelét a megpróbáltatásnak, és annak, hogy el is veszítheted Őt.

Miért nem kérted a csillagot, hogy csak a jót és szépet? Csak az egészséget ne felejtse el!

Ő elfelejtette! Csillagvirág, te mégis legyőzted a rosszat is! Győzedelmesen kerültél ki a fehér szobák falai közül, hogy aztán nőj, növekedj, tágaljon értelmed, és élhessd egészségesen az életed.

Látni fogod a tavaszt – rügyfakasztót!

A nyarat – a meleget hozót!

Az őszt – a bőség idejét!

A telet – és annak zord szépségét!

És talán egyszer, egy őszi estén felnézel az égre, hogy te is kívánj:

– CSILLAGVIRÁG. -

Nézd, hull a hó!

Egy méhecske döngicsélt az ablak előtt. A falhoz támaszkodó rózsabokor csalogatta oda finom illatával. Nyár volt, napsugaras, vidám nyár. A gyermekek kinn játszottak a belső udvar játszótérén. Csak egy kislány húzta el a függönyt és sóvárogva nézegetett ki, de úgy tett, mintha a kis döngicsélt figyelné. Nem tudta eldönteni, mit tegyen. Szeretett volna játszani, de nem volt mersze kimenni. Félt, mert mindig kigúnyolták. Ezért nem érezte jól magát a kint játszó gyermekekkel. Visszahúzódott. Picinyke volt és sovány. Ráadásul az arca tele volt szeplővel. A nyári nap kacér sugarai csalogatták elő, s azok a csúnya pöttyök, nem sejtve, hogy mekkora bánatot okoznak, ott játszadoztak az arcán.

– Miért is nem nagyobb, miért szeplős? – duzzogott és vágyott már a télre. Akkor elbújnak arcáról ezek a pimasz kis pontok. Talán akkor lesz barátnője. Elmondhatja mennyire rossz neki az egyedüllét, hogy mennyire szeretne kinn játszani a vidám gyermekekkel. De még mindig süttött a nap, és csak sóvárgott ki a szobából. Ott volt köztük az a szép fekete hajú kislány, akivel nagyon szeretett volna barátságot kötni. S milyen szép ruháskája van! Neki nem volt olyan, és talán soha nem is lesz. Apukája sokat dolgozik, de valahogy mégsem jut sem játékra, sem új ruhákra. Ruháit mindig egy néni hozza ajándékba. Örül neki, de szeretne boltban vásárolni, ahol a boltos néni megkérdezi:

– Milyen ruhát szeretnél, kisleány? – Álmaiban már látta is milyent, szépet, fodrosat, pörgőset. Hogy milyen legyen a színe? Mindegy, de mert szereti a virágokat, apró virágos ruháskát szeretne. A virágok a barátai, nem bántják. Szereti csokorba kötni őket, és koszorúba fonni. Ő lenne a tündér-királylány, a rétek királykisasszonya. Ő lenne a legszebb, és a ruháit is egy kedves, fehérehajú néninél vásárolná. Mindez csak állom, a valóság az, hogy egymaga van, kopott kis ruháskába, és az ablakon át bámul, álmodozik.

Kinyitja az ablakot, hogy jobban láthassa a gyermekek játékát, és mert a méhecske is neki-neki ütközik az ablaktáblának, félti őt, nehogy megsérüljön.

– Kata! Kata! – hallja a nevét – gyere ki! Egy kisfiú szólítja a szomszéd utcából. Nem hisz a fülének, csak bámul. Ekkor a kisfiú az ablaka alá szalad, és szépen kéri:

– Gyere Kata játszani! – Kicsit szorongva, némán indul az ajtó felé, lélekben felkészülve, hogy amint kiér, menten gúnyolódni fognak vele. Elmaradt a gúnyolódás! A kisfiú mellette haladva, olyan óvóan, és határozottan

nézett körül, hogy a legbátrabbak is megjuhászodva húzódtak vissza. Nem csúfolták, mert egy igazi nagyfiú vette pártfogásába.

Egy emelettel feljebb, fehér hajú, idős hölgy bámul ki az ablakon. Ő is a gyerekeket nézi, a szeplős fruskát. Visszaemlékezik. Mintha saját magát látná abban a kislányban. Lelkéből mélyen elrejtett képek, érzések törnek fel, mint alvó láva a hegy mélyéből. Mennyit szenvedett akkor! Milyen szörnyű volt! Most pedig nagy-nagy szeretetet érez, félszegen mosolyog. Az ő sorsa!

Már ötven éve annak, de ha gyermekéveire gondol, visszatérnek – mint bűvő patakok –, lelke mélyéből félelmei. Erdélyben született, ott is nőtt fel, nem csoda hát, hogy bőven kijutott neki a jóból, rosszból. Viharos történelmi időkben volt kisgyerek, változtak a rendszerek és ennek következményei, kicsiny vállaira nehéz terhet raktak. A faluban, otthon a magyar családban olyan jó volt minden.

Az iskolát nagyon szerette. Első években, mert aztán egyik napról a másikra jött a változás, az addig kedves tanító nénit felváltotta egy mogorva tanító, aki nem sajnálta a kis kezeket, addig ütötte-verte, amíg kiserkent ujjáikból a vér. Rossz lett volna? Nem, csak nem értette azt a nyelvet, amit eddig nem hallott, csak tudta, hogy nem messze tőlük más nyelven beszélgetnek. Minden nap sírva ment haza. Sehogy sem állt rá szája az idegen szavakra, hiába akarta. Apja látva lánya szenvedéseit, ki is vette az iskolából. Négy osztályt végzett.

Nagy fejfájást nem okozott szüleinek, hogy mi lesz majd vele, ha nem tanul. Majdnem minden kis társával ez történt. Otthon a gazdaságban mindig szükség volt munkás kézre, még akkor is, ha pici volt a segítő kéz. Port törölt, etette a kisállatokat, gondozta kistestvéreit, míg anyja főzött, mosott, gondozta a kertben levő veteményest.

Aztán ahogy nőtt, úgy szaporodott a dolga. A szüleivel gyakran ment ki a mezőre kapálni, vagy otthon maradt és lassan átvette anyja helyét a konyhában. Ünnepeken összegyűlt a család. Az öregek beszélgettek. Nekik, gyermekeknek nem sok szavuk volt. Leültek a földre, és a kukorica-csuhéból készült babákat öltöztették. Amikor már nagyobbak lettek, vághattak rongyot, a szövésre szánt anyagokból, különválasztva a színeket, szép, egyenletes csíkokat hasogattak s gombolyítottak fel, mint egy labdát.

Egy nap felállították a szövőszéket, ő mindig ott lábatlankodott a nagyok körül. Amikor az édesanyja kiment, odalopózkodott a szövőszékhez, próbálgatta, amit az anyjától látott. Így tanulta meg szőni, s amikor anyja látta milyen ügyes, hagyta, hadd dolgozzon.

Mintákat talált ki, ha engedték, kendőre csalogatta a rét virágait, színeit. Kelengyéjét is maga készítette, azért is lett olyan virágos, nevettek szülei. Még a konyharuha sarkába is becsalogatta a napot, s annak sugarait.

Amire felnőtt már mindent tudott, amit egy asszonynak illik tudni. Nem is váratott magára sokat a szerelem, beköszöntött lelkébe, csak egy nagy baj volt, hogy a szerelemmel együtt jött a háború is, ami elvitt minden ép-kézláb férfit a faluból. Ott álltak erős vállak nélkül! A munka pedig maradt s az aggodalom az elmentekért, akik csak nem jöttek, de a hírek igen.

Az első halott, akiről tudomást szerzett, egy kisfiú volt, aki egyszer megvédte, mert csúfolták, mint ezt a kicsiny lányt ott lenn az udvaron. Neki még madarat is fogott pajtása, és egyszer színes madártojásokkal lepte meg, amelyeket tyúkanyó alatt próbáltak aztán kiköltetni, sajnos nem nagy sikerrel. Az első veszteséget alighogy átélte, sorra jöttek a többiek, és mind a régi barátok! Már-már fásultan vette tudomásul a sok-sok veszteséget, elfogytak könnyei és csak azért imádkozott, hogy azt az egyet, aki-nek szívét adta, ne veszítse el. Egyszer vége lett az öldöklésnek, de nem volt vége a szenvedéseknek.

Fogság... Ezzel a szóval ismerkedtek, s nem is gondolták, hogy hosszabb lesz, és kegyetlenebb, mint amilyen a front volt.

A rabságból csak sokára szálingóztak haza a szabadultak. Minden héten jött valaki, meggyötörten, gyalog. Az emberek a faluba vezető utat lesték, és ha valaki feltűnt, rohantak: – vajon ki lehet? Csaknem három év telt el. Kinn voltak a mezőn. Hangos kiabálásra lett figyelmes:

– Jön! Valaki jön! – szanaszét dobálták a kapákat, szaladtak, mindenki reménykedve, hogy az ő családtagja érkezik haza. Csak ő nem mozdult, reggel furcsa érzéssel kelt fel, érezte, hogy valaminek történnie kell, és most majdnem biztos volt, hogy az érkező az ő jegyese lehet. Éppen esteledett, a nap még visszanézett a közeli dombok mögül. Az ég tiszta volt, csak néhol szálldogált egy-egy bárányszerű felhő. Az árnyékok megnőttek, kísérteties összevisszaságban követték az út felé szaladókat. Aztán végre megmozdult, lépett egyet, kettőt, egyre szaporázta lépteit, s amikor közelebb ért, a lába mintha gyökeret eresztett volna, ismét megállt s mozdulatlanságba merevedett.

Megismerte a rongyba burkolózott alakot. A szemét figyelte. Az árulkodott. A vizionálás öröme vegyült a tiszta szemekbe, de mellette ott bujkált annyi keserűség és szenvedés, hogy szíve majdnem belehasadt. Aztán lassú léptekkel közeledett feléje, átölelték egymást, összefonódtak, mint viharban a fák, s nyári záporként omlottak könnyeik. Senki sem zavarta meg őket, ma nem, holnap ott lesznek mind, hogy hozott-e hírt valaki felől, de most a csalódás vagy az emberség elejét vette a faggatózások-

nak. Némán egymásba kapaszkodva indultak el a poros úton, mögöttük madarak lakomáztak a kies földeken.

Összeházasodtak. Férje egész életében magában hordta a rabságban örökül kapott betegséget. Gyerekeik születtek, de felnevelni már csak egyedül tudta. Párja eltávozott az élők sorából, s ő fogta a kezét az utolsó pillanatban is.

Felnőttek gyerekei, családot alapítottak, s ott maradt egyedül. Eladta a nagy, falusi házat, a pénzt szétosztotta. A városba költözött, megvette magának ezt a szerény otthont, egy tömbház negyedik emeletén.

Néha az ablak mellé ül és kinéz. Nézi az udvaron játszó gyermekeket. De miért jutottak eszébe a régi emlékek? A kislány, az a kislány jutatta eszébe a múltat! Megnézi jobban a gyereket, s mint akinek eszébe jutott valami feláll, de azonnal félve saját gondolatától visszahuppan a székre. Napok telnek el, ő szinte megbabonázva bámul ki az ablakon, mit tegyen?

A postástól megtudta a kislány nevét, és azt, hogy csak apukája van, az édesanyja már egy éve meghalt rákban. Szomorú sorsa van szegénynek, mondta az öreg leveles ember, mert apja dolgozik, és senkije sincs, aki vigasztalna a kis árvát.

Megteszi. Lemegy. Elhatározását már heves szívdobogás követte, leizgadt, kapaszkodott a falba, remegve de lement a lépcsőn. Kinn, mint akit üldöznek félve nézett körül. Csak a padig bírja ki, csak addig! Ott van a kicsi lány, ott biztonságban van ő is. Az árnyas fa alatti pad hívogatta, s amikor lábai odáig vezették azonnal leült. Addig nem mozdul, amíg nem beszél a gyerekekkel, amire nem várt sokat, mert a kislány melléje ült, s kérdően nézett a néniére.

– Te ki vagy? Elfáradtál?

– Erzsi néni vagyok. Itt lakom a negyedik emeleten.

– Nem láttalak eddig. Miért nem jársz ki ide a nénikkel beszélgetni? –

Mit mondhatott volna erre? Azt, hogy iszonyodik az emberektől, a tömegtől, hogy depressziós, és már öngyilkos is akart lenni? Azt, hogy pánikbeteg? Nem, inkább mesél neki valamit. Miről is mesélhetne? Szótteseinek virágai jutottak eszébe, s belekezdett a véget nem érő történetekbe, arról, hogy mennyi szépet látott életében.

Elfelejtett minden bánatot, kint, újjászületett benne a kicsi lány. Barátok lettek. Apja engedelmével fogadott nagymamája lett a kislánynak. Még azt is elmesélte neki, hogy mik a félelmei. Együtt tanultak ismét járni, sétáltak a ház körül. Egy nap a kisgyerek elmesélte álmát, hogy mennyire szeretne egy fodros ruhát.

Nem volt mit tennie összeszedte bátorságát, buszra ült, és megvette a legszebb kisruhát, amit a boltban talált. Aztán ráadta kicsi barátnőjére, és

még a blokkot is átadta, hogyha netalán nem tetszene, ki lehet cserélni, megbeszélte a boltossal.

– A világ legszebb ruhája az enyém! – kiáltott fel a gyerek, s pörögni kezdett, nevetni. Nevettek mindketten, átölelték egymást, sírtak. A kislány az anyukájáért zokogott, akiről eddig senkivel sem mert nyíltan beszélni, arról, hogy mennyire fél éjszaka, s még mindig hallja, amint ledobják a koporsóra a földet, ami teljesen betemeti az édest.

A nagy, örömeiben, hogy életének utolsó napjait nem kell sötétben a négy fal között eltöltenie, mert beköltözött lelkébe a napsugár. Csak szípoztak és nevettek, egymást kínálták zsebkendővel, amikor a kislány hirtelen felkiáltott:

– Nagy! Nézd! Hull a hó!

Kéz a kézben elfeledve az előbbi sírást-rívást, odaálltak az ablak mellé. Kinn nagy pelyhekben hullt a hó, s az asszony tudta, hogy ezután élvezni fogja napjai összes apró örömét.

– Igen kislányom, gyönyörűen hull a hó!

Férfikönnyek

Rozsdabarna őszben eső kopogtatta az ablakot, áztatta a földet. Az emberek cipőjére vastagon ráragadt a ragacsos, fekete sár, és csak nehezen lehetett megszabadulni tőle. Ilyenkor mindenki – ha éppen nem volt kinti munka –, igyekezett bent lenni a meleg házban. Hamar beesteledett.

Baráti társaság ült körül egy kerek asztalt. A sarokban meghúzódó kályha átmelegítette az éppen most érkezőket, csak a tűz pattogása hallatszott a mély csendben. Az öreg tűzhely sok mindent megélt, sokat látott és hallott. Az ajtaján kilátszó parázs vörös színébe bámultak a bent levők... Csendben voltak, a kandalló meséjét hallgatták, de mindannyian a jelenről gondolkodtak.

Tegnap kísérték utolsó útjára a szomszéd asszonyt. Senkije sem volt. A szomszéd temettette el, viselte a költségeket, intézkedett. Tisztességes temetése volt a bolond asszonynak. Bolondnak hitte mindenki. A szomszéd fiára és annak barátaira hárult a feladat, hogy kiürítsék a lakást. Lehet, eladják. Majd jelentkeznek az örökösök, ha vannak, vagy dönt a jog, hogy ki birtokolja majd a házat.

A személyes holmikat át kell adni annak, aki érte jön. Most az asztalon ezek hevernek, amit megrendülten, három fiatalember és egy lány nézeget, félve, mert testközelben érzik, minden porcikájukban az el nem kerülhetőt – a halált. Összeszedtek mindent kora délután, amit értékesebbnek láttak. Levelek, íratok, fényképek.

Az első kép egy fiatal leányt ábrázol. Nagyon szép nő. Arca finom vonalait szép fekete haja emeli ki, és még hangsúlyozottabbá teszi szépségét. Pici nevető száj, huncut szemek. Ki lehet ez a nő? Biztosan valami rokona az elhunytnak. Aztán egyre több, ehhez hasonló kép kerül elő. Családi fotók. Divatjamúlt ruhákba öltözött pár, köztük egy kisleány.

Régi képek, megbarnultak, ki tudja melyik évből valók, és kiket ábrázolnak. Egyiken sincs név, sem évszám. Most már kíváncsian keresgéltek és kutattak tovább. Az elhunyt fényképét szerették volna megtalálni, de nem volt sehol.

Ekkor a házigazda – hetvenes éveit taposó öregember –, lépett be a szobába. Ölében egy halom fa. Kint volt, fát vágott és azt hozta be, hogy a fiatalok beszélgetés közben ne fázzanak. A lány kíváncsiskodni kezdett:

– János bácsi, kik vannak ezen a képen? Mi a Sári néni fényképeit keressük, de sehol sem találjuk. Nem tudja, ezeken a képeken kik vannak? -

Az öreg komótosan ült le az asztal mellé, kezébe vett egy képet, aztán a másikat, végül alulról kihúzott még egyet.

– Ezt ismeritek? – Mindenki a kép fölé hajolt, kíváncsian nézték, de a kép nem mondott senkinek semmit. Valaki azonban ismerős volt rajta. A nő, az a szépasszony! Őt látták eddig is, de miért van a Sári asszony hagyatékában?

– Ki ez? – kérdezték majdnem egyszerre.

– Hát Sári – felelte az öreg.

– Sáriné!? – az nem lehet, egy cseppet sem hasonlít rá. – Magyarázatot kérve néztek az öregemberre.

– Pedig ő az, és ha segítetek a vacsorát feltenni, elmesélek nektek valamit. -

Azonnal ugrottak mind. Az egyik fiú nyúlal érkezett. Szokás volt, ha összegyűltek, valaki mindig hozott egy kis ennivalót, amit aztán megkésztettek, és együtt fogyasztották el. Hangulatos esték voltak. Rendszerint késő éjszakába nyúló beszélgetésekkel. Ma a soron egy zsidó barátjuk volt, ő hozta a vacsorára valót. Sok nyulat tartottak, ebből lopott el egy, szép fehérbundást.

Szerették ezt a halk szavú fiatalembert, és a szüleit is. Tudták, hogy családja Auswtzából menekült. Szerencsájuk volt, nemcsak ők, de a testvére és annak családja is életben maradtak. Visszatértek szülőfalujukba. Itt volt az otthonuk. Csendesesen éltek, mindenki tisztelte és szerette őket. A fiatalember édesanyja egy tündér. Hozzá lehetett menni, ha baj volt. Meghallgatott mindenkit, és rendszerint a beszélgetések végén, elszállt a gond és bánat. Ami oly nagy szerencsétlenségnek tűnt, egyszerre megoldható, kis problémának bizonyult, amin nem volt érdemes rágódni. Oly gyakran hangzott el szájából:

– Kislány, kislány, minek ezen rágódni, szabad vagy, tudsz dönteni, ha bánt a lelkiismeret, beszéld meg önmagaddal, aztán, ha bocsánatot kell kérned, tedd meg. Megteheted. Itt vannak körülötted, akiket szeretsz. – Aztán csak melegen megfogta a kezéd, és elhallgatott. Akkor nem tudtam, most tudom, hogy azokra gondolt, akiket elveszített, egy ésszel és szívvel fel nem fogható borzalomban. –

A férfiak a nyúlal foglalkoztak. Vadas lesz. A lány a zöltséget tisztította, meg a hagymát, közben sopánkodott a nyúl miatt. – Olyan aranyos volt! – De az ércfényben sercent a zsír, belekerült a hagyma, és zöltség és mellé, a fehér hús. Felöntötték egy kis vízzel, födelet tettek rá, már csak a tüzet kell táplálni, és nemsokára elkészül a finom vacsora. Ez ellen már nem volt a lánynak sem kifogása, mert a fedél alól nagyon finom illatok terjedtek a levegőben.

– Na, akkor kezdjük – ült le az öreg régi karosszékébe. Megvakarta a fejét és maga elé nézett. Mintha a múltat akarná visszaidézni. A múltat, ami annyi titkot rejt magában. Megszokták már ezeket a beszélgetéseket.

Ilyenkor mindig egy új világ tárult eléjük, csodálkoztak, hihetetlennek tűnő eseményeket ismertek meg, minden alkalommal.

– Itt van ez a kép, nézzétek. Ezen Sárinét és a férjét látjátok. A szomszédban lakott, ott ahonnan tegnap eltemettük. Ő az itt, ni – mutatott egy másik képre. A képen a bájos nő mellett, egy magas ember állt, kackiás bajusszal és egyenes tartással.

– Igencsak csinos ember lehetett, de hogy vehette el Sárinét? – kotnyeleskedett a lány. A lényegét szeretete volna tudni, de az öreg nem engedett.

– Nyugodj meg lányom – szólt. – Szépen, sorban mindent elmesélek.

– Ez az ember itt a képen, az én jó pajtásom. Józsefnek hívták. Egy évben születtünk, akkor most hetvenkét éves lenne. Együtt nőttünk fel, együtt jártunk iskolába, s még katonának is együtt rukkoltunk be. Szerencsénk volt, megsebesültünk, így a frontról mindketten hazakerültünk, még mielőtt fogságba eshettünk volna. Én már ismertem az anyákat – nézett a két fiára –, és hamar el is vettem feleségül. Itt maradtunk ebbe a házba. Mindig kertészkedtünk, ahogy az anyámék is. Nagy a kert, megéltünk belőle. A szomszédban is ugyanezzel foglalkoztak.

Józsi nem nősült meg. Gazdaságot vezetett, senki leánya nem volt neki elég jó. Az anyja is beleszólt az életébe, ő sem nagyon siettette, teltek-múltak az évek. Nekünk már megszülettek fiaink. Ekkor én már régen elmúltam harminc éves. Józsi egy nap, csillogó szemekkel jött be hozzánk, és nagy titokzatosan hívott hátra a kertbe. Megismert egy leányt, aki neki nagyon megtetszett. De nagy baj van, a leány eléggé fiatalka.

– Mennyi idős? – kérdeztem.

– Alig töltötte be a tizennyolcat – válaszolta. – Nekem erősen tetszik, elvenném feleségül.

– Ő mit mond? – kérdeztem

– Jönne hozzám – válaszolt Józsi –, csak az anyám! Nem tudom, mit mondana. Az ő szülei beleegyeznek, mert sokan vannak testvérek. Ha egy elmegy a háztól, az csak jó lenne. Meg aztán itt van gazdaság, van pénz, jó dolga lenne nemcsak neki, hanem a családjának is. Náluk nincsen baj, de az anyámtól félek. -

A hónapok naptár szerint követték egymást és Józsi nem maradt el a leány mellől. Addig-addig erősködött, amíg az anyja is beadta a derekát. Engedélyt adott rá, hogy feleségül vegye a leányt, de azzal a feltétellel, hogy oda költöznek a nagy házba, hogy megtaníthassa a menyét mindenre, amit egy gazdasszonynak tudni illik.

– Én osztán nem szégyenkezek vele, abba a putriba, ahol laknak, még egy asztalt rendesen megteríteni sem tanulhatott, hát még főzni, viselkedni! –

Aztán megtartották a lakodalmat, nagy felhajtással, ahogy ez egy jó módú családban szokott. Hajnalig ropták a táncot, az asztalról még másnap délben sem fogyott el az étel-ital.

Mézeshetekre nem volt idő. Sok volt a munka, amit látástól-vakulásig végeztek, és este holt fáradtan huppantak ágyba. A fiatalasszony jól vizsgázott. Bírta a munkát, hamar tanult, élvezte a gondtalan életet. Az anyósa is megszerette, nem volt semmi hangos szó közöttük.

Aztán egy nap az öregasszony meghalt. Eltemették becsületesen.

Idők teltevel, Józsi felesége szép, erősen szép menyecske lett, csak úgy ringott a csípője. Jó háziasszony hírében állott, ügyesen vezette az otthoni gazdaságot. Reggeltől-estig nótázott kinn a kertben. Hajnalban korán, az ő hangjára ébredtek a pacsirták, s szólaltak meg a kakasok a kerítésen. Minden elképzelhető volt az udvarban, sok apró jószág, két ló és két tehén. A tejet elszegődtek, minden este és reggel elvitték a falusiak.

Szép életet éltek nem mondom, de Józsi nemhogy nem fiatalodott, hanem inkább erőst öregedni kezdett. Nem volt olyan kedélyes ember, nem járt el sehova szórakozni, márpedig az asszony óhajtotta volna. A bált, a táncot, az ő korához való életet. De csak munka volt, mindig csak a munka, és hiába énekelt hozzá, lassan megszokottá, unalmassá kezdett válni számára. Embere pedig mindennap járt a mezőt a napszámosokkal.

Egyedül volt egész nap otthon a csinos menyecske. Más szórakozása nem volt, szoba elegyedett minden hozzájuk betérővel, főleg azokkal, akik rendszeresen jártak tejért. Ennél több sem kellett. Megindult a falu szája. Egyre többet lehetett hallani, hogy van valakije a beszélgetők között, mert férfiemberrel hallják nevetgélni az asszonykát.

Hamar meg is volt az „áldozat”. Tejért járt a házhoz egy fiatalember, olyan vele egykorú lehetett. Vele huncutkodott, s ez nem is maradhatott titokban, mert amit egyszer a falu elkezd suttogni az olyan, mint az erdőben a szél üzenete, egyik fa átadja a másiknak a közeledő vihar jelzését.

A falu híre is így jutott el Józsi fülébe, aki ezután állandóan lekonyult ábrázattal jött-ment. Tőlem is kérdezte, nem egyszer, hogy láttam-e valamit.

Erre mit mondhattam volna, azt hogy állandóan a nyalka legény jön a leghamarább, aztán eltűnnek a házban, és valamikor, délfelé látom ökelmét elmenni? Nem mondhattam, tudtam, beleroskad, ha megtudja az igazat. Erősen szerette a hites feleségét.

Közben János bácsi felállt a karosszékből, tett a tűzre, belekavart az edénybe. A fiatalok némán lesték mozdulatait. Ő megállt a kályha mellett, mintha a gondolataiban kutatna, aztán sóhajtvá visszaült.

– Jól sóhajtozik apám, tán csak nem most jön a java?

Jól mondod fiam, a java még hátra van. Hol is hagytam abba? Jaj igen. Úgy látszik öregszem, azt is elfelejtem, amit az előbb mondani akartam, de a régiekre egészen tisztán emlékezek. Józsi valahogy megbizonyosodott abban, hogy feleségének más is van az életében. De nem szólt semmit, csak ette magát. Egyre komorabbá vált. Rutinosan fogta be reggelenre a lovakat, s hajtotta ki a mezőre. Sokszor olyankor is kiment, amikor semmi dolga nem volt, csak ne keljen otthon lennie az asszonnyal.

Egy nyári reggelen is így indult útnak, azt mondta otthon, megnézi lehet-e már aratni? Tikkasztóan meleg nap volt. Már-már bántotta a szemét, úgy szikrázott a nap. Józsi leült a föld végében levő fa alá, és csak gondolkozott. Fájt a szíve nagyon, és szégyellte is a falu előtt, hogy ide jutott. Büszke ember volt világ életében, most meg amerre elhalad, pusmognak a háta mögött.

Itthon az asszonyka ellátta az állatokat. Jöttek – mint rendesen –, a tejjért. Megérkezett a szeretője is. Beküldte a legényt a tisztaszobába, s miután kimérte az utolsó adagot, bement a legényhez. Szerelmes hancúrozásba kezdtek.

Odakinn a nagy hőségben, egyre csak gyűltek a fellegek, ijesztő sötét színben, a hegy mögül hatalmas fekete szörnyeteg settenkedett a falu felé. Mozdulatlan csend borult a mezőre, elhallgattak a madarak, a tücskök, még a békák sem brekegtek a közeli tavakban. Józsi csak bámulta maga előtt a fűvet, és a benne mászkáló hangyákat. Semmit sem látott, semmit sem hallott. Nem hallotta a csendet, mert az ő lelkében igencsak nagy volt a zaj.

Tisztáznia kell az asszonnyal a dolgot, nem mehet ez így tovább! Nem teheti őt a világ csúfjává. Kérdéseket tett fel, válaszolt is rájuk. Magában ezerszer elpróbálta, hogy fog hozzá a beszélgetéshez, nem lesz könnyű, az biztos, mert mi lesz, ha nem tagadja? Mi lesz akkor vele, ha beismeri felesége azt, hogy megcsalja?

Eközben viharos szél támadt. Még ezt sem vette tudomásul, intett a kezével, mintha egy legyet kergetne el. Csak akkor ocsúdott fel, amikor a lovak idegesen kapálóztak. Erre már dördült is az ég. Felnézett, és ijedten látta a vihart a feje fölött. Állt volna fel, hogy kipányvázza a lovakat és induljon sietve haza, amikor egy hatalmas villám belecsapott a fába. Józsi tehetetlenül esett össze. Kigyulladt a fa, magas lángokban égett, a szél táplálta a lángot, ami belékapott az ember ruhájába, és a felismerhetetlenségig összeégette.

Ezzel egy időben, a nagyszobában tetőfokán volt a hancúrozás. A menyecske éles sikolya beleveszett a mennydörgésbe, és kéjesen terült el az ágyon. Mikorra kipihegte magát, vette észre, hogy itt a vihar... Hamar öltözött, nyomban küldte is el a fiatalembert, tudta az ura bármikor hazaér-

het. Sietve gyűjtötte össze a kis csirkéket, felmelegítette az előző napról megmaradt ételt.

Aztán leült és várta haza a párját. Az meg csak nem jött. Eltelt a délután, és úgy estefelé hozták a hírt, hogy Józsit megütötte a villám, belehalt.

A menyecske ájuldozott, nem hitt az emberek szavának. Egyre csak ismételtette, hogy ez nem lehet igaz. Aztán bezörögött a szekér ura holttestével. A doktor is megérkezett, megállapította a halát, és annak okát. Jött a pap a harangozóval, jöttek a rokonok, s azok intéztek mindent, mert az asszony csak ült, magát okolva embere haláláért.

Megszólt a lelkiismerete, és folyton az járt az eszébe, hogy Isten így bünteti őt a hűtlensége miatt. Az a három nap, a temetésig maga volt a pokol. Esténként virrasztani mentek az emberek, ő se nem látott, se nem hallott.

Harmadnapra eltemették Józsit. Temetés után hazament, kiült az udvaron levő padra, szeme a semmibe meredt, ott ült reggelig. Másnap énekelve állt fel a padról. A szomszédok nem hittek a fülüknek, mi ez a nagy nótaszó? Én is átmentem, hogy megnézzem, mi van, – hallgasson már el, nem illik a temetés utáni napon ilyen fennhangon énekelni –, de amikor a szemébe néztem, már nem azt a Sárít láttam, aki egykoron volt. Beszélni kezdett, hogy gyógyítani akar, ki kell menjen növényeket gyűjteni a rétre.

A többi már tudjátok. Megtébolyodott azon az éjszakán. Egész életében járta a mezőt, erdőt és mindenkinek teának valót adott. Minden gazt összegyűjtött, ti meg csúfokodtatok vele. Tudott teát a kutyák betegségére, a férfiak bajára, torokfájásra, mindenre, amire kérték az emberek, bár nem hitték, hogy az, amit ad, ér valamit.

Élvezték és kinevették a tébolyult asszony bolondságait. Ő meg külsejében is megváltozott, elhanyagolta magát. Nem mosakodott, sem a házát, sem az udvarát nem tartotta rendben. Minden kis zugot teának tartogatott, a gaz meg egyre nőtt. Benőtte az udvart, a kertet. A hajdani kíváncsi, szép menyecske csúf öregasszonnyá vált, akit mindenki magára hagyott. Meghaltak a szülei, a testvérei még a faluból is elköltöztek.

Ilyennek ismerték meg ti, de én ismertem őt fiatalon szépnek. Rendkívüli, meleg szívét soha nem felejttem el. Jó asszony volt, csak megbottlott, amiért soha sem hibáztattam.–

Mély csend borult a lakásra. Elkészült az étel. Előkerültek a táányérok. Az asztalra tették az öreg érc lábast, benne illatozott az ínycsiklandozó vacsora. Senki sem nyúlt az étel felé. Nem volt már étvágya a fiataloknak.

Mindegyik maga elé bámult, saját gondolataiba burkolózott. Aztán a lány felemelte a fényképet, sokáig nézte, s a könnyei lassan hullani kezdtek. A fiúk torkában galuska volt, nem sírtak, csak a zsidó fiú engedte sza-

badon könnyeit. Ő tudott sírni! Sok ehhez hasonló történetet hallott már, a lecsukott redőnyök mellett, a nappaliban, amikor szülei családjuk megpróbáltatásait mesélték el neki, hogy ne feledje. Ő vigye tovább, majd adja át gyermekeinek, unokáinak. Láta a fájdalmat az anyja, és apja szemeiben, ő pedig mindig sírt. Most is érezte, hogy az a legkevesebb, hogy engedi lecsurogni arcán, a szeméből patakzó könnyeket.

Igen vannak pillanatok az életünkben, amikor nem tehetünk mást, mint szabadon utat engedünk érzéseinknek, és ha megtelik a szemünk könnyekkel, engedjük, hogy folyjanak, az elmentek emlékezetére.

És van, amikor szabad sírni – a férfiaknak is.

Mégis vannak csodák

A nyárvégi meleg délelőtt kicsalogatta a családot az udvarra. A kert mellett virágok még búcsút intenek, s most mintha még szebbek lennének, talán kárpótolni akarnak az elkövetkezendő téli, szürke világért. A sárga és rózsaszín bokrokon méhek százai gyűjtik a télire való eleséget. A szél is csak néha mozgatja meg a hatalmas diófa ágait, leveleit. Ilyenkor a legkellemesebb kinn lenni, nincs túl meleg – állapítja meg a ház asszonya. Nem is tervezik, hogy ma a lakásban töltenék az időt. Végre hétvége van. Itthon vannak a gyermekek és azok barátai, társai.

Az asztal hamar megtelik finom falatokkal, a reggelit vidáman hangulatban fogyasztják el, de aztán huss, szétreppennek a fiatalok, és mindenki igyekszik elfoglalni magát. Leggyorsabban a számítógép előtti hely talál gazdára, egy kis huzavona után megtörténik a beosztás is, ki mikor szállja meg a netet. A szülők meg fejcsóválva készülődnek kimenni és nem értik, hogyan lehet ebben a napfényes, gyönyörű időben a lakásban kuksolni. A televízió előtt is ülnek már, a csatornák egymást felváltva ontják a reklámokkal fűszerezett túl hangos filmeket. Ez már igazán sok!

Apa kezében a frissen lefőtt kávé, fejét csóválja és csukja is be maga után az ajtót.

– Ők tudják! – Azért mégsem érti.

Kis idő múlva megszólal a kapu csengője. Végre! Fiatal pár érkezik. Fiuk barátja és felesége. Üdvözik egymást és lejönnek az udvarra ők is. Beszélgetnek, megisszák kávéjukat, szemeztetnek az asztalon levő sós süteményekből, magokból.

A férfiaknak hamar elege lesz a locsogásból, előkerül a labda. Rúgnak egy párat, amit meg a lányok nem értenek. Mindegy, legalább egy kis intim dumcsira is sor kerülhet, mert a játék hevében a fiúk úgysem hallanak semmit. Kis idő múlva megszólal egy mobiltelefon, kérdezik a számítógépet búvólő gyermekek, hogy vendég jönne, mit mondjanak. Jöhetnek? A szülők egymásra néznek, és már intenek is – jöjjenek. Nem kell nagy tudomány, tízen lesznek, akkor érdemes begyűjtani a kerti tűzhelyet.

Apa vágja a fát, gyújtja a tüzet. Anya felmegy és kiveszi a fagyasztó mélyéből a legnagyobb tálca húst, gyorsan ráenged egy kis forró vizet, hogy kiolvadjon. Már lehet is vágni. Egymásra kerülnek a felszeletelt húsok, fokhagymakrémmel megkenve, megszórva egy kis borssal. Aztán alufólia kerül a tetejére és elnyeli a hűtő, hogy alkalmas pillanatban ízesen sercegjenek a parázs fölötti rácson, mennyei illatot ontva magukból.

A kutya is izgatottan fut fel-alá, előbb még a labdát kergette, finom orrával megérzi, hogy olyasmi készül, amit ő is szeret. Finom falatokat érez már a szájában, ezért csóválja a farkát megállás nélkül.

Megérkezik kislányuk ismerőse, barátjával. Üdvözlik egymást és pár perc múlva már ők is a lenti társasághoz csatlakoznak. Üresen maradt a lakás. Csak a televízió mondja a magáét, a számítógép sem keres már híreket, de azért készenlétben áll, hátha valaki megsajnálja és mellé ül.

Lenn egyre hangosabbak, oldódnak a kezdeti gátlások. A tűz lángja alább hagyott, még egy kis faszenet tesznek rá és jöhetnek a hússzeletek. A lányok sürgölődni kezdenek. Kikerül a kerti asztal az udvar közepére, megadóan várja a friss hideg vizet, ismeri ezt az érzést, majdnem minden vasárnap lelocsolják, hogy aztán tisztán vehesse magára díszét, a terítőt. Nem is kell sokat vágyakoznia, mert miután szépen lemosták az ügyes kezek, szárazra törölték, megkapja megérdemelt díszét, most éppen egy régi erdélyi szőttest. Szép darab, valamikor a tisztaszobában felállított szövőszéken dédnagymama szőtte, hófehér pamutszálakból és díszítette széleit piros mintákkal.

A fiúk megunták a focit, kezükben tollas ütő, ide-oda ugrálnak és sóhajtoznak hozzá nagyokat. A lányok már a salátához valót mossák. Csak a vendégkislány ül szótalan, belefeledkezve a terítő mintájába. Annak rojtjait simogatja, morzsolgatja ujjai között. A háziasszonynak már előbb feltűnt a kislány beszéde, megérezte az otthoni, erdélyi szavakat, eddig nem szólt. Most azonban rákérdezett.

– Katika, te honnan jöttél, hol laktál ezelőtt?

– Erdélyi vagyok én is – feleli a kislány és folytatja. – A nagyinak volt ilyen terítője, otthon mindig ilyenekkel terített. – Ezután elhallgatott.

Még mindig kell egy kis fát tenni a tűzre, nem lesz elég a parázs. A fiúk keveslik a sört és elszaladnak, hogy vegyenek még. Közben a madarak is dalolni kezdtek a lombos fa ágai között, a legyek éledezve gyülekeztek az asztal körül. Az asszony, az örök kíváncsi, tovább érdeklődött Katától, hogy mikor költözött Magyarországra, mit csinál, milyen itt az élete? Lánya neheztelően nézett anyjára, de mert a kislány készségesen felelt, csak folytatta a kérdezősködést.

– Erdélyben hol laktatok?

– Egy nagyon kis faluban – válaszolt a leányka. – A kertünk vége felnyúlt a hegy lábához. Nagymamának nagyon szép kis háza van ott. Ő nevelt minket. – Megint elhallgatott. Mintha nem akarná folytatni, vagy valami nagyon rossz emlék jutott volna eszébe. Már-már begubózott emlékeibe, de az asszony nem engedte.

– Vannak testvéreid? – faggatta tovább, mert érezte, hogy ebben a törékeny gyereken ott lapul a múlt, az erdélyi sors, amit ő is szívesen hal-lana, de főleg azt szeretete volna, hogy gyerekei is hallják.

Férjével sokszor próbálták már elmesélni, milyen is volt a diktatúrában, kisebbségben élni, és hogy mit jelent szabadnak lenni, nyíltan vállalni azt, hogy magyarok. Ezek a beszélgetések sokszor kudarcba fulladtak, mert mindig sietett az ifjúság valahová, vagy éppen egy érdekes film ment a tévében, esetleg leintették azzal, hogy ez már történelem...

– Végül is miért engedték? – hangzott el sokszor a kérdés. Igaz is, miért hagyták? Nem volt nagy választási lehetőség, élni kellett és semmi mást nem tehettek, éltek.

Hangos szóval és vígan robbantak be a fiúk a kiskapun, fáradtan hup-pantak bele a kerti székekbe. A csend meglepte őket. Kata cigarettára gyújtott, és mint aki végre hazaérkezett, akinek a lelke már úgys színültig tele, mesélni kezdett:

– Hárman vagyunk testvérek. Én vagyok a legkisebb. Két bátyám közül az egyik itt van Magyarországon, tanul és dolgozik, a másik meg otthon maradt a nagyival. Ő segít neki.

– A szüleitek?

– Édesapám él, de nem velünk lakott. Nagyi főzött meg mosott rá, de mert mindig iszik, folyamatosan részeg, úgy volt jobb, hogy távol legyen tőlünk. – Messze nézett, mintha maga elé szeretné idézni apja alakját. – Valamikor boldogok voltak édesanyámmal – sietett apja pártját fogni –, de édesanyám halála után már csak az itálnak élt.

– Mi történt édesanyáddal Kata? Megkérdezhetem? Ne válaszolj rá, ha neked rossz. -

A fiatalok csendben voltak, nem tudták, hogy mihez kezdjenek. Nehezteljenek anyjukra, aki beleüti az orrát más életébe, vagy hagyják, hadd faggassa Katát. A kislány oldotta meg a helyzetet.

– Elmesélem – mondta. – Mint már említettem, hárman vagyunk testvérek. Nagyon szép helyen születünk és laktunk, a csíki hegyek lábainál meghúzóódó, kis faluban. Boldog család voltunk. Apa és anya nagyon szerették egymást, mindig vidámak voltak, sokat nevettek, daloltak. Mi gyerekek télen-nyáron az erdőben játszottunk. Édesapámmal és édesanyámmal sokszor mentünk fel a hegyekbe gombát, szedret, málnát, mogyorót szedni.

Minden megtermett ott fenn. Édesanyám ügyes háziasszony volt, be is főzte az erdő gyümölcseit, azzal kedveskedett nekünk főleg télen, de maradt nyárra is a finom lekvárból, amelyet sokszor el-eldugott bátyáim elől, akik képesek voltak felfalni egyszerre egy egész üveggel is. Nálunk a lek-

város palacsinta volt a kedvenc. Azt nem győzte sütni, mert, ahogy készen lett egyel, azonnal el is fogyott. –

Ismerős volt ez az asszony gyermekei számára is, és helyeselve nagyot nevettek.

– Egy nap, édesanyám rosszul lett. Bevitték a kórházba – folytatta Kata. – Fogalmunk sem volt, hogy mi baja lehet, de nagyon féltünk. Úgy gondoltuk, hogy ő sohasem betegedhet meg, biztosak voltunk benne, hogy ő mindig velünk marad. Csalódtunk, mert nem maradt velünk, többé nem tért haza. Meghalt. A temetésére még emlékszem, ott volt és ott sírt az egész falu. Aztán a nagymamához kerültünk, ő nevelt fel bennünket.

– Mi történt a mamáddal? – Kérdezte az asszony, most már óvatosan, mert nagyon mérges tekintetek figyelmeztették, hogy eddig, és ne tovább. Kata folytatta, és az asszony nem bánta meg, hogy erőltette.

– Édesanyám gyermeket várt.

– De az jó! – Kiáltottak fel megkönnyebbülten barátai, mert dehogy gondolták volna azt, hogy bele lehet halni a gyermekvárásba.

– Ne olyan hevesen! Ne örvendezetek, mert az egy más világ volt, olyan, amit ti, lehet, nem is érthettek meg. Ezért nem is beszélek itt erről, mert csak néznek rám, és vagy hisznek nekem, vagy nem. Abban az időben nem ismerték mifelénk, hogy hogyan lehet megelőzni a nemkívánt terhességet. Nem volt gyógyszer, az óvszert meg szégyellték használni. A szegénység sem volt szégyen, mert mindenki az volt, nagyon-nagyon szegény.

Édesanyám ezért nem akart vállalni még egy, negyedik gyermeket. Így is nehéz volt nekik előteremteni a számunkra szükséges élelmet, ruhát. Úgy döntött, hogy megszakíttatja a terhességet. Törvényesen nem lehetett. Egy bábaasszony segített neki, de megeskette, hogy a nevét nem mondja ki, ha a kórházba kérdeznék, mitől kezdett vérezni.

Meg is ígérte, hogy nem szed ki belőle senki egy szót sem. Amikor bekerült végül a kórházba, három napon át faggatták arról, hogy ki indította el a vetélést, de ő nem válaszolt.

Az orvos mellett ott állt a szekuritáté embere, aki megtiltotta neki, hogy bármit is tegyen, mielőtt édesanyám vallana.

Harmadnap már késő volt. Elvesztette az eszméletét, egész teste tele volt lila foltokkal, és meghalt vérmérgezésben. Ez a mi tragédiánk! Aztán a nagymamához kerültünk. Édesapám a temetés napja után soha nem volt józan. Ma már nem is tudna meglenni alkohol nélkül. Soha sem bocsátotta meg magának, hogy elveszítette az édesanyánkat. A nagymama meg nem haragudott rá, megfőzött mindennap, és a fiúkkal felküldte hozzá az ételt.

– Hogy bírta nagymamád? Hogy nevelt fel titeket? – Vették át a fiatalok a döbbenet után a kérdezősködést.

– A nagyi? – mosolyodott el Kata. – Ő a világ legjobb asszonya. Pedig nem volt könnyű élete. Nagypapát a második világháborúban veszítette el. Bevonulásakor nagymama gyermeket várt, az én édesapámat. Sajnos nem ismerhette meg, mert a háborúból soha sem tért vissza. Fogságba esett. Valahol Oroszországban nyugszik. Nagymama mindig fel szeretne volna keresni azt a helyet, de nem volt rá lehetősége.

Férje halála után nem ment férjhez. Fiát nevelte, aztán megnősítette és végül mi maradtunk a nyakán. Ő, nem voltunk terhére, de mi azt gondoltuk. Még mindig előttem van, amint telepakolja biciklijét, hátul kosarakba gombával, a nyergére átalvetőbe a kertben termesztett babot, zöldségeket, a kormányon egy-egy kondérban az erdőben gyűjtött gyümölcsöket cipelte be a piacra. Gyalog ment, kerékpárját tolvaj, mindig nevetett és azt mondta, jó ez a paripa, mert legalább hazahozza.

Minden héten a piacon volt, ebből a keresetből vette meg nekünk az iskolában szükséges füzeteket, ceruzákat. Ruhát, cipőt. Az élelem kikerült otthonról, sokszor még kenyeret sem kellett vegyünk, mert a nagyi megsütötte. Nyáron a kert meg az erdő látott el bennünket, télen a kamrába eltett sok finomság. Minden évben levágtunk egy-két disznót. Őket is az erdőben összegyűjtött makkon neveltük fel. –

Eközben a kerti sütő megtelt vöröslő parázzsal, a húsok is illatoztak a rácson. A salátát elkészítették zavarukban a lányok, miközben Katát hallgatták. Kérdést sem tett fel már senki. Egy szó sem jött ki torkukból, csak hallgattak. Velük egyidős kislány mesélte el azt, amit oly sokszor szerettek volna elmesélni nekik szüleik. Hisz velük is megtörténhetett volna ugyanez. Egyidősek voltak.

Asztalra került a hús, és mindenki Katát szólította fel, hogy vegyen elsőnek, valahogy éreztetni akarták, hogy együtt éreznek vele, de szavakat nem találnak hozzá. A finom falatok visszahozták a jó kedvet az udvarra. A kutya is ugatva kérte részét, nevetve mindenki adott is a szájába egy-egy finom sült húsdarabot, amit ő hálásan, pacsival köszönt meg.

Ebéd után elcsendesedett a társaság. A srácok még kortyolgatták sörüket, a lányok felmentek a lányszobába beszélgetni és szépítkezni. A nap már hanyatlóban volt, amikor leérkezettek. A fiúk is menni készülődtek, estére foci megy a tévében, mindenképp otthon szeretnék látni.

Csak apa és anya szeme csodálkozott rá a lányokra. Katán kislányuk legújabb pulcsija volt, a legújabb szerzemény, amit nyári keresetéből vásárolt. Az este még ebben díszelgett és próbálgatta mihez illik a márkás darab, amiért nem sajnált kiadni annyi pénzt. Most némán néztek egymásra, nem tudták hová tenni ezt a gesztust.

Valami megmozdult gyermekük lelkében, amit ők annyi éven át nem tudtak elérni. Egy délutáni beszélgetés ráébresztette, hogy a ruha a legkevesebb, ami fontos az ember életében. Még akkor is, ha márkás.

A fiatalok elbúcsúztak, és most a másik csoda, amitől már csak hűledeztek. Fiuk barátnője ajánlotta, hogy elviszi őket a HÉV– megállójához autóval.

Nem szeretett vezetni, és ha nem volt muszáj, nem is ült be a kormány mögé soha. Hiába kérte barátja, hiába volt minden szép szó, csak egy délutáni történet vehette rá arra, hogy vezessen.

A gyermekek elmentek. Az utánuk maradt összevisszaság az asztalon még várat magára. A méhek megunták a gyűjtögetést, s amint a nap lement előbújtak a szúnyogok, pimaszul keresve egy kis vacsorát. Az égen haloványan pislákolnak már a csillagok, amikor megszólalt az asszony:

– Menjünk fel mi is apjuk, úgy látszik, vannak még csodák! -

Elnevelték magukat és a lányuk márkás pulcsijára gondoltak.

Vértben

Szénégető János frissen, vidáman indult a hegynek felfelé. Ma különösen jó napja van, úgy érzi, hogy ölébe tudná venni a világot, mit neki ez a hegyoldal? Posztó harisnyája – a szürkébb –, feszült a combizmán, bakancsa belekapaszkodott az avaros, mohás talajba. Fején kalapját félre csapta, bajszát megpederítve, vígan nézett maga elé. Hogyne lenne vidám? Megkapta a legjobb csapat vezetését, a legjobb szénégetőkkel dolgozik együtt egész nyáron át, addig, amíg majd leesik az első hó, ami lekergeti őket a faluba. De addig!! Ihaj-csuhaj, azt csinálja, amit olyan nagyon szeret!

Mit árt neki a fáradság, mit árthat, ha feltörik még jobban a kerges tenyere? Szabadban van, reggeltől késő estig madarak dalolnak a feje felett, este pedig az öregek veszik elő rég megélt, vagy hallott történeteiket. Ő, ezek a történetek, megérik az egész napi kemény munkát. Orrukban a füst szaga, szemük a kupacon, amely lassan izzik, s ők elmerülnek egymás történeteiben. Néha azon veszik észre magukat, hogy egész, furfangos meséket találnak ki, azokat jól kiszínezik, hogy ámuljanak a tűz csiholói attól, hogy ők mire is képesek. Mondókájuk volt épp elég, kitartott egész nyáron át.

János, hogy valami új – a hegyen nem megszokott is történjen –, fába véste barátai neveit, születésének évszámait, s amikor bekövetkezett annak a napja, korán hajnalban kelt, s mielőtt barátai előkerültek vackukból, már gőzölgött is a frissen forralt bor. Megfűszerezte azt a legillatosabb bogyókkal, s mindenkinek kezébe nyomta, hadd igyanak az ünnepektől egészségesre.

Nem csalódott, elképzelése bevált. A nyár elrepült, az ősz is meleg volt és a tél is megkésett, így ők karácsony után még fenn voltak a hegyen.

János aznap korán kelt, ma az ő napja van. Nem nyitotta ki a szemét, fűlet, várt...

Nem történt semmi. Lelke belesajdult, de aztán felkelt s dolgozott egész nap, de talán most az egyszer alig várta, hogy jöjjön az este, ne kelljen barátai szemébe néznie. Aztán este, miután mindenki elvackolta magát, János felkelt, körülnézett:

– Bevégeztetett, a munka készen van, a kupacot maguktól is szét tudják szedni. Itt már nincs is rám szükség. Azzal vette kis motyóját s leindult a hegyről. Jó órája mehetett, az égen már erősen fénylettek a csillagok, s a hold is megvilágította a fák közti ösvényt. Azért megpihen – gondolta.

Nem a lába, a lelke fáradt bele a lefelé vezető útba. Leült egy fatönkre, állát feltámasztotta, gondolkodott.

– Hát te itt mit csinálsz? – hallott egy hangot.

Körülnézett. Ki járhat itt, ebben az órában? Két délceg fenyő között, a besurranó holdsugár fényében egy öregapó állt, majd ült le egy farönkre.

– Hát te, ki fia, borja lennél, s mi közöd hozzám? – kérdezte Szénégető János.

– Nem fontos, de te hova a csudába sietsz, vagy inkább futamodsz meg embereid, s magad elől?

– Mit érdekel az téged? Megfutamodni? Bolond vagy öreg? Én elvégeztem a munkámat, ha nem tudsz valamit, össze-vissza ne beszélj! – harciaskodott János.

– Márpedig elfutsz, a kupac szén még egyben van, s úgy gondolom, hogy a szénégetők együtt mennek le a hegyről.

– Nem tudsz te semmit öreg! – ismételte mélyet sóhajtva János.

– Mindent tudok, egész nyáron figyeltelek, büszke voltam reád, de erre nem gondoltam volna.

– Mire öreg?

– Hogy nem viseled a vértedet.

– Vértet? Mi ellen? Mondom, hogy félre beszélsz!

– Magad ellen, mert az élet a hegyen nem könnyű, a tenyered nézd, milyen kerges lett. De sokkal nehezebb, amit belül cipelsz, s ami miatt most lefelé vezet az ösvényed.

– Ha ilyen okos vagy, akkor te mond meg öreg, hogy mit kellett volna mégis tennem?

– Azt magadnak kell tudnod, én csak azt látom, hogy itt rostokolsz, és te sem tudod azt, hogyha felállsz, merre menj.

– Mégis ki vagy te? Mindentudó? Ilyenekkel, mint te, csak az esti meséinkben találkoztam, de azok kívánságot is teljesítenek. – János már tudta mit akar, de csavaros székelv észével gondolta, próbára teszi az öreget, ha már beleütötte az orrát az ő dolgába.

– Nyögd már ki, mi kellene, s megmutatom neked, hogy csak alakra vagyok kicsi, de én nem futamodok meg, mint te!

– Hát jó – vakarta János a fejét –, akkor adj nekem kilenc bundát, ugyanannyi meleg csizmát, kilenc pár kesztyűt, azt is jó meleget, de a bélelt nadrágról se feledkezz ám meg. Na öreg, kösd fel a szakállad. Tudod teljesíteni a kívánságomat? Ha nem, ne állj az utamba, menj!

– Csak lassan fiatalember! – Azzal pördült egyet a tengelye körül, s lám halomban állt a sok ruha, amit János barátainak kért.

– Itt van, vidd! Remélem elég erős a karod, mert ezekkel csak a hegyre felfelé mehetsz, lefelé elveszítheted.

– Nézz rám és bámulj, viszem. – János egy nagy madzaggal jól összekötözött mindent, nyaka közé vette a szerzeményt, s indult a hegynek fel. Két-három lépés után visszanézett, az erdei manó még ott állt, s ha már ott van János is megállt s megköszönte.

– Köszönöm, jó ember! Vagy mi lennél, tudja az erdő szelleme, de beszéltél még valami vértől is, nem adnál egyet nekem? Jó vastagot, ha már ilyen adakozó lennél.

– Már adtam!

– Hol van, nem látom?

– Az most láthatatlan, majd ha melegbe öltöznek barátaid, a szemüket figyeld, amit elmulasztottál a nyáron, amikor beteg voltál és ők egy emberként álltak melletted.

Vértedet a tekintetükben, ha nem mulasztod el – megveled.

Bocsánat

Már nyolcvanöt éves. Majdnem húsz esztendeje, hogy szinte mozdulatlanul fekszik ágyában. Késő őszi éjszaka történt... Hirtelen rosszul érezte magát, másnapra lebénult a fél oldala. Makacs volt mindig, az is maradt, még akkor is, amikor csak jelezni tudta, hogy mit akar. Hadonászott és kórházat emlegetni sem volt szabad. Ő oda nem megy! Aztán mégis csak az lett a vége. Jött a mentő és elvitte.

Ilyen kiszolgáltatott helyzetben soha sem volt, nem ismerte ezt az érzést. Mindig a saját akaratát érvényesítette. Most itt van! Kacsa, pelenka, mind olyan dolgok, amelyeket ő soha el sem tudott képzelni. Nem hitte, hogy ez valaha vele megtörténhet.

Büszke ember volt világéletében. Annak nevelték. Nemes ember fiaként látta meg a napvilágot egy nagy kúriában. Mindent megkapott: jólétet, szeretetet. Egy nap azonban az édesapja meghalt. Ő és nagyobbik testvére az anyjukkal maradtak. Elkezdődött a harc a vagyonért. A kúriából kiköltöztek, eladták, az árát meg elosztották az örökösök között.

Nekik megmaradt a föld és az erdő. Sok–sok föld. Nem gondoltak arra, hogy jön egy új világ, amelyben bűn, ha az embernek valamiből sok van. „Bűnösök” lettek ők is. A „kollektív” mindent elvett, a sok földből, csak pár méter széles, fekete rög maradt és egy falusi ház.

Ereiben hozta ősei vérét, s benne a hatalmas gőg! Szép szál fiatalemberré cseperedett. A háború nem kerülte el sem őt, sem a testvérét. Neki szerencséje volt, nem esett fogságba – hazajött. Öccse ott maradt a fronton, valahol a messzi Oroszországban.

Édesanyjával élt kettesben, aki kényeztette és belenevelte, hogy ő Valaki. Az is volt.

Csak kezébe vette az ecsetet és festett. Nem tanulta, csak úgy magától ontotta a szép képeket. Ha valaki irányította volna, ha olvas, vagy műveli magát, akkor talán... – ez most már nem fontos. A lányok mind szerelmesek voltak belé. A fiatalúr kegyeit kereste mind. Élt! Falusi bálók, mulatozások követték egymást és ő mindenütt ott volt, természetesen a „maga-fajta” barátokkal.

Még véletlenül sem keveredett parasztlányokkal. Ki is választotta a falu legszebbikét. Feleségül vette, s mind a mesében, éltek boldogan. Ő elégedett volt. Az idő megszépített mindent, az asszony is ilyesmire emlékezik vissza, miközben a törékennyé vált hajdani szépség, férje szobavécéjét emeli, tisztítja.

Pedig dehogy is volt könnyű az élet! Sokszor nézett embere a pohár fenekére, meg is csalta, mert nem tudott ellenállni a csábításoknak. Első gyermeke is házasságon kívül született. Elismerte az apaságot. Hogyne! Úr volt!

A nevét azonban nem adta. A vagyonkából megmaradt összes pénzből kifizette szeretőjét. Juttatott a földből is neki, aztán többé tudomást sem vett róla. Sem elsőszülött fiáról, sem az asszonyról. Úri virtus, fogták fel abban a világban, és mindenek ellenére tisztelték. Jelen volt a falu összes rendezvényén. A rezesbanda alapító tagja, mert természetesen a zene sem állt távol tőle. Tehetséggel megáldott ember, aki mindenbe belekezd, de kitartást nem osztottak neki.

Közben otthon vezette a gazdaságot. Marhákat tartott, lovakat, az apró állatot már nem is számolta. Adni-venni, ezt szerette! Nem számított, ha fűjt, vagy esett, mindig kinn volt a piacokon, még akkor is, ha az, messzire esett falujától. Meg aztán mindig sikerült eladnia, amit vitt magával. Beszélőkéje és megjelenés segítette, a szép állat elsőre kelt el. Utána a kocsmá! Az áldomás, amit ki nem hagyott, mert e nélkül, mit ér a piac, még akkor is, ha üres zsebbel megy haza, egy-egy kártyaparti után

Az erdő volt mindene. A magas fák között romantikus énje kivirágzott, s palástot borított rá a rengeteg. Ment is szívesen. Kora reggel, még télen is felült a bakra, a lovakat már befogta az asszony, még a gyeplőt is kezébe adta. Hát igen! Boldog élet! Egészségesen övé volt a világ.

A világ! Az, ami aztán megváltozott. Elvették mindenét, nem maradt se szekér, se ló, se gazdaság, ment minden a kollektívbe. A büszkesége maradt, megcsorbultán, azt nem adta be a közösbe. Szenvedett, sajnálta magát, sajnáltatta és hiába telt-múlt az idő, a helyét nem lelte. Még akkor sem, amikor könyvelő lett a gazdaságban, majd mázsamester. Úgy számolt fejben, hogy senki sem kelhetett versenyre vele. Ebben is tehetséges volt.

Aztán megszülettek gyermekei, egy kislány és egy fiú. A remény gyermekei, mert bennük látta a folytatást, a maga módján, elveszett vagyona visszaszerzési lehetőségeit. Rendeződni látszott az élete. Gyermekei nővéretek, közben dolgozott. Dolgozott és ívott. Számtalanszor vitték haza szekérderékban, ájultan a részegségtől. Úri virtus, nem szégyellte magát, nem kért bocsánatot. Sokszor hozott ívó cimborákat házába, de feleségének nem lehetett egy rosszálló szava sem.

Évek borultak egymás nyakába, telek hava alól sok tavasszal bújtak ki a búzamagok s hoztak kalászt. Gyermekei is éretté váltak. Ideje volt a gyarapodásnak. Férfihez adta a lányát – nem úgy, ahogy szerette volna. De a lány, az csak lány, minek abból akkora dolgot csinálni.

A fiában volt minden reménysége. Ő fogja vezetni a gazdaságot. Majd ő vesz feleségül egy gazdag lányt, ő viszi tovább a nevét. A jelölt már meg is volt. Szerették is nagyon. A szülők! Csakhogy másképp döntött a sors. Valaki más is felbukkant fiuk szívében. Nagyon nem tetszett nekik, és harcoltak is kegyetlenül ellene. Bevonták a falut, az egész család hadba állt. A nagynénik hozták-vitték a híreket. Két pártra szakadt a falu. Nem volt pardon, nem akarták azt a lányt és kész.

Ennyi volt, és ez nem változott akkor sem, amikor a fiú oltár elé vezette azt a lányt. Áldását nem adta a házasságra sem az apa, sem az anya. Sok idő telt el, amíg mégis megszerették menyüket. Unokák születtek, és lassan melegedni kezdett a szívük.

A fiatalasszony lelkéből nem múlt el nyomtalanul a sok megaláztatás. Elfogadta az öregeket, de szeretetet nem érzett irántuk. Irányítani akarták az életét, és ő ezt határozottan elutasította.

Az öregember veszni látta a hajót, a diktatúra éveiben nem találta helyét. Ivott, szeretőt tartott, megtagadott embert, Istent – nem ismert hatalmat maga fölött.

Ekkor egy végzetes éjszakán, egy ártatlan kis vérrög elindult az ereiben, ami megváltoztatta életét. Szikla maradt, kemény, makacs, de zöldet már talaja nem táplált. Betegsége mozdulatlanságra ítélte.

Húsz éve annak már, hogy ágyában fekszik. Húsz éve már, hogy a nemes úr nem parancsol, nem küzd, csak hagyja magával megtörténni a dolgokat. Közben fia messzire költözött. A földeket meg az erdőket viszszaapta, ragaszkodik is hozzájuk utolsó csepp véréig, bár ereje semmire sincs. Az időközben megözvegyült és hazakerült lánya, és annak fia, ők gondolják, lesik minden óhaját.

Magába roskadt, de még egyszer, utoljára az életben szerette volna látni földjeit. Ekkor a család kocsiba ültette és kivitték a kaszálóra. Onnan ellátni a hegy felé, melynek sűrű erdejében valamikor oly gyakran megfordult. Kiszállt a kocsiból, körülnézett. Kemény szíve melegedni kezdett. Szeméből lassan hullottak könnyei, szólni nem tudott, karja is nehéz volt, a lepergő kristálycseppeket lánya gyöngéd szeretettel törölte le.

Egy napon a fia is hazaérkezett családjával a távolból. A gyermekek nem sokat tudtak a múltbeli eseményekről. Nagypát és nagyanyát nagy szeretettel ölelték át. Minden új volt nekik. Mesébe illő az udvar tele kis csibével, a csűr tele szénával. Nyulak, bárányok, mind–mind örömteli újdonság volt számukra. Nagymama is hamar nekilátott, gyúrt, dagasztott, hevített. Finom, friss házi kenyeret sütött a régi kemencében, ahonnan előkerült unokái számára a vakarékból gyúrt elmaradhatatlan gyermekcsemege, a madárka. A kis cipót melegen kezükbe fogták, azon gondolkodtak, hogy meg merjék-e enni a kukoricaszemű, illatos kenyér cipót.

Csak a menyé lépett be meghatottan a lakásba. A magatehetetlen férfi ágya mellé ült, megfogta annak fehér kezét. Ránézett. Haja fehér, arca megnyúlt. Tiszta kék szemei kitágultan meredtek az asszonyra. Mondani szeretett volna valamit. Nem tudott – az amúgy is nehezen engedelmeskedő nyelve nem mozdult, csak habogott, érthető szavakat nem hagyhattak el ajkát.

– Értem Tata – szólt a meny, megsimogatta homlokát, és úgy érezte, hogy többé már sem harag, sem megbántás nincs a lelkében. Csupán egy pillanat volt, és minden ellene elkövetett rossz elszállt, el, messzire, ki a hegyek mögé. Az öregember nem válaszolt, szeméből megállás nélkül patakzottak a könnyek.

Megmaradt erejével szorítja menyé kezét, megbékélt szíve immár érez.

Születésnapja van. Hogy meddig tart harca az élettel, nem lehet tudni. Lehet, hogy még másokkal is békét kell kötnie. Magával..., Istennel...

Rózsika néni

Kitavaszkodott. Melegen süt a nap. A legyek és a méhecskék már szorgosan dolgoznak. Az első napsugár előcsalta őket. Csak az öreg morog, miközben megy hátra az udvaron. Szép, régi, tornácos házban lakik feleségével együtt. Fala fehérre van meszelve, nemsokára kikerülnek az ablakokba a piros muskátlik. A ház előtt egy kis kert várja a tavaszi virágokat. Már látni is, ahogy elődugják – igaz kicsit félve – leveleiket, kíváncsiskodnak, jöhet-e már a királynőjük. Hajthatják-e bimbóikat, hogy aztán a virágok pompájukkal ékesítsék az idős házaspár kertjét.

Az öreg dohog, krákog, mint mindig. Valamikor magas ember volt, most összeesett, szikár, arca ráncos, szájából kilóg mindig a filter nélküli, erős szivar. Szelíd ember, a neve otthon hallgass, de ha néha megszólal, akkor csend van, mert minden szava velős, és nem tűr ellentmondást. Igaz, hogy csak nagyon ritkán hallatja hangját. Inkább magában szidja az asszonyt, megint elment, és csak estére jön haza. Gubanc-gubanc hátán ez az asszony – Az öregnek úgy látszik, ez a szó jelenti asszonya jellemét.. Hogy miért gondolja ezt, mindegy. Nincs is semmi jelentősége.

Felesége magas, erőteljes, határozott egyéniség. Férjével ellentétben öregségére kiteljesedett méretekké rendelkezik. Csípőjén a kosár kényelmesen elfér, igazi gazdasszony. Jó asszony, csak a szája, az ne lenne olyan nagy! Nem lehet bírni vele, mindenhez van valami hozzáfűznivalója, mindent jobban tud, mindent kommentál. Most is épp a boltba indul, reggel nyolc óra van, s az öreg tudja, hogy hamarosan nem látja viszont.

Másnaponként bevásárolni indul. Reggel már tiszta ruhát vesz magára, a haját is szebben fonja, majd tekeri kontyba és púpozza a feje tetejére. Közben az öreg morog. Hadd morogjon – gondolja –, az a dolga. Aztán meg mi köze neki ahhoz, hogy ő mit csinál? A férfi nem is tudja, hogy mennyi elintézni valója van egy asszonynak – fűzi tovább gondolatait, miközben készülődik. – Annyi minden történik a faluban... A templom dolgát is figyelemmel kell kísérni, neki arról is tudnia kell.

Miután felcicomázta testes alakját, végre karjára akasztja szatyrát, és indul, csak még szól az öregnek:

– Na, elmentem, aztán jövök...

Semmi válasz, csak elhaló hűmmögés a konyhai pad felől. Végre elment az asszony, este előtt nagy szerencse, ha hazaér. Igaz, a kenyérbolt előtt hosszú a sor, sokat kell várni, amíg kiszul a kenyér, de nem ez az igazi baj. Mert az asszony mindenkivel szóba áll, akivel találkozik. Alig lép ki az utcára, és János bácsi – mert ez az öregember neve – már hallja is,

hogy felesége máris szóba elegyedett valakivel. No, erre ő nem kíváncsi, megy a dolgára. Van neki épp elég, nagy a gazdaság. Hiába meleg a tavaszi nap, még fűteni kell, előbb hát fát hasogat. Aztán ott az a nagy kert, az ágyásokat elő kell készíteni, mert holnap már a kertben dolgoznak mindketten.

Rózsika néni miközben lassan bandukol a bolt felé, haladni sehogy sem halad. Beszélget, kérdez, meghallgat mindenkit. A fia fontos helyen dolgozik, ezért mindenki tisztelettel beszél vele – és ami igaz, az igaz – a szájától is nagyon félnek az emberek. Mert ha ő elkezdi valamin rágódni, azt megtudja az egész falu. Annak bizony jó vége nem lesz, mert igen tehetségesen fűszerezi meg a hallottakat, és azonnal adja is tovább.

A kenyérbolt előtt nagy a tömeg, ez mindenkit elriaszt, de a mi jó asszonyunk igencsak jól érzi magát. Nem tolakodik előre, nem bántja a nap, semmi sem fontos, csak az, hogy traccsolhat. Végre van, aki meghallgatja, és válaszol is neki. Morgásból volt elege, ő beszélgetni akar!

A szövetkezeti kemencében sül a kenyér, az emberek megveszik és mennek haza. Ő is sorra kerül. Alaposan megválogatja, milyent kér. Cseréltetné, mert vagy igen megsült az a kenyér, vagy nem elég piros, biztos nincs kiszülve egészen. Már mondja is, hogy a villanykemence semmit sem ér, mert nem hevítik ki rendesen, túl gyorsan süt. Meséli, hogy volt az, amikor még ereje teljében ő dagasztott-sütött, az embere pedig hevített, ahhoz bizony nagyon értett – gondol haza elismerően. Most már nem éri meg otthon sütni, az ember is lerongyolódott, és már ő sem bírja. Egy szuszban hadar el mindent, mert az utána levők már kiabálnak, hogy fejezze már be, és hagyja, hogy más is sorra kerüljön. Értetlenül néz körül, – ezek az emberek semmit sem értenek, semmi sem érdekli már őket?

A hazafelé út már gyorsabb, elfáradt, és mindent megtudott, amit tudni akart, de azért még szóba elegyedik egy-egy emberrel. Ahogy beér a kapun, már szedi is le a fejről a kendőt. Meleg van nagyon. Fáradtan roskad le a padra. A lábait nézegeti, bizony megdagadtak az egész napi állástól. Lavórt keres, felduzzadt lábait élvezettel teszi bele a hús vízbe, s nagyot sóhajt.

Erre már az öreg is előkerül. Leül, és várja a végzetét. Tudja, végig kell hallgatni az asszonyt, úgysem lesz nyugta, ha nem most, akkor este lefekvéskor kezdi mondani a magáét, és ha észreveszi, hogy ő már alszik, nagyokat bök oldalába a könyökével. Inkább végighallgatja, legyen meg az Úr akarata. Rágyújt, legalább valami élvezetes is történjen vele, ha már végig kell szenvednie az asszony locsogását. Szerinte üres fecsegés, asszonyi beszéd, na de ilyen ez az asszonynépség – be nem áll a szájuk.

Kissé felüdülve a víztől, meg hogy kibeszélte magát, Rózsika néni fel-tápáskodik és nekilát a vacsora készítésének. Kimegy az udvarra, kinézi,

melyik csirkét kellene ma levágni. Rámutat az egyikre, és kezdődik a futam.

Nem is olyan könnyű becserkészni a kiszemelt áldozatot. Az öreg sem bírja már szusszal, az asszony is mondogatja, hogy már forr a víz a kopasztáshoz. De végre megvan! Egy jó nagy kő segített elfogni az üldözöttet, lehet, hogy eltörte a lábát, csak az asszony észre ne vegye. Elvágja a csirke nyakát, és beviszi. Rózsika néni nézegeti, aztán leforrázza, a tollait tépi – közben beszél, beszél...

Estére, mire megérkezik a csorda, már készen is van vele. Az érclábosban a friss csirkepörkölt, még valamit hozzákészít, és ülhetnek is le, vacsorázni. Na, ezt szereti János bácsi, mert nyílik az üveges szekrény ajtaja, és rendszerint egy-két pohár finom köményes pálinka is kerül hivatalosan – az asszony által engedélyezve –, öreg gyomrába.

Azért nem ez volt ma az első kupica. A kert vége nincs messze a kocsmától, és valaki mindig kerül, akit elszalajt egy kis pálinkáért. Ő nem mer menni, a kenyérbolt szemben van a kocsmával, még az kellene, hogy ez a nagyszájú asszony meglássa, hogy kapálás helyett kocsmázik. Így is van épp elég baja, hisz olyan orra van a szája mellett, hogy messziről megérez mindent, és akkor, jaj a szegény öreg fejének.

Vacsora után még elszív vagy két szivart. Az asszony mosogat. Bekapcsolja a televíziót és nézi. Rózsika néni másként néz tévét, mint bárki más. A fia – kettő van neki –, a nagyobbik híres ember, párttag, meghívott volt egy kongresszusra. Egyszer-kétszer lehetett is látni az arcát, és azóta csak a fiát lesi minden adásban. Ha nem őt, akkor mindenkit, akit a képernyőn meglát, összehasonlítja egy általa ismert emberrel a faluból, s gyorsan elmondja, mit tud róla. Egy jó, sokszerepelős film alatt az egész falut beazonosítja.

Aztán végre elfárad, oldalt dől, és horkol... Álmában még eszébe jut valami, lehet, beszélget még egy kicsit. Ilyenkor az öreg a legboldogabb, végre csend van. Kicsoszog a konyhába, előveszi az üveg pálinkát, jó nagyokat kortyol belőle.

Aztán az esti csendben kiül a küszöbre, rágyújt, nagyokat szippant, és élvezi a nyugalmat ... az életet.

A kis lak

Ott fenn a hegyekben, egy sűrű erdő tisztásán építette fel a kis házat. Gerendái szépen egymásba illenek. Kívül vakolatlan, hogy ne rontsa az összképet, és mert ő maga is így szerette. Most itt áll a negyvenes éveinek végén egy törékeny, kis nő. Nézi, mit alkotott. Az élete úgy alakult, hogy miután felnevelte két gyerekeit, nagy elhatározásra jutott. Kiköltözik a hegyre. Oda, ahová mindig is vágyott.

Látva az elkészült kis lakot, megerősödött a lelke, jól határozott. – Ez maga a paradicsom! Ez csoda! – A ház nem nagy, de kényelmes, előtte egy kis tisztás, a fűben sok száz virág, pompás kis ruhájukban illegetik magukat.

– Hogyan közlekedek itt? – mosolygott magában, mert egy szál virágra sem szeretett volna rálépni.

Mindent alaposan megszervezett. Az erdész hetente hozza majd fel az élelmet, csak annyit, amennyire szüksége lesz, amit nem ad meg neki az erdő. Meg akarta ismerni a természet kincseit, gombákat, gyümölcsöket. Aztán a mesés nyárban feldolgozza, majd marad télire is eleség. De nem csak ezért jött fel.

Magát is próbára teszi. A tűrőképességét. Eddig alávetette magát az elvárásoknak, de ő szabad embernek született, érzéseit akarja szabadon engedni, hagyni, hogy repüljenek, mint ott fenn az a madár. Végre élni! Lelkét kitárva, egy olyan környezetben, amelyet egy életen át, csak távolról csodált. De jó lesz itt reggelente madárcsicsergésre ébredni! Hagyni, hogy gondolatai és érzései olyan mélységeket járjanak be, mint amikor zenét hall, fel a magasba és le a pokol bugyraiba.

Első találkozása házával eufórikus hangulatba hozta. Nem habozott. Erejét felülmúlva cipekedett, vonszolta be a házba a magával hozott személyes holmikat. A többi a juhász számára hordja majd fel. Elhozta a számára nélkülözhetetlen, de nehéz csomagokat, könyveket, számológépet. Ezek nélkül nem tudna élni.

A külvilággal nem szakít meg minden kapcsolatot, nem remete akar lenni. Fényűzés és pompa nélkül, levetni a várost, s egybeolvadni a természettel, szokásban, viseletben egyaránt. Kócos hajjal járni-kelni, patak-vízben mosakodni, semmi pompa, semmi fényűzés, csak az, amivel megajándékozza a természet. Virágot tesz a hajába, koszorút fon és nyakláncot, közben fürödni fog azok illatában.

A házat is eszerint rendezi be. Miután minden benn volt, körülnézett. Akasztók a falon, polcok, egy fából készített íróasztal, sok fiókkal, és egy

mesés, deszkából eszkábált ágy. Azonnal vette is a szalmazsákot, alig várta, kimehessen és megtölthesse frissen szárított fűvel. Jól megtapodta, a zsák száját bevarrta, aztán hanyatt feküdt rá, hogy egyenletesen elrendeződjön benne a széna. Feküdt? Úgy dobta rá magát, mint egy tinédzser kislány, felnézett az égre. Milyen kék! Ilyennek még soha nem látta! A bárányfelhőkkel ismerkedett, intett nekik, szólt hozzájuk:

– Szervusztok kedveseim! Itt vagyok! Fogadjatok el nővéreteknek, majd elszórakozunk együtt, jó testvéretek leszek, meglátjátok. – Aztán hasra fordult, hogy érezze a hegy illatát. Ó, mennyi illat! Gyógyszer a szmoghoz szokott orrának, mennyei boldogság.

Még mindig a szalmazsákon hancúrozott, amikor megérkezett a juhász. Két szamarat is hozott, mert egyre nem fért el csomagja, meg aztán nem is akarta kedvenceit terhelni. Jöjjenek párban, az út úgysem könnyű. Furcsán nézett az asszonyra, aki nevetve köszöntötte:

– Épp jókor jött meg, már mindent bevittem a házba, majd később elrendezem, de arra vártam, hogy minden itt legyen, így könnyebben találom majd meg, minek hol lesz a helye.

– Nehéz volt az út, a hegy lába elég alatt van. No, de itt vagyok. Segítetek magának. –

Azzal behurcolkodtak, a juhász az áramfejlesztőt bekapcsolta, megbizonyosodott, hogy az működik, és búcsúzott:

– Nem fog félni? A baglyok itt elég hangosan szölongatják az éjszakát. Ha mégis meggondolta volna magát, jöhet velem vissza. Vagy tudja mit? Ha fél, álljon ki a ház elé és sikítson. Visszaverik ezek a nagy hegyek a hangot, meghallom ott lenni, s azonnal jövök magáért.

– Menjen csak nyugodtan, úgy elfáradtam, hogy nem lesz bagoly, amelyik felébresztene, főleg, ha megérezem a szalmazsákom illatát. – Leült a ház előtti padra, rákönyökölt az asztalra s addig maradt ott, amíg elnyelte a lemenő nap a juhász és szamarainak árnyékát.

Még felnézett az égre, ennyi csillagot soha nem látott. Majd velük is barátságot köt, de most nagyon álmos. A fák sötét vonulata bátyaként övezte házát, semmi veszély – mosolyodott el –, s azzal bement. Csak a kezét és orcáját mosta meg friss, hideg vízzel s azonnal belebújt ágyába. Olyan mélyen aludt, hogy nem volt hang, ami felköltötte volna.

Reggel pihenten ébredt az első napsugárral. Alig nyitotta ki a szemét, máris főzte kávéját, amivel kísértelt a ház előtti asztal mellé. Ott itta meg.

Az év első és egyben a legszebb hónapját választotta a felköltözésre, a tavaszt.

Amíg kávéját szürcsölte hallgatta a madarak reggeli beszélgetését. Még meg kell tanulja, melyik, milyen hangon szólal meg. Szakirodalmat is hozott, és már az interneten is rákeresett a madarak hangjára, hogy az

ismerkedés könnyebben menjen. Nem volt kétség ez a kikelet. Napról, napra virult az erdő! A hegy minden nap más arcát mutatta meg. A rügyek lassan bomladozni kezdtek, édeskés illatukat mélyen beszívta. Ezek a friss bimbók energiát adnak, hallotta a városban, és látott már rügyeket evő embereket.

Itt csak lélegezni kell, s egyből megtelik a tüdeje életet adó illattal. A fű is lassan alakult a lába alatt, és nemsokára olyan pompás pázsit simogatta a talpát, hogy elképzelni sem lehetett kellemesebbet. Néha a mellette levő patakot figyelte, amelyen még makacsul ott volt a jeges páncél. Egy reggel mintha recsegést hallott volna, és azt vette észre, hogy nem csal a hallása. A kis patak megszabadult abroncsától, s most sebesen fut alá.

Hogy mennyi mindennek lehet örülni, a réten már nyílnak a virágok, de a hegyi patak még csak most szabadul meg téli ruhájától. Azonnal a patakocska partjára ült, s csodálta a benne visszatükröződő színeket. Egyedül lenne, de nem ezt érzi. Körülötte egész sereg madár, csacsogó kis patak, s ott a fákon kis mókusok nézik ijedten a jövevényt. Egyszer talán barátjukká fogadják, és nem szaladnak el előle. Úgy óhajtotta, hogy ő is részese legyen életüknek!

Minden reggelt így kezdett. Napközben azonban kereste a változatosságot. Bejárta a körülötte levő vidéket. Kezébe fogott egy letört botot, még az ideköltözése napján, kísérijével fogadta, nélküle nem indult el soha. Hetente egyszer sétája az "esztenára" vezetett. A hegyről letekintve látta, amint a kis tisztáson, bekerítve a juhokat, éppen fejésre készítik. Mire leérkezett, végzett velük a juhász, kiengedte a nyáját és szépen legelésztek. Egy pillanatra megállt, bámulta őket. A kicsiket szerette. Mindenben, a gyerekekben és az állatokban egyaránt. Ártatlan szemükkel néztek rá, béggetve, és gyorsan szaladtak az anyjuk után.

– Jó napot! – kiáltott már messziről, bár nem vallotta be, de félt a kutyáktól. Való igaz, ugattak is, torkuk szakadtából az ebek.

– Jó napot adjon Isten! – szólt vissza a juhász, a munkát a gyerekekre hagyva, már ment is elé.

– Milyen a hegyen? – kérdezősködött, mert még mindig furcsállta, hogy ez az asszony oda költözött, ahonnan ő olyan szívesen megy kéthetente haza. Igaz őt a felesége és családja várta.

– Nagyszerű, de elfogyott az orda meg a sajt – válaszolt, és azonnal beszédbe elegyedett a juhással. Kíváncsian hallgatta, hogyan tárolja a sajtot. Megtanulta módját, hogyan készítsen belőle túrót, azt hogy csomagolja be fakéregbe. Egyre érdekesebb volt a beszélgetés és ő gazdagabb lett egy csomó recepttel.

– Jó, akkor most többet veszek, és kipróbálom – határozta el. Átalvetőjét megtöltötte friss, finom sajttal, majd hazament.

Nem telt be soha a szépséggel, néha megállt és lenézett, körülötte a hegyek. Lassan ismert minden fát, és minden bokrot. Soha sem látta egyformának őket. Változott a természet napról-napra. Főleg eső után, mintha minden kiegyenesedett volna, pedig csak nőttek a szeme láttára. Ez volt a csoda, amit magába szívott.

Hazaérve előkészítette a sajtot, és elindult az erdőbe. Faháncsot keresett, nem is akármilyent, a fenyves felé vette útját. Megszáradt, de még egybemaradt fenyőfaháncsra volt szüksége. Volt választék bőven, a puha, mohás avarban megtalálta, amit keresett. Szépen összeválogatta, hogy aztán hordószerű tárolót készíthessen belőle. Mikor már eleget gyűjtött, indult hazafele. Közben a fák tövében kibújt őzláb gombákat nézegette, és szedett belőle egy kosárra valót.

A vacsorája már megvolt, és még szárítani is jutott, nem is kevés. A telt is itt tölti, hiába mondják, hogy nem lehet. Meg hogy egy asszonynak félelmetes. Nem félt, ismerni akarta a téli életet is, és elhatározásából nem engedett. Ezért hát a készülődés, – a télre.

A gombákat megaszalta az árnyékban, a fűvön. A sajtot ledarálta, begyúrta, és a faháncsból készített hordókba szépen, óvatosan telerakta. A tetejét is fahánccsal fődte le, de még előtte borókabogyót helyezett rá, hogy az íze még finomabb legyen. A jól elvégzett munka öröme töltötte el a lelkét, és mivel lassan már esteledett, kiült a ház elé.

A naplementét nem hagyhatta ki. Minden este más és más, nem volt egyforma soha, ahogy a lemenő nap búcsút int a természetnek, sugarait leküldi a fák közé. Néha vörös színben, néha aranyló sárgán keresik meg azt a kis rést, ahová beférkőzhetnek. S ilyenkor a fák festői szépségükbe fürödnek, egy utolsó napfürdőben. Ennek látványát itta magába estéről-estére. Ha már a hold is magasán járt és hideg lett, bement.

Ekkor ápolta kapcsolatát az emberekkel. Gyorsan pötyögtette az üzeneteket, válasz is jött, senkiről sem feledkezett meg. Családja arra biztatja, hogy menjen haza, de minden alkalommal elutasítja kérésüket. Itt marad, ez az ő élete, erre vágyott.

Aztán elővette naplóját, és pontosan leírta, mit csinált aznap, milyen élményekben volt része. Beszámolt a madarairól, leírta egy-egy ritka növény szépségét, azt le is rajzolta és nevet is adott nekik. A lapok meg teltek, vissza-visszalapozott, és csodálattal látta, hogy a városban egyhangúnak ítélt élet, itt ezen a helyen milyen változatos, és szép

A nyár lassú lábakon jött, de hamar eltelt, ha meleg volt, a patak nyújtott felüdülést. A fák árnyéka háza fölött, sohasem engedett be több meleget, mint amennyi éppen kellett. Munkája bőven volt, mert folyamatosan járta a vidéket, útjában összeszedett és befőzött minden gyümölcsöt.

Folyamatosan jegyezte, és nevezett el minden visszajáró kis madarat. Figyelte a bogarakat, órákig elnézte a bolyban szorgoskodó hangyák munkáját. Csodálta őket, és közben mosolyogva hallgatta a tücsök ciripelését. Gyermekkora verse jutott eszébe: „A tücsök és a hangya”. De valahogy a tücsök zenéje nélkül nem lett volna igazi a kis tisztás hangulata. Hangja volt a reggelnek. A délnak meleg csendje. Délután a madarak ismét beszélgetni kezdtek, éjszaka a baglyok sejtelmes huhogása hallatszott. Mennyire ismerte!

Órára sem volt szüksége. Az élet hangjai és a nap állása elég volt neki, tudta, mikor mennyi az idő. Nem is volt kíváncsi nagyon rá, hisz nem versenyezni jött ide az idővel, hanem kihasználni azt, ami még maradt neki belőle.

Az ősz színeit is nagyon várta. Nemhiába, mert a fák rőt ruhái, a bokrok rozsdabarna szoknyái, szebbek voltak annál, amit eddig elképzelt.

Az idő is egyre hidegebb lett és az eső egyre gyakrabban kopogtatta ablakát. Minden meleg napot kihasznált, a természet állandóan változó színeiben gyönyörködött. Ami tegnap még vörös volt, az ma barna. A zöld szín árnyalatai is elkápráztatták. A nap már fáradtan süttött, de az eszetena még a helyén állt. Majd ha az első hó leesik, akkor mennek be a faluba. Várta is már a juhász, utolsó beszélgetésükkor már nagyon készülődött, és nem győzött a téli hónapok otthon töltött meghittségéről beszélni.

Aztán leesett az első hópehely. Izgatottan nézett ki a fakesetű ablakon és azonnal kiment.

Erről álmodott. Tél a hegyen!

Fája volt elég, rendben sorakozott a ház mellett. A favágók gondoskodtak róla egy kis pénz ellenében. A kandallót már begyújtotta az őszi hideg napokon, ontotta magából a meleget. Egy reggel arra ébredett, hogy a hegy hófehérbe öltözött. Az ágakon bőségesen állt a hó. A levegő friss, ő csak nézte ezt a látványt, hogy ezt soha se felejtse el. Ezt kereste, és itt van a lába előtt. Olyan káprázat, amelyben kevés embernek lehet része.

A hideg azonban megviselte, de nem adta fel. Mindennap a táj szépsége kárpótolta, mert bizony nem volt könnyű. Nem engedte, hogy megzavarja bármi ezt az élményt, amire annyira vágyott. Hosszúnak ígérkezett a fehér évszak, de lassan vége lett. Fáradtan, de már élesebben süttött a nap, és egyre többet. Egyszerre szépült ismét a táj. Ismerte már, és várta a megújulást. Várta a színes és illatos virágok jelenését, várta az életet. Lecsurgott, elolvadt a hó, a reggelek napsugara melegítette a földet.

Minden reggel, amikor kiment, látta jelét a tavasz zsongásának. Előbb zsenge kis hóvirágok merészkedtek a fény felé, majd követték őket a jól ismert színes ruháskás tünemények. Amire feleszmélt, már telis-tele volt

velük a tisztás. Apró kis színes kelyhek tárták ki szirmaikat a napsugár felé.

Egy ilyen gyönyörűnek ígérkező tavaszi napon, már nem bírta benn maradni, vagy ücsörögni a háza előtt. Elővette botját, sétára indult. Az öreg tölgy és a három fenyő felé igyekezett. Nem volt házától messze az a tisztás, amit annyira megszeretett. Különösen szerették ezt a helyet a kis virágok is, mert szinte nem is volt fű, csak virágos pázsit. Pihegett, amikor a tölgy alá érkezett. Elfáradt.

Öreg barátja törzsét megsimogatta, mintha arra kérné, hogy engedje meg neki, hogy nekidőljön, és megpihenjen. Lassan ereszkedett le a földre, hátát neki vetette a fának. Szemével a mókusokat figyelte, akik rá sem hederítettek. Ugráltak és játszadoztak a tavaszi napsütésben, ezt az alakot már ismerték. Nem féltek többé tőle, része lett az erdei életnek, miért szaladnának el?

Az asszony boldog volt, most már valóban befogadták az erdő lakói. Olyan, mintha innen szakadt volna ki, ebből az életből, emlékeznek rá. Aztán lehajtotta fejét, a virágokat nézte és orvosa jutott eszébe. Három hónapot sem adott neki, amikor a városban megismerte. Azt mondta, hogy azt is végig ágyban kell töltenie, olyan gyenge a szíve. Elmosolyodott. Három hónap! Azóta ő már pontosan egy éve él itt kinn a szabadban, teljes életet. Betegségéről senki sem tudott. Letétbe helyezett ügyvédjénél egy levelet, amelyben mindent megírt gyermekeinek.

Milyen szépek ebben az évben is a virágok!

Szerette volna megsimogatni bársonyos kelyheiket, amikor megszédült. Pillangó ruhájukat alig érinthette meg, amikor elsötétült előtte a világ. Még érezte a fenyő illatát, aztán eldőlt kedvencei közé. Keze egy kis színes kehelyre hanyatlott. Körülötte hegyi virágoskert, a fákon a madarak altatót daloltak. Csak még a szellő osont át a fák között némán, vigyázva, hogy álmát ne zavarja meg. Így vált eggyé a természettel. Aznap a favágók találtak rá, Csipkerózsikára a havas virágai között.

Utolsó útjára szeretett madarai dala és a kis patak csobogása kísérte, illatos ágyat a vén tölgyfa tövében, s az óriássá nőtt fenyők szomszédságában vetettek, amelyet beültettek színes virágokkal, hogy örökké hirdessék az életet, és annak szépségét.

Egy évvel később

Magas ember igyekszik felfelé a hegyoldalon. Valahonnan meghallotta, hogy van itt errefelé egy kis lak. Megbeszélte a faluban, engedélyt kapott rá és kibérelte. Nem tudta mennyi időt szeretne itt tölteni. Csak el a városból. El messzire a tömegtől. Megcsömörlött már mindentől. Gyermekeit felnevelte becsülettel, útnak is indította. Nehéz a hegymászás, hát leült. Közben feleségére gondolt, élete társára.

Mikor elmondta, hogy elmegy, az asszony nem értette meg. Ezen nem csodálkozott, hisz egész életében nem értett semmit. Soha sem tudta, hogy ő mit szeret, hogy mik az álmai. Fizikailag mellette volt, de szelleme messze járt. Mások voltak, társát más vonzotta: a társaság, pompa, ruhák. Csupa számára semmit mondó külsőség. Ő nem ez az ember volt. Tanár. Gyermekek százait tanította és mindig előtte voltak a tudásra áhítózó csillogó szemek. Emellett iszonyodott a város zajától. Zenét hallgatott és olvasott. Eddig csak ezek nyugtatták meg és pótolták az úrt, ami benne egyre csak nőtt.

Sóhajtvá állt fel és indult tovább. Lihegve szedte a levegőt, de végre félt. Meglátta a kis házat. Valóban szép helyen volt. Faház, előtte tisztás, mint ahogy mondták a falusi emberek. A ház mögött egy kis patak csörgedez s mellette egy sor fenyőfa áll, ezek illata fűszerezi a levegőt. Azt mondják, egy asszony építette magának ezt a kis lakot. Szinte hihetetlen, hogy képes volt erre. Csodálta azt a nőt.

Benyitott a házba. Ridegség fogadta, pókháló meg por. Nem is időzött sokat, elővette a sarokban heverő seprűt és takarítani kezdett. Minden kellék ott volt a keze ügyében, ami szükséges ilyenkor. Lehet, semmi sem változott itt ebben a lakban? Mintha csak rövid időre távozott volna el, és maga után nem rakott rendet a lakója. A könyv is ott hever az asztalon, csak poros. Belenéz, beleolvas. Egy vers!

Az előtte itt lakó az érzéseit írhatta le versben. Most már szinte biztos volt benne, hogy a legendás asszony sorait olvassa. Némán forgatta a lapokat, s lelke megtelt melegséggel. De abbahagyta az olvasást. Ráér majd. Folytatta a takarítást, most már otthonosabbnak érezte a szobát. Alaposan kitakarított mindent. Letörölte a port, csak egy sarokban, a gerenda végében hagyott meg egy pókhálót. Benne sok kis apró tojás, nem volt lelke megölni őket. A pók szerencsét hoz és hagyta, hadd éljenek. Az ágyat szétszedte, a szalmazsákot kivitte és megtöltötte frissen száradt fűvel. Kaszások jártak arra, szerencséjére hagytak annyi megszáradt fűvet, amennyire pont szüksége volt.

Este lett, amire elkészült és nagyon elfáradt. Szédülten esett be az ágyba. Úgy aludt, mint még soha. Elalvás előtt még az asztalon felejtett könyvben olvasott versek sora jutott eszébe, majd mély álomba zuhant. Reggel madárdalra ébredt, kényelmesen nyújtózkodott és frissen kelt ki az ágyból.

Kezét végigsimította arcán. Érezte a borostát és nevetett, nem fog borotválkozni. Helyette a patakra ment és megmosdott a friss vízben. Reggelizett és a fiókos asztal mellé ült. A tegnapi rendrakás közben a fiókokat nem tisztította ki. Nem volt erre már ereje. Most szép sorban nyitogatta ki őket. Kiszedett belőle mindent, amit elődje otthagyt.

Női vackok – nézte utálattal –, csat, fésű, krém... Mérgesen dobta a szemébe, ezekre nézni sem tudott, rossz emlékeket idéztek. Egy üres lelkű pompát kedvelő nőre emlékeztette. Hamar elhessegette még a gondolatát is.

Az alsó fiók nehezen nyílt ki. Tele volt könyvekkel, iratokkal, jegyzetekkel. Ezeket kíváncsian kezdte lapozni. Magában azt kérdezte, hogy van-e joga belenézni valakinek az életébe. A kíváncsisága győzött. Már tudni akarta ki ez az ellentmondásos nő, aki krémekeket tart a fiókjában, verseket ír, és egy ilyen remete helyet választ magának.

Az egyik könyvből egy fénykép esett ki. Ismerős arc tekintett le rá. Ismerős mosoly, ismerős szemek. Megborzongott, ifjúsága jutott eszébe. Ez nem lehet! Remegő kezekkel tovább kutatott. Egyre idegesebben dobált ki mindent a fiókból. Végül csak egy boríték maradt. Felnyitotta. Fényképek. Gyerekek mosolyogtak rá, aztán egy pár. A nő ugyanaz, de fiatalabb és milyen ismerős! Az utolsó képet félve fordította meg. Megállt a szívverése egy pillanatra. Ő volt! Jól sejtette!

Az egykori szerelme! Fiatalon, diákként egy iskolaudvaron. Remegni kezdett, bűvölten nézte a képet. A levegőben megállt a porszem. Kinn elhallgattak a madarak, néma csönd és mérhetetlen fájdalom hasított belé. Szeme megtelt könnyel, zokogni kezdett. Évekkel ezelőtt sírt csak, amikor édesanyját temette el. Az egyetlen asszonyt, akit nagyon szeretett. Aki része volt életének, véréből született, gondolatait és életét neki köszönhet. Most ismét sír. Eszébe jutott az a lány, akit oly hűtlenül elhagyott.

Akkor élni akart! Olyan nőt akart, aki mindent megad neki, aki mellett élvezni és kihasználni tudja a férfiasságát. Hódított! A legszebbet üzte, és megkapta azt! A legüresebb lelkű lény lett végül a társa, aki elől most elmenekült.

S micsoda játéka a sorsnak, hogy elhozta ide, annak a nőnek egykori remetelakába, akit hűtlenül elhagyott, akinek a lelkét nem ismerte fel idejében. Most itt van, hagyatékul kapta. Abban a percben született meg a gondolat, hogy itt is marad élete végéig.

Ezeket a perceknek tűnő órákat, hívatlan vendég zavarta meg. Egy öreg jött fel a hegyre. Köszöntötte, és beszélgetni kezdtek kinn a fapadon. Egyszerű ember volt, szemében tisztaság és őszinte mosoly. Az öreg ismerte az asszonyt. Róla faggatta. Sokat mesélt az ember, ő volt az a favágó, aki az élelmet hordta fel minden alkalommal. S ő volt az, aki holtan talált rá, a virágok között.

A férfi itta szavait, mindent tudni akart. Aztán megkérte, mutassa meg, hová temették el az asszonyt. Az öreg fejére tette kalapját és elindult, s ő félve, remegő lábakkal követte. Útközben az öreg tanácsára egy csokor virágot szedtek. Az asszony nagyon szerette a virágokat – mesélte –, mindig, ha feljövök a hegyre, telerakom velük a hantot az ő emlékére.

Két magas fenyőfa tövéénél álltak meg. Már látta, látta kedvese sírját! A megtalált kedveséét! Az öreg mintha megsejtett volna valamit, mint az őzek, olyan csendben tűnt el mellőle. Ő féltérdre ereszkedett, letette a virágokat, némán maga elé nézett, aztán megszólalt.

– Itt vagyok, megjöttem, és ígérem, itt is maradok veled! Melletted lesz végső nyughelyem. A két fenyő alatt, mert te idevezettél engemet. Most már melletted maradok minden nap, amíg élek.

Neked írom majd verseimet, és ugyanabban a fiókban őrizem tovább a kincseiddel, a kincseinket. Ígérem!

Tél a havason

Csend van. Szokatlanul nagy a csend. A kandallóban ég a tűz, pattog a fa, finom illata betölti a kis szobát, kellemes a meleg. Kinn elnémult az erdő. A madarak ijedve elbújtak az ágak közé, néha még óvatosan leszállnak a földre, csipegetnek, aztán gyorsan visszarepülnek a biztonságosnak vélt fészekbe. Csak a mókusok serénykednek, minden percet kihasználnak, és szinte nesztelenül ugrálnak egyik ágról a másikra. Élelmet gyűjtenek. A meleg odú tele van már, de érzik, hogy ez a tél nehezebb lesz, mint a többi. Csak a fenyőfák állnak merev egyenesen, fejük fölött súlyos, nehéz, szürke felhők takarják el a fényt. De ők följük emelkednek, átszűrják a fellegeket, keresik a ködbe burkolózott napot. Ez az ő életük, folytonos viaskodás a széllel, faggal és eddig győzedelmesen kerültek ki a harcból. Ki tudja mi lesz ezen a télen?

Az ember csak ül némán az asztal mellett, és olvas. Kezében egy napló, kedvese naplója. Ezt olvassa minden este, lefekvés előtt és eszerint él már hónapok óta. Ugyanazt teszi, amit egy évvel ezelőtt a kedvese. Szinte percről percre, pontosan ugyanazt. Most maga elé néz, és visszatekint az elmúlt időre.

Pár hónapja csak, hogy feljött a hegyre. Nem gondolta, hogy itt valaki várja, azt sem, hogy itt fogja leélni az életét. Városi ember volt, csak kiszabadulni szeretett volna a zajból, meg pihenni...pihenni. Nagy meglepetésére felfedezett valamit, ami aztán megváltoztatta az életét. Fogadalmat tett és ezt komolyan is gondolta, azóta eszerint él és cselekszik.

Véglegesítette itt otthonát. Esténként elővette volt kedvese naplóját és az ő jegyzetei alapján ismerkedett az erdei élettel. Követte tanácsait, tanult tapasztalataiból és észrevétlenül barátja lett a hegy, és a hegyi ember. Nem sokszor találkozott ugyan velük, de akik felkeresték, később mindig visszajártak hozzá. Hallgatag favágók voltak, ő eleinte csodálkozott, aztán megszokta és megtanulta, hogy kevés szóból is megértik egymást. Igazi barátokra talált, akikre számíthatott. Ha lett volna órája, vagy óra szerint osztotta volna be idejét, percre pontosan meg tudta volna mondani, mikor, és hol tűnnek elő a fák közül. A hegyi ember pontos volt. Mindig ugyanazt az útvonalat járta be, és érkezett házához.

Eleinte nem volt könnyű az élete. Keményen küzdött, mert szokatlan volt kezének a fejsze, gyakran felhólyagosodott a tenyere. Neki nem vágta fát az erdészek. Férfiember – gondolták –, így nincs rászorulva. Csak tanították, megmutatták milyen fát vágjon ki nyári tüzelőnek. Az hamar leég, megfőzi az ételét és nem marad utána sok parázs, ami melegítené a

nyári hőségben lakását. Téltre azonban már keményebb fát kellett előkészítenie. Nem jó a gyorsan égő, nem tart elég meleget a csikorgó fagyban. Sajgott a karja, háta, dereka, de bírta.

Egy reggel mosdás közben azt vette észre, hogy a hólyagok helyett kerges a tenyere, férfias és kemény a fogása. Pár hónap alatt megemberesedett. Férfierejének teljében ekkor felemelkedett és bízni kezdett magában. Most már tudta, hogy képes lesz itt élni. Amúgy sem vágyott már vissza a városba. Megszokta ezt a helyet. Minden napja más volt, az egyhangúságnak nyoma sem volt a lelkében. Jó oktatója volt, mert amit nem vett észre a férfi szem, a távolból vezette egy női kéz, mikor érzéseit naplójába leírta.

Visszalapoz és olvas. Emlékezik. Milyen hamar telt el a nyár! Tavasszal kijött a nyáj is, és ő összebarátkozott a juhással, aki még mindig emlékezett az asszonyra. Ő elmesélte a történetét, amire a jó pásztor csak csóválta a fejét, alig hitte el, hogy ilyen is megeshet. Ugyanazt főzte, és ugyanazt gyűjtögette téltre, amit az asszony. Esténként kiült a padra, élvezte a csendet. Szerette mélyen beszívni az erdő illatát. Madarakkal barátkozott, sétált, bejárta a hegy zeg-zugát.

Sokszor csatlakozott a vadászokhoz és rengeteget tanult a hegyi világról. Azt is, hogy télen bizony etetésre szorulnak az erdő állatai. Körülnézett, a fű magasra nőtt, s elhatározta, hogy hasznossá teszi magát. Elővette a kaszát, csapott egyet, csapott kettőt, s fanyalogva nézte az eredményt. De nem hagyta abba. Végül mégiscsak megtanult kaszálni – gyakorlat teszi a mestert –, s egyre szebb rendet vágott. A fűvet megszáritotta, összegyűjtötte. Most már tárolóra van szüksége.

S amikor vadász barátai meglátogatták, elmagyarázták, hogyan építsen fészert a fának, és hogyan tárolja a megszáritott szénát. Kecskelábakat állított fel, arra meg mesterien rárakta a finom, illatos szénát. Hogy ne érje eső, és hogy majd ne lepje be a hó, földémet készített. Tetejét zsindellyel földte be. Zsindelykészítés lett a hobbija. Megtanulta, melyik fa alkalmas a készítésére, és keresni kezdte a megfelelőt az erdőben. Legjobb a tölgy, az olyan fa, amelyet előző év telén vágtak ki. Sok kidőlt fa volt az erdőben, ezeket kutatta hát.

Megnézte a fa erezetét, és amelyiket eléggé finomnak látta – ami azt igazolta, hogy lassan növekedett – összeszedte, hazavitte. A vadászok egyre elismerőbben figyelték munkáját, s megmutatták, hogyan hasogassa darabokra, aztán hogyan alakítsa ki magát a tetőfedésre alkalmas zsindelyt. Hamar megszerette a fával való foglalatosskódást, nemsokára már halomban állt a kész anyag. Felépítette a fészert, s azt is befedte zsindellyel. Aztán felújította a kis lak fedelét is.

A nyár elteltével egészen megszépült otthona. Elégedetten nézte, boldog volt, munkájának eredménye melegséggel töltötte el a lelkét. Erdei sétái alkalmával folyamatosan gyűjtögetett mindent. Mindenfelé, ahol dús volt a fű, lekaszált és hazahordta. Gyűjtött makkot, magokat, mindent mi elesége lehet télen a madaraknak és vadaknak.

Most nyugodt, felkészült a télre. Éjszaka történni fog valami, túl nagy a csend. Alighogy erre gondolt hirtelen megmozdult a levegő, előbb lassan, aztán viharosan kezdett fújni a szél. A zsalukat hamar becsukta és hallgatta, amint tombol a vihar. Fáradt volt, hamar elaludt. Reggelre nem hitt a szemének. Minden fehér volt, belepett mindent a hó, és még mindig havazott megállás nélkül. A szél elcsendesedett, nagy hópelyhekben hullott az égi áldás. A fákat dúsan telerakta, ágaik alig bírták súlyát.

Jó pár napig havazott, alig győzte eltakarítani a ház körül. Messzire nem merészkedett. A puha hó lába alatt mélyen lesüllyedt, megnehezítve a járást. A temérdek hónap után meg is volt az eredménye, olyan hideg lett, hogy alig lépett ki a házból, már zúzmarás volt a bajsza meg a haja. Arcát, mintha millió tűvel szurkálták volna, és az orra lyuka minden lélegzetvételnél összeragadt. Ilyent még nem érzett, de szeretett kinn lenni, friss volt a levegő és minden ragyogott. Egy napon a vadászok is felmerészkedtek aへgyre. A hó már eléggé fagyos volt, sítálpakon jöttek számba venni a fenti életet. Ekkorra ő már az erdő szélén felállított etetőket telerakta, most csak egy kis kukoricát tettek a nyáron összegyűjtött széna mellé. A madáretetők is tele voltak finom magokkal, látogatójuk is akadt elég. Ő meg nem győzte csodálni vendégeit, lassan megszokták közelségét és egy cseppet sem zavarta őket az ember jelenléte.

A tél a hideg és a hó jegyében telt el. Napi munkáját, az etetést rendszeresen végezte. Néha egy-egy vad orkán harcát hallva összeszorult a lelke, a fák hősieen megküzdöttek a széllel, csak néha hallatszott egy-egy nagy reccsenés, mikor az öreg fák méltóságukat veszelve terültek el a friss, fehér havon. Odúikból a mókusok ijedten ugrottak ki, és szaladtak más telelőhelyet keresni. Rendszeresen visszajártak aztán, hogy az összegyűjtött élelmet új lakhelyükre költöztessék.

A hosszú tél megviselte, de egyben meg is edzette a férfit. Egyre kevesebb hó hullt, az idő sem olyan fagyos. Tavaszodik. A nappalok melegek, és ha kiül a ház előtti padra már a madarak dala száll feléje. A hó egyre vékonyabb, a nap melegen süt és elolvasztotta a fehér takarót, szépségét veszelve csordogál alá a hegyoldalon. Éjszaka még megfagy, különös mintázatot ölt, de másnap már ismét vízzé válva indul lefelé. Egy napon aztán azt észleli, hogy eltűnt az utolsó fehér folt, helyette zöldülni kezd a vidék. A madarak visszajárnak még enni, az őzek is felkeresik az etetőt, de

ahogy nő a fű, úgy maradoznak el. Nemsokára kis őzek, kis állatok jönnek majd elő a rengetegből, hogy megújítsák nemzetségüket.

Egy nap emberek jönnek fel a hegyre. Sokan. Meglepődik, mikor szuszogva egy csoport áll meg a háza előtt. Meglepetése még nagyobb, amikor papírokat adnak át neki és pénzt. A télen végzett munkájáért vadőrnek alkalmazta az erdészet, megkapta a fizetését és ezzel hivatalosan is megpecsételődött sorsa. Befogadta a havas, befogadták a hallgatag emberek. Tudtak róla, de neki nem szóltak a vadászok, csak azt várták, hogyan birkózik meg a téellel. Ő meg kiállta a férfiasság próbáját. Hálásan veszi át az elismerést, kezet fognak. Találkoznak a kemény, munkától edzett tenyerek, szorításuk emberes. Már az övé is az, és ez többet mond minden szónál.

Vendégei elmentek miután elfogyasztották a délebedet, és megbeszéltek a munkát. Boldognak érzi magát, amint nézi, hogy tűnnek el a fák között a havas fiai.

Ekkor bemegy a házba, megborotválkozik, hetek óta először tiszta ruhát vesz. A sarokból előveszi botját, és lassan elindul.

Útközben lehajol, leszakít egy-egy virágot, vagy bicskájával gyökerestül emeli ki, és megy tovább. Két magas fenyő tövében áll meg. Itt egy kis halomra elülteti a virágokat. Beszélni kezd, elmondja, hogy milyen volt a tél, hogy most már véglegesen itt marad. Büszkén veszi elő és olvassa hangosan kinevezését. Mélyet sóhajt a tavasz friss, illatos levegőjéből, kitörli szeméből az összegyűlt nedvet és hazaindul.

Vissza-visszanéz a városlakóból lett havasi ember.

A havas üzenete

Öregember ül a fapadon. Haja és szakála fehér. Mellette bot, az elmaradhatatlan útitárs. Körülötte nem változott semmi pedig nagyon sok idő telt el. Csak az itt élő ember közeledik a századik éve felé. Évek...! Évek...! Már bölcsként szemléli a világot. Alakja kissé összeesett, haja színe megváltozott, de szemében még ott bújócskázik a jókedv, és a szeretet. Szelleme friss, mint a fenyves lehelete, melyet mindennap beszív. Most is vidám mosoly szalad át a szája mellett megbújó ráncokban, és halad tovább a sok életvonalon át, fel az arcán, a szeméig. Valamit, vagy valakit észrevett.

Távolról egy piros pont közeledik, ő már tudja is, hogy ki az. A megöregedett juhász kis unokája. Ő hozza fel rendszeresen az ételmet, ilyenkor az öreg szívét megérinti a fiatalság szele. Örömmel várja a kislányt. Piros kis ruhát visel, vállain könnyedén hozza a nehéz átalvetőt. Lábán nincs cipő, csak úgy mezítláb jön fel az ösvényen. Légies súlya alatt még a fűszálak sem hajolnak meg. Csupa derű és vidámság ez a kis csöppség, aki úgy ismeri a havast, mint a saját tenyerét. Hajában most is virágot tett, szinte úgy szökdécsel, mint egy kis gida. Ő a legszebb virág ezen a vidéken – büszke is rá az öreg juhász. Amint elhalad a pázsit szépei között, azok kihúznák magukat, nehogy lemaradjanak a szépségek versenyén.

Már messziről integet, az öreg is visszaint, és várja, hogy megérkezzen a lány. Derűvel huppan az öreg mellé a fapadra, és mesél. Hangja tele vidámsággal, és egyszuszra akar elmondani mindent, ami a hegyen vagy a völgyben levő kis faluban történt. Az öreg azonban csendre inti. Megkínálja málnaszirupos, friss forrásvízzel. A lány ízlelgeti, aztán kiissza a pohár tartalmát. Nevetve kér még, nagyon szereti, érződik benne a hegyen termett vad, de édes málna illata. Ennél finomabbat sehol sem ihat, hisz csak itt terem, a hasadékokban ilyen zamatú gyümölcs.

Ismét mesébe kezd, közben kibontja a csomagot. Csupa friss étel, amit rendszeresen felhoz, majd leviszi a maradékot. Semmi sem veszhet el. Nagyon megszerette a havasi embert, minden titkát vele beszéli meg, és az öreg némán hallgatja végig. Néha nevet, ekkor a gyermeklány tudja, hogy jó, amiről beszél, de ha látja, hogy az öreg összehúzza a szemét, megretten és érti, hogy most valami nem jót cselekedett. Évek óta így beszélgetnek ők ketten, a havas bölcse és virága.

A nap régen elhaladt fejük fölött, a kicsi lány tudja, itt az indulás ideje. Sötétedés előtt kell leérnie a karámhoz. Hiába, a hegyet tisztelet illeti, alkalmazkodik hozzá, mert ha nem, baj is történhet. Elindul, néha még visz-

szanéz és int. Ugyanolyan kecsesen megy el, ahogy érkezett. Az öregember ott marad, míg el nem tűnik a szeme elől, majd bemegy, mindent helyére tesz, eszik egy keveset, és még visszaül a padra. Sokat van kinn, legtöbb idejét ezen a padon tölti. Már nem dolgozik, egy fiatalember jár fel rendszeresen, és végzi el a munkát. Majd valamikor ő költözik a kis lakba.

Némán figyeli a hegyet. Naponta ellátogat a két fenyőhöz. A sír tele van virággal, nem is visz semmit magával. Az elmúlt évek során összegyűjtötte és elültette erre a helyre a környék legszebb és legnemesebb virágait. Színfolt a fák tövében, már messziről látszik egész évben pompázó virágaival, kitűnve környezetéből. Mennyi titkot rejt magában ez a hely! Mennyi mindent látott és megélt. Hallott puskaropogást, bújtatott szökött katonát, ínséges időben táplálta a falu lakóit, gombával, gyümölcssel, hússal. Látott nyugalmasabb éveket, nyaraló, kacagó gyermekeket, kik vidáman ismerkedtek a havassal.

Miközben ezen gondolkodik, egy kis szellő suhant át fölötte, megemelte ezüstösen csillogó haját, játszadozott vele. Ő valami mást érzett, mintha egy hívó kéz simogatta volna meg, szólította – gyere. Nem volt benne félelem. Felkészült a végső útra, csak még körülnéz, hálát mondani a kis laknak és a hegynek.

Hálát rebegne minden egyes fának, mert tiszta levegőt termel, tüdeje a földnek.

Hálát mondana minden szál virágnak, mert megtanította a szeretetre. Csókokat hintene minden virágsziromra, szépségükért és vidám színeikért.

Hálát mondana még utoljára minden fűszálnak, és szeretné, ha minden egyes ág, ölelő kar lenne, mely átöleli a havast, és azt a földet, ahol megszületett és élt.

Lelke színültig tele, néma bölcsességre és határtalan szeretetre tanította meg ez a táj. Ez lenne a havas üzenete? Bármennyire zord is az idő, bármennyire nehéz is egy emberi sors, vagy egy nemzeté, ha gyűlölet van benne elveszett. Megmaradni csak úgy lehet, ha szeretünk, tiszteljük azt a földet, amely életet adott és táplált bennünket. Ezt kell átadnunk az utánunk jövő nemzedéknek, a piros ruhás kisleánynak, és a kis lakba költöző fiatalembernek. Mindenkinek.

Kezébe veszi botját, bemegy. Fáradtnak érzi magát. Lefekszik. Álmában még az erdélyi hegyek ösvényein sétál, magas fák között, ahol madár dalol.

Reggelre megérkezett két magas fenyő tövébe, virágok közé, örök nyugalomba, kedvese mellé...

Paletta

Változatos őszi színekkel játszik a szél. Jókedvében pironkodó leveleket emel magasba, majd könnyedén fölkapja a többit is: sárgát, barnát, zöldet, hogy aztán telhetetlenségében egy suhintással összesöpörjön mindent, amit útjában talál. Valahol fönna a fellegek közt lakik a gazdája. Magam előtt látom, amint színes leveleit kirakosgatja egy bodros felhőre, és ha észreveszi, hogy hiányzik valamelyik színárnyalata, hamar összekeveri az egészet, pöttyöket, mintákat fest rá. Aztán beborítja velük az erdőket, mezőket. Majd lenéz a földre, és elégedetlenül ismét összesöpöri az őszeszt. Addig-addig ismételi, amíg talál egy újabb színkeveréket.

Ha már a szivárvány összes színét megfestette, megpöttyözte, különleges alakzatokkal látta el – hogy véletlenül se legyen kettő egyforma –, minden évben, minden ősszel, a szél szárnyaira bízta és leküldi ismét a földre, megszépíteni Erdély erdeit. Jól el is végzi munkáját, hogy el ne feledhesse emberfia, milyen változatos a világ, és a benne élő emberek. Más magyarázatot nem találok rá, csak így történhet, mert hiába keresel két egyforma levelet, sehol sem találni a bokáig érő avarban. Így van ez az itt élőkkel is, mert két egyforma két lábon járó – alakban, lelkivilágban, hitben egyezőt –, nem találsz e vidéken.

Valamikor, nagyon régen s tovább az évek folyamában, itt ebben a faluban is kevert-kavart a történelem, azért olyan változatos a világ erre felé. Az itt lakóknak fel sem tűnik, együtt élnek, ki tudja mióta. Székely, román, csángó, cigány és szász, örmény, zsidó, görög, mint az erdők színes falevelei itt találtak menedéket, ezen a csodálatos helyen. Itt, ahol tündérek és boszorkák laktak, vulkánok törtek a magasba. Mára azonban megszélidült a táj. A vulkánok helyén gyógyító gázok, mofetták törnek fel, ásványvizek gazdagítják az amúgy sem szegény vidéket.

E vidéken élőknek mindez természetes, születnek, élnek, elmennek. Idegen szemnek azonban, kicsit furcsának tűnhet, amit ebben a háromszéki faluban láthat.

Most éppen, korán reggel kisgyermek lép be egy kicsinyke kis trafikba, ami a falu központjában, nagy házak között szelíden húzza meg magát, ki tudja mióta. Érdekes hely, érdekes világ, mindig is vonzotta a gyermekek fantáziáját. Színes ceruzák, papírok, füzetek birodalma. Tulajdonosa egy öreg zsidóember, mintha a pult mögött született volna, pedig ő egy haláltáborból átvészelt trafikos. Ráadásul ő árulja a legcsodálatosabb festékeket.

– Csókolom! – köszön a kisfiú, közben a szeme a polcokat lesi, s majdnem beesik az ajtón.

– Jó napot adjon Isten! – fogadja Arnold bácsi, s az, hogy Istent mondott, úgy természetes, minthogy az is, természetes, hogy ők a városba járnak templomba, s néha a fejüket kis kerek tányérsapka borítja. Attól, hogy így köszön, ő még jó zsidóember. Gyakorolja, megtartotta hitét, nem veszítette el a legnagyobb megpróbáltatások idején sem, most meg miért tenné?

– Mit adhatok fiatalember? Csak nem rajzolgatni szottyant kedvünk? –

Előszed mindent, szép sorba kirakja a pultra, nyugodtan – minek sietni? Megbeszéli melyik ceruza mire a legjobb, mindegyik árúnak megmondja a nevét, mennyibe kerül és honnan, melyik vidékről származik. Ha kíváncsi a gyermek, még azt is elmeséli milyen azon a vidéken élni, ahonnan származik a kiszemelt ceruza. Sokat látott, sokfelé járt ember, érzi minden portékának a lelkét. Szerinte nem is lehet úgy festegetni, ha nem érint meg a színek melegsége, amivel épp dolgozunk.

Mesélés közben egyszerre jön be két férfi, a kalapos cigány lóvásárba készül, a székely meg a mezőre. Mindkettőjüknek kifogyott a cigarettája. Egyformát vesznek. A boltos megáll egy pillanatra a mesélésben, elveszi a pénzt, adja a dohányt, de azért nem állja meg szó nélkül:

– Nem kell azért ma mind elszívni, vigyázzanak az egészségükre, megárhathat.

– Jó a tanács Arnold bácsi, de tudja, csak ez maradt nekünk, mert nem sok öröm jut manapság a mifélénknek. –

Nagy egyetértésben kimennek a boltból. Csak az öreg trafikos bámul maga elé. Ő tudja, mit jelent a remény! Ha elveszítette volna, akkor ma nem örülhetne két nagy fiának és az unokáknak. A nagyok között a gyermek is kisurrant, kezében szorongatva frissen szerzett kincseit. Ki tudja, lehet ő lesz az, aki szebbé festi a jövőt, amit elődei oly sivárrá tettek. Még néhányan bemennek a trafikba, legtöbbször a napi cigarettaadagot veszik meg. Aztán kiürül az utca. Az öreg ilyenkor kiáll a bolt ajtajába, nyugtázza a reggeli életet, ami minden nap majdnem ugyanolyan.

A szomszéd – román – faluból épp most kerekeznek az asszonyok és férfiak a korai fejésből származó tejjel, nagy kondérokban hozzák, biciklijük úgy néz ki, mint egy karácsonyfa. Egyik asszony éppen most száll le, leemeli a tejeseledényt, benyit egy kiskapun. Már évek óta hordja ide a tejet, a háziasszony már várja, az ajtóban áll, kezeit törölgeti. Most fejezte be a mosogatást.

– Jó reggelt Maria!

– Jó reggelt Anna! – Most füleljetek! A két asszony ott kezdi el a beszélgetést, ahol tegnapelőtt abbahagyták, méghozzá mindenki a maga nyelven.

– Am adus laptele, si ce ti-am promis. (Meghozta a tejet és amit megígérttem).

– Jaj de jó, hogy én mennyire vártam! Épp most vágtam le azt a két tyúkot, amelyikekről beszéltem, mert elég régecske nem tojnak.

– Nu o sa ai probleme cu gainile astia. Fiecare zi i-ti da oua. Ai sa vezi. (Nem lesz gondod ezekkel a tyúkokkal, mindennap megajándékoznak egy tojással, meglátod.

– Gyere be a házba, elkészültem a szvettereddel, próbáld fel, lássuk jő-e? –

Jó félórát még „beszélgettek”, aztán megszólalt az ortodox templom hangja, erre Maria azonnal indult. A kis, középkori jobbágytelepülés faluvá nőtte ki magát, ahonnan az asszony bekerekezik minden másodnap. Minden lakója román. Magyar nagybirtokosok jobbágysai voltak, munkájukért kaptak egy kis földet, építkeztek, ebben is segítette őket a nagyúr... és maradtak. Itt laknak a mai napig, megtartották anyanyelvüket, de mindenki ért magyarul is, mint ahogy Anna is ért románul. Csak hát egyszerűbb, ha az ember a saját nyelvén beszél.

Arnold bácsi látja az asszonyt felülni a biciklijére, ő mindennap ilyenkor zárja be egy kisidőre a boltot, hazamegy reggelizni. A családi együtt étkezés amolyan szertartás náluk. Együtt vannak azok, akik életben maradtak. Ezt el nem mulasztották volna a világ semmi kincséért. Meghitt asztaltársaság. Az öregedő és megviselt szülők mellett ülnek a kései gyerekek és szaladgálnak az unokák. Reggeli után még elolvassa a közben megérkező újságot – otthon –, bár a boltja tele van mindenféle lappal, de mégis csak így az igazi, feleségével, a gyermekektől hangos nappaliban, egy forró fekete mellett. Aztán megköszöni az ételt, feláll az asztal mellől és megy vissza a trafikba.

Az istentiszteletnek is vége lett, már szálingóznak az emberek az utcán. Nem áll meg beszélgetni, úgyis betérnek hozzá. Percre pontosan meg tudja mondani, ki, mikor lép majd be. Iskolaidőben, a szünetekben be-beszaladnak a gyermekek, van, aki ceruzát vásárol, van, akinek épp a radírja kopott el. Utánuk a gazdák térnek be, megveszik az újságot, és ott helyben el is olvassák.

Télen összezsúfoltan állnak a kis helyiségben a kályha mellett, nyáron pedig a bolt előtt kommentálják az olvasottakat. Estefelé pedig a kocsmában hangos. A pénz mindig kevés, de valahogy itatra a legszegényebb időkben is jut. Trafikosunk inkább hazament, este még kiállt a kapu elé, megnézte a hazajövő csordát, azzal neki a nap befejeződött. Otthonába vonul, vagy elmennek a családdal a közeli városba. A templomukba, ahol még találkozhatnak a még itthon élő rokonaikkal, barátaikkal.

Ma zárás után nem áll meg a kapuban. Néha nehéz gondolatokkal küzd, feltörnek benne a régmúlt emlékei, a ma kilátástalan helyzete és a jövő bizonytalansága.

Arnold bácsi hazaérve öles karosszékébe ül, pipára gyújt, gondolataiba merül. Ilyenkor nem zavarja senki, felesége tudja, hogy ezekben az órákban férje gondolatai messze járnak. Azon pillanatok egyike ez, amikor a gyermekek sem hangoskodhatnak, csendben játszanak, vagy az udvaron viháncolnak kedvenc kutyájukkal. Az illatos dohány megtölti a szoba levegőjét, az ablakon beszivárgó fénynyaláb megvilágítja a szállingózó füstöt. Másnap Brassóba mennek pár napra, úgy harminc kilométerre otthonától. Temetésre szólítja a kötelesség. Ismét elment egy barát! Özvegye pedig nagy útra készül. Egyedül maradt fiával és annak családjával, kitelepednek Jeruzsálembe. Elhatározásuk megmásíthatatlan. Nem hisznek abban, hogy valaha is változna ebben az országban valami. Itt már jobb életet nem remélnék. Fia közigazdász, akárcsak a menyé.

Ma már össze tudja számolni hányan maradtak azokból, akik visszatértek a lágerekből. Egyre szegényebbnek és tanácstalanabbnak érezte magát. A földi életből elköltözött barátján, annak özvegyén és fián jár az esze. A fiú pár napja csak, hogy meglátogatta őket.

– Fiam, mégis elmentek? – kérdezte, bár tudta, hogy buta a kérdése.

– Megyünk bácsikám, már az asszony is beleegyezett, én meg részegen is tudom a szöveget, amit a kihallgatáson kell mondanom.

– Miféle kihallgatásról beszélsz öcsém?

– Kirúgtak a pártból, abban a pillanatban, amikor beadtuk a kiutazási kérelmünket. Most az következik, hogy eltanácsolnak a munkahelyemről, mert úgy-e nem vagyok megbízható ember, de még előtte a piros szőnyeg vendége leszek. Megkérdezik majd, hogy miért szándékozom elhagyni az országot. Barátaim megtanítottak rá, mit kell ilyenkor mondani, és ki is próbáltuk, hogy mennyire vagyok meggyőző.

– Azt meg hogyan tették?

– Egy alkalommal, én sem tudtam, mire készülnek, jól berúgattak. Film-szakadás volt a javából Arnold bácsi. Soha életemben nem éreztem még ilyent, a szilvapálinka megtette a hatását. Azt sem tudtam melyik bolygón vagyok. Ekkor becsengetett valaki, és bevezettek egy irodába, ahol meg kellett indokoljam kivándorlásom okát. Csak másnap derült ki, hogy mindezt megrendezték. A mellettünk levő szobát alakították át irodának, és keményen kérdezték mindenről. De én álltam a sarat. Most már nyugodt vagyok, de addig csak azon izgultam, hogy miattam bukhat a kiutazásunk.

– Jól van fiam, és az anyád? Öregkorára nem fél elmenni idegenbe? Mégiscsak itt volt az otthonotok nektek is, jóban-rosszban.

– Jól tudja bácsikám, hogy már minden rokonunk kinn él.

– Tudom fiam, tudom, csak a szájam jár. De én már csak nem mozdulok. Lehet, másként gondolkoznék fiatalon. Én még emlékszem azokra az időkre, amikor itt más volt az élet. De ti csak menjetek. – Erre a beszélgetésre emlékezve nagyot sóhajt, és tovább eregeti a füstöt az ablakon beáramló fény felé.

Reggel korán kel a család. Kocsiba ülnek, hátul a gyerekek mit sem sejtve örvendeztek a „nagy útnak”. Arnold bácsi vezet, mellette a felesége. Ritkán mozdulnak ki otthonukból és most mindent jól szemügyre vesznek. Történt-e változás, amióta errefelé jártak. Amint a kanyargó Feketeügy felett átvezető hídra érnek szinte egyszerre szólalnak meg.

– Itt esett el Gábor Áron, a székely ágyúöntő. Itt volt valamikor a magyar határ vonala. Jól jegyezzétek fiaim meg ezt a helyet, ez a híd nemcsak olyan egyszerű átjáró, a folyó fölött... – és mesélnek az 1848-as hősről, a székely emberek összefogásáról. Csak akkor váltanak témát, ha valami olyant vesznek észre, amit eddig nem láttak.

Érdekes települések váltakoznak Kökös után, már a szászok falvain vezet tovább az út. Errefelé is sok barátjuk akadt hajdanán. Most meg csak nézik az omladozó házakat. „Erős vár a mi Istenünk” – mondja Arnold bácsi felesége, amikor meglátja az első várszerű építményt. Zárkózott, dolgos emberek a szászok, úgy is építkeztek. Mint egy várfal, veszi körül házukat a kerítés, nagy boltíves kapuval, magasán, zártan, még a légy sem repül be egykönnyen rajta.

– Csak egyre kevesebben vannak, – sóhajt egyre Arnold bácsi – elmentek, eladta őket pénzért a román állam. Még jó, hogy hallunk róluk, bár a levél nehézkesen jön be az országba, ismerős azonban mindig akad, aki elhozza. –

Már elérték Brassó határát, mély hallgatásba burkolóznak. Nem lenne jó, ha a gyermekek hallanák a véleményüket, még kifecseghetnék valahol. Az igazság az, hogy rá sem lehet ismerni a régi városra. A szász és magyarlakta hely, teljesen megváltozott. Most mindenütt betonkolosszusok emelkednek a magasba. Ide kényszerültek a szép otthonaikból, a szász lakosok. Áthaladnak a városon, és valahol a szélén, megállnak egy ház előtt, amely még megmenekült a rombolás elől, ki tudja még meddig? Itt szállnak meg, és innen látogatják majd barátaikat, ismerőseiket. Ma még a vendéglátók szeretetét élvezik, meghitt esti beszélgetés után, fáradtan hajtják le fejüket éjszakai pihenőre.

Másnap reggel temetésre indul a két család. Annak az embernek a búcsúztatására, akinek fia nemrég látogatóban járt náluk, és adta hírül, hogy a család kitelepedésre készül. Az apa életútja mégiscsak itt, ezen a földön fejeződött be. Az emberek kinn gyülekeznek a temetőben.

Öregedő sírok mellett halad el útjuk. Még mielőtt bárki belépett volna a kiskapun, illik a fejére: kendőt, kalapot, vagy valami fejfedőt tenni. Enélkül még az elhunyt fiának kollégái sem mennek be, akik épp most érkeznek meg – kicsit félve, de nagy tisztelettel – aggódva, mert nem ismerik a szertartás szokásait. Annál nagyobb a meglepetésük. A temetés rendkívül egyszerűen zajlik. A koporsó deszkából készült, a búcsúztatás csendes és méltóságteljes. A temetőben alig vannak új sírok. Régi fejfák és régi hantok közt keskeny ösvények vezetnek a végtelenbe, és belevesznek a csali-tosba.

Az elhunyt felesége a temetés után az ismerősöket felhívja lakásába.

Ezekben az 1980-as években nehéz élelmet, kávé, finom italt beszerezni. Itt van minden, és mennyi külföldi, friss divatlap! Az asszony – kollégájuk édesanyja – kedvesen fordítja, hol a francia, hol a német lapok tartalmát. Egy kotnyeles vendég meg is jegyzi, hogy nem erre számított. Igaza is van, csak ők voltak talpig feketében. A háziasszony meg kedvesen elmagyarázza, hogy nem várhatja el ismeretlenektől, hogy fájdalmas arcot vágjanak, hisz nem is ismerték az elhunytat. Érezzék jól magukat, a búcsú és a fájdalom az ő része, meg a családjáé. A fájdalom elmúlik lassan, a megbékélés és az örök emlékezet kell, hogy a szívükbe költözzön.

Arnold bácsi messziről figyeli a hangos társaságot, és miután elmentek, ők is váltanak pár szót. A búcsú pillanatai azonban meghittebbek, mint máskor. Most szorosabban ölelik magukhoz az asszonyt és családját, mert lehet, az életben most látják egymást utoljára. A kitelepedésre készülők is érzik ezt, mert szemükből most mégiscsak előtör a könny, a fájdalom könnye.

Másnap tavaszias időben ragyog minden, a napsugár csak úgy ontja melegét. Arnold bácsi és családja felkeres mindenkit, akit ismer és szeret. Mindenütt nagy örömmel fogadják őket, de szemmel látható a lehangoló környezet. Az egykori gazdag és kényelmes lakosztályok helyett, vagy szűk panellakásokban fogadják őket, vagy omladozó belvárosi bérházakban, amelyeket megkurtított az állam, amikor tulajdonába vette azt, ami az ott lakók eredeti tulajdona volt.

És mégis, mindezek ellenére szorítottak annyi helyet, ahol még működik egy-egy műhely, órás, díszes, antik órákkal a falon, van ott optikus is, a legjobb szemüveget és lencsét csak nála lehet megvenni, annak, akinek van rá pénze.

A hazafelé vezető úton a gyermekek már tele vannak élményekkel, alig lehet bírni velük. Főleg akkor vidulnak fel igazából, amikor kintről meghallják a zenét. Meg is kell állni, mert az unokák mindenáron meg akarják nézni, kik zenélnek. Vasárnap van. A szász templomban véget ért az istentisztelet. A templom előtti padokon vidáman beszélgetnek, s mögöttük

rezesbanda szórakoztatja az embereket. Vidámnak tűnnek, de valószínű, hogy épp most búcsúznak megszokott templomuktól és otthonuktól. Vidámnak tűnnek, de valószínű, hogy épp most búcsúznak megszokott templomuktól, otthonuktól. Már alig vannak. Nemsokára üresen tátong majd a templom s eltűnik a zenészővel ünneplő népcsoport.

Otthon az élet ott folytatódott, ahol abbahagyták. Csak Arnold bácsi üldögél egyre többet esténként karosszékében. Felesége érezi, hogy férjét mennyire megviseli minden egyes rossz hír, már attól is fél, ha megszólal a telefon.

Egy meleg nyári napon a trafikba üldögél. Kinn olyan meleg van, hogy még a por is megáll a levegőben. Az utca lustán és porosan nyúlik el a trafik előtt, kövei nagy mozdulatlanságban és némán tűrik a nap tűzét. Ilyenkor mindig besötétíti a bolt ablakát. Ebbe a nagy csendbe régi jó barátja, a cigányvajda oson be, olyan halkan, hogy csak a mindenre éber fül veheti észre, hogy valaki érkezett. Néha be-bejön a vajda „beszélgetni” barátjához, aki csak rámutat a székre. Ő leül, és hallgatnak egy sort. Arnold bácsi töri meg a csendet:

– Megjöttél.

– Meg... – hallgatnak tovább, aztán mintha egymás gondolataira válaszolnának.

– Ilyenkor nekem is eszembe jutnak...

– Nekem is. Úgy választottak el anyámtól, mint téged.

– Úgy – válaszol a vajda. Arcán ezernyi ránc, hetven éves sincs, de mutat legalább kilencvenet. Alacsony, kreol bőrű ember, jó barátja a trafikosnak, pár szóból is megértik egymást. Nem találkoznak túl gyakran, de minden gyermek, majd unoka születését megbeszélték. Valami összeköti őket, a rémséges múlt. Amikor a lágerből szabadultak, egy távoli állomáson ők voltak, akik csak úgy, „véletlenszerűen” találkoztak, soványan, rongyosan. Akkor fogadták egymást testvérnek, és ez, azóta is így maradt.

– Akkor mennék is – áll fel a vajda, mert már a nap lemenőben van. Az emberek is kezdenek szállingózni az utcán.

– Isten veled testvér, aztán majd gyere. -

A nyár eseménytelenül telt el. Már az ősz közeledik, amikor ismét megszínesednek a fák, és csillagok sokasodnak az égbolton. Aranyszállal szövi be a pók a zeg-zúgos helyeket, szálai úgy csillognak a napsütésben, mintha valóban aranyból lennének.

Arnold bácsi épp megy hazafelé a trafikból, megkondul a nagyharang. Szokatlan időben szólal meg, hírül adva a falu népének, hogy valaki végleg elköltözött. Nem is kell kérdeznie, hogy ki hallt meg, mert az utcán már beszélnek, hogy elment a cigányvajda, most aztán tele lesz a falu cigányokkal, mert mindenholnan érkeznek majd a temetésre.

– Lesz ott nagy sírás, rívás, ruhatépés. – Mindenki tudja, hogy a cigánytemetések igencsak hangosak. Az ember az gondolná, most szakad meg a lelke az itt maradottaknak, úgy jajgatna, sírnak, sopánkodnak. Így történik ma is, szokásaikat nem vetköztette le a diktatúra, és egy vajda temetése, még sokkal nagyobb felhajtással jár.

Ekkor az öreg trafikos majdnem egész éjszaka le sem hunyja a szemét. Csak ül a székében, pipázgat. Valahol, nagyon messze jár. Gondolataiban, egy idegen állomáson egy ismerős arc néz rá, amely végigkísérte egész életét. Egy ember tekintete, akinek ugyanaz volt a sorsa, mint neki és családjának. Most fenn a tejúton, a csillagok között eddig már találkozott szeretteivel. Lovai, amelyeket annyira szeretett, most csillag-patkót viselnek, és végre szabad a lelke, nem bántja már senki és semmi. Harmadnap elment a temetésre. Egyedül áll a nagy tömegben, egy kicsit félrevonultan, de annál jobban megrendülve, mintsem gondolta volna bárki is az ittlévők közül. Szót és könnyet nem ejt, csak ott áll a test mellett, amelyet elkísér utolsó útjára, aztán hazaballag. Felesége csendesen teszi eléje a vacsorát, nem faggatja, tudja, hogy amit el kell mondania, azt úgyis elmondja majd neki.

Ebben az évben az ősz hosszabb és melegebb volt, mint általában. A leveleket festő játékos igencsak kitett magáért. Mindennél szebb, mintásabb leveleket festett és bízta a szélre, hogy belepje vele a földet. Arnold bácsi napok óta nehezen aludt el, és folyamatosan idegesnek érezte magát. Egy teliholdas, csillagos estén lefekvés után nem találta helyét, felkelt, magára vette köntösét, és kiment az udvarra. A kerti hintaszékbe ült és nézte az eget. Szinte érezte annak a hívását. Mennyi csillag ragyogott azon az éjszakán! Hány lélek gyúlt ki, hogy ne féljen az úton, amely a végtelenbe vezet.

A szél arra a hajnalra erőt gyűjtött, összesöpörte színét az erdőknek, s beterítette vele Háromszék kis faluját, ahonnan Arnold bácsi eltávozott. Temetése napján kegyeletből elcsendesedett, de másnapra olyan erővel tört elő ismét, amilyenel emberemlékezet óta nem találkoztak soha.

Aztán az indián nyár helyét végképp átvette az igazi, csendes ősz. Az erdők pompás ruhába öltöztek. Az avar illata bódítóan hatott az erdőjárókra, a szél csak simogatott, mintha azt akarta volna éreztetni, hogy így szép ez a paletta, ilyen színesen, ahogyan az, ennek a vidéknek egykoron elrendeltetett.

Tűzet viszek... ég... ég... kék ég...

*Tűzet viszek, ne lássátok,
Ha lássátok, se mondjátok,
Lányok ég a rokokójátok.*

Tűzet viszek, ne lássátok... – A platánok hűvös félhomályában öregasszony fogatlan ajkai dúdolják a játszó gyerekek dalocskáját.

Tűzet viszek, ne lássátok... – Kis fehér ruhácskáját ma is maga előtt látja, bár a szemei előtt fátyol lebeg, de érzi ráncos ujjai között a selyem kellemes tapintását.

Tűzet viszek, ne lássátok... – Ó, az a selyemruha! A menyasszonyi ruhája volt!

Tűzet viszek, ne lássátok... – Még megeszi kiflijét és elindul haza, nem jó már neki a déli meleg, nemsokára nagyon nagy lesz a hőség. Csak egy egészen kevéske víz is kellene!

Tűzet viszek, ne lássátok... – A gyerek, igen a kisfiát is selyempólyába vitte haza, az azt takaró kendőt, milyen gyönyörű hímzés díszítette! Milyen finom tej illata volt a kicsinek, és mennyire tiszta, kék szeme, amikor feltekintett rá szoptatás közben. Ég... ég... kék... ég...

Tűzet viszek, ne lássátok... Meleg kezd lenni, valami susog! A fák levelei? Nem is tudja, lassan már nem hall. A selyem susogása volt ilyen. Asszonyi ruhái, amikor operába mentek. Ó, illatok! Hangok!

Tűzet viszek, ne lássátok... Menni kellene. A férje is elment már, pedig ő volt a törékenyebb, a kicsi, a beteges, akit mindig védeni kellett.

Eltemették. Tölgyfakoporsóba tették a testet, a szemfedő selyem volt, hímzett selyem. Mellette ült, sírni nem tudott, a selyem szemfedőt morzsolgatta órákon át ujjai között. A fia nem is tudta, de a temetés napján bekérezkedett a koporsó mellé. Szerencséje volt, aznap nem temettek senki mást. A pap beengedte, rázárta az ajtót. Azt kérdezte – Nem fél?

Kitől kellett volna félnie, aki ott feküdt, az övé volt. A teste is, a lelke is. Hol lehet a lelke? Azért ült mellette, hogy hátha ott, csak neki még súg valamit. Nem tette. Pedig el sem búcsúztak! Ilyen nem történt velük még soha! Mindig megpuszilta, ha valahova ment:

– Vigyázz anyukám, hamar jövök! – A selyem sem válaszolt, de azért jó volt ott lenni, vele!

Tűzet viszek, ne lássátok...— Elindul, meleg van, alig kap levegőt. Ezek a fák sem a régiek már! Nem adnak húst. Sötét van, még lép egyet hátha a napfényre érve mégiscsak látni fog...

Tűzet viszek, ne lássátok...— A mentőautóban már kimondták. – Meghalt, kiszáradt. Vigyétek a hullaházba. Ebbe már nem lehel senki életet! Vannak papírjai? Értesíteni kell a hozzátartozókat, ha van neki. Kétlem. Mégis van! Fia! Bankár? Nahát, pedig olyan kócos, azt gondoltam róla, hogy az utcán él a szerencsétlen. Szedjétek akkor rendbe, nehogy aztán bajunk legyen miatta. -

Tűzet viszek, ne lássátok... – Égre mered egy sírgödör, tátott szájjal várja a díszes koporsót. Mennyi pompa! Csupa selyem, a szemfedő is az. Így akarta. Hímzett...

Tűzet viszek... ég... ég... kék ég...